

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ & ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ, ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ
ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΑΡΙΟΥ
ΑΜ 7114Μ066

Τριμελής Επιτροπή
Λέκτορας Χριστίνα Χριστοπούλου (επιβλέπουσα)
Επίκ. Καθηγητής Άγγελος Μπώλος
Δ.Ν. Σωτήριος Βασιλόπουλος

Αθήνα, Νοέμβριος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	iii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	vii
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ix

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα.....	1
2. Περιεχόμενο δικαιώματος	2
3. Οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.....	4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ

1. Η ιστορική εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των αισθητικών δημιουργιών	7
2. Διεθνές δίκαιο	10
2.1. Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης	10
2.2. Η Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων	12
2.3. Η Σύμβαση TRIP's	15
2.4. Ο Διακανονισμός της Χάγης	16
2.5. Ο Διακανονισμός του Λοκάρνο	18
3. Κοινοτικό δίκαιο	18
3.1. Η Οδηγία 98/71/ΕΚ.....	20
3.2. Ο Κανονισμός 6/2002 του Συμβουλίου	22
3.3. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης	24
3.4. Οι παράλληλες εισαγωγές	25
4. Εθνικό δίκαιο	27
4.1. Ο Ν. 2417/1996.....	27
4.2. Το π.δ. 259/1997.....	27

5. Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο.....	29
6. Το ζήτημα της επιλογής συστήματος προστασίας	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΩΝ

1. Εξωτερική διαμόρφωση	38
1.1. Η εξωτερικά ορατή εικόνα.....	38
2. Οι αισθητικές δημιουργίες ως πρότυπο για την παραγωγή βιομηχανικών ή βιοτεχνικών προϊόντων	41
3. Ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας	43
3.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός του «νέου»	44
3.2. Η μέθοδος της σύγκρισης.....	52
4. Το στοιχείο του ατομικού χαρακτήρα	54
4.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του ατομικού χαρακτήρα	55
4.2. Η μέθοδος της σύγκρισης.....	57
5. Σύνθετα προϊόντα	63
5.1. Περιορισμοί στην κτήση του δικαιώματος	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΩΝ

1. Ο δικαιούχος του δικαιώματος	68
1.1. Ο δημιουργός – φυσικό πρόσωπο	68
1.2. Το τεκμήριο υπέρ του καταθέτη	69
1.3. Ο εργαζόμενος δημιουργός	70
2. Διάρκεια προστασίας	75
3. Το περιεχόμενο του δικαιώματος	78
3.1. Το ηθικό δικαίωμα	78
3.2. Το περιουσιακό δικαίωμα	81
4. Το αντικείμενο του δικαιώματος – Δικαίωμα σε άυλο αγαθό.....	82

4.1. Η γραφική ή φωτογραφική παράσταση	83
4.2. Η μορφική διάπλαση per se.....	85
5. Η έκταση της προστασίας	86
5.1. Η μέτρηση της ατομικότητας του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος ...	86
6. Μεταβίβαση – Άδειες εκμετάλλευσης δικαιώματος	87
6.1. Μεταβίβαση δικαιώματος.....	87
6.2. Άδειες εκμετάλλευσης δικαιώματος	87
7. Απώλεια του δικαιώματος	88
8. Ένδικα βοηθήματα προστασίας	91
8.1. Αγωγή αποζημίωσης.....	91
8.2. Παροχή προσωρινής προστασίας	93
8.3. Η διοικητική προστασία του δικαιούχου σχεδίου ή υποδείγματος	95
9. Κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα.....	97
9.1. Μη καταχωρημένο βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα – Sui generis δικαίωμα	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. Γαλλία.....	101
1.1 Ιστορική αναδρομή.....	101
1.2 Το δίλημμα του 19 ^{ου} αιώνα	102
1.3 Η θεωρία της ενότητας της Τέχνης	103
1.4 Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας.....	103
2. Ηνωμένο Βασίλειο	104
2.1 Ιστορική αναδρομή.....	104
2.2 Οι νομοθετικές επιλογές του 19 ^{ου} αιώνα	105
2.3. Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας.....	106
3. Γερμανία	108

3.1. Ιστορική αναδρομή	108
3.2. Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας.....	109
4. Benelux: Βέλγιο – Ολλανδία Λουξεμβούργο.....	111
4.1. Ιστορική αναδρομή	111
4.2. Ενιαίο δίκαιο προστασίας σχεδίων Benelux.....	113
5. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ).....	114
5.1. Η πατέντα επί του σχεδίου (design patent).....	115
5.2. Η προστασία με βάση τη διακριτική ικανότητα των σχεδίων (trade dress).....	116
5.3. Η προστασία των σχεδίων ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας	116
Συμπερασματικές σκέψεις	118
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ	 120
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	123
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	128

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
Αρμ.	Αρμενόπουλος (Νομικό Περιοδικό)
ΓΕΕΑ	Γραφείο Εναρμόνισης στην εσωτερική αγορά
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (Νομικό Περιοδικό)
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΙΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (Νομικό Περιοδικό)
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΕΓΔΕ	Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνία
εδ.	εδάφιο
ΕΔΒΙ	Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (Νομικό Περιοδικό)
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (Νομικό Περιοδικό)
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (Νομικό Περιοδικό)
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Η/Υ	Ηλεκτρονικού Υπολογιστή
κλπ.	και τα λοιπά
Κοκ	και ούτω καθ' εξής
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (Νομικό Περιοδικό)
ΟΒΙ	Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας
παρ.	παράγραφος

περ.	περίπτωση
π.δ.	Προεδρικό διάταγμα
ΠΟΔΙ	Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΠΠΘεσ.	Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (Νομικό Περιοδικό)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Benelux	Belgium – Netherlands - Luxemburg
EPO	European Patent Office
EUIPO	European Intellectual Property Office
FEIA	Fundación Española para la Innovación de la Artesanía
JIPITEC	Journal Of Intellectual Property Information Technology E-Commerce
OHIM	Office for Harmonization in the Internal Market
TRIPs	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
WIPO	World Intellectual Property Organisation
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
WTO	World Trade Organisation

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η τεχνολογική εξέλιξη της παραγωγής των εμπορικών προϊόντων κάθε είδους, σε συνδυασμό με τη διεθνοποίηση του εμπορίου, χάριν στην οποία η διανομή των προϊόντων επεκτείνεται σε απομακρυσμένες αγορές, έχει αναδείξει τον αισθητικό σχεδιασμό της εξωτερικής εμφάνισης των προϊόντων σε αυτοτελές οικονομικό αγαθό, που συμβάλλει αποφασιστικά στην εμπορική επιτυχία του προϊόντος. Η προστασία του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος, μολονότι είναι γνωστή ήδη από τον 18^ο αιώνα, παρέμεινε υποβαθμισμένη έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Ο διπλός χαρακτήρας του δικαιώματος προκάλεσε πολλά προβλήματα ερμηνευτικής προσέγγισης και επιλογής του κατάλληλου συστήματος προστασίας μεταξύ της Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέδειξε τα βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα στην προσπάθειά της να ενισχύσει την ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών στην ενιαία αγορά. Σήμερα, το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο αύξησης της καινοτομίας και της εμπορικής επιτυχίας των παραγόμενων προϊόντων, με σημαντική συνεισφορά στην απασχόληση και την οικονομική απόδοση των επιχειρήσεων στον οικονομικό χώρο της ΕΕ. Στην Ελλάδα, ωστόσο, ο θεσμός δεν γνωρίζει αντίστοιχη άνθηση και εξακολουθεί να παραμένει στην αφάνεια του νομικού ενδιαφέροντος ακόμα και από τους Δικηγόρους που ασχολούνται θεωρητικά και πρακτικά με το δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

Η ενασχόληση με έναν θεσμό άγνωστο σχετικά στην Ελληνική νομική πραγματικότητα αποτέλεσε πρόκληση και ανέδειξε ζητήματα αγκυλώσεων και προσκόλλησης σε αρχές και διαχωρισμούς που φαντάζουν παρωχημένες στο σύγχρονο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο. Η ανάγκη εκσυγχρονισμού της νομικής προσέγγισης του δικαίου Διανοητικής Ιδιοκτησίας καθίσταται επιβεβλημένη στο πλαίσιο της παρούσας οικονομικής συγκυρίας στην Ελλάδα, καθώς τα δικαιώματα επί άυλων αγαθών μπορούν αναδειχθούν σε στρατηγικό εργαλείο ανάπτυξης και επανεκκίνησης της οικονομίας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζει το νομοθετικό πλαίσιο και τα ειδικότερα ζητήματα προστασίας των αισθητικών δημιουργιών της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, δηλαδή των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Εξετάζονται παράλληλα το εθνικό και το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη νομολογία του ΔΕΕ η οποία προσφέρει πλούσιο γνωμοδοτικό υλικό για

την κατανόηση των ειδικότερων ζητημάτων προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων.

Η διπλωματική εργασία ξεκινάει με την παρουσίαση των αισθητικών δημιουργιών, των βασικών ζητημάτων του νομοθετικού πλαισίου προστασίας τους καθώς και την παρουσίαση της ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας τους (Εισαγωγή). Συνεχίζει με την επισκόπηση του δικαίου και της ιστορικής εξέλιξής του σε διεθνές, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, ούτως ώστε ο αναγνώστης να κατανοήσει τον προβληματισμό για την επιλογή του καταλληλότερου συστήματος προστασίας μεταξύ της Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας και την κριτική που ασκείται στην εμμονή της ιστορικής διάκρισης μεταξύ των δύο κλάδων (Κεφάλαιο Α). Ακολουθεί η ανάλυση των ουσιαστικών προϋποθέσεων προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος, οι οποίες γίνονται πιο εύκολα κατανοητές μετά την κατανόηση της διττής φύσης του (Κεφάλαιο Β). Εν συνεχεία, γίνεται η ανάλυση των επιμέρους ζητημάτων της προστασίας τους και η παρουσίαση του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος με την πρωτοποριακή ταυτόχρονη προστασία του μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος παράλληλα με το καταχωρισμένο κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα (Κεφάλαιο Γ). Το κυρίως μέρος της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων σε άλλες χώρες με ιδιαίτερη έμφαση στη ιστορική εξέλιξη του δικαίου και την ιστορική προσέγγιση της επιλογής του καταλληλότερου συστήματος προστασίας (Κεφάλαιο Δ).

Στο τέλος της διπλωματικής εργασίας παρουσιάζονται οι σκέψεις και τα συμπεράσματα (Συμπερασματικές Σκέψεις) που ακολούθησαν την μελέτη ενός ιδιαίτερα γοητευτικού νομικού θεσμού ο οποίος δεν έχει λάβει ακόμα την αναγνώριση που του αξίζει από την ελληνική νομική θεωρία και πρακτική, με την ελπίδα η αναγνώριση αυτή να συντελεστεί σύντομα.

Αθήνα, Νοέμβριος 2015

Γιούλη Γιαννακαρίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα

Η καλαίσθητη διαμόρφωση της εξωτερικής εμφάνισης των πάσης φύσεως εμπορικών προϊόντων αναδεικνύεται σε πολύ σημαντικό παράγοντα της οικονομικής και εμπορικής επιτυχίας τους στην αγορά. Ο καταναλωτής έχει πλέον εύκολη πρόσβαση σε μια πληθώρα προϊόντων, μεταξύ των οποίων πολλές φορές δυσκολεύεται να επιλέξει εκείνο που είναι πιο κατάλληλο για τις ανάγκες του. Έτσι, συχνά, ο αποφασιστικός παράγοντας της τελικής επιλογής τείνει να είναι η αισθητική εικόνα του προϊόντος. Πλέον, ο **αισθητικός σχεδιασμός** των προϊόντων, ή το **design** όπως είναι ευρύτερα γνωστό, αναδεικνύεται σε αγαθό ίσης αξίας με την τεχνική αρτιότητα του προϊόντος και για το λόγο αυτό τυγχάνει ειδικής προστασίας στα περισσότερα κράτη του κόσμου¹. Αυτό αποδεικνύεται άλλωστε και από το γεγονός πως η εμφάνιση του προϊόντος επηρεάζει την τελική απόφαση του καταναλωτή, όχι μόνο σε προϊόντα που η επιλογή τους είθισται να βασίζεται στην αισθητική τους διακριτικότητα², αλλά και σε τεχνικά προϊόντα³, όπου θα περίμενε κανείς το αισθητικό στοιχείο να μην έχει καμία επίδραση στην τελική επιλογή αγοράς.

Το δικαίωμα επί της αισθητικής δημιουργίας⁴ ενός προϊόντος στην ελληνική έννομη τάξη ονομάζεται **βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα**⁵, όπου ως σχέδιο νοείται η δισδιάστατη παράσταση του σχεδίου και ως υπόδειγμα η τρισδιάστατη παράσταση του σχεδίου. Πρόκειται για την εξωτερικά ορατή εικόνα του συνόλου ή μέρους του προϊόντος, η οποία προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει και ιδίως τη γραμμή, το περίγραμμα, το χρώμα, το σχήμα, τη μορφή και / ή τα υλικά του ίδιου του προϊόντος και / ή της διακόσμησης που φέρει. Η έννοια του προϊόντος είναι ευρεία

¹ Ρόκας, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, (2011²), 68.

² Ρούχα, κοσμήματα, έπιπλα, είδη διακόσμησης κλπ.

³ Ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, εργαλεία, αυτοκίνητα κλπ.

⁴ Σε αντιδιαστολή προς τις τεχνικές δημιουργίες που είναι οι πατέντες και τα υποδείγματα χρησιμότητας.

⁵ Σε διάφορες χώρες έχει επικρατήσει ο όρος «υποδείγματα αισθητικής», π.χ. στην Γερμανία όπου ο ακριβής όρος είναι «Geschmacksmuster».

και περιλαμβάνει κάθε είδους εμπορικό προϊόν⁶, συμπεριλαμβανομένων και των γραφικών συμβόλων και των τυπογραφικών στοιχείων⁷.

Μολονότι, διεθνώς έχει επικρατήσει ο μονολεκτικός όρος design, γίνεται δεκτό πως αντικείμενο προστασίας αποτελούν τόσο οι δισδιάστατες (έγγραφη αποτύπωση) όσο και οι τρισδιάστατες (με υλική μορφή) διαμορφώσεις της εξωτερικής εικόνας του προϊόντος. Η διάκριση, άλλωστε, μεταξύ της δισδιάστατης (σχέδιο) ή της τρισδιάστατης (υπόδειγμα) διαμόρφωσης δεν έχει κανένα νομικό ενδιαφέρον, καθώς η αναφορά στην διάκριση αυτή τίθεται μόνο για να επιβεβαιώσει ότι στο πλαίσιο της προστασίας τίθεται η αισθητική απεικόνιση της εξωτερικής εμφάνισης του προϊόντος, με όποιον τρόπο και αν εκφραστεί αυτή.

2. Περιεχόμενο δικαιώματος

Η προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος ξεκινάει με την καταχώριση⁸ του στο αρμόδιο γραφείο⁹ και διαρκεί για πέντε χρόνια με δικαίωμα παράτασης ανά πενταετία έως τα 25 χρόνια συνολικά¹⁰. Η διαδικασία της καταχώρισης είναι τυπική και βεβαιώνει την ημερομηνία από την οποία ξεκινάει η προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος. Πρακτικά, η διαδικασία καταχώρισης ολοκληρώνεται τέσσερις μήνες μετά την κατάθεση της αίτησης οπότε και χορηγείται το πιστοποιητικό καταχώρισης με ευθύνη του καταθέτη, με την ημερομηνία στο πιστοποιητικό να ανατρέχει στην ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης. Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων μηνών ο καταθέτης έχει δικαίωμα να προχωρήσει σε διορθώσεις των στοιχείων της αίτησης του, η οποία οριστικοποιείται με την προϋπόθεση ότι η αίτηση καταχώρισης του καταθέτη είναι κανονική και πλήρης¹¹, χωρίς να πραγματοποιείται έλεγχος των

⁶ Heath σε Heath/Kamperman/Sanders (επιμ.), *New Frontiers of Intellectual Property Law: IP and Cultural Heritage – Geographical Indications – Enforcement – Overprotection*, (2005), 182.

⁷ Όχι όμως και τα προγράμματα Η/Υ για τα οποία έχει θεσπιστεί ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας δυνάμει του άρθρου 2 παρ. 3 του Ν. 2121/1993.

⁸ Με τον Κανονισμό 6/2002 έχει εισαχθεί στην κοινοτική έννομη τάξη η προστασία του μη καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος. Πρόκειται για ένα *sui generis* δικαίωμα με μικρότερη διάρκεια προστασίας, βλ. αναλυτικά κατωτέρω υπό Κεφάλαιο 3 παρ. 9.1.

⁹ Αρμόδιο γραφείο για την εθνική καταχώριση εθνικών σχεδίων ή υποδείγματος λειτουργεί στον ΟΒΙ, για την καταχώριση κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος στο EUIPO, πρώην ΓΕΕΑ (OHIM) και διεθνούς σχεδίου ή υποδείγματος στον ΠΟΔΙ (WIPO). Οι καταθέσεις προς το EUIPO, πρώην ΓΕΕΑ, και ΠΟΔΙ μπορούν να γίνουν απευθείας στα αντίστοιχα γραφεία ή μέσω του ΟΒΙ.

¹⁰ Η διάρκεια αυτή ισχύει για το εθνικό και το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα. Για δε το διεθνές σχέδιο ή υπόδειγμα, η διάρκεια εξαρτάται από το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας προέλευσης.

¹¹ Ελέγχεται, δηλαδή, μόνο η πληρότητα των τυπικών στοιχείων.

ουσιαστικών προϋποθέσεων¹² κατά το διάστημα αυτό. Ο έλεγχος των ουσιαστικών προϋποθέσεων πραγματοποιείται από το αρμόδιο Δικαστήριο ή Γραφείο επίλυσης διαφορών επί σχεδίων ή υποδειγμάτων σε περίπτωση προσβολής τους από τρίτο πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον από την ακύρωση του σχεδίου ή υποδείγματος.

Εκ πρώτης όψεως, το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα φαίνεται να αποτελεί ειδική κατηγορία πνευματικού έργου καθώς η αισθητική του λειτουργία αποτελεί το προστατευόμενο χαρακτηριστικό του¹³. Συνήθως, όμως, τα βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα δεν διαθέτουν το δημιουργικό ύψος που απαιτείται προκειμένου να αναγνωριστούν ως πνευματικό έργο. Για το λόγο αυτό προτιμήθηκε η συστηματική τους κατάταξη στο δίκαιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, με τη διευκρίνιση ότι πρόκειται για αισθητικές δημιουργίες τεχνικών προϊόντων¹⁴. Η σύγχρονη, όμως, τάση η οποία διαμορφώνεται από την προσέγγιση της ΕΕ στα ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας συνολικά, οδήγησε στη νομοθετική διαμόρφωση ειδικού δικαίου και την θεμελίωση των ουσιαστικών προϋποθέσεων που απαιτούνται ειδικά για την προστασία του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος και οι οποίες προσιδιάζουν στην ιδιαίτερη φύση του. Η μέθοδος της ειδικής προσέγγισης του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των άυλων αγαθών είναι συμβατή με την Ευρωπαϊκή πεποίθηση ότι έχει πλέον διαμορφωθεί παγκοσμίως ένα ενιαίο δίκαιο δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας, το οποίο περιλαμβάνει την Πνευματική Ιδιοκτησία, την Βιομηχανική Ιδιοκτησία και το δίκαιο αθέμιτου ανταγωνισμού. Η Ελλάδα, τηρώντας τις υποχρεώσεις της ως κράτος μέλος της ΕΕ, έχει εναρμονίσει το δίκαιο της με το αντίστοιχο κοινοτικό. Γνώμη μας, όμως, είναι ότι το έχει πράξει μηχανικά διατηρώντας ταυτόχρονα στη θεωρία και τη νομολογία τη διάκριση μεταξύ Πνευματικής και Βιομηχανικής¹⁵ Ιδιοκτησίας¹⁶. Έχει, δηλαδή, προχωρήσει στην τυπική εναρμόνιση η οποία όμως δεν ακολουθείται και από την ουσιαστική θεωρητική εναρμόνιση της δημιουργίας ενός ενιαίου δικαϊκού πλέγματος

¹² ΜονΠρΑθ 6489/1999, ΔΕΕ 1999, 405.

¹³ Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, (2000⁵), 273.

¹⁴ Δημιουργείται, δηλαδή, μια νέα κατηγορία δικαιώματος Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας στην οποία εντάσσονται μόνο τα βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα που περιγράφονται ως Αισθητικές Δημιουργίες. Με τον τρόπο αυτό, τονίζεται αφενός ο αισθητικός χαρακτήρας τους, ο οποίος έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα πνευματικά έργα και αφετέρου τονίζεται η διαφορετική φύση τους από τα υπόλοιπα δικαιώματα της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, που είναι οι τεχνικές δημιουργίες (ευρεσιτεχνίες και υποδείγματα χρησιμότητας), τα διακριτικά γνωρίσματα (σήμα, γεωγραφικές ενδείξεις, διακριτικός τίτλος) και ο αθέμιτος ανταγωνισμός.

¹⁵ Στην οποία εντάσσεται συστηματικά και το δίκαιο αθέμιτου ανταγωνισμού.

¹⁶ Τα οποία, άλλωστε, εντάσσει συστηματικά σε διαφορετικά δίκαια. Συγκεκριμένα, η Πνευματική Ιδιοκτησία μελετάται ως μέρος του Αστικού δικαίου ενώ η Βιομηχανική Ιδιοκτησία ως μέρος του Εμπορικού δικαίου.

Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να εστιάζει η θεωρία και η νομολογία περισσότερο στις διαφορές ανάμεσα στα δύο συστήματα παρά στις ομοιότητες, αποτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό να εκσυγχρονίσει το δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας και να κατανοήσει για ποιο λόγο θεσμοθετεί ειδικό δίκαιο για κάποιες ειδικές κατηγορίες δικαιωμάτων, διασπώντας με τον τρόπο αυτό την ενότητα των δικαίων που προσπαθεί να προστατεύσει.

Κατά τα ανωτέρω, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα προστατεύεται ως απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα εφόσον είναι **νέο**, υπό την προϋπόθεση δηλαδή ότι δεν έχει διατεθεί στο κοινό πανομοιότυπο ή ταυτόσημο σχέδιο ή υπόδειγμα και έχει **ατομικό χαρακτήρα**, εφόσον, δηλαδή, η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφέρει από τη συνολική εντύπωση που προκαλεί στον εν λόγω καταναλωτή κάθε σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει διατεθεί στο κοινό¹⁷.

3. Οικονομικός σκοπός του δικαιώματος

Η σύγχρονη οικονομική επιστήμη και το marketing, ο κατ' εξοχήν χώρος που ασχολείται με την προώθηση των εμπορευμάτων, έχουν αναδείξει την εξωτερική εμφάνιση των προϊόντων σε αυτοτελή και καθοριστικό παράγοντα της εμπορικής τους επιτυχίας, καθώς έχει αποδειχτεί πως η λειτουργικά και αισθητικά αναβαθμισμένη εμφάνισή τους αυξάνει σημαντικά τη ζήτησή τους. Σε αυτό έχει συντελέσει αποφασιστικά και η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας, χάριν στην οποία έχει βελτιωθεί τεχνικά η διαδικασία παραγωγής των προϊόντων σε τέτοιο βαθμό, ώστε η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ενός προϊόντος μέσω της βελτίωσης των τεχνικών χαρακτηριστικών του να περνάει σε δεύτερη μοίρα, καθώς, οι παραγωγικές επιχειρήσεις μιας αγοράς προϊόντων κινούνται, κατά κύριο λόγο, στην ίδια στάθμη της αντίστοιχης τεχνικής και διαθέτουν πρόσβαση στην ίδια τεχνογνωσία.

Εκτός από την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέσω της αισθητικής επικράτησης του προϊόντος έναντι αντίστοιχων ομοειδών, ο βιομηχανικός σχεδιασμός στοχεύει και στην αξιοποίηση της ιδιαίτερης εμφάνισης του προϊόντος ως επικοινωνιακού και διαφημιστικού μέσου. Η διακριτική¹⁸ και πληροφοριακή δύναμη¹⁹ της εμφάνισης ενός προϊόντος αποτελεί δείγμα του επιτυχούς σχεδιασμού του στα πλαίσια της σύγχρονης οικονομίας.

¹⁷ ΕφΠειρ 220/2004, ΔΕΕ 2004, 748.

¹⁸ Όταν, δηλαδή, ο καταναλωτής είναι σε θέση με μια ματιά να αναγνωρίσει το συγκεκριμένο προϊόν ανάμεσα σε άλλα όμοιά του.

¹⁹ Όταν, δηλαδή, ο καταναλωτής είναι σε θέση με μια ματιά να αντιληφθεί κρίσιμα χαρακτηριστικά του προϊόντος, όπως η προέλευση, οι ιδιότητες, ο τρόπος χρήσης, η διάρκεια ζωής, οι προδιαγραφές ασφαλείας, ο οικολογικός του χαρακτήρας κλπ.

Τα άυλα αγαθά της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, ως αποκλειστικά δικαιώματα με έντονα χαρακτηριστικά της οικονομικής και εμπορικής αποστολής τους, έχουν τεθεί τις τελευταίες δεκαετίες στο επίκεντρο της οικονομικής ανάπτυξης παγκοσμίως. Η ΕΕ στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής της, έχει καταγράψει και μελετήσει τη συνδυασμένη συμβολή που έχουν οι βιομηχανικοί κλάδοι, οι οποίοι κάνουν εντατική χρήση διαφόρων δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας²⁰, στις οικονομίες τόσο της ΕΕ συνολικά όσο των επιμέρους κρατών μελών. Σύμφωνα με κοινή έκθεση του ΕUIPO²¹ και του ΕΓΔΕ (ΕΡΟ) σχετικά με τη συνεισφορά των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας στην απασχόληση και την οικονομική απόδοση των επιχειρήσεων²² βλέπουμε ότι οι επιχειρήσεις που κάνουν εντατική χρήση δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας στην ΕΕ αποτελούν το 39% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στην ΕΕ και απασχολούν το 26% του εργατικού δυναμικού, ενώ οι επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται σχέδια ή υποδείγματα αποτελούν το 12,8% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στην ΕΕ και απασχολούν το 12,2% του εργατικού δυναμικού, οι μισθοί των οποίων είναι αυξημένοι κατά 31% σε σχέση με εταιρείες που δεν εκμεταλλεύονται δικαιώματα σε σχέδια ή υποδείγματα. Οι εξαγωγές²³ προϊόντων με κατοχυρωμένο δικαίωμα στο σχέδιο ή υπόδειγμα ανέρχονται σε ποσοστό 53,4% στο σύνολο των εξαγόμενων προϊόντων, ενώ οι εισαγωγές αντίστοιχων προϊόντων ανέρχονται σε ποσοστό 46% επί του συνόλου των εισαγόμενων προϊόντων.

Από τα ανωτέρω προκύπτει, πως το βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα αποτελεί σημαντικό εργαλείο προώθησης της καινοτομίας με ιδιαίτερα αυξημένο οικονομικό χαρακτήρα. Η δημιουργία ενός σχεδίου ή υποδείγματος απαιτεί έντονη δημιουργική δραστηριότητα, καθώς προϋποθέτει οι σχεδιαστές να αναπτύσσουν τις καλλιτεχνικές τους δεξιότητες και την τεχνογνωσία τους συνδυαστικά και σε ίσο βαθμό. Ως εκ τούτου, καθίσταται επιβεβλημένη η νομοθετική προστασία του άυλου αυτού δικαιώματος, προκειμένου να ισχυροποιηθεί το κίνητρο των επιχειρήσεων να επενδύσουν οικονομικά στον αισθητικό σχεδιασμό των προϊόντων τους ως μέσο ενίσχυσης της θέσης τους στην αγορά. Σε αντίθετη περίπτωση, θα ήταν εύκολη η άμεση αντιγραφή των προϊόντων από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις οι οποίες δεν επένδυσαν καθόλου στον σχεδιασμό των προϊόντων τους, γεγονός που θα καθιστούσε την σχετική επένδυση στα σχέδια ή υποδείγματα μάταιη.

²⁰ Τα σχέδια και υποδείγματα συμπεριλαμβάνονται στις έρευνες – αναλύσεις.

²¹ Πρώην ΓΕΕΑ.

²² EPO/OHIM, Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, (2013), 6 επ.

²³ Προς τρίτες χώρες, εκτός ΕΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ - ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ

1. Η ιστορική εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των αισθητικών δημιουργιών

Ο άυλος χαρακτήρας των αισθητικών δημιουργιών, δηλαδή των (βιομηχανικών) σχεδίων και υποδειγμάτων, τις καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτες σε κάθε είδους παράνομη εκμετάλλευση στο έδαφος τρίτων κρατών με άμεση συνέπεια την μείωση της εμπορικής τους αξίας. Η **αρχή της εδαφικότητας**²⁴, η οποία αποτελεί βασική αρχή του δικαίου των άυλων αγαθών²⁵, συνεπάγεται ότι η κτήση, το περιεχόμενο και η απόσβεση των σχετικών δικαιωμάτων κρίνονται κατά το δίκαιο του κράτους στο οποίο ζητείται η ένδικη προστασία²⁶. Αυτό σημαίνει πρακτικά, πως ένα (βιομηχανικό) σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει καταχωρηθεί στην Ελλάδα, προστατεύεται μόνο μέσα στο ελληνικό έδαφος, καθιστώντας αυτό πιθανό αντικείμενο παράνομης εκμετάλλευσης στο έδαφος οποιουδήποτε άλλου κράτους. Δεδομένου, ωστόσο, του έντονου διεθνούς χαρακτήρα των οικονομικών συναλλαγών, η προστασία του δικαιούχου φαίνεται να εκμηδενίζεται σχεδόν με τον τρόπο αυτό.

Σε διεθνές επίπεδο, ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, τα κράτη, θέλοντας να προστατεύσουν τα δικαιώματα των πολιτών τους, ξεκίνησαν να προβλέπουν μέσω διμερών συνθηκών την αμοιβαία αναγνώριση²⁷ των δικαιωμάτων Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας στη βάση της **αρχής της αμοιβαιότητας**. Σύντομα, η πληθώρα των διμερών συνθηκών που προέκυψαν, σε συνδυασμό με τη ανασφάλεια δικαίου που αυτή προκάλεσε, οδήγησε στην σύναψη πολυμερών διεθνών συμβάσεων²⁸ με αποτέλεσμα τη σχετικοποίηση²⁹ της αρχής της εδαφικότητας με την καθιέρωση της **αρχής της εξομοίωσης** των αλλοδαπών με τους ημεδαπούς καθώς

²⁴ Αρχή του δικαίου η οποία πηγάζει από την αρχή της εθνικής κυριαρχίας και αφορά το δικαίωμα ενός κράτους να έχει την πλήρη δικαιοδοσία εντός της επικράτειάς του αλλά και ταυτόχρονα την αντίστοιχη υποχρέωση να μην παρεμβαίνει στο δικαίωμα άλλων κρατών να ασκούν τη δικαιοδοσία τους στις δικές τους επικράτειες.

²⁵ Δηλαδή του δικαίου της Διανοητικής Ιδιοκτησίας που περιλαμβάνει αφενός την Πνευματική και Βιομηχανική Ιδιοκτησία και αφετέρου το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού.

²⁶ Λιακόπουλος, (2000⁵), 165 · Σελέκος, Το δικαίωμα στο βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα, (1999), 31.

²⁷ Λιακόπουλος, (2000⁵), 170.

²⁸ Σύμβαση της Βέρνης για την Πνευματική Ιδιοκτησία και Σύμβαση του Παρισιού για τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία.

²⁹ Αλλά όχι κατάργηση.

και της **αρχής της ελάχιστης προστασίας** των δικαιωμάτων³⁰ Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας αντίστοιχα.

Η διεθνής τάση για προστασία ειδικά των (βιομηχανικών) σχεδίων και υποδειγμάτων ήταν έντονη δεδομένου ότι η προστασία τους προβλεπόταν τόσο στη Σύμβαση της Βέρνης όσο και στη Σύμβαση του Παρισιού. Το γεγονός αυτό, ότι δηλαδή η προστασία των αισθητικών δημιουργιών προβλέπεται και στις δύο Διεθνείς Συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας αντίστοιχα³¹, αναδεικνύει τον διφυή χαρακτήρα αυτών, ο οποίος περιλαμβάνει στοιχεία δικαιωμάτων τόσο Πνευματικής όσο και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Η προστασία αυτή ισχυροποιήθηκε με την υπογραφή της Διεθνούς Σύμβασης TRIPs³², η οποία αφιέρωσε ένα ολόκληρο κεφάλαιο στην προστασία των (βιομηχανικών) σχεδίων και υποδειγμάτων. Τέλος, με την υπογραφή του Διακανονισμού της Χάγης για την διεθνή κατάθεση των (βιομηχανικών) σχεδίων και υποδειγμάτων σφραγίστηκε το έντονο ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας σχετικά με την προστασία των (βιομηχανικών) σχεδίων και υποδειγμάτων, αναγνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό την ιδιαίτερη οικονομική σημασία τους.

Σε κοινοτικό επίπεδο, και παρά το έντονο ενδιαφέρον των Ευρωπαϊκών αρχών για την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1950, καθυστέρησε σημαντικά η έκδοση ειδικών νομοθετικών κειμένων για την προστασία των αισθητικών δημιουργιών. Μόλις το 1998 εκδόθηκε η Οδηγία 98/71/EK για την νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων³³ η οποία είχε ως στόχο την εναρμόνιση του ειδικού νομοθετικού πλαισίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων σε όλα τα Κράτη – μέλη της ΕΕ. Ακολούθησε ο Κανονισμός 6/2002³⁴ για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα οπότε και εισήχθη στην Ευρωπαϊκή έννομη τάξη για πρώτη φορά το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα. Σημαντική καινοτομία του Κανονισμού αυτού υπήρξε η θεσμοθετημένη προστασία ενός *sui generis* δικαιώματος στο ακατοχύρωτο σχέδιο και υπόδειγμα³⁵. Τέλος, με την έκδοση του Κανονισμού 1891/2006³⁶ επικυρώθηκε η προσχώρηση της ΕΕ στον

³⁰ Σελέκος, (1999), 32 επ.

³¹ Εφαθ 447/1981, Αρμ. (1982), 33.

³² Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³³ Οδηγία 98/71/EK της 13^{ης} Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων, ΕΕ 28.10.1998, L 289/28.

³⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα, ΕΕ 5.1.2002, L 3/1.

³⁵ Βλ. αναλυτικά κατωτέρω υπό Κεφάλαιο 3 παρ. 9.1.

³⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1891/2006 της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006 για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 6/2002 και (ΕΚ) αριθ. 40/94 ώστε να τεθεί σε ισχύ η προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Πράξη της Γενεύης του Διακανονισμού της Χάγης για τη διεθνή καταχώριση των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, ΕΕ 29.12.2006, L 386/14.

Διακανονισμό της Χάγης και τροποποιήθηκε ο Κανονισμός 6/2002 ώστε να τον συμπεριλαμβάνει. Πριν από την έκδοση αυτών των ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων, η προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων βασιζόταν στις διατάξεις των καταστατικών νομοθετημάτων της ΕΕ και, κυρίως, στην νομολογία του ΔΕΚ³⁷.

Σε εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα αποτέλεσε την τελευταία χώρα ανάμεσα στα Κράτη – μέλη της ΕΕ που υιοθέτησε ειδικό δίκαιο για την προστασία των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Αρχικά, με το Ν. 2417/1996 κύρωσε το Διακανονισμό της Χάγης. Εν συνεχεία, κατά ρητή εξουσιοδότηση του Ν. 2417/1996 εκδόθηκε το π.δ. 259/1997, το οποίο περιελάμβανε για πρώτη φορά ειδικό εθνικό νομοθετικό καθεστώς προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων.

Η έλλειψη, ωστόσο, του σχετικού ειδικού νομοθετικού πλαισίου δεν σήμαινε πως τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα ήταν άγνωστα ή έμεναν απροστάτευτα στην Ελλάδα κατά τον χρόνο πριν την θέσπιση των ανωτέρω νομοθετημάτων. Οι αισθητικές δημιουργίες προστατεύονταν διαχρονικά αλλά με διαφορετική νομική βάση. Συγκεκριμένα, τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα προστατεύονταν κατ' αρχήν βάσει των διατάξεων του Ν. 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού³⁸. Στην συνέχεια, όμως, μετά και την ψήφιση του Ν. 100/1975³⁹ τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα προστατεύονταν ως έργα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, δυνάμει ρητής διάταξης της Συνθήκης Βέρνης⁴⁰ υπό τον όρο ότι αυτά είχαν διεθνή χαρακτήρα⁴¹. Η

³⁷ Βλ. ιδίως Απόφαση της 20/1/1981, υπόθεση 55-57/80, Musik Vertrieb Membram κατά GEMA, ECLI:EU:C:1981:10, Συλλ. 1981, 148-16, Απόφαση της 14/9/1982, υπόθεση 144/81, Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts, ECLI:EU:C:1982:289, Συλλ. 1982, 2854-2875, Απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 53/87, CICRA κλπ κατά Renault, ECLI:EU:C:1988:472, Συλλ. 1988, 6067-6075, απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 238/87, AB Volvo κατά Erik Veng (UK) Ltd, ECLI:EU:C:1988:477, Συλλ. 1988, 6232-6237.

³⁸ Ειδικότερα, βάσει των άρθρων 13-14 του Ν. 146/1914 υπό την προϋπόθεση της καθιέρωσης αυτών ως διακριτικών γνωρισμάτων, ή στη διάταξη του άρθρου 1 του ίδιου νόμου ή, τέλος, στη διάταξη του άρθρου 17 του ίδιου νόμου ως «εμπιστευθέντα». *Αλεξανδρής σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων (επιμ)*, Τα ασφαλιστικά μέτρα στο εμπορικό δίκαιο, (2005), 319, ΑΠ 241/1991 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕΕμπΔ (1992), 320 επ., ΑΠ 1409/1980, ΕΕμπΔ (1981), 451 επ.

³⁹ Με τον Ν. 100/1975 κυρώθηκαν οι τροποποιήσεις της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης.

⁴⁰ Βλ. αναλυτικά κατωτέρω υπό Ι/2.1.

⁴¹ Η προστασία αυτή ίσχυε δηλαδή για έργα που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα από αλλοδαπούς και δημοσιεύθηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα ή είναι αδημοσίευτα, δεν καλύπτει όμως και τα έργα των Ελλήνων δημιουργών εντός της Ελληνικής επικράτειας. *Αλεξανδρής σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων (επιμ)*, (2005), 319. Αντίθετη άποψη, *Μηνούδης*, Η εξέλιξη του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, (1988), 89 επ., όπου «Εξάλλου, η παροχή προστασίας με βάση το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Ν. 2387/1920) στις χώρες, όπως η Ελλάδα, που τα βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα δεν απολαύουν ειδικής προστασίας, επιβάλλεται από το άρθρο 2 παρ. 7 της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης (-Παρισίων), ακόμα και όταν οι πρωτοουργοί είναι Έλληνες υπήκοοι (βλ. ν.δ. 4264/1962). Η προστασία, όμως, αυτή είναι συστηματικά ανορθόδοξη, μια και κατά τη σωστότερη γνώμη τα βιομηχανικά υποδείγματα δεν συγκεντρώνουν κατά κανόνα, ή έστω συνήθως, το δημιουργικό ύψος που θα μπορούσε να τα αναγάγει σε έργα τέχνης, και, εν πάση περιπτώσει, επικρίνεται ως υπέρμετρη, άρα απρόσφορη.».

νομολογία, ωστόσο, παρά την ρητή αναφορά της Σύμβασης της Βέρνης στα σχέδια ή υποδείγματα, απέφευγε συχνά να τα περιβάλλει με την προστασία των διατάξεων περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, διατυπώνοντας την άποψη ότι το βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα δεν πληρούσε τα κριτήρια του πνευματικού έργου και ως εκ τούτου δεν ήταν δυνατόν να απολαμβάνουν της υπερπροστασίας των πνευματικών δημιουργημάτων, οπότε και προτιμούσε να τα θέτει υπό την προστασία των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού⁴².

2. Διεθνές δίκαιο

2.1. Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης

Η Πνευματική Ιδιοκτησία ως κλάδος δικαίου εμφανίζεται ήδη από τον Μεσαίωνα, οπότε και η ιδιαίτερη οικονομική σημασία της οδήγησε στην καθιέρωση της **αρχής της εδαφικότητας**. Σύντομα, όμως, έγινε φανερό πως η διαφορετική ρύθμιση της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων σε κάθε Κράτος σε συνδυασμό με την έλλειψη προστασίας των δημιουργών έξω από τα σύνορα της χώρας προέλευσης του έργου δημιουργούσε ολοένα και μεγαλύτερα προβλήματα τα οποία δεν μπορούσαν πλέον να επιλύσουν ικανοποιητικά οι διμερείς συμβάσεις μεταξύ των Κρατών. Ξεκίνησε, τότε μια μακρά και επίπονη προσπάθεια ενοποίησης και διεθνοποίησης του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας η οποία οδήγησε τελικά στην υπογραφή⁴³ της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης⁴⁴ για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων το 1886.

Σήμερα, αριθμεί 158 μέλη ενώ η Ελλάδα προσχώρησε σε αυτήν το 1920⁴⁵. Πρόκειται για μία πολυμερή σύμβαση διεθνούς δικαίου⁴⁶ η οποία έχει σκοπό την προστασία των δημιουργών έργων πνευματικής ιδιοκτησίας. Στόχος της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης δεν είναι να προστατεύσει το δημιουργό μέσα στην ίδια του τη

⁴² Βλ. ΑΠ 1409/1980, ΕΕμπΔ (1981), 451 επ., ΑΠ 241/1991, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΘεσ. 4098/1995, ΕπισκεΔ (1996), 657 επ.

⁴³ Η υπογραφή της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης ήταν αποτέλεσμα της διεθνούς συνδιάσκεψης της Βέρνης, η οποία πραγματοποιήθηκε την 6.6.1886 στη Βέρνη με την συμμετοχή 12 Κρατών: ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ελβετία, Ταϊτή, Ιαπωνία, Λιβερία και Τυνησία. Τελικά, την Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης υπέγραψαν δέκα από τα συμμετέχοντα Κράτη πλην της Ιαπωνίας και της Αμερικής, οι οποίες προσχώρησαν τελικά το 1898 και 1988 αντίστοιχα.

⁴⁴ Με την υπογραφή της δημιουργήθηκε μια ένωση Κρατών, με δική της νομική προσωπικότητα και έδρα την Γενεύη, η οποία είναι γνωστή ως Ένωση της Βέρνης.

⁴⁵ Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, (2011⁸), 10 επ.

⁴⁶ Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης, παρακολουθώντας τις εξελίξεις τόσο της θεωρίας όσο και της τεχνολογίας συμπληρώθηκε και αναθεωρήθηκε πολλές φορές, καθιερώνοντας ένα πολύ ισχυρό πλέγμα προστασίας των δημιουργών και εξακολουθεί μέχρι σήμερα να αποτελεί το βασικό διεθνές κείμενο για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

χώρα αλλά να πετύχει ένα καθεστώς διεθνούς προστασίας των δημιουργών⁴⁷. Για το σκοπό αυτό, καθιέρωσε την **αρχή της εξομοίωσης** εισάγοντας τον **κανόνα της εθνικής μεταχείρισης**⁴⁸ στο άρθρο 5 παρ. 1. Ως επιπλέον προστασία των δημιουργών, η Διεθνής Σύμβαση θεσπίζει, για τα έργα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, μια σειρά από **ελάχιστα δικαιώματα**, τα οποία μπορούν να επικαλεστούν οι δημιουργοί στα Κράτη της Ένωσης⁴⁹, στην περίπτωση που το εθνικό δίκαιο του Κράτους, στο οποίο έγινε η προσβολή, δεν τα προβλέπει.

Τέλος, η Διεθνής Σύμβαση στο άρθρο 5 παρ. 2 εδ. 1 καθιερώνει την **αρχή της ελευθερίας από διατυπώσεις**, σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης συγκεκριμένου τύπου ως αναγκαία προϋπόθεση για την διεθνή προστασία του δημιουργού. Η θεμελιώδης αυτή αρχή συμπληρώνεται στο άρθρο 5 παρ. 2 εδ. 2 από την **αρχή της ανεξαρτησίας της διεθνούς προστασίας** σύμφωνα με την οποία ο δημιουργός απολαμβάνει και ασκεί ελεύθερα τα δικαιώματα που του παρέχει η Διεθνής Σύμβαση ανεξάρτητα από το αν αυτά αναγνωρίζονται ή όχι στο εθνικό δίκαιο της χώρας προέλευσης⁵⁰ του έργου⁵¹.

Συνεπώς στα ανωτέρω, η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης περιέχει ειδικές προστατευτικές διατάξεις για τα (βιομηχανικά) σχέδια και υποδείγματα. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 παρ. 7 ρητά ορίζεται πως τα (βιομηχανικά) σχέδια και υποδείγματα θα προστατεύονται ως έργα πνευματικής ιδιοκτησίας σε όσες χώρες της Ενώσεως δεν προβλέπεται ειδική νομοθεσία για την προστασία τους. Η Ελλάδα επικύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης με το Ν. 100/1975⁵², οπότε και έθεσε τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα **με διεθνή χαρακτήρα** βάσει της αρχής της προστασίας των ελαχίστων δικαιωμάτων, υπό το προστατευτικό πλαίσιο των δικαιωμάτων της Πνευματικής Ιδιοκτησίας μέχρι την θέσπιση του ειδικού νομοθετικού

⁴⁷ Η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης δεν δημιούργησε, δηλαδή, ενιαίο δίκαιο για τα Κράτη που μετέχουν σε αυτήν. Αντιθέτως, η φιλοσοφία που την διαπνέει βασίζεται ακριβώς πάνω στην πολυμορφία των διαφόρων εθνικών νομοθετικών πλαισίων για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁴⁸ Σύμφωνα με αυτόν, ο δημιουργός, του οποίου τα έργα προστατεύονται με την Διεθνή Σύμβαση, απολαμβάνει στις χώρες της Ένωσης της Βέρνης την ίδια προστασία που απολαμβάνουν οι δημιουργοί οι οποίοι είναι υπήκοοι των χωρών αυτών. Δεν παρέχει, επομένως, στους δημιουργούς προστασία με βάση το δίκαιο της χώρας προέλευσης του έργου τους αλλά με βάση το δίκαιο της χώρας στην οποία έγινε η προσβολή.

⁴⁹ Όχι, όμως, και στο Κράτος προέλευσης του έργου.

⁵⁰ Με τον τρόπο αυτό, η Διεθνής Σύμβαση σέβεται τις επιλογές του εθνικού νομοθέτη της κάθε χώρας που συμμετέχει στην Ένωση παρέχοντάς του δυνατότητα να θεσπίσει εντός των συνόρων του ανεξάρτητο θεσμικό πλαίσιο προστασίας των έργων της διάνοιας των υπηκόων του, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει τον δημιουργό που προέρχεται από Κράτος που μετέχει στην Ένωση από κάθε κίνδυνο ή προσβολή του έργου σε χώρα τρίτη από την χώρα προέλευσης του έργου.

⁵¹ Κοτσίρης, (2011⁶), 320 επ.

⁵² Συνεπώς, η Σύμβαση της Βέρνης αποτελεί έκτοτε εσωτερικό δίκαιο με αυξημένη μάλιστα τυπική ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος.

πλασίου με το Ν. 2417/1996 και το π.δ. 259/1997 παρέχοντας σε αυτά την υπερπροστασία του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ακόμα και αν δεν διέθεταν τα χαρακτηριστικά κριτήρια αναγνώρισης ενός έργου ως έργου Πνευματικής Ιδιοκτησίας⁵³.

2.2. Η Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων

Η Βιομηχανική Ιδιοκτησία, ως κλάδος του δικαίου, εμφανίστηκε ως αποτέλεσμα της βιομηχανικής και τεχνολογικής επανάστασης, όταν η άνθηση των φυσικών επιστημών οδήγησε στις μεγάλες εφευρέσεις του 19^{ου} αιώνα⁵⁴ και τη βιομηχανοποίηση της παραγωγής. Η καθιέρωση της **αρχής της εδαφικότητας** στο δίκαιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας σημαίνει πως τα δικαιώματα Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας προστατεύονται μόνο μέσα στα σύνορα του Κράτους στο οποίο αποκτήθηκαν⁵⁵.

Η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των Κρατών αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας έγινε ιδιαίτερα εμφανής ήδη από την Διεθνή Έκθεση της Βιέννης το 1873, όταν οι επισκέπτες εφευρέτες αρνήθηκαν να παρουσιάσουν τις εφευρέσεις⁵⁶ τους, με το φόβο ότι ίσως κάποιος τις «κλέψει», αφού η προστασία τους ίσχυε μόνο στο κράτος όπου τις είχαν κατοχυρώσει⁵⁷, γεγονός που οδήγησε αναπόφευκτα στη σύγκληση του Διεθνούς Συνεδρίου Ευρεσιτεχνίας⁵⁸ που

⁵³ Σελέκος, Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων κατά το π.δ. 259/97, ΕπισκεΔ (1998), 643.

⁵⁴ Ρόκας, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, (2011²), 12.

⁵⁵ Αν ο δημιουργός, επομένως, επιθυμεί να προστατεύσει το δικαίωμα Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας του σε τρίτα Κράτη, υποχρεούται να τηρήσει τις προβλεπόμενες διαδικασίες κτήσης του δικαιώματος του σε κάθε Κράτος χωριστά. Σύντομα έγινε φανερό ότι η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας δεν περιορίζεται στα στενά γεωγραφικά όρια του Κράτους κτήσης τους αλλά εκτείνεται σε ολόκληρη την υφήλιο, καθώς ο κίνδυνος παράνομης εκμετάλλευσης τους ελλοχεύει παντού, ιδίως στη σύγχρονη εποχή του διεθνούς εμπορίου και της απελευθέρωσης των αγορών όπου η πληροφορία κυκλοφορεί ταχύτατα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης μέσω του διαδικτύου. Προβληματική είναι η περίπτωση αρκετών εθνικών δικαίων που εισάγουν ένα επιπλέον περιορισμό στη δυνατότητα κτήσης δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας από αλλοδαπό. Συγκεκριμένα, κάποια Κράτη επιλέγουν να παρέχουν προστασία μόνο σε ημεδαπούς ενώ άλλα κράτη εξαρτούν την παροχή προστασίας σε αλλοδαπούς υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, υπό τον όρο δηλαδή ότι το κράτος προέλευσης του αλλοδαπού δημιουργού αναγνωρίζει αντίστοιχα δικαιώματα και στους υπηκόους του κράτους υποδοχής.

⁵⁶ WIPO, Introduction to Intellectual Property, Theory and Practice, (1997), 359.

⁵⁷ Προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα αυτό, η Αυστροουγγρική αυτοκρατορία κατοχύρωσε με νόμο την προσωρινή προστασία όλων των εφευρέσεων που παρουσιάστηκαν στην Διεθνή Έκθεση.

⁵⁸ Αρχικά, εκδηλώθηκε η πρόθεση να υιοθετηθεί από όλες τις χώρες ενιαία δικαϊκή ρύθμιση σχετικά με τα δικαιώματα της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, αλλά η προσπάθεια αυτή ναυάγησε αφενός εξαιτίας των αντικρουόμενων οικονομικών συμφερόντων των κρατών

πραγματοποιήθηκε αργότερα την ίδια χρονιά στη Βιέννη⁵⁹. Το 1883 συνήφθη, τελικά, μεταξύ 11 Κρατών⁶⁰ η διεθνής σύμβαση⁶¹ των Παρισίων για την προστασία της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, με την οποία δημιουργήθηκε μια **ένωση κρατών** που σήμερα⁶² αριθμεί 176 μέλη. Η Ελλάδα προσχώρησε στη Διεθνή Σύμβαση των Παρισίων το 1924⁶³ και την κύρωσε με τον Ν. 3092/1924⁶⁴ και το π.δ. 1/8.9.1924.

Σημαντική εξέλιξη της Διεθνούς Σύμβασης των Παρισίων ήταν η ίδρυση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) με έδρα τη Γενεύη στα πλαίσια της τροποποίησης της Σύμβασης των Παρισίων στην Στοκχόλμη το 1967. Σήμερα ο ΠΟΔΙ (WIPO) συνδιοικείται από το **Διεθνές Γραφείο για τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία** και τον **Παγκόσμιο Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας**.

Η Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων περιελάμβανε ρυθμίσεις σχετικές με την προστασία των εφευρέσεων, **των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων**⁶⁵, των βιομηχανικών και εμπορικών σημάτων, της επωνυμίας καθώς και ρυθμίσεις σχετικές με την καταπολέμηση του αθέμιτου ανταγωνισμού στα κράτη μέλη της Σύμβασης, αποτελώντας μέχρι σήμερα το βασικότερο διεθνές νομοθετικό κείμενο περί της προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Δεν δημιούργησε ενιαίο διεθνικό δίκαιο προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, ούτε υποχρέωση ομοιόμορφων δικαϊκών ρυθμίσεων για τα Κράτη μέλη. Περιορίστηκε στην καθιέρωση της **αρχής**

και αφετέρου λόγω των διαφορών που παρουσίαζαν τα εθνικά δίκαια μεταξύ τους, προτιμώντας για τον λόγο αυτόν την σύναψη διακρατικών συμφωνιών.

⁵⁹ Αντωνόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, (2005²), 80.

⁶⁰ Τα 11 ιδρυτικά μέλη της Σύμβασης των Παρισίων ήταν το Βέλγιο, η Βραζιλία, η Γαλλία, η Γουατεμάλα, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, το Ελ Σαλβαδόρ, η Σερβία, η Ισπανία και η Ελβετία ενώ μέσα στην επόμενη χρονιά προσχώρησαν η Μεγάλη Βρετανία, η Τυνησία και το Εκουαδόρ. Αισθητή ήταν η απουσία των δύο μεγάλων βιομηχανικών δυνάμεων, δηλαδή των Η.Π.Α, οι οποίες προσχώρησαν το 1887 και της Γερμανίας, η οποία προσχώρησε το 1903, τη στιγμή που η Ολλανδία και η Ελβετία, οι οποίες ανήκαν στα ιδρυτικά μέλη της Σύμβασης, δεν είχαν θεσπίσει ακόμα εθνικό σύστημα κατοχύρωσης των ευρεσιτεχνιών, *Dutfield / Suthersanen*, *Global Intellectual Property Law*, (2008), 25.

⁶¹ Η οποία τροποποιήθηκε στις Βρυξέλλες το 1900, στην Ουάσινγκτον το 1911, στη Χάγη το 1925, στο Λονδίνο το 1934, στη Λισσαβόνα το 1958, και στην Στοκχόλμη το 1967.

⁶² Νοέμβριος 2015, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ιστοσελίδας του WIPO (www.wipo.int).

⁶³ Συνεπώς, η Σύμβαση των Παρισίων αποτελεί εσωτερικό δίκαιο με αυξημένη τυπική ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος.

⁶⁴ Η Ελλάδα με δύο μεταγενέστερους νόμους, τον Ν. 3205/1955 και τον Ν. 213/1975, κύρωσε τις ενδιάμεσες τροποποιήσεις της διεθνούς Σύμβασης των Παρισίων.

⁶⁵ Η ρητή αναφορά των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων στη Σύμβαση των Παρισίων οδήγησε στο ερώτημα μήπως η προσχώρησή μας στη Σύμβαση δημιούργησε για την Ελλάδα υποχρέωση εισαγωγής ειδικού νομοθετικού πλαισίου προστασίας τους ως δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, αποκλειόμενης της προστασίας τους με βάση άλλες διατάξεις, π.χ. Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή περί αθέμιτου ανταγωνισμού. Η κρατούσα άποψη, όμως, δέχεται ότι δεν θεμελιώθηκε τέτοια υποχρέωση και επομένως η Ελλάδα δεν παραβίαζε διεθνή συμβατική της υποχρέωση κατά το διάστημα πριν την ψήφιση της ειδικής νομοθεσίας για την προστασία των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, περίοδο κατά την οποία τα σχέδια ή υποδείγματα προστατεύονταν με βάση τις διατάξεις περί προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή περί αθέμιτου ανταγωνισμού, *Σελέκος*, (1999), 34.

της εξομοίωσης⁶⁶ και της αρχής ελάχιστης⁶⁷ προστασίας⁶⁸, με περιεχόμενο όμοιο με την Σύμβαση της Βέρνης⁶⁹.

Από τα ειδικά δικαιώματα, ιδιαίτερη σημασία έχει το **δικαίωμα διεκδίκησης προτεραιότητας**, το οποίο ισχύει και επί των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων και βάσει του οποίου ο δικαιούχος βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος σε ένα κράτος της Ένωσης μπορεί να διεκδικήσει την κατοχύρωση του σχεδίου ή υποδείγματος του μέσα σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος της ένωσης κατά χρονική προτεραιότητα⁷⁰, εφόσον καταθέσει την αίτηση καταχώρησης εντός έξι μηνών από την αρχική καταχώρηση στο κράτος προέλευσής του⁷¹.

⁶⁶ Η οποία εξειδικεύει την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Η αρχή της εξομοίωσης συνεπάγεται ότι οι προερχόμενοι από κράτος μέλος της Σύμβασης αλλοδαποί απολάμβαναν σε όλα τα υπόλοιπα Κράτη μέλη την ίδια προστασία που το κάθε κράτος εξασφάλιζε για τους υπηκόους του.

⁶⁷ Η αρχή αυτή έχει πρακτική αξία μόνο στην περίπτωση που η ελάχιστη προστασία που προβλέπεται στη Διεθνή Σύμβαση είναι ευρύτερη από την προστασία που κατοχυρώνει το εθνικό δίκαιο, γιατί στην αντίθετη περίπτωση που το εθνικό δίκαιο προβλέπει ευρύτερη προστασία, η επίκληση των ελάχιστων δικαιωμάτων της Σύμβασης είναι άνευ ουσίας αφού οι αλλοδαποί απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους ημεδαπούς σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχείρισης και την αρχή της εξομοίωσης, *Αντωνόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, (2005²), 92 επ.

⁶⁸ Έχει δημιουργηθεί το ερώτημα αν είναι δυνατόν να επικαλούνται την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης των Παρισίων ημεδαποί έναντι του κράτους ιθαγένειάς τους, με τον ίδιο τρόπο που δικαιούνται να την επικαλούνται οι αλλοδαποί, στην περίπτωση που το κράτος ιθαγένειας δεν έχει ενσωματώσει στο εθνικό δίκαιο τα ελάχιστα δικαιώματα προστασίας. Πρέπει κατ' αρχήν να διευκρινιστεί πως η περίπτωση αυτή δεν υπάγεται στο πεδίο της αρχής της ίσης μεταχείρισης, καθώς οι ημεδαποί απολαμβάνουν αυτονόητα τα δικαιώματα των ημεδαπών ενώ η Σύμβαση ρυθμίζει τις διεθνείς συμπεριφορές. Έτσι, η κρατούσα άποψη υποστηρίζει πως οι ημεδαποί προστατεύονται με βάση το εθνικό τους δίκαιο και ως εκ τούτου δεν μπορούν να επικαλεστούν άμεσα τη Διεθνή Σύμβαση στο κράτος ιθαγένειάς τους, εκτός αν η εθνική νομοθεσία τους επιτρέπει να την επικαλεστούν. Πρέπει, πάντως να σημειωθεί πως η νομοθετική πολιτική επιβάλλει την εισαγωγή στο εθνικό δίκαιο των ελάχιστων διατάξεων προστασίας των δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας ή έστω την αναγνώριση στους ημεδαπούς της δυνατότητας να επικαλούνται απευθείας τη Διεθνή Σύμβαση, *Αντωνόπουλος*, (2005²), 91 επ.

⁶⁹ Θεσπίζοντας, δηλαδή, κάποια ελάχιστα ειδικά δικαιώματα που οι αλλοδαποί υπήκοοι Κράτους μέλους της Σύμβασης μπορούν να επικαλούνται σε κάθε τρίτο κράτος μέλος της Σύμβασης, ακόμα και αν δεν αυτά δεν προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο του κράτους υποδοχής. Η αρχή αυτή ισχύει και για τα νομικά πρόσωπα που διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών, ακόμα και αν τα φυσικά πρόσωπα που σύστησαν την εταιρεία δεν έχουν την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους. Επίσης, ισχύει για τα φυσικά πρόσωπα με ιθαγένεια κράτους που δεν έχει προσχωρήσει στην Σύμβαση, εφόσον έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος της Σύμβασης, *Αντωνόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, (2005²), 90.

⁷⁰ Δηλαδή, το δικαίωμα διεκδίκησης προτεραιότητας εξασφαλίζει στον δικαιούχο ότι το δικαίωμα στο σχέδιο και υπόδειγμα θα απονεμηθεί στον ίδιο, ακόμα και αν στο διάστημα μεταξύ της αρχικής καταχώρησης και της αίτησης στο τρίτο κράτος μεσολαβήσει αίτηση άλλου προσώπου για παρεμφερές σχέδιο ή υπόδειγμα χωρίς ουσιώδεις διαφορές, καθώς η αίτηση που έγινε σε τρίτο κράτος μέλος της Ένωσης εντός της προθεσμίας θεωρείται πως έγινε κατά την ημερομηνία της πρώτης κατάθεσης.

⁷¹ *Ρόκας*, (2011²), 13 επ.

2.3. Η Σύμβαση TRIP's

Στις 15.12.1993 υπογράφηκε στη Γενεύη η διεθνής σύμβαση TRIPs στο πλαίσιο του γύρου της Ουρουγουάης της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου⁷², ενώ παράλληλα ιδρύθηκε⁷³ και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου⁷⁴. Η σύμβαση TRIPs αριθμεί σήμερα⁷⁵ 161 μέλη, μεταξύ των οποίων η ίδια η ΕΕ⁷⁶, και 23 κράτη - παρατηρητές⁷⁷. Η Ελλάδα κύρωσε τη σύμβαση TRIPs με τον Ν. 2290/1995.

Στο περιεχόμενο της TRIPs περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την προστασία της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, δηλαδή τόσο των δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων όσο και των δικαιωμάτων Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας πλην των διατάξεων περί προστασίας από πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού. Αποτελεί, δηλαδή, η σύμβαση TRIPs το πλέον ισχυρό επιχείρημα υπέρ της ανάδειξης της Διανοητικής Ιδιοκτησίας ως ενιαίου κλάδου δικαίου που περιλαμβάνει τόσο την Πνευματική όσο και τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία, δεδομένου ότι εντάσσει σε ενότητα δικαίου τις διατάξεις προστασίας των άυλων αγαθών εξαιρώντας πλήρως τις διατάξεις περί αθέμιτου ανταγωνισμού. Η ταύτιση του περιεχομένου της με τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης και τη Διεθνή Σύμβαση των Παρισίων δεν οδηγεί σε σύγκρουση με αυτές. Αντίθετα, η σύμβαση TRIPs θεωρεί τις δύο αυτές συμβάσεις δεσμευτικές για τα μέλη της, επεκτείνοντας με τον τρόπο αυτό την ισχύ των δύο διεθνών συμβάσεων και σε κράτη που δεν έχουν ακόμα προσχωρήσει σε αυτές⁷⁸.

Επιπλέον, με τη σύμβαση TRIPs καθιερώνονται κοινοί κανόνες επιβολής προστασίας των δικαιωμάτων επί των άυλων αγαθών και καταπολέμησης της πειρατείας. Πρόκειται για μία σύμβαση, οι διατάξεις της οποίας επιβάλλουν στα συμβαλλόμενα κράτη να εναρμονίσουν το εθνικό τους δίκαιο με το πλαίσιο προστασίας που προβλέπεται σε αυτήν. Ως εκ τούτου η κρατούσα άποψη

⁷² GATT.

⁷³ Τεράστια είναι η σημασία της υπογραφής της TRIPs παράλληλα με την ίδρυση του WTO, καθώς παρέχεται η δυνατότητα να αποκτήσει η TRIPs παγκόσμια ισχύ.

⁷⁴ ΠΟΕ (WTO).

⁷⁵ Νοέμβριος 2015, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ιστοσελίδας του WTO (www.wto.org).

⁷⁶ Βλ. Σελέκος, (1999), 34 επ: «...Η ΕΕ συμμετέχει στη TRIPs ως αυτοτελώς συμβαλλόμενος διακρατικός οργανισμός και για το λόγο αυτό συζητείται το ερώτημα της άμεσης ισχύος των διατάξεων της εξεταζόμενης σύμβασης σε όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ (ανεξάρτητα από την αυτοτελή συμμετοχή ενός εκάστους κράτους – μέλους) στο μέτρο που οι διατάξεις αυτές αποτελούν κοινοτικό δίκαιο. Το ερώτημα αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, δεδομένου ότι η Σύμβαση TRIPs στο άρθρο 2 παρ. 1 και στο άρθρο 9 παρ. 1 υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη να εφαρμόζουν διατάξεις της Σύμβασης των Παρισίων και της Σύμβασης της Βέρνης αντιστοίχως.».

⁷⁷ Τα κράτη – παρατηρητές υποχρεούνται να ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις ένταξης στη σύμβαση TRIPs εντός πέντε ετών από τη ημέρα που έγιναν παρατηρητές.

⁷⁸ Ρόκας, (2011²), 15.

υποστηρίζει πως δεν είναι δυνατή η άμεση επίκληση των διατάξεων της TRIPs από τους υπηκόους των συμβαλλόμενων Κρατών⁷⁹.

Ειδικά για τα σχέδια ή υποδείγματα, η σύμβαση TRIPs αφιερώνει ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο. Δεν επιχειρεί να εισάγει ένα ενιαίο και ομοιόμορφο δίκαιο αλλά καθορίζει ένα ελάχιστο πλαίσιο προστασίας τους. Συγκεκριμένα, επιχειρεί κατ' αρχήν μια ελάχιστη προσέγγιση των στοιχείων της έννοιας του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος και καθορίζει τις βασικές προϋποθέσεις προστασίας τους, ενώ θέτει ως ελάχιστη διάρκεια προστασίας τα δέκα έτη⁸⁰.

2.4. Ο Διακανονισμός της Χάγης

Στις 28.11.1960 υπεγράφη ο Διακανονισμός της Χάγης σχετικά με τη διεθνή κατάθεση των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Η Ελλάδα κύρωσε τον Διακανονισμό αυτό με τον Ν. 2417/1996.

Με τον Διακανονισμό της Χάγης θεμελιώνεται το δικαίωμα των καταθετών που έχουν εγκατάσταση σε ένα κράτος μέλος να αποκτήσουν διεθνή καταχώρηση του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματός τους στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη⁸¹ με μία κεντρική κατάθεση στο WIPO, η οποία θα παρέχει προστασία σε όλα ή στα επιλεγμένα από τον δικαιούχο συμβαλλόμενα κράτη – μέλη. Ο Διακανονισμός δεν καθιερώνει ενιαίο και ομοιόμορφο δίκαιο για τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα, αλλά οργανώνει κυρίως το διαδικαστικό σκέλος της διεθνούς κατάθεσης⁸².

Ο Διακανονισμός της Χάγης αποτελείται από τρεις διεθνείς συνθήκες: α) την **Πράξη του Λονδίνου⁸³ του 1934⁸⁴**, β) την **Πράξη της Χάγης⁸⁵ του 1960** και γ) την **Πράξη της Γενεύης⁸⁶ του 1999⁸⁷**.

⁷⁹ Τίθεται όμως το ερώτημα αν οι διατάξεις της Σύμβασης TRIPs αποκτούν άμεση ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εξαιτίας της συμμετοχής της ΕΕ ως αυτοτελώς συμβαλλόμενου διακρατικού οργανισμού.

⁸⁰ Σελέκος, (1999), 35.

⁸¹ Ρόκας, (2011²), 14.

⁸² Σελέκος, (1999), 36.

⁸³ Γνωστή ως Πράξη του 1934.

⁸⁴ Η Πράξη του 1934 έχει κλειδώσει από 1-1-2010, οπότε και καμία νέα προσχώρηση δεν επιφέρει αλλαγές στον κατάλογο των Κρατών όπου ισχύει η Διεθνής κατάθεση σχεδίων και υποδειγμάτων. Η πράξη, όμως, αυτή ισχύει κανονικά για όλα τα Κράτη που είχαν προσχωρήσει σε αυτήν έως 1.1.2010.

⁸⁵ Γνωστή ως Πράξη του 1960.

⁸⁶ Γνωστή ως Πράξη του 1999.

⁸⁷ Οι Πράξεις του 1960 και του 1999 είναι αυτόνομες και εντελώς ανεξάρτητες μεταξύ τους, δεδομένου ότι αποτελούν δύο χωριστές διεθνείς συνθήκες. Ως εκ τούτου, κάθε Κράτος μπορεί να προσχωρήσει είτε σε μία από αυτές είτε και στις δύο.

Το δικαίωμα κατάθεσης διεθνούς σχεδίου ή υποδείγματος δεν αναγνωρίζεται σε οποιονδήποτε, αλλά μόνο σε εκείνα τα πρόσωπα που πληρούν τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) έχουν ιθαγένεια ενός συμβαλλόμενου, σε μία από τις τρεις Πράξεις, Κράτους μέλους ή Κράτους μέλους που ανήκει σε συμβαλλόμενο, σε μία από τις τρεις Πράξεις Διεθνή Οργανισμό Κρατών⁸⁸, β) είναι κάτοικοι⁸⁹ ενός συμβαλλόμενου, σε μία από τις τρεις Πράξεις, Κράτους μέλους ή Κράτους μέλους που ανήκει σε συμβαλλόμενο, σε μία από τις τρεις Πράξεις, Διεθνή Οργανισμό Κρατών, και γ) διατηρούν πραγματική και ενεργή βιομηχανική ή εμπορική εγκατάσταση⁹⁰ στο έδαφος συμβαλλόμενου, σε μία από τις τρεις Πράξεις, Κράτους μέλους ή Κράτους μέλους που ανήκει σε συμβαλλόμενο, σε μία από τις τρεις Πράξεις, Διεθνή Οργανισμό Κρατών⁹¹. Σε περίπτωση περισσότερων του ενός δικαιούχων επί ενός βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι απαραίτητο να συντρέχει στο πρόσωπο του καθενός από αυτά χωριστά μία από τις ανωτέρω τρεις απαραίτητες προϋποθέσεις που του επιτρέπουν να προχωρήσει στη διεθνή κατάθεση, χωρίς ωστόσο να υπάρχει υποχρέωση να πληρούν όλα τα πρόσωπα την ίδια προϋπόθεση⁹².

Η παρεχόμενη προστασία επί ενός βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος με διεθνή κατάθεση εκτείνεται σε εκείνα τα Κράτη και τους Οργανισμούς των Κρατών που έχουν προσχωρήσει στην ίδια Πράξη στην οποία έχει προχωρήσει και το Κράτος μέλος που παρέχει στον καταθέτη δικαίωμα να προχωρήσει σε διεθνή κατάθεση. Αν το κράτος μέλος που παρέχει στον καταθέτη δικαίωμα να προχωρήσει σε διεθνή κατάθεση έχει προσχωρήσει σε περισσότερες από μία Πράξεις, τότε η Προστασία εκτείνεται στα συμβαλλόμενα και στις δύο Πράξεις κράτη ή Οργανισμούς κρατών⁹³.

Ο Διακανονισμός της Χάγης για τη διεθνή κατάθεση των σχεδίων και υποδειγμάτων υιοθετήθηκε για λόγους ευελιξίας, οικονομίας και απλοποίησης των διαδικασιών των σχεδίων και υποδειγμάτων που στοχεύουν στη διεθνή αγορά. Επιτρέπει στους δικαιούχους να ελαχιστοποιήσουν τόσο το κόστος της προστασίας των σχεδίων τους όσο και τις τυπικές διαδικασίες για την καταχώριση και ανανέωση της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων. Πρόκειται για μία ενιαία κατάθεση, η

⁸⁸ Π.χ. ΕΕ, Οργανισμός Αφρικανικής Πνευματικής Ιδιοκτησίας, κλπ.

⁸⁹ Η Πράξη του 1999 επιτρέπει την διεθνή κατάθεση ακόμα και σε φυσικά πρόσωπα που διαμένουν προσωρινά στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενώ η Πράξη του 1960 απαιτεί μόνιμη κατοικία.

⁹⁰ Δεν ισχύει για την Πράξη του 1934 η οποία αναγνωρίζει το δικαίωμα της διεθνούς κατάθεσης μόνο σε φυσικά πρόσωπα.

⁹¹ *Sakthivel*, Hague System – International Registration Industrial Design: an overview, Manupatra Intellectual Property Reports (MIPR), (2009), 180.

⁹² *Cohen*, The International Protection of Designs, (2000), 16 επ.

⁹³ Κρίσιμο, επομένως, είναι το Κράτος προέλευσης του καταθέτη προκειμένου να προσδιοριστεί η έκταση ισχύος του δικαιώματος.

οποία γίνεται σε μία γλώσσα, με μία διαδικασία και ένα ενιαίο κόστος, ενώ καθιστά πιο εύκολη την παρακολούθηση των ανανεώσεων και την διόρθωση όσων στοιχείων τυχόν τροποποιηθούν⁹⁴ κατά τη διάρκεια ισχύος του δικαιώματος⁹⁵.

2.5. Ο Διακανονισμός του Λοκάρνο

Στις 2.10.1968 υπεγράφη ο Διακανονισμός του Λοκάρνο για την διεθνή ταξινόμηση των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Πρόκειται για μία διεθνή σύμβαση, η οποία δημιούργησε μια λεπτομερή ταξινόμηση των κατηγοριών των σχεδίων και υποδειγμάτων. Οριστικοποίησε 32 κατηγορίες προϊόντων οι οποίες εξειδικεύονται περαιτέρω σε περισσότερες υποκατηγορίες⁹⁶. Πρόκειται για μία ταξινόμηση η οποία έχει αποκτήσει διεθνές χαρακτήρα και η οποία ισχύει τόσο στην διεθνή κατάθεση του σχεδίου ή υποδείγματος στο WIPO όσο και στην κατάθεση του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος στο EUIPO⁹⁷ καθώς και στις εθνικές καταθέσεις των κρατών που έχουν προσχωρήσει σε αυτόν⁹⁸.

Κάθε βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα εντάσσεται σε συγκεκριμένη κατηγορία, η διάκριση όμως αυτή δεν συνεπάγεται πως η προστασία επί του σχεδίου ή υποδείγματος απονέμεται μόνο για την χρήση του σε προϊόντα της κατηγορίας αυτής. Πρόκειται για μια ταξινόμηση η οποία εξυπηρετεί αποκλειστικά διοικητικούς σκοπούς, και η οποία κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να καθίσταται εύκολη η αναζήτηση των ήδη καταχωρημένων σχεδίων ή υποδειγμάτων από τους ενδιαφερόμενους. Άλλωστε, το πεδίο προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος καλύπτει την συγκεκριμένη παράσταση των εξωτερικών χαρακτηριστικών ενός προϊόντος και όχι το προϊόν αυτό καθ' εαυτό που προκύπτει από αυτό⁹⁹.

3. Κοινοτικό δίκαιο

Στην ΕΕ δεν έχει διαμορφωθεί ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο για τα άυλα δικαιώματα της Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Μάλιστα, ο όρος «Πνευματική Ιδιοκτησία» δεν περιλαμβανόταν ούτε στη Συνθήκη της Ρώμης ούτε στο μεταγενέστερο κείμενο

⁹⁴ Η γνωστοποίηση, δηλαδή, τυχόν μεταβολών, όπως οι μεταβιβάσεις του σχεδίου ή υποδείγματος, η αλλαγή των στοιχείων του δικαιούχου (διεύθυνση κλπ) γίνεται με μία ενιαία πράξη στο WIPO.

⁹⁵ WIPO, The Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs: main features & advantages, (2010), 5.

⁹⁶ Βλ. Παράρτημα Β' της παρούσας.

⁹⁷ Πρώην ΓΕΕΑ (ΟΗΙΜ).

⁹⁸ Μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

⁹⁹ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 3 παρ. 4.2.

της ΣΛΕΕ¹⁰⁰ με αποτέλεσμα πολλοί να αμφισβητούν αν η προστασία της έχει έρεισμα στο κοινοτικό δίκαιο. Απάντηση σε αυτό το ζήτημα έδωσε το ΔΕΕ στην απόφαση Musik Vertrieb Membram κατά GEMA¹⁰¹ όπου έκρινε ότι «... καίτοι το δικαίωμα του δημιουργού δεν μπορεί να εξομοιωθεί άμεσα με τη βιομηχανική ή εμπορική ιδιοκτησία, θα μπορούσε εύλογα να περιληφθεί, κατ' αναλογία, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 36, τουλάχιστον όταν το έργο, στο οποίο αναφέρονται τα δικαιώματα του δημιουργού, υλοποιείται με ένα προϊόν που αποτελεί αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών και για το οποίο, συνεπώς, εφαρμόζονται οι διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Η νομολογία του Δικαστηρίου, εξάλλου, καθιέρωσε την αρχή σύμφωνα με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, που προστατεύεται από την νομοθεσία ενός κράτους μέλους, δεν μπορεί να επικαλεσθεί τη νομολογία αυτή για να αντιταχθεί στην εισαγωγή ενός προϊόντος, που διοχετεύθηκε νόμιμα στην αγορά άλλου Κράτους μέλους από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συναίνεσή του. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αρχή πρέπει, επίσης, να εφαρμόζεται όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού, κατά το μέτρο που ο δημιουργός ασκεί το δικαίωμά του, όταν εκμεταλλεύεται το έργο του κατασκευάζοντας και διανέμοντας τα προϊόντα πολλαπλασιασμού του. Δεν πρέπει σε παρόμοιες περιπτώσεις, να μεταχειρίζεται κανείς διαφορετικά τον δημιουργό από ότι τον εφευρέτη, ο οποίος εκμεταλλεύεται το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του κατά τον ίδιο τρόπο...». Με την κρίση του αυτή, το ΔΕΕ ενέταξε την Πνευματική Ιδιοκτησία στην πρωτογενή κοινοτική νομοθεσία και προχώρησε ένα βήμα πιο πέρα διατυπώνοντας την άποψη ότι τα προϊόντα της διανοίας υπόκεινται σε όμοια ρύθμιση και δεν χωρεί διαφορετική αντιμετώπιση ανάμεσα στους δικαιούχους δικαιωμάτων Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Η ένταξη της Πνευματικής Ιδιοκτησίας στην πρωτογενή κοινοτική νομοθεσία μέσω της νομολογίας του ΔΕΕ αποτυπώθηκε τελικά στο άρθρο 17 παρ. 2 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰² ως δικαίωμα ιδιοκτησίας¹⁰³.

¹⁰⁰ Αυτό συνέβη διότι η Συνθήκη της Ρώμης δεν συμπεριέλαβε την Πνευματική Ιδιοκτησία εξ αρχής για το λόγο ότι ξεκίνησε αποκλειστικά ως μέσο οικονομικής κατεύθυνσης, Κοτσίρης, (2011⁶), 23.

¹⁰¹ Απόφαση της 20/1/1981, υπόθεση 55-57/80, Musik Vertrieb Membram κατά GEMA, ECLI:EU:C:1981:10, Συλλ. 1981, 148-16.

¹⁰² Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 18 Δεκεμβρίου 2000, C 364/8.

¹⁰³ Συγκεκριμένα, στο Προοίμιο του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται ότι: «Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Κοινότητας και της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις κοινοτικές συνθήκες, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την

Η ΕΕ, αντιλαμβανόμενη την οικονομική αξία των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας ξεκίνησε, με την έκδοση Οδηγιών, την προσπάθεια να εναρμονίσει τις σχετικές νομοθεσίες των κρατών μελών. Για το σκοπό αυτό προχώρησε σε αποσπασματική ρύθμιση των άυλων δικαιωμάτων με ειδική νομοθεσία για το κάθε ένα από αυτά και παράλληλα προχώρησε στην έκδοση Οδηγιών¹⁰⁴ που ρύθμιζαν με ενιαίο τρόπο συγκεκριμένα ζητήματα για μέρος ή το σύνολο των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας¹⁰⁵. Η εναρμόνιση αυτή πραγματοποιήθηκε σε δύο στάδια: α) στο επίπεδο των δικαιωμάτων της σύγχρονης οικονομίας και των νέων τεχνολογιών (βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, προγράμματα Η/Υ, βάσεις δεδομένων) και δικαιωμάτων που έχρηζαν ενιαίας προστασίας προκειμένου να μειωθούν τα διοικητικά κόστη και η γραφειοκρατία καταχώρησής τους (κοινοτικό βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, κοινοτικό σήμα), όπου τα κράτη μέλη δεν είχαν προλάβει σε όλες τις περιπτώσεις να κατοχυρώσουν μία καθαρά εθνική στάση, οπότε και η εναρμόνιση ήταν πιο εύκολη, και β) στο επίπεδο ζητημάτων άμεσης προτεραιότητας που είχαν σχέση με την απρόσκοπτη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών εντός της κοινής αγοράς¹⁰⁶.

Κατά συνέπεια, το κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων δεν περιορίζεται στην έκδοση της Οδηγίας 98/71/ΕΚ για την νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων και του Κανονισμού 6/2002 για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα όπου θεσμοθετείται ειδικό δίκαιο για την προστασία τους¹⁰⁷, αλλά εκτείνεται και στη ρύθμιση άλλων ζητημάτων κατά τρόπο γενικό και ενιαίο για όλα τα δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

3.1. Η Οδηγία 98/71/ΕΚ

Η πρώτη κανονιστική παρέμβαση της ΕΕ στο δίκαιο των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων πραγματοποιήθηκε με την Οδηγία 98/71/ΕΚ¹⁰⁸ για την

Κοινότητα και το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και από την νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων... Κατά συνέπεια, η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που ορίζονται κατωτέρω.».

¹⁰⁴ Οι Οδηγίες αυτές χαρακτηρίζονται ως **Κοινοτικό Κεκτημένο**, με την έννοια ενός αναπόσπαστου μέρους (σκληρού πυρήνα) της κοινοτικής έννομης τάξης, όπως είναι η ιδιοκτησία, μέρος της οποίας είναι και η Διανοητική (Πνευματική και Βιομηχανική Ιδιοκτησία), Κοτσίρης, (2011⁶), 23 επ.

¹⁰⁵ Π.χ. Οδηγία 2004/48/ΕΚ για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, γενικά.

¹⁰⁶ Σταματούδη, Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού & Διανοητική Ιδιοκτησία – Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης, (2006), 35.

¹⁰⁷ Design approach.

¹⁰⁸ Οδηγία 98/71/ΕΚ της 13ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων, ΕΕ 28.10.1998, L 289/28.

νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων. Η Οδηγία αυτή εκδόθηκε με νομική βάση το άρθρο 100^A της ΣΛΕΕ λόγω των κινδύνων για τον ανταγωνισμό και την εσωτερική αγορά που ενέχει η διαφορετικότητα των εθνικών ρυθμίσεων¹⁰⁹ και ακολουθεί την επιλεγείσα κοινοτική νομοθετική επιλογή της ειδικής προσέγγισης¹¹⁰ που ακολουθεί για την προστασία των δικαιωμάτων επί των άυλων αγαθών¹¹¹. Σκοπός της Οδηγίας δεν ήταν να επιτευχθεί η πλήρης προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών αλλά μόνο προς εκείνα τα ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εκτείνεται α) στα δικαιώματα επί σχεδίων ή υποδειγμάτων που έχουν καταχωρηθεί στα κεντρικά γραφεία Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας των κρατών μελών, β) στα δικαιώματα επί σχεδίων ή υποδειγμάτων που έχουν καταχωρηθεί στο Γραφείο Σχεδίων και υποδειγμάτων της Μπενελούξ, γ) στα δικαιώματα επί σχεδίων και υποδειγμάτων που έχουν καταχωρηθεί σε κράτος μέλος βάσει διεθνών συμφωνιών σε ισχύ και δ) στις αιτήσεις καταχώρησης σχεδίων και υποδειγμάτων στα ανωτέρω Γραφεία.

Σκοπός της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση των εθνικών δικαίων σχετικά με την προστασία των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων¹¹² προκειμένου να διευκολυνθούν οι συνθήκες εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού στα πλαίσια του ενιαίου οικονομικού χώρου. Για το λόγο αυτό κρίθηκε πως δεν ήταν απαραίτητη η πλήρης προσέγγιση των εθνικών δικαίων αλλά η εναρμόνιση εκείνων των διατάξεων που επηρεάζουν αμεσότερα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς¹¹³. Έτσι, ο κοινοτικός νομοθέτης άφησε τα κράτη – μέλη ελεύθερα να καθορίσουν τις διαδικαστικές διατάξεις σχετικά με την καταχώρηση, την ανανέωση και την ακύρωση των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων καθώς και τις συνέπειες της επιγενόμενης ακύρωσης αυτών¹¹⁴. Απαίτησε, όμως, την εναρμόνιση των εθνικών δικαίων ως προς τον ορισμό της έννοιας των σχεδίων και υποδειγμάτων, τους όρους κτήσης του σχετικού δικαιώματος, των ουσιαστικών κριτηρίων του νεωτερισμού και της ατομικότητας¹¹⁵ καθώς και της ενιαίας διάρκειας του δικαιώματος¹¹⁶.

Τέλος, παρά την καθιέρωση εναρμονισμένου ειδικού δικαίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, η Οδηγία αφήνει στην διακριτική ευχέρεια των κρατών

¹⁰⁹ Κοτσίρης, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, (2012²), 810.

¹¹⁰ Ad hoc approach, design approach.

¹¹¹ Σελέκος, (1999), 49.

¹¹² Αιτιολογική σκέψη 3 της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

¹¹³ Αιτιολογική σκέψη 5 της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

¹¹⁴ Αιτιολογική σκέψη 6 της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

¹¹⁵ Αιτιολογική σκέψη 9 της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

¹¹⁶ Αιτιολογική σκέψη 17 της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

μελών να επιλέξουν αν επιθυμούν την παράλληλη προστασία¹¹⁷ των σχεδίων και υποδειγμάτων μέσω του προστατευτικού πλαισίου του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, την έκταση και τους όρους παροχής της παράλληλης αυτής προστασίας¹¹⁸ ή την παράλληλη εφαρμογή προστασίας μέσω της νομοθεσίας για τα εμπορικά σήματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα υποδείγματα χρησιμότητας, τον αθέμιτο ανταγωνισμό ή την αστική ευθύνη¹¹⁹.

3.2. Ο Κανονισμός 6/2002 του Συμβουλίου

Τέσσερα χρόνια μετά την θέσπιση της Οδηγίας 98/71/EK, με την οποία επετεύχθη η εναρμόνιση των εθνικών δικαίων προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, εκδόθηκε ο Κανονισμός 6/2002 για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα¹²⁰. Ο Κανονισμός είχε ως πρότυπα τον Κανονισμό (ΕΚ) 40/1994 του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 2003 για το κοινοτικό σήμα¹²¹ και τη Σύμβαση του Μονάχου για το Ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας¹²².

Με τον Κανονισμό αυτόν εισήχθη στην κοινοτική έννομη τάξη το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα με το οποίο χορηγείται ενιαία προστασία με ομοιόμορφα αποτελέσματα σε όλο το έδαφος της ΕΕ. Μέχρι την έκδοση του Κανονισμού η προστασία των καταχωρημένων σχεδίων και υποδειγμάτων περιοριζόταν στη χώρα που είχε συντελεστεί η καταχώρηση, με αποτέλεσμα καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα σε ένα κράτος μέλος να μην μπορεί να προστατεύεται ταυτόχρονα στα υπόλοιπα κράτη – μέλη, όπου δεν είχε καταχωρηθεί, γεγονός που οδηγούσε σε αναπόφευκτες συγκρούσεις στις κοινοτικές εμπορικές συναλλαγές¹²³. Η δυνατότητα παράλληλης προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων σε όλα ή σε όσα από τα κράτη – μέλη επιλέξει ο δικαιούχος απορρίφθηκε ως αναποτελεσματική και ασύμφορη εξαιτίας του μεγάλου αριθμού αιτήσεων, διαδικασιών, υπηρεσιών και νομοθεσιών που εμπλέκονται καθώς και των υψηλών εξόδων λόγω των

¹¹⁷ Cook, The Cumulative Protection of Designs in the European Union and the Role in such Protection of Copyright, *Journal of Intellectual Property Rights* (2013), 84.

¹¹⁸ Αρχή της σώρευσης της ειδικής προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων αφενός και της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας αφετέρου στην αιτιολογική σκέψη 8 της Οδηγίας 98/71/EK της 13ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων, ΕΕ 28.10.1998, L 289/28.

¹¹⁹ Αιτιολογική σκέψη 7 της Οδηγίας 98/71/EK.

¹²⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 της 12ης Δεκεμβρίου 2001 για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα, ΕΕ 5.1.2002, L 3/1.

¹²¹ Κανονισμός (ΕΚ) 40/1994 του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2003 για το κοινοτικό σήμα, 14.1.1994, L 11/1.

¹²² Κοτσίρης, (2012²), 809.

¹²³ Αιτιολογική σκέψη 2 Κανονισμού (ΕΚ) 6/2002.

σωρευμένων διοικητικών τελών για κάθε μία χωριστή καταχώρηση¹²⁴. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία ενός **ενιαίου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος με άμεση ισχύ** σε κάθε κράτος – μέλος, το οποίο θα διέπεται από μία **ενιαία διαδικασία** και θα καταχωρείται με μία **ενιαία αίτηση**¹²⁵ και το οποίο **εξομοιώνεται με τα εθνικά σχέδια και υποδείγματα**. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η καινοτόμος θεμελίωση δύο ειδών σχεδίου ή υποδείγματος¹²⁶: α) ένα μακροπρόθεσμο καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα και β) ένα βραχυπρόθεσμο μη καταχωρημένο σχέδιο και υπόδειγμα¹²⁷. Με την θεμελίωση του μη καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος επιτυγχάνεται η επέκταση της παροχής προστασίας και σε βιομηχανικούς ή βιοτεχνικούς κλάδους προϊόντων που έχουν σύντομη ζωή στην αγορά και για τα οποία η προστασία χωρίς την υποχρεωτική τήρηση διατυπώσεων αποτελεί πλεονέκτημα ενώ η διάρκεια προστασίας δεν έχει σημασία¹²⁸.

Πρέπει, τέλος, να τονιστεί πως ο Κανονισμός έχει γενική ισχύ, είναι δεσμευτικός προς όλα του τα μέρη και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος – μέλος χωρίς να απαιτείται καμία πράξη ενσωμάτωσής του στο εθνικό δίκαιο. Ένας Κανονισμός αναπτύσσει ευεργετικά αποτελέσματα αλλά και επιβαρυντικές έννομες συνέπειες για τα φυσικά και νομικά πρόσωπα όπως ακριβώς και ένας εθνικός κανόνας δικαίου. Ως εκ τούτου τα πρόσωπα που αντλούν δικαιώματα από τον Κανονισμό μπορούν να τα επικαλούνται ευθέως ενώπιον των Δικαστηρίων και ο εθνικός Δικαστής υποχρεούται να αναγνωρίσει και να προστατεύσει τα δικαιώματα αυτά¹²⁹. Η υπόμνηση αυτή μπορεί να φαίνεται εκ πρώτης όψεως περιττή, ωστόσο κρίνουμε πως είναι αναγκαία για να τονίσουμε το γεγονός ότι το μη καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα έχει άμεση ισχύ στην εσωτερική έννομη τάξη χωρίς να απαιτείται να τροποποιηθεί το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο ώστε να το περιλαμβάνει. Επομένως, τόσο το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα όσο και το ειδικό δικαίωμα του μη καταχωρημένου σχεδίου και υποδείγματος έχουν ενσωματωθεί στις εθνικές έννομες τάξεις των Κρατών – μελών της ΕΕ ήδη από την ψήφιση του Κανονισμού 6/2002.

¹²⁴ Αιτιολογική σκέψη 3 Κανονισμού (ΕΚ) 6/2002.

¹²⁵ Αιτιολογική σκέψη 5 Κανονισμού (ΕΚ) 6/2002.

¹²⁶ Cook, *Journal of Intellectual Property Rights* (2013), 83.

¹²⁷ Αιτιολογική σκέψη 17 Κανονισμού (ΕΚ) 6/2002.

¹²⁸ Αιτιολογική σκέψη 2 Κανονισμού (ΕΚ) 6/2002.

¹²⁹ Σαχπεκίδου, *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, (2011), 458 επ.

3.3. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης

Για τη θεμελίωση του δικαιολογητικού λόγου προστασίας των άυλων αγαθών με αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα έχουν διατυπωθεί τέσσερις θεωρίες¹³⁰: α) η **θεωρία της ανταμοιβής**, σύμφωνα με την οποία η κοινωνία οφείλει να ανταμείψει τον δημιουργό¹³¹ για την συμβολή του στην προώθηση της τεχνικής και πνευματικής προόδου, β) η **θεωρία του κινήτρου** σύμφωνα με την οποία η προώθηση της τεχνικής, τεχνολογικής και οικονομικής προόδου μέσω των τεχνικών και πνευματικών δημιουργιών εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον¹³², γ) η **θεωρία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή του φυσικού δικαίου** σύμφωνα με την οποία ο καθένας έχει δικαίωμα ιδιοκτησίας στις ιδέες του, ο εφευρέτης στη εφεύρεσή του, ο δημιουργός στο πνευματικό έργο του κοκ¹³³ και δ) η **συμβατική θεωρία ή θεωρία της αποκάλυψης** σύμφωνα με την οποία η απονομή του δικαιώματος συνιστά την δίκαιη αντιπαροχή στον δικαιούχο για την αποκάλυψη του έργου του¹³⁴. Πρόκειται για θεωρίες οι οποίες συνδυαστικά και μόνο επιτυγχάνουν να δικαιολογήσουν επαρκώς τη χορηγούμενη προστασία καθώς καθεμία από αυτές τονίζει ξεχωριστές ανάγκες που εξυπηρετεί το σύστημα προστασίας άυλων αγαθών με την απονομή απόλυτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων στους δημιουργούς τους. Στην κοινοτική νομολογία γίνεται επίκληση κυρίως της θεωρίας της ανταμοιβής¹³⁵ η οποία αναδεικνύει το ατομικό συμφέρον του δικαιούχου και της θεωρίας του κινήτρου με έμφαση στο εξυπηρετούμενο δημόσιο συμφέρον για την προώθηση της τεχνικής, τεχνολογικής, πνευματικής και οικονομικής προόδου και καινοτομίας¹³⁶.

Η φύση ενός απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος απονέμει στον δικαιούχο του ένα απόλυτο και αποκλειστικό¹³⁷ μονοπώλιο το οποίο εκ πρώτης όψεως φαίνεται να προσκρούει στην ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών στην ενιαία αγορά¹³⁸. Η σύγκρουση όμως αυτή είναι, μάλλον φαινομενική καθώς κατά την εφαρμογή των διατάξεων για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και

¹³⁰ Κινινή, Η άρνηση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης άυλων αγαθών στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, (2004), 7 επ.

¹³¹ Η θεωρία αυτή αντιμετωπίζει τη δημιουργία ως έκφραση της προσωπικότητας του δικαιούχου τονίζοντας με τον τρόπο αυτό την ηθική διάσταση του άυλου αγαθού.

¹³² Συνεπώς, είναι προς όφελος του κοινωνικού συνόλου να αυξηθούν τα έργα διανοίας και για να συμβεί αυτό πρέπει να παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα στους δημιουργούς.

¹³³ Συνεπώς, η χρήση του άυλου αγαθού από τρίτους χωρίς την άδεια του δικαιούχου συνιστά κλοπή.

¹³⁴ Η θεωρία αυτή λειτουργεί, επίσης, προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος, αφού παρακινεί τον δικαιούχο να δημοσιοποιήσει το έργο του ώστε να καταστεί κοινό κτήμα και να ενισχύσει τη συλλογική γνώση.

¹³⁵ The private justification.

¹³⁶ The public justification.

¹³⁷ Αλλά και χρονικά περιορισμένο.

¹³⁸ Σταματούδη, (2006), 34 επ.

υπηρεσιών δίνεται έμφαση στη διασφάλιση μιας δίκαιης αμοιβής για τον δικαιούχο για την διανοητική του επίδοση ενώ στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού ενισχύεται η ενθάρρυνση της τεχνολογικής και πνευματικής προόδου και καινοτομίας μέσω της απονομής απόλυτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων¹³⁹. Έτσι, τα άυλα δικαιώματα δεν επιφέρουν περιορισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού αλλά αποτελούν το αναγκαίο μέσο για τη λειτουργία του καθώς ο ανταγωνισμός ουσιαστικά μετατοπίζεται από το πεδίο πανομοιότυπων προϊόντων και υπηρεσιών στο επίπεδο των νομικά προστατευόμενων και ως εκ τούτου διαφορετικών προϊόντων¹⁴⁰.

Στα σχέδια ή υποδείγματα η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης έχει απασχολήσει την θεωρία και την νομολογία ιδίως όσον αφορά τα ανταλλακτικά των σύνθετων προϊόντων όπου το ζητούμενο είναι η διατήρηση των συνθηκών ανταγωνισμού στη δευτερογενή αγορά της παροχής υπηρεσιών επισκευής και συντήρησης του βασικού εξοπλισμού¹⁴¹. Στην απόφαση AB Volvo κατά Erik Veng (UK) Ltd¹⁴² το ΔΕΕ έκρινε ότι η εξουσία του δικαιούχου του προστατευόμενου σχεδίου ή υποδείγματος να εμποδίζει τρίτους να κατασκευάζουν και να πωλούν, χωρίς την συναίνεσή του, προϊόντα που αποτελούν υλοποίηση του σχεδίου ή υποδείγματος, συνιστά την ίδια την **ουσία του αποκλειστικού του δικαιώματος**, οπότε η επιβολή υποχρέωσης στον δικαιούχο του σχεδίου ή υποδείγματος να παραχωρεί σε τρίτους, έστω και έναντι ευλόγων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, την άδεια να προμηθεύουν προϊόντα που αποτελούν υλοποίηση του σχεδίου ή υποδείγματος θα ισοδυναμούσε με στέρηση του δικαιούχου από το αποκλειστικό του δικαίωμα. Συνεπώς, η άρνηση παραχώρησης τέτοιας άδειας δεν συνιστά, αυτή καθ' εαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης.

3.4. Οι παράλληλες εισαγωγές

Το ζήτημα των **παράλληλων εισαγωγών** στον ενιαίο χώρο της ΕΕ συνδέεται άμεσα με την **αρχή της ανάλωσης** των δικαιωμάτων Διανοητικής

¹³⁹ Κινινή, (2004), 10.

¹⁴⁰ Η άποψη αυτή στηρίζεται σε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά των άυλων αγαθών, τα οποία δεν υπόκεινται σε φυσική εξουσίαση, μπορούν να μεταβιβασθούν και να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα και δεν εξαντλούνται ούτε αποκλείουν την παράλληλη χρήση από πολλούς. Έτσι, δυνάμει της εξουσίας αποκλεισμού, το δημόσιο αγαθό της πληροφορίας μετατρέπεται σε ένα ιδιωτικό οικονομικό αγαθό, το οποίο μπορεί να παραχθεί και να αποτελέσει αυτοτελές αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης.

¹⁴¹ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2.5.

¹⁴² Απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 238/87, AB Volvo κατά Erik Veng (UK) Ltd, ECLI:EU:C:1988:477, Συλλ. 1988, 6232-6237. Είχε ήδη προηγηθεί η απόφαση της 14/9/1982, υπόθεση 144/81, Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts, ECLI:EU:C:1982:289, Συλλ. 1982, 2854-2875. Ομοίως, απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 53/87, CICRA κλπ κατά Renault, ECLI:EU:C:1988:472, Συλλ. 1988, 6067-6075.

Ιδιοκτησίας. Πρόκειται για εκείνες τις εισαγωγές προϊόντων στις οποίες συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) τα προϊόντα αποτελούν τον υλικό φορέα ενσωμάτωσης του δικαιώματος Διανοητικής Ιδιοκτησίας και εν προκειμένω του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος, β) οι εισαγωγές δεν διενεργούνται από τον δικαιούχο του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος αλλά από τρίτο ανεξάρτητο επαγγελματία χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου και γ) οι εισαγωγές συμβαίνουν παράλληλα με εκείνες που διενεργεί ο δικαιούχος του σχεδίου ή υποδείγματος ή τρίτο πρόσωπο που ενεργεί με τη συγκατάθεση του και λειτουργούν ανταγωνιστικά προς αυτές.

Οι παράλληλες εισαγωγές είναι δυνατόν να συνιστούν προσβολή του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος στο σχέδιο ή υπόδειγμα στις περιπτώσεις που δεν έχει επέλθει η ανάλωση του δικαιώματος, η οποία, ουσιαστικά συνίσταται στην εξουσία του δικαιούχου να κυκλοφορήσει πρώτος το προϊόν στο οποίο ενσωματώνεται το δικαίωμά του, να προχωρήσει, δηλαδή, ο ίδιος στην πρώτη πώληση του προϊόντος αυτού. Η εξουσία αυτή αποτελεί το οικονομικό κίνητρο που επιβραβεύει την επιλογή του δικαιούχου να επενδύσει στον καλύτερο σχεδιασμό της αισθητικής εμφάνισης του προϊόντος που διακινεί στην αγορά. Από τη στιγμή, όμως, που πραγματοποιηθεί η πρώτη κυκλοφορία του προϊόντος από τον δικαιούχο του σχεδίου ή υποδείγματος ή από τρίτο πρόσωπο που ενεργεί με τη συναίνεσή του, θεωρείται πως έχει αξιοποιηθεί το οικονομικό κίνητρο που του παρέχει η Πολιτεία και επομένως το δικαίωμα αυτό έχει εξαντληθεί (αναλωθεί). Συνέπεια της αρχής της ανάλωσης είναι πως ο δικαιούχος δεν διατηρεί την εξουσία παρακολούθησης¹⁴³ επί του υλικού φορέα στον οποίο ενσωματώθηκε το σχέδιο ή υπόδειγμα. Ο περιορισμός της ανάλωσης τίθεται προκειμένου να υπάρξει εξισορρόπηση ανάμεσα στην εξουσία κατάτμησης των αγορών και διαφοροποίησης των τιμών καθώς και στην εξουσία παρακολούθησης του δικαιούχου από την μία μεριά και στο δικαίωμα κυριότητας του καταναλωτή ως αποτέλεσμα της αγοράς του προϊόντος, ο οποίος διατηρεί το δικαίωμα να το μεταπωλήσει ελεύθερα από την άλλη μεριά.

Το δικαίωμα επί του σχεδίου ή υποδείγματος θεωρείται πως έχει αναλωθεί μόλις το προϊόν κυκλοφορήσει εντός του ΕΟΧ. Τούτο διότι υπερισχύει η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών, οπότε ο ΕΟΧ νοείται ως μία ενιαία αγορά στα πλαίσια της οποίας εφαρμόζεται ομοίμορφα η αρχή της εδαφικότητας.

¹⁴³ Η εξουσία παρακολούθησης απονέμεται στα δικαιώματα μοναδικής ενσωμάτωσης, τα οποία απαντώνται στην Πνευματική Ιδιοκτησία, όπως είναι λ.χ. τα γλυπτά, οι πίνακες ζωγραφικής κ.ο.κ.

4. Εθνικό δίκαιο

4.1. Ο Ν. 2417/1996

Ο Ν. 2417/1996 αποτελεί το πρώτο εθνικό ειδικό νομοθετικό κείμενο για τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα. Στον νόμο αυτό δεν περιέχονται ουσιαστικές διατάξεις προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων επιτελεί όμως τρεις πολύ σημαντικές λειτουργίες. Συγκεκριμένα, κυρώνει τον Διακανονισμό της Χάγης, περιέχει τον νομοθετικό ορισμό του σχεδίου ή υποδείγματος και παρέχει νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση π.δ. ύστερα από πρόταση του Υπουργού Ανάπτυξης¹⁴⁴. Βάσει της νομοθετικής αυτής εξουσιοδότησης εκδόθηκε το π.δ. 259/1997 που αποτελεί μέχρι σήμερα το βασικό νομοθετικό κείμενο προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων.

4.2. Το π.δ. 259/1997

Με το π.δ. 259/1997 εισήχθη στην εθνική έννομη τάξη το ισχύον διαδικαστικό και ουσιαστικό δίκαιο των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων στο πλαίσιο της ρητής νομοθετικής εξουσιοδότησης του Ν. 2417/1996. Το πεδίου εφαρμογής του προεδρικού διατάγματος περιλαμβάνει αφενός τις διεθνείς καταθέσεις βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος που παράγουν αποτελέσματα και στο ελληνικό έδαφος όσο και αφετέρου στις εθνικές καταθέσεις για την προστασία τους.

Πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο είχε ως πρότυπο τις προτάσεις της Οδηγίας και του Κανονισμού της ΕΕ για την προστασία των δικαιωμάτων επί των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Για το λόγο αυτό, μολονότι εκδόθηκε πριν την ψήφιση της Οδηγίας 98/71/ΕΚ ήταν στα περισσότερα σημεία του εναρμονισμένο με αυτήν προ της ψήφισής της και ως εκ τούτου ελάχιστες αλλαγές χρειάστηκε να γίνουν με το π.δ. 161/2002 για την προσαρμογή του εθνικού νομοθετικού πλαισίου στην Οδηγία αυτή.

Το πιο κρίσιμο δικαιοπολιτικό ζήτημα που έπρεπε να επιλύσει ήταν η επιλογή μεταξύ του δικαίου της Βιομηχανικής ή της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ως βάση για την διαμόρφωση των ειδικών ρυθμίσεών του. Κατ' αρχήν επιλέχτηκε η ένταξη στο δίκαιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας μέσω της επιλογής του τυπικού συστήματος κατοχύρωσης των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, διευρύνοντας έτσι τον κλειστό αριθμό των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η συστηματική αυτή τοποθέτηση δεν ήταν, ωστόσο, αποκλειστική καθώς ρητά ορίζεται στο άρθρο 30 πως

¹⁴⁴ Σελέκος, (1999), 54.

το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει καταχωρηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. είναι επίσης δεκτικό προστασίας βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η, κατά το άρθρο αυτό, δυνατότητα προστασίας των κατοχυρωμένων σχεδίων και υποδειγμάτων στη βάση της Πνευματικής Ιδιοκτησίας τίθεται μερικώς σωρευτικά¹⁴⁵ υπό την προϋπόθεση ότι συντρέχουν¹⁴⁶ στο σχέδιο ή υπόδειγμα οι αυστηρότερες προϋποθέσεις προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας¹⁴⁷. Το ζήτημα της επιλογής μεταξύ των δύο πλαισίων προστασίας δεν αποτελεί απλό θεωρητικό ζήτημα συστηματικής κατάταξης του ειδικού δικαίου αλλά αποκτά κρίσιμη πρακτική σημασία κατά την ερμηνεία των επιμέρους διατάξεων του, ιδίως εκείνων που αφορούν στις ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Τελικά, φαίνεται πως ο νομοθέτης αποφάσισε να κρατήσει ίσες αποστάσεις και από τα δύο συστήματα αναδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό τόσο την οικονομική ιδιαιτερότητα του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα¹⁴⁸ όσο και την ανάδειξη της Διανοητικής Ιδιοκτησίας ως ενιαίου κλάδου δικαίου που περιλαμβάνει τόσο την Πνευματική όσο και την Βιομηχανική Ιδιοκτησία¹⁴⁹.

Η διάρθρωση του περιεχομένου περιλαμβάνει την διεθνή κατάθεση του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος σύμφωνα με τον Διακανονισμό της Βέρνης (άρθρα 1 – 11) και συνεχίζει με τις διατάξεις που αφορούν την καταχώρηση του εθνικού βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος (άρθρα 12 – 30). Η ανάλυση των επιμέρους διατάξεων του π.δ. 259/1997 θα επιχειρηθεί στα επόμενα κεφάλαια.

¹⁴⁵ ΕφΑθ 5863/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕΛΛΔνη (2009), 582 επ. όπου ειδικότερα: «κατά το άρθρο 30 του άνω π.δ/τος σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει καταχωρισθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος π.δ/τος είναι επίσης δεκτικό προστασίας στην Ελλάδα από τον χρόνο κατά τον οποίο δημιουργήθηκε ή αποτυπώθηκε με οποιαδήποτε μορφή. Η έννοια της διατάξεως αυτής είναι ότι το σχέδιο που έχει καταχωρισθεί κατά τις διατάξεις του εν λόγω π.δ/τος, δεν στερείται της προστασίας κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Συνεπώς, στη σημερινή εσωτερική έννομη τάξη ισχύει το σύστημα της «μερικώς σωρευτικής προστασίας» των σχεδίων και υποδειγμάτων, δηλαδή ισχύει η αρχή πτκ προστασίας εκ τυπικής προτεραιότητας, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του π.δ. 259/1997 και σωρευτικά και η ισχυρότερη προστασία των διατάξεων του ν. 2121/1993, αν συντρέχουν οι διαφορετικές προϋποθέσεις του νόμου τούτου.». Ομοίως, ΕφΑθ 2398/2008, ΔΕΕ (2009), 572 επ.

¹⁴⁶ ΠολΠρΑθ 7518/2000, ΕΛΛΔνη (2001), 1422.

¹⁴⁷ Το γεγονός της καταχώρισης του σχεδίου ή υποδείγματος δεν μπορεί να εκληφθεί ως η μοναδική απαιτούμενη προϋπόθεση προστασίας στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Αλεξανδρής, (2005), 323.

¹⁴⁸ Design approach.

¹⁴⁹ Σελέκος, ΕπισκΕΔ (1998), 644.

5. Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο

Τα άυλα δικαιώματα, λόγω της φύσης τους, δεν μπορούν, πραγματικά, να περιοριστούν στα χωρικά όρια των κρατών όπου προστατεύονται. Η πρόοδος της τεχνολογίας τα καθιστά άμεσα προσιτά σε ολόκληρο τον κόσμο. Νομικά, ωστόσο, κάθε κράτος αναγνωρίζει και προστατεύει μόνο εκείνα τα δικαιώματα που το ίδιο απένειμε ή αποκτήθηκαν στην επικράτειά του ως αποτέλεσμα της αρχής της εδαφικότητας¹⁵⁰. Το σχέδιο ή υπόδειγμα, ως άυλο αγαθό, αποτελεί ένα απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα το οποίο απονέμεται και καταργείται με ατομική διοικητική πράξη των αρμόδιων αρχών. Η αρχή της εδαφικότητας, συνεπώς, απορρέει από αυτόνομη κυριαρχία που ασκεί κάθε κράτος.

Η αρχή της εδαφικότητας επιτάσσει, κατά την αναζήτηση του εφαρμοστέου δικαίου σε διαφορές σχετικά με την κτήση, λήξη, απώλεια, εκμετάλλευση και προστασία από προσβολές άυλων αγαθών που παρουσιάζουν στοιχεία αλλοδαπότητας, να εφαρμόζεται το ουσιαστικό δίκαιο της χώρας στην οποία ζητείται η προστασία (*lex loci protectionis*)¹⁵¹. Είναι υποχρεωμένος, δηλαδή, ο δικαιούχος βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος να το καταχωρίσει σε όσες χώρες επιθυμεί να το προστατεύσει. Με βάση τη *lex loci protectionis* ρυθμίζονται επιπλέον όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με το καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα, όπως οι κυρώσεις και το αξιόποινο της προσβολής, η χρονική προτεραιότητα, οι προϋποθέσεις προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος, τα όρια του δικαιώματος κλπ.

Στο κοινοτικό δίκαιο αναγνωρίζεται, επίσης, η *lex loci protectionis* ως ο μοναδικός κατάλληλος κανόνας σύγκρουσης δυνάμει του άρθρου 8¹⁵² του Κανονισμού 864/2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές διαφορές (Ρώμη

¹⁵⁰ Η αρχή της εδαφικότητας, η οποία συνεπάγεται την αποκλειστική εφαρμογή εθνικού δικαίου υπονομεύει, στην ουσία, την συμπίρευση του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, *Συνοδινού, Άρθρο 8 - Προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, σε Μπώλο/Τζάκα (επιμ.)*, Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, (2014), 319.

¹⁵¹ Ουσιαστικά, η *lex loci protectionis* αποτυπώνει την αρχή της εδαφικότητας αφού υπογραμμίζει το γεγονός πως η εγκυρότητα και το περιεχόμενο των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας μπορούν να προσδιοριστούν μόνο από το δίκαιο της χώρας στην οποία ο δικαιούχος μπορεί να απαγορεύσει σε τρίτους να εκμεταλλεύονται τη δημιουργία του, *Συνοδινού σε Μπώλο/Τζάκα (επιμ.)*, (2014), 320.

¹⁵² Το άρθρο 8 του Κανονισμού 864/2007 αποτελεί ειδική ρύθμιση, σε σχέση με τον γενικό κανόνα του άρθρου 4 του ίδιου Κανονισμού, με διττό χαρακτήρα, αφού ρυθμίζει αφενός τις προσβολές των δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας γενικά, είτε αυτά προστατεύονται κατόπιν καταχώρησης είτε προστατεύονται αυτοδικαίως, και αφετέρου τις προσβολές των κοινοτικών ή ενωσιακών δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας ειδικότερα, *Συνοδινού σε Μπώλο/Τζάκα (επιμ.)*, (2014), 320.

II)¹⁵³ όπου ως εφαρμοστέο δίκαιο για τις προσβολές όλων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας συμπεριλαμβανομένων και των ιδιαίτερων δικαιωμάτων προβλέπεται ρητά το δίκαιο της χώρας για την οποία ζητείται η προστασία. Μάλιστα, από τη εφαρμογή του δικαίου αυτού δεν χωρεί παρέκκλιση βάσει συμφωνίας των μερών, η οποία σε κάθε περίπτωση είναι άκυρη ανεξαρτήτως του χρόνου που αυτή συνήφθη. Ο αποκλεισμός της δυνατότητας επιλογής δικαίου από τα μέρη συνιστά αυστηρό δίκαιο¹⁵⁴ και έχει ως δικαιολογητική βάση την προστασία των συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού το οποίο θίγεται από τις αθέμιτες πρακτικές που θίγουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό¹⁵⁵. Η θεσμοθέτηση, άλλωστε, του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος, βάσει του οποίου δημιουργείται ένα υπερεθνικό κοινοτικό δικαίωμα, δεν αίρει σε καμία περίπτωση την αρχή της εδαφικότητας, αλλά υποκαθιστά την έννοια του κράτους με την έννοια της Κοινότητας, δηλαδή με μία μεγαλύτερη γεωγραφική περιοχή η οποία περιλαμβάνει τα Κράτη μέλη της ΕΕ.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η *lex loci protectionis* δεν ταυτίζεται με τη *lex fori*¹⁵⁶ μολοντί συμπύπτει πολλές φορές, όταν π.χ. ημεδαπός δικαιούχος εθνικού σχεδίου ή υποδείγματος ενάγει αλλοδαπό για προσβολή του σχεδίου ή υποδείγματός του ενώπιον ελληνικού Δικαστηρίου. Σε περίπτωση, όμως, που ελληνικό Δικαστήριο θεωρήσει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία για να δικάσει προσβολή αλλοδαπού¹⁵⁷ σχεδίου ή υποδείγματος, οπότε εφαρμόζει το αλλοδαπό δίκαιο, τότε η *lex fori* αντιδιαστέλλεται από τη *lex loci protectionis*. Αντίστοιχα, δεν εφαρμόζεται η *lex loci delicti commissi*¹⁵⁸ δεδομένου ότι η αρχή της εδαφικότητας έχει ως συνέπεια ένα άυλο αγαθό να μπορεί να προσβληθεί μόνο μέσα στα όρια του Κράτους που παρέχεται η προστασία οπότε σε κάθε περίπτωση η *lex loci delicti commissi* συμπύπτει με την *lex loci protectionis*¹⁵⁹.

6. Το ζήτημα της επιλογής συστήματος προστασίας

Κύριο χαρακτηριστικό ενός σχεδίου ή υποδείγματος είναι ο διττός χαρακτήρας του. Πρόκειται για ένα έργο διάνοιας, το οποίο συνδυάζει χαρακτηριστικά αισθητικής δημιουργίας, που θα επέτρεπαν τη συστηματική του ένταξη στο πλαίσιο προστασίας

¹⁵³ Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 της 11ης Ιουλίου 2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενочές («Ρώμη II»), 31.7.2007, L 199/40.

¹⁵⁴ *Jus cogens*.

¹⁵⁵ Μπώλος, Το εφαρμοστέο δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, ΔΕΕ (2010), 525.

¹⁵⁶ Το δίκαιο του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου.

¹⁵⁷ Π.χ. αγγλικού.

¹⁵⁸ Τόπος επέλευσης της προσβολής.

¹⁵⁹ Μαρίνος, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας – μερικές παρατηρήσεις σε σχέση προς το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικόλογων (επιμ.) Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο του Εμπορίου, (2008), 184 επ.

του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας, τα οποία, όμως, εφαρμόζονται σε προϊόντα τεχνικής παραγωγής που παραδοσιακά εντάσσονται στο δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Ωστόσο, ο οικονομικός και εμπορικός σκοπός του σχεδιασμού βιομηχανικών και εμπορικών προϊόντων δεν παρέχει στον σχεδιαστή την ελευθερία να τα διαμορφώσει αποκλειστικά βάσει των δημιουργικών του ικανοτήτων, καθώς η κύρια αποστολή του είναι καταλήξει σε μία εξωτερική διαμόρφωση του προϊόντος, η οποία να είναι μεν ευχάριστη στο μάτι αλλά να ενισχύει παράλληλα τη λειτουργικότητα του προϊόντος λαμβάνοντας υπόψη και το κόστος παραγωγής του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποξενώνεται από το πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας λόγω της έλλειψης της απαιτούμενης πρωτοτυπίας και του απαιτούμενου δημιουργικού ύψους. Ούτε, όμως, η ένταξη τους στο πλαίσιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας κρίνεται ικανοποιητική, όπου φαίνεται να αποτελούν «ξένο σώμα», δεδομένου ότι η αισθητική λειτουργία τους, που αποτελεί τον κεντρικό άξονα προστασίας τους, διαφοροποιείται πλήρως από τη επιδιωκόμενη προστασία της προόδου της τεχνικής¹⁶⁰ ή της διακριτικής ικανότητας¹⁶¹ των δικαιωμάτων που παραδοσιακά εντάσσονται σε αυτήν.

Η ιστορική διάκριση ανάμεσα στα δύο αυτά συστήματα εξακολουθεί να αποτελεί ζήτημα μέγιστης σημασίας για την ελληνική θεωρία και νομολογία, σε αντίθεση με άλλα κράτη όπου πλέον έχει επικρατήσει να νοούνται σε ένα ενιαίο σύνολο υπό την ονομασία Διανοητική Ιδιοκτησία. Στη διάσταση αυτή ανάμεσα στην ελληνική και την ξένη θεωρία σπουδαίο, κατά την άποψή, μας ρόλο έχει διαδραματίσει η μεταφορά των όρων των διαφορετικών συστημάτων από τα αγγλικά στα Ελληνικά. Έτσι, ενώ ο όρος Βιομηχανική Ιδιοκτησία αποτελεί πετυχημένη μεταφορά του αγγλικού όρου Industrial Property, ο αντίστοιχος όρος Πνευματική Ιδιοκτησία δεν αποδίδει ορθά τον αντίστοιχο αγγλικό όρο copyright. Η γραμματική και εννοιολογική διαφοροποίηση έχει οδηγήσει στη σύγχυση πως ο όρος Intellectual Property, που θα μπορούσε να αποδοθεί νοηματικά με τον όρο Πνευματική Ιδιοκτησία, συμπίπτει με το περιεχόμενο προστασίας του copyright.

Στην πραγματικότητα, ως Intellectual Property νοείται το δικαϊκό εκείνο πλέγμα που περιλαμβάνει τόσο την Βιομηχανική όσο και την, στα ελληνικά αποδιδόμενη, Πνευματική Ιδιοκτησία. Προκειμένου, να αρθεί αυτή η γραμματική και εννοιολογική διαφοροποίηση έχει προταθεί τελικά η χρήση του όρου Διανοητική Ιδιοκτησία¹⁶² η οποία πολύ πετυχημένα, κατά την γνώμη μας αποδίδει την έννοια του

¹⁶⁰ Ευρεσιτεχνίες, υποδείγματα χρησιμότητας.

¹⁶¹ Εμπορικό σήμα, ενδείξεις γεωγραφικής προέλευσης.

¹⁶² Αναγόμενη, προφανώς, στην Ιδιοκτησία των δικαιωμάτων επί των έργων διάνοιας.

όρου Intellectual Property και ταυτόχρονα διακρίνεται από τον όρο Πνευματική Ιδιοκτησία.

Παρ' όλ' αυτά, η διάκριση ανάμεσα στα δύο συστήματα δεν περιορίζεται μόνο στην ορολογία, αλλά και σε διαφορές στο περιεχόμενό και την ερμηνευτική προσέγγιση τους. Η βασικότερη, ίσως, διαφορά εντοπίζεται στο περιεχόμενο του δικαιώματος που κάθε δίκαιο επιδιώκει να προστατεύσει και τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που θέτει για την προστασία του. Έτσι, η Πνευματική Ιδιοκτησία προστατεύει τη μορφή ή άλλα πρωτότυπα στοιχεία προσωπικής πνευματικής δημιουργίας¹⁶³ και θέτει στο επίκεντρο της τον δημιουργό και τον ιδιαίτερο δεσμό που διατηρεί με το έργο του, τονίζοντας το ηθικό στοιχείο της Ιδιοκτησίας επί του πνευματικού έργου, ενώ η Βιομηχανική Ιδιοκτησία προστατεύει την εφευρετική ιδέα ή την διακριτική ικανότητα και εστιάζει στο προστατευόμενο δικαίωμα προστατεύοντας πρωτίστως τον περιουσιακό του χαρακτήρα ως στοιχείο που προωθεί την καινοτομία και ευνοεί τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων¹⁶⁴. Διαφορετικό, επίσης, είναι το σύστημα γέννησης του δικαιώματος αφού η Πνευματική Ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς διατυπώσεις¹⁶⁵ και χωρίς να απαριθμούνται αποκλειστικά τα δικαιώματα που εμπίπτουν στο πλαίσιο προστασίας της, ενώ η Βιομηχανική Ιδιοκτησία διέπεται από την αρχή του κλειστού αριθμού των προστατευόμενων δικαιωμάτων τα οποία, στην πλειοψηφία τους, γεννώνται με βάση το τυπικό σύστημα καταχώρισης τους. Σημαντική, επίσης, είναι η διαφορά στη διάρκεια προστασίας που παρέχει το κάθε σύστημα. Συγκεκριμένα, η Πνευματική Ιδιοκτησία προστατεύει κατ' αρχήν το έργο για όλη τη διάρκεια της ζωής του δημιουργού και εβδομήντα χρόνια μετά τον θάνατό του, τονίζοντας κατά τον τρόπο αυτό τον στενό δεσμό του δημιουργού με το έργο του, ενώ η Βιομηχανική Ιδιοκτησία παρέχει περιορισμένη, χρονικά, προστασία με δυνατότητα παράτασης της ανά τακτικά χρονικά διαστήματα με την ταυτόχρονη καταβολή στην κατάθεση, και εν συνεχεία σε κάθε παράταση, των διοικητικών τελών προστασίας των δικαιωμάτων. Τέλος, διαφορετική είναι και η έκταση προστασίας των δικαιωμάτων, όπου στην Βιομηχανική Ιδιοκτησία προβλέπονται μόνο αστικές κυρώσεις για την προσβολή των δικαιωμάτων, ενώ στην Πνευματική Ιδιοκτησία γεννώνται και ποινικές ευθύνες.

Από την άλλη, όμως, πλευρά, ανάμεσα στα δύο συστήματα παρατηρούνται και πολλές σημαντικές ομοιότητες με βασικότερη εκείνη της κοινής φύσης των δικαιωμάτων που προστατεύονται σε αυτές. Πρόκειται για τα άυλα αγαθά, τα οποία

¹⁶³ Κουμάντος, Διανοητική Ιδιοκτησία, ΕΛΛΔνη (1994), 1464 επ.

¹⁶⁴ Αντωνόπουλος, (2005²), 169 επ.

¹⁶⁵ Με εξαίρεση το σύστημα που ισχύει στις ΗΠΑ.

αποτελούν ειδική κατηγορία ασώματων αντικειμένων¹⁶⁶ με τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία παρουσιάζονται¹⁶⁷ είτε ως εκδηλώσεις του ανθρώπινου πνεύματος και της ανθρώπινης δημιουργικότητας¹⁶⁸ είτε ως σύμβολα της επαγγελματικής δραστηριότητας¹⁶⁹. Κατά την έννοια αυτή, τα άυλα αγαθά της Βιομηχανικής και Πνευματικής Ιδιοκτησίας παρουσιάζουν τα ακόλουθα κοινά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: α) περιεχόμενο του δικαιώματος είναι η **πνευματική δραστηριότητα** η οποία μπορεί να είναι είτε δημιουργική είτε ανταγωνιστική, β) η ενέργεια του πνεύματος είναι δεκτική **επανάληψης**, γ) τα άυλα αγαθά είναι **αυτοτελή απέναντι στον φορέα τους**¹⁷⁰, αποσυνδέονται δηλαδή από το πρόσωπο του δημιουργού της ιδέας και εισέρχονται στις συναλλαγές αποπροσωποποιημένα, δ) τα άυλα αγαθά, λόγω ακριβώς της ασώματης φύσης τους, μπορούν να «κατέχονται» από απροσδιόριστο αριθμό προσώπων, καθώς είναι ανεξάρτητα από τόπο και χρόνο χωρίς να μεταβάλλεται η ουσία τους και ε) μεταδίδονται στις αισθήσεις του ανθρώπου και διαδίδονται στην κοινωνία μέσω του υλικού περιβλήματός τους, χωρίς όμως να ταυτίζονται με αυτό¹⁷¹ αλλά παραμένοντας αυτοτελές αγαθό που εξυπηρετεί ιδιαίτερα συμφέροντα του ανθρώπου.

Πρόκειται, κατά κύριο λόγο, για οικονομικής φύσεως δικαιώματα που συνίστανται στην εύλογη επιθυμία του ανθρώπου να αξιοποιήσει επαγγελματικά την πνευματική του δραστηριότητα και, κατά παρεπόμενο λόγο, για δικαιώματα ηθικής φύσεως, ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ο άνθρωπος διατηρεί ένα στενό συναισθηματικό δεσμό με τα αποτελέσματα της πνευματικής του δραστηριότητας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι, βέβαια, και το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετούν τα άυλα αγαθά, η εξυπηρέτηση του οποίου αποτελεί το βασικό κίνητρο των κρατών να προχωρήσουν στην νομοθετική προστασία τους. Πράγματι, δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η ύπαρξη του σύγχρονου πολιτισμού βασίζεται στα άυλα αγαθά. Τα έργα επιστήμης ή τέχνης, οι τεχνικές και τεχνολογικές εφευρέσεις βασίζονται στην ανθρώπινη πνευματική δραστηριότητα η οποία δεν ικανοποιεί μόνο τις ανάγκες του δημιουργού τους αλλά του κοινωνικού συνόλου εν γένει¹⁷². Προκειμένου η Πολιτεία

¹⁶⁶ Χωρίς υλική υπόσταση.

¹⁶⁷ Η διάκριση στις δύο αυτές κατηγορίες έχει θεσπιστεί προκειμένου να τα διακρίνει από άλλα ασώματα δικαιώματα που συνθέτουν την προσωπικότητα, όπως η εικόνα, η φήμη, το όνομα κλπ.

¹⁶⁸ Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, εφευρέσεις, υποδείγματα χρησιμότητας, βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα.

¹⁶⁹ Διακριτικά γνωρίσματα, εμπορικά σήματα.

¹⁷⁰ Και υπό την έννοια αυτή διακρίνονται από τα υπόλοιπα άυλα δικαιώματα που συνθέτουν την προσωπικότητα.

¹⁷¹ Αρχή της υλικής ενσωμάτωσης.

¹⁷² Αυτός, άλλωστε, είναι ο λόγος που ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα τα άυλα αγαθά παύουν να είναι απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα και παραχωρούνται στο κοινωνικό σύνολο παρόλη την αξία που εξακολουθούν να έχουν.

να ικανοποιήσει και εξισορροπήσει τις ανάγκες αυτές, δημιούργησε το ειδικό δικαίωμα επί των άυλων αγαθών με το οποίο ο δικαιούχος του δικαιώματος διατηρεί μία σχέση εξουσίασης επ' αυτού, εντάσσοντας το με τον τρόπο αυτό στην περιουσία του, δημιουργώντας ένα άμεσο νομικό δεσμό ανάμεσα στο πρόσωπο και το άυλο αγαθό, παρόμοιο με την κυριότητα. Πρόκειται για ένα απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα, η γέννηση, κατάλυση και μεταβίβαση του οποίου θεσμοθετείται από ειδικά νομοθετικά κείμενα. Το άυλο αγαθό, ως απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα, έχει θετικό και αρνητικό περιεχόμενο. Το θετικό συνίσταται στην εξουσία εκμετάλλευσης που παρέχεται στον δικαιούχο του δικαιώματος, ενώ το αρνητικό συνίσταται στην εξουσία του δικαιούχου να προστατεύεται έναντι πράξεων τρίτων που συνιστούν αμφισβήτηση της απόλυτης και αποκλειστικής του εξουσίας.

Η πνευματική και ασώματη φύση των άυλων αγαθών είναι εκείνη που προσδιορίζει τις διαφορές του εξουσιαστικού δικαιώματος επ' αυτών από το εξουσιαστικό δικαίωμα της κυριότητας του εμπράγματος δικαίου. Κατ' αρχήν, τα άυλα αγαθά, λόγω της ασώματης φύσης τους, υπόκεινται μόνο σε νοερή εξουσίαση ενώ τα εμπράγματα δικαιώματα υπόκεινται σε υλική εξουσίαση. Για το λόγο αυτό, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στα άυλα αγαθά οι θεσμοί του εμπράγματος δικαίου που προϋποθέτουν φυσική εξουσίαση, όπως η νομή, η υλική παράδοσή κλπ ούτε είναι δυνατή η απόκτησή του με χρησικτησία ή καλόπιστα από μη κύριο. Η χρησιμότητα των άυλων αγαθών εντοπίζεται στη δυνατότητα της επανάληψης της πνευματικής λειτουργίας¹⁷³ που συνιστά το περιεχόμενο του άυλου αγαθού, ενώ η χρησιμότητα των υλικών αγαθών εντοπίζεται στην ωφέλεια που παρέχει η χρήση του πράγματος και οι ιδιότητές του. Επιπλέον, το εξουσιαστικό δικαίωμα στα άυλα αγαθά ισχύει για περιορισμένο χρονικά διάστημα, η διάρκεια του οποίου καθορίζεται νομοθετικά, ενώ το αντίστοιχο δικαίωμα σε πράγμα είναι διαρκές και δεν λήγει ποτέ, παρά μόνο με την καταστροφή του. Τέλος, στα άυλα αγαθά δημιουργείται μια διαβάθμιση στην προστασία που απονέμεται σε καθένα από αυτά, η οποία εξαρτάται από τον βαθμό πρωτοτυπίας ή διακριτικής δύναμης που παρουσιάζει το καθένα ξεχωριστά¹⁷⁴.

Από τα ανωτέρω, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι ομοιότητες ανάμεσα στα δύο συστήματα προστασίας των άυλων αγαθών είναι μεγαλύτερης σημασίας από τις διαφορές τους. Άλλωστε, οι διαφορές βασίζονται κατά κύριο στο περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών δικαιωμάτων που το κάθε ένα από τα συστήματα αυτά προστάτευε. Στη σημερινή εποχή, έχει ήδη υπάρξει μια διεύρυνση των δικαιωμάτων αυτών με νέα και σύγχρονα δικαιώματα τα οποία έχουν

¹⁷³ Η οποία πραγματοποιείται μέσω της αποκλειστικής εξουσίας προς παραγωγή χρήση και διάθεση των υλικών αγαθών στα οποία εφαρμόζεται η πνευματική λειτουργία.

¹⁷⁴ Αντωνόπουλος, (2005²), 134 επ.

κατά πολύ σχετικοποιήσει τις διαφορές που αναπτύχθηκαν παραπάνω. Μάλιστα, η διαδικασία επιλογής και ένταξης αυτών στο καταλληλότερο σύστημα προστασίας καθίσταται δυσχερής ακριβώς λόγω της επιμονής στην διατήρηση, για ιστορικούς λόγους, της διάκρισης ανάμεσα στην Πνευματική και Βιομηχανική Ιδιοκτησία, μία διάκριση η οποία διατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο, έστω και σε μικρότερο βαθμό¹⁷⁵.

Η σχετικοποίηση των διαφορών έχει ήδη ξεκινήσει με την αναγνώριση των συγγενικών δικαιωμάτων¹⁷⁶ στο πλαίσιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, στα οποία τόσο το περιεχόμενο όσο και η διάρκεια προστασίας του δικαιώματος διαφοροποιείται από την ενιαία ρύθμιση του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Εν συνεχεία, εντάχθηκαν στο πλαίσιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας τα προγράμματα Η/Υ¹⁷⁷, τα οποία δεν διαφέρουν από τα παραδοσιακά έργα Πνευματικής Ιδιοκτησίας ως προς το περιεχόμενο και την διάρκεια προστασίας, διαφοροποιούνται, όμως, σημαντικά οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για να προστατευτεί ένα πρόγραμμα Η/Υ ως απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας¹⁷⁸ και τίθενται στο νόμο και ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν θέματα ειδικά με τη φύση τους¹⁷⁹. Ομοίως, οι βάσεις δεδομένων εντάχθηκαν στο σύστημα προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, για τις οποίες όμως θεσμοθετήθηκε ειδικό αυτοτελές πλαίσιο προστασίας τους¹⁸⁰ σύμφωνα με το οποίο τόσο το περιεχόμενο προστασίας όσο και η διάρκεια προστασίας τους είναι χαμηλότερες από τα παραδοσιακά έργα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και επιπλέον δεν απαιτούνται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις αναγνώρισης τους ως προστατευόμενα έργα¹⁸¹, ενώ θεσμοθετείται και το *sui generis* δικαίωμα σε βάσεις δεδομένων. Τέλος, σε εκκρεμότητα παραμένει η ειδική νομοθετική προστασία των πολυμέσων, τα οποία

¹⁷⁵ Εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να διατηρείται η παραδοσιακή διάκριση μεταξύ των δύο συστημάτων παγκοσμίως. Ωστόσο, στο εξωτερικό έχει γίνει ένα βήμα ενοποίησης με την αναγνώριση της Διανοητικής Ιδιοκτησίας ως κλάδου δικαίου που περιλαμβάνει τόσο την Πνευματική όσο και τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία, οι οποίες όμως εξακολουθούν να διατηρούν την αυτοτέλεια τους ως ισοδύναμα μέρη.

¹⁷⁶ Άρθρο 46 επ. Ν. 2121/1993.

¹⁷⁷ Υπάρχει η άποψη που υποστηρίζει ότι τα προγράμματα Η/Υ θα έπρεπε να ενταχθούν στην Βιομηχανική Ιδιοκτησία, δεδομένου ότι αποτελούν τεχνολογικό έργο με πρωτίστως οικονομικό σκοπό. Άλλωστε, ως πατέντες προστατεύονται στις ΗΠΑ, ενώ το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ευρεσιτεχνίας, κατά παρέκκλιση της αρχής της έλλειψης διατυπώσεως που ισχύει στην Πνευματική Ιδιοκτησία, δέχεται να τα εγγράψει ως ευρεσιτεχνίες όταν επιλύουν ένα πρόβλημα τεχνικής.

¹⁷⁸ Στο άρθρο 2 παρ. 3 του Ν. 2121/1993 ορίζεται πως ένα πρόγραμμα Η/Υ θεωρείται πρωτότυπο εφόσον είναι προσωπικό πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού του. Δεν απαιτείται επομένως το ίδιο δημιουργικό ύψος και η στατιστική μοναδικότητα που απαιτείται για τα παραδοσιακά έργα Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

¹⁷⁹ Άρθρο 40 επ. Ν. 2121/1993.

¹⁸⁰ Άρθρο 45^Α Ν. 2121/1993.

¹⁸¹ Άρθρο 2 παρ. 2^α Ν. 2121/1993 σύμφωνα με το οποίο «Αντικείμενο προστασίας είναι και οι βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους αποτελούν βάσεις δεδομένων».

προστατεύονται μεν ως πνευματικά έργα, αλλά παραμένουν αρρύθμιστα πολλά ζητήματα που δημιουργούνται εξαιτίας της ειδικής τους φύσης¹⁸², για το λόγο ότι δεν είναι εύκολο να τα εντάξουν σε κάποιο από τα ήδη υπάρχοντα χωριστά δικαιώματα της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Από την άλλη πλευρά, τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα, παρά τον διπτό χαρακτήρα τους, εντάχθηκαν στο πλαίσιο προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, καθώς από νωρίς κρίθηκε ότι δεν διαθέτουν τον απαιτούμενο βαθμό πρωτοτυπίας και τη στατιστική μοναδικότητα που απαιτείται για την προστασία τους στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα να αποτελούν αυτά το μοναδικό δικαίωμα αισθητικής φύσεως στο δίκαιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Αυτή, ακριβώς, η αισθητική φύση του δικαιώματος οδήγησε στη θέσπιση της μερικώς σωρευτικής δυνατότητας προστασίας τους και βάσει της νομοθεσίας περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, η οποία, όμως, προκαλεί ποικίλα ερμηνευτικά προβλήματα. Κατά την άποψή μας, τα βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα θα έπρεπε να έχουν ενταχθεί στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ως ειδικό δικαίωμα το περιεχόμενο του οποίου, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και η διάρκεια προστασίας θα μπορούσαν να εξειδικευτούν κατά τρόπο που να ανταποκρίνονται στον οικονομικό σκοπό και την αποστολή τους.

Πιστεύουμε πως τα παραπάνω προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την επιλογή και ένταξη των προαναφερόμενων δικαιωμάτων στο καταλληλότερο σύστημα προστασίας, δεν θα είχαν παρουσιαστεί εάν είχε καταργηθεί η διάκριση ανάμεσα στους δύο κλάδους δικαίου. Μία τέτοια λύση μπορεί να φαντάζει πολύ τολμηρή, ωστόσο, το δίκαιο πρέπει να αποτελεί μία ζωντανή επιστήμη η οποία προλαβαίνει τις εξελίξεις και δεν τρέχει πίσω από αυτές. Στην προκειμένη περίπτωση η προσκόλληση σε μία διάκριση για ιστορικούς και μόνο λόγους προκαλεί περισσότερο κακό παρά καλό, αφού ο νομοθέτης στερείται ουσιαστικά τη δυνατότητα να ρυθμίσει τα νέα άυλα αγαθά που προκύπτουν κατά τρόπο που να ταιριάζει στην φύση και την αποστολή τους, καθώς αναλώνεται στην προσπάθειά του να τα προσαρμόσει στις παραδοσιακές αρχές που ισχύουν εδώ και δύο αιώνες και αφού πρώτα έχει δαπανήσει πολύτιμο χρόνο προσπαθώντας να επιλέξει σε ποιο από τα δύο συστήματα ταιριάζουν.

Η ιδιαίτερη φύση του άυλου αγαθού δημιουργεί ένα *sui generis* απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα το οποίο αναγνωρίζεται στην έννομη τάξη κατ' επιλογή του νομοθέτη, παρά τα ερμηνευτικά κριτήρια που παρουσιάζονται στην εφαρμογή του και

¹⁸² Ιδίως ως προς την σχέση των δημιουργών των επιμέρους στοιχείων που τα απαρτίζουν. Έτσι, ενώ προστατεύονται από προσβολές τρίτων, παρουσιάζεται έντονο πρόβλημα όταν συγκρούονται τα συμφέροντα των επιμέρους στοιχείων που τα απαρτίζουν.

οδήγησαν κατά καιρούς σε αμφισβήτηση της ορθότητας αυτοτελούς προστασίας τους. Κατά τη γνώμη μας, τα κοινά χαρακτηριστικά που μοιράζονται τα άυλα αγαθά που προστατεύονται μέσω του δικαίου προστασίας της Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας είναι θεμελιακά και ως εκ τούτου η ανάγκη να αντιμετωπίζονται οι ερμηνευτικές δυσκολίες από κοινού καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική. Τα προβλήματα που προκύπτουν από την άσκηση του δικαιώματος αντιμετωπίζονται με όμοιο τρόπο και αυτό είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό που αναδεικνύει την ανάγκη να ενοποιηθούν σε ένα κλάδο η Πνευματική και Βιομηχανική Ιδιοκτησία και να αναγνωριστεί η Διανοητική Ιδιοκτησία ως ενιαίος κλάδος δικαίου που περιλαμβάνει τις δύο κατηγορίες προστατευόμενων άυλων αγαθών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β:

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΩΝ

1. Εξωτερική διαμόρφωση

1.1. Η εξωτερικά ορατή εικόνα

Ως νομοθετικός ορισμός του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος ορίζεται «.. η **εξωτερικά ορατή εικόνα** του **συνόλου ή μέρους ενός προϊόντος**, η οποία προκύπτει από τα **ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει**, ιδίως τη **γραμμή**, το **περίγραμμα**, το **χρώμα**, το **σχήμα**, η **μορφή** και/ή τα **υλικά του ίδιου του προϊόντος και/ή της διακόσμησης που φέρει**». Ο ορισμός αυτός θεμελιώνεται πανομοιότυπος τόσο στο εθνικό και το κοινοτικό δίκαιο όσο και στο διεθνές. Στο ίδιο το γράμμα του ορισμού περιλαμβάνεται η πρώτη βασική ουσιαστική προϋπόθεση για την προστασία ενός βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος σύμφωνα με την οποία η μορφή (του σχεδίου ή υποδείγματος) πρέπει να είναι άμεσα αντιληπτή με την αίσθηση της όρασης και μάλιστα με «γυμνό μάτι»¹⁸³. Από την γραμματική διατύπωση του ορισμού γίνεται αντιληπτό πως δεν μπορεί να προστατευτεί ως σχέδιο ή υπόδειγμα εκείνη η μορφική διάπλαση η οποία είναι αντιληπτή με κάποια άλλη αίσθηση¹⁸⁴ πλην της όρασης¹⁸⁵.

Η προϋπόθεση της εξωτερικά ορατής εικόνας δεν αποκλείει από την προστασία σχέδια ή υποδείγματα της εσωτερικής διαμόρφωσης των προϊόντων, εφόσον αυτά είναι ορατά κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος¹⁸⁶ ασχέτως αν ο χρήστης πρέπει να προχωρήσει πρώτα σε κάποια ενέργεια προκειμένου να τα δει¹⁸⁷. Έτσι, ορθά προστατεύεται ως σχέδιο ή υπόδειγμα το εσωτερικό μιας ταξιδιωτικής βαλίτσας, αφού αυτό είναι αντιληπτό με γυμνό μάτι μόλις ανοίξει το φερμουάρ κατά

¹⁸³ ΠολΠρΘεσ. 19827/2010, ΔΕΕ (2010), 1041 επ.

¹⁸⁴ Γεύση, όσφρηση ή ακοή.

¹⁸⁵ Κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη σύνταξη του Κανονισμού για τα σχέδια και υπόδειγμα είχε διατυπωθεί ένας προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα αναγνώρισης δικαιώματος σχεδίου ή υποδείγματος και σε εκείνες τις μορφικές διαπλάσεις των οποίων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γίνονται αντιληπτά με την αφή με το επιχείρημα της συνολικής και πλήρους κάλυψης κάθε οικονομικής αξίας που συνδέεται με την εμφάνιση των προϊόντων. Τελικά, όμως, απορρίφθηκε η άποψη αυτή και δεν αναγνωρίστηκαν τα σχέδια ή υποδείγματα αφής. Έτσι, τυχόν μικροσκοπική χάραξη σχεδίου σε επιφάνεια που δεν είναι ορατή με γυμνό μάτι παρά μόνο αντιληπτή με την αφή δεν μπορεί να προστατευθεί ως βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα.

¹⁸⁶ Απόφαση της 13/5/2015, υπόθεση T-15/13, Group Nivelles κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2015:281.

¹⁸⁷ Απόφαση της 9/9/2011, υπόθεση T-10/08, Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2011:446.

την συνήθη χρήση της βαλίτσας. Επίσης, δεκτικά προστασίας είναι και τα εσωτερικά διαμορφωτικά στοιχεία ενός προϊόντος όταν η εξωτερική επιφάνεια του προϊόντος είναι διαφανής με αποτέλεσμα να είναι αυτά άμεσα ορατά¹⁸⁸.

2.1.1. Το αισθητικό στοιχείο

Μέχρι και την έκδοση της Οδηγίας 98/71/EK ίσχυε διεθνώς η αντίληψη πως το αισθητικό στοιχείο αποτελούσε βασικό χαρακτηριστικό των σχεδίων ή υποδειγμάτων¹⁸⁹. Τόσο η Οδηγία όσο και ο μεταγενέστερος Κανονισμός 6/2002, όμως, δεν κάνουν καμία αναφορά στο αισθητικό περιεχόμενο των σχεδίων και υποδειγμάτων ως προϋπόθεση προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος. Ωστόσο, η κρατούσα άποψη της θεωρίας δέχεται πως το αισθητικό στοιχείο εξακολουθεί να αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων και υπό το νέο δίκαιο¹⁹⁰, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την συνδυαστική μελέτη των νομοθετικών διατάξεων προστασίας. Συγκεκριμένα, η άποψη αυτή βασίζεται αφενός στον ίδιο τον ορισμό των σχεδίων και υποδειγμάτων όπου ορίζεται ειδικότερα πως προστατεύονται ως σχέδια ή υποδείγματα τα **«ιδιαίτερα χαρακτηριστικά» της «εξωτερικά ορατής εικόνας», η «εμφάνιση»** δηλαδή του συνόλου ή μέρους ενός προϊόντος, η οποία προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του, και ιδίως από τη γραμμή, το περίγραμμα, τα χρώματα, το σχήμα, την υφή ή / και τα υλικά του ίδιου του προϊόντος ή / και της διακόσμησης που φέρει, τα οποία αποτελούν στοιχεία που αφορούν στην αισθητική λειτουργία και όχι στη διακριτικότητα των σχεδίων και υποδειγμάτων¹⁹¹ και αφετέρου στην επιλογή του νομοθέτη να αποκλείσει από την προστασία¹⁹² εκείνα τα σχέδια ή υποδείγματα που υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική τους λειτουργία¹⁹³. Τα σχέδια ή υποδείγματα αποτελούν δηλαδή παρεμβάσεις του πνεύματος στο χώρο της τεχνικής¹⁹⁴.

Η αισθητική λειτουργία ως προϋπόθεση προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων δεν απαιτεί να συντελείται «αισθητική πρόοδος» ούτε και

¹⁸⁸ Σελέκος, (1999), 63 επ.

¹⁸⁹ Για το λόγο αυτό άλλωστε, στη διεθνή βιβλιογραφία και τα διεθνή νομοθετικά κείμενα χρησιμοποιείται συχνά ο όρος «υποδείγματα αισθητικής», aesthetic creations, Geschmacksmuster, κλπ.

¹⁹⁰ Ρόκας, (2011²), 72 · Σελέκος, (1999), 65.

¹⁹¹ Σε περίπτωση που γίνει δεκτό πως τα «ιδιαίτερα χαρακτηριστικά» της «εξωτερικά ορατής εικόνας» αναφέρονται στην διακριτικότητα των σχεδίων και υποδειγμάτων θα υπάρχει έντονος κίνδυνος σύγχυσης μεταξύ των σχεδίων και υποδειγμάτων και του διασηματισμού προϊόντων.

¹⁹² Άρθρο 15 παρ. 1 περ. β π.δ. 259/1997, άρθρο 7 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 8 παρ. 1 Κανονισμού 6/2002.

¹⁹³ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2.1.2.

¹⁹⁴ Αλεξανδρής σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων, (2005), 318.

θέτει ως κριτήριο την εκπλήρωση συγκεκριμένου «δημιουργικού ύψους». Αρκεί το σχέδιο ή υπόδειγμα να προκαλεί κάποια αισθητική εντύπωση¹⁹⁵, χωρίς να ενδιαφέρει αν αυτή είναι θετική ή αρνητική. Κρίσιμο, επομένως, είναι η εντύπωση που προκαλείται στον μέσο καταναλωτή να μην εξαντλείται στο λειτουργικό ή πρακτικό ενδιαφέρον της μορφής του προϊόντος αλλά να συμπεριλαμβάνει και την αισθητική εμπειρία των υποψήφιων αγοραστών¹⁹⁶.

Τέλος, η αισθητική λειτουργία του σχεδίου ή υποδείγματος, ως προϋπόθεση για την προστασία του, δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η μορφή που προσφέρει στο προϊόν εξυπηρετεί πρακτικούς σκοπούς. Δηλαδή, ακόμα και όταν η εφαρμογή του σχεδίου ή υποδείγματος στο προϊόν εξυπηρετεί κυρίως πρακτικούς σκοπούς και τη χρησιμότητα του εν λόγω προϊόντος, δεν αποκλείεται το αισθητικό του περιεχόμενο και η προστασία του ως σχέδιο ή υπόδειγμα¹⁹⁷.

2.1.2. Εξαιρέσεις από την προστασία – σχέδια που υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος

Δεν υπάγονται στο προστατευτικό πεδίο των σχεδίων και υποδειγμάτων οι μορφικές διαπλάσεις που υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία¹⁹⁸ του προϊόντος δυνάμει ρητής νομοθετικής διάταξης¹⁹⁹. Στην περίπτωση, δηλαδή που ο σχεδιαστής δεν διαθέτει καμία ελευθερία ως προς την αισθητική διαμόρφωση του προϊόντος, η μορφή αυτή δεν προστατεύεται ως βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα. Η έλλειψη ελευθερίας δεν σημαίνει βέβαια πως το προϊόν δεν επιτελεί ταυτόχρονα και αισθητική λειτουργία. Η δικαιολογητική βάση της εξαίρεσης από την προστασία έγκειται στο γεγονός πως εφόσον ο σχεδιαστής δεσμεύεται σε απόλυτο βαθμό από

¹⁹⁵ Το κριτήριο της αισθητικής λειτουργίας πληρούται όχι μόνο αν επιλεγεί συνδυασμός χρωμάτων που εφαρμόζονται στο προϊόν αλλά και στην περίπτωση που ο δημιουργός επιλέξει την εφαρμογή ενός και μόνο χρώματος σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία που διαμορφώνουν το σχέδιο ή υπόδειγμα. Επίσης, η φωτεινότητα που προκύπτει ως αποτέλεσμα συνδυασμού χρωμάτων ή υλικών εκπληρώνει την απαραίτητη αισθητική λειτουργία που απαιτείται για την προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος.

¹⁹⁶ Να βρίσκει δηλαδή απήχηση στον μέσο καταναλωτή, όχι υποχρεωτικά ως «ωραίο», αλλά τουλάχιστον ως αισθητικά ενδιαφέρον.

¹⁹⁷ ΠολΠρΘεσ. 19827/2010, ΔΕΕ (2010), 1041 επ.

¹⁹⁸ Δεν αποκλείεται, όμως, στην περίπτωση αυτή να είναι δυνατή η προστασία της μορφικής διάπλασης ως εφεύρεση ή ως υπόδειγμα χρησιμότητας, όπου το ζητούμενο είναι ακριβώς η επίλυση ενός τεχνικού ζητήματος. Αντίθετα, μορφική διάπλαση που περιέχει αισθητική λειτουργία αλλά δεν επιλύει τεχνικό πρόβλημα δεν δύναται να προστατευτεί ως εφεύρεση ή ως υπόδειγμα χρησιμότητας. Τέλος μία διαμόρφωση προϊόντος που επιλύει τεχνικό πρόβλημα και παρουσιάζει ταυτόχρονα αισθητική λειτουργία μπορεί να προστατευτεί τόσο ως εφεύρεση ή υπόδειγμα χρησιμότητας όσο και ως βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα, Ρόκας, (2011²), 19.

¹⁹⁹ Άρθρο 15 παρ. 1 περ. β π.δ. 259/1997, άρθρο 7 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 8 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

την τεχνική λειτουργία του προϊόντος δεν έχει κανένα περιθώριο να συμβάλλει δημιουργικά στον σχεδιασμό τους²⁰⁰. Επομένως, η τυχόν προστασία σχεδίου ή υποδείγματος που εφαρμόζεται σε προϊόν του οποίου η εξωτερική διαμόρφωση δεν μπορεί να σχεδιαστεί διαφορετικά από διαφορετικό σχεδιαστή θα οδηγούσε σε αναγνώριση μονοπωλιακών δικαιωμάτων, τα οποία προκαλούν στρέβλωση της ελεύθερης αγοράς και ως εκ τούτου προσκρούουν στο δίκαιο περί αθέμιτου ανταγωνισμού²⁰¹.

Από τα ανωτέρω συνάγεται το συμπέρασμα ότι η μορφική διάπλαση ενός προϊόντος πρέπει να επιτελεί παράλληλα αισθητική και πρακτική λειτουργία. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ξεχνάμε πως το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα εφαρμόζεται σε βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προϊόντα τα οποία προορίζονται για συγκεκριμένη λειτουργία. Η εκπλήρωση του πρακτικού σκοπού του προϊόντος επιτελεί τον οικονομικό σκοπό του ο οποίος αποκτά προστιθέμενη αξία χάρη στο ιδιαίτερο αισθητικό αποτέλεσμα που πέτυχε ο σχεδιαστής. Είναι, επομένως, δυνατή η προστασία σχεδίου ή υποδείγματος που εξυπηρετεί πρωτίστως πρακτικό λειτουργικό σκοπό και δευτερευόντως αισθητική λειτουργία, εφόσον αυτή ανταποκρίνεται στο απαιτούμενο περιεχόμενο της. Άλλωστε, συχνά η τεχνική λειτουργία του προϊόντος και ο σκοπός που το νέο προϊόν επιθυμεί να εκπληρώσει μπορεί να οδηγήσει τον σχεδιαστή στην δημιουργία ενός πρωτότυπου αισθητικού αποτελέσματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τάση του μινιμαλιστικού σχεδίου ή υποδείγματος ή οποία προέκυψε από την επιθυμία μείωσης του κόστους κατασκευής του προϊόντος. Σε κάθε, όμως, περίπτωση δεν αρκεί απλή σύμπτωση της αισθητικής και πρακτικής αξίας στο ίδιο αντικείμενο προκειμένου να αναγνωριστεί η μορφική διάπλαση ως σχέδιο ή υπόδειγμα, αλλά απαιτείται απλή συνάντηση των δύο αυτών αξιών οι οποίες σε κάθε περίπτωση πρέπει να διατηρούν την αυτοτέλειά τους.

2. Οι αισθητικές δημιουργίες ως πρότυπο για την παραγωγή βιομηχανικών ή βιοτεχνικών προϊόντων

Σύμφωνα με τον νομοθετικό ορισμό, βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα είναι η εξωτερικά ορατή εικόνα του συνόλου ή μέρους ενός **βιομηχανικού ή βιοτεχνικού** προϊόντος ή **χειροτεχνήματος**²⁰². Προκειμένου, λοιπόν, να προστατευτεί μια

²⁰⁰ Σελέκος, (1999), 68 επ.

²⁰¹ Seville, EU Intellectual Property Law and Policy, (2009), 190 επ.

²⁰² Τόσο στην Οδηγία 98/71/ΕΚ όσο και στον Κανονισμό 6/2002 η λέξη βιοτεχνικό έχει αντικατασταθεί από τη λέξη χειροτέχνημα. Γίνεται επομένως δεκτό, πως το σχέδιο ή υπόδειγμα εφαρμόζεται τόσο σε βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προϊόντα όσο και σε χειροτεχνήματα.

μορφική διάπλαση ως βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα πρέπει να προορίζεται να επιτελέσει βιομηχανική ή βιοτεχνική εφαρμογή. Κρίσιμη για την προστασία ως βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος είναι η **εμπορική λειτουργία** του παραγόμενου προϊόντος και η δυνατότητα **χρησιμοποίησης βιομηχανικής ή βιοτεχνικής παραγωγικής διαδικασίας**²⁰³. Η εν τοις πράγμασι χρησιμοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας δεν παρουσιάζει νομικό ενδιαφέρον αφενός διότι συνήθως η κατοχύρωση του σχεδίου ή υποδείγματος προηγείται χρονικά της εμπορικής κυκλοφορίας του προϊόντος και αφετέρου διότι στην έννοια του προϊόντος εντάσσεται και το χειροτέχνημα, το οποίο αναπαράγεται με το χέρι²⁰⁴. Πρόκειται για ένα περιορισμό που τίθεται ήδη από τον εννοιολογικό προσδιορισμό του δικαιώματος και περιορίζει το πεδίο αναγνώρισης των μορφικών διαπλάσεων ως βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων υπό την έννοια ότι προκειμένου να προστατευτεί μια μορφική διάπλαση ως σχέδιο ή υπόδειγμα πρέπει να ενσωματώνεται ή να εφαρμόζεται σε εμπορικά προϊόντα. Σε αυτή τη στενή σύνδεση μεταξύ του δικαιώματος και της εμπορικής εφαρμογής του αποκρυσταλλώνεται η μεγάλη οικονομική σημασία του σχεδίου ή υποδείγματος. Σκοπός, άλλωστε, της προστασίας των συγκεκριμένων δικαιωμάτων είναι η τόνωση του υγιούς ελεύθερου ανταγωνισμού μέσα από την παροχή κινήτρων στις παραγωγικές επιχειρήσεις για την βελτίωση της αισθητικής εμφάνισης των προϊόντων με σκοπό την αύξηση των εμπορικών κερδών τους.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι αντικείμενο του δικαιώματος βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος αποτελεί η εφαρμογή της εκπονηθείσας μορφικής διάπλασης σε κινητό πράγμα. Εξαιρούνται, επομένως, από το πεδίο προστασίας του δικαίου των σχεδίων ή υποδειγμάτων όλα τα ακίνητα, όπως κτίρια, γέφυρες, μνημεία κλπ²⁰⁵. Προστατεύονται, όμως, όλα τα κινητά πράγματα που προορίζονται να εγκατασταθούν στα ακίνητα χωρίς να έχει νομικό ενδιαφέρον τυχόν δυνατότητα αποχώρησής τους από το ακίνητο στο οποίο έχουν ενσωματωθεί²⁰⁶. Ομοίως γίνεται δεκτό πως προστατεύονται όλες οι προκατασκευασμένες κατασκευές²⁰⁷ ασχέτως αν μεταγενέστερα τίθενται επί του εδάφους.

²⁰³ Seville, (2009), 189 επ.

²⁰⁴ MacQueen/Waelde/Laurie, Contemporary Intellectual Property, (2007), 264.

²⁰⁵ Σελέκος, (1999), 74.

²⁰⁶ Δεν ενδιαφέρει, επομένως, η ιδιότητά τους ως συστατικών ή παραρτημάτων του ακινήτου, υπό την προϋπόθεση ότι αποτελούσαν αυτοτελές αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης πριν την εγκατάστασή τους σε αυτό.

²⁰⁷ Σπίτια, περίπτερα κλπ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα αν εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος τα σύνθετα²⁰⁸ και τα ημιτελή προϊόντα.

Ως προς τα **σύνθετα προϊόντα**, γίνεται δεκτό πως αυτά μπορούν να προστατευτούν ως βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα μόνο εφόσον τα επιμέρους προϊόντα συνθέτουν ένα νέο, ενιαίο και συναλλακτικά αυθύπαρκτο προϊόν²⁰⁹, εκφράζουν δηλαδή μια εσωτερική συνοχή ενός οικονομικού και αισθητικού συνόλου και δεν εξαντλούνται σε απλή ομαδοποίηση των διαφορετικών προϊόντων.

Ως προς τα **ημιτελή προϊόντα** γίνεται δεκτό πως δεν αποκλείεται η προστασία τους ως σχεδίων ή υποδειγμάτων υπό την προϋπόθεση ότι αποτελούν αυτοτελές αντικείμενο συναλλαγής στην ημιτελή μορφή τους. Η συναλλακτική αυτοτέλεια τους αναγνωρίζεται, μάλιστα, ανεξάρτητα από την βαθμίδα της εμπορικής πυραμίδας στην οποία γίνεται η συναλλαγή. Δεν απαιτείται, λοιπόν, να προορίζεται για αγορά από τον τελικό καταναλωτή αλλά αρκεί να έχει καταστεί αντικείμενο συναλλαγής στα πλαίσια της αλυσίδας της παραγωγικής διαδικασίας.

3. Ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας

Η προστασία ενός σχεδίου ή υποδείγματος ξεκινά από την έκδοση του πιστοποιητικού καταχώρισης από τον ΟΒΙ²¹⁰, μετά την πάροδο τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης, υπό την προϋπόθεση ότι η αίτηση είναι κανονική και πλήρης. Ο ΟΒΙ εκδίδει το πιστοποιητικό με ευθύνη του καταθέτη, χωρίς δηλαδή να προχωρήσει στον έλεγχο των ουσιαστικών προϋποθέσεων προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος²¹¹. Επομένως, η πράξη της καταχώρισης του σχεδίου ή υποδείγματος δεν αρκεί για να προστατευτεί αυτό με απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα. Πρέπει, επιπλέον, το σχέδιο ή υπόδειγμα να είναι νέο και να έχει ατομικό χαρακτήρα²¹², πρέπει δηλαδή μέχρι την ημέρα κατάθεσης της αίτησης να μην έχει διατεθεί στο κοινό κανένα πανομοιότυπο σχέδιο ή υπόδειγμα, έστω και με επουσιώδεις λεπτομέρειες, και η όλη εντύπωση προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη να διαφέρει από εκείνη που προκαλείται στον ίδιο χρήστη από οποιοδήποτε άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα²¹³.

²⁰⁸ Υπό την έννοια του προϊόντος που απαρτίζεται από διαφορετικά προϊόντα που ταξινομούνται σε διαφορετικές κατηγορίες σχεδίων ή υποδειγμάτων.

²⁰⁹ Π.χ. μια κούκλα με τα συγκεκριμένα ρούχα που φοράει.

²¹⁰ Άρθρο 24 παρ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 48 Κανονισμού 6/2002.

²¹¹ ΕφΘεσ. 467/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ, Αρμ (2010), 1014 επ.

²¹² ΜονΠρΑθ 1486/2007, ΔιΜΕΕ (2007), 257 επ.

²¹³ ΕφΠειρ. 484/2008, ΔΕΕ (2009), 322 επ., ΕφΑθ 2542/2009, ΔΕΕ (2009), 928 επ.

3.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός του «νέου»

Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα προστατεύεται κατ' αρχήν εφόσον είναι **νέο** σύμφωνα με σαφή νομοθετική επιλογή που διατυπώνεται με όμοιο περιεχόμενο τόσο στο εθνικό όσο και στο κοινοτικό²¹⁴ και διεθνές δίκαιο. Νέο θεωρείται ένα σχέδιο ή υπόδειγμα όταν **παρουσιάζεται στο κοινό για πρώτη φορά**²¹⁵, δεν έχει δηλαδή διατεθεί στο κοινό παρόμοια μορφική διάπλαση πουθενά στον κόσμο²¹⁶. Πρόκειται για μία πολύ αυστηρή νομοθετική διάταξη, δεδομένου ότι δεν αναφέρεται μόνο σε προγενέστερα καταχωρημένα σχέδια ή υποδείγματα αλλά σε κάθε σχέδιο και υπόδειγμα που έχει παρουσιαστεί στο κοινό με οποιοδήποτε τρόπο, π.χ. έχει κυκλοφορήσει ως εμπορικό προϊόν ή έχει παρουσιαστεί σε εκθέσεις πριν την ημερομηνία κατάθεσης του σχεδίου ή υποδείγματος²¹⁷. Αυτή η τόσο απόλυτη θεώρηση της έννοιας του νέου κρίνεται υπερβολική στο πεδίο προστασίας του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος, διότι δεν λαμβάνει υπόψη το οικονομικό σκοπό του δικαιώματος που αποτελεί τη δικαιολογητική βάση προστασίας του. Σκοπός της προστασίας είναι η ανταμοιβή του δημιουργού του σχεδίου ή υποδείγματος η οποία θα αποτελέσει κίνητρο για την δημιουργική του συμβολή στην διαρκή βελτίωση της αισθητικής μορφολογίας των εμπορικών αντικειμένων.

Προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία ανάμεσα στην νομοθετική επιλογή και την υποστήριξη του οικονομικού σκοπού του δικαιώματος πρέπει να εντοπίσουμε κατ' αρχήν το ερμηνευτικό κριτήριο βάσει του οποίου θα κρίνουμε εάν περιέχεται στην μορφική διάπλαση επιτυχώς το στοιχείο του νέου.

Γίνεται κατ' αρχήν δεκτό πως δεν έχουν νομικό ενδιαφέρον τυχόν εξωτερικές παραστάσεις προϊόντων οι οποίες δεν δημοσιεύτηκαν ποτέ. Το ίδιο ισχύει και για τις παραστάσεις εκείνες που είχαν μεν γίνει γνωστές στο παρελθόν αλλά κανείς δεν τις θυμάται κατά το χρόνο καταχώρησης του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος.

Για την εξεύρεση του κατάλληλου ερμηνευτικού κριτηρίου, έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς διάφορες θεωρίες. Η γερμανική θεωρία παλιότερα είχε υιοθετήσει την εντελώς **υποκειμενική** θεωρία, η οποία έθετε στο επίκεντρο την αντικειμενική άγνοια του δημιουργού ως προς την ύπαρξης προγενέστερου όμοιου σχεδίου ή υποδείγματος. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, για το χαρακτηρισμό ενός σχεδίου ή

²¹⁴ Άρθρο 12 παρ. 1 περ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 3 παρ. 2 περ. α' Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 4 παρ 1 περ. α' Κανονισμού 6/2002.

²¹⁵ *Margoni*, Not for Designers: On the Inadequacies of EU Design Law and How to fix It, *Journal Of Intellectual Property Information Technology and E- Commerce Law* 4 (3) (2013), available at www.jipitec.eu, 10.

²¹⁶ ΕφΠειρ 220/2004, ΔΕΕ (2004), 748, ΕφΘεσ. 1298/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕπισκεΔ (2007), 1199 επ.

²¹⁷ *Suthersanen*, *Design Law in Europe*, (2000), 42.

υποδείγματος ως νέου αρκούσε η επίκληση του δημιουργού ότι σχεδίασε το προϊόν ανεξάρτητα, βασιζόμενος στην προσωπική του δημιουργική σχεδίαση, χωρίς να χρησιμοποιήσει ως πρότυπο κανένα προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα. Η θεωρία αυτή, όμως έχει εγκαταλειφθεί μετά την εισαγωγή του ειδικού δικαίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων καθώς δεν συνάδει με τη συστηματική αυτοτέλεια²¹⁸ που ο νομοθέτης επέλεξε.

Πλέον, όμως, επιλέγεται ως ορθότερη η θεωρία ελέγχου βάσει **σχετικών – αντικειμενικών κριτηρίων**. Σύμφωνα με αυτή, **νέο** χαρακτηρίζεται το σχέδιο ή υπόδειγμα που κρίνεται αντικειμενικά άγνωστο. Τα αντικειμενικά αυτά κριτήρια, εν συνεχεία σχετικοποιούνται με τον προσδιορισμό των κρίσιμων στοιχείων που διαμορφώνουν την αντικειμενική θεώρηση. Έτσι, νέο θεωρείται το σχέδιο ή υπόδειγμα που είναι άγνωστο²¹⁹ σε **συγκεκριμένο κύκλο ανθρώπων**, οι οποίοι είναι συγκεντρωμένοι σε **συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή**, σε **συγκεκριμένη χρονική περίοδο**, και με **συγκεκριμένα μέσα**²²⁰. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται μια αντικειμενική αλλά μη απόλυτη θεωρία που οριοθετείται από τον κρίσιμο κύκλο προσώπων, τον κρίσιμο χρόνο, τον κρίσιμο τόπο και τα κρίσιμα μέσα²²¹.

3.1.1. Το νέο σε σχέση με τον κρίσιμο κύκλο προσώπων

Ο κρίσιμος κύκλος ανθρώπων βάσει των οποίων κρίνεται το στοιχείο του νέου είναι οι **ειδικοί επαγγελματίες** οι οποίοι ασκούν συναφή προς το υπό κρίση βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα επαγγελματική δραστηριότητα²²² στην ευρύτερη περιφέρεια της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Συνεπώς, σχέδιο ή υπόδειγμα που δεν είναι γνωστό στους ειδικούς αυτούς επαγγελματίες χαρακτηρίζεται ως νέο κατά το πρώτο στάδιο ελέγχου. Η αντικειμενική προγενέστερη ύπαρξη όμοιου ή παρεμφερούς σχεδίου ή υποδείγματος δεν αποκτά νομικό ενδιαφέρον εφόσον παραμένει άγνωστο στον κρίσιμο κύκλο προσώπων²²³.

²¹⁸ Πρόκειται για μια θεωρία επηρεασμένη κυρίως από το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, η οποία βασίζεται σε παλαιότερη αντίληψη ότι τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα εντάσσονται στην έννοια του πνευματικού έργου ως έργα εφαρμοσμένης τέχνης με χαμηλότερο, όμως, δημιουργικό ύψος.

²¹⁹ ΠολΠρΑθ 5898/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ.

²²⁰ Σελέκος, (1999), 92 επ.

²²¹ Την συγκεκριμένη θεώρηση καθιέρωσε αρχικά η Γερμανική θεωρία και υιοθετήθηκε εν συνεχεία από την κοινοτική αλλά και εσωτερική νομοθεσία.

²²² Στον κρίσιμο κύκλο προσώπων περιλαμβάνονται ιδίως οι επαγγελματίες σχεδιαστές βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, οι παραγωγοί όμοιων ή συναφών προϊόντων καθώς και οι έμποροι που τα διακινούν στην αγορά.

²²³ Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση ομοιάζει με την αντίστοιχη διάταξη του δικαίου των ευρεσιτεχνιών που παραπέμπει στις γνώσεις του ειδικού τεχνικού.

Τυχόν γνώση ή άγνοια των καταναλωτών ως τελικών αποδεκτών των προϊόντων δεν επηρεάζει την αναγνώριση του στοιχείου του νέου.

Η έννοια των ειδικευμένων προσώπων δεν έχει εξειδικευτεί στο νομοθετικό κείμενο ως προς το περιεχόμενό της, γεγονός που προκάλεσε αρκετά ερμηνευτικά προβλήματα ιδίως ως προς το ζήτημα αν συμπεριλαμβάνονται σε αυτήν και οι έμποροι της σχετικής αγοράς ή πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνο τα πρόσωπα εκείνα που ασχολούνται, εντός του σχετικού κλάδου, με τη δημιουργία σχεδίων ή υποδειγμάτων και με την ανάπτυξη ή παραγωγή των σχετικών προϊόντων. Το ΔΕΕ ως προς το θέμα αυτό στην απόφαση *Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna*²²⁴ έκρινε ότι παρά έλλειψη σαφούς ερμηνείας στο νομοθετικό κείμενο, εν τούτοις δεν περιλαμβάνεται σε αυτόν κανένας περιορισμός ως προς τη φύση της δραστηριότητας των φυσικών ή νομικών προσώπων τα οποία μπορεί να θεωρηθεί πως ανήκουν στους ειδικευμένους κύκλους του συγκεκριμένου τομέα. Αντιθέτως, από το γράμμα της συγκεκριμένης διάταξης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι εκλαμβάνει τη χρήση στο εμπόριο μεταξύ άλλων ως τρόπο διάδοσης στο κοινό των μη καταχωρισμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων, καθώς και ότι επιβάλλει να λαμβάνεται υπόψη η «συνήθης πορεία των επιχειρηματικών εργασιών» προκειμένου να εκτιμάται κατά πόσο τα γεγονότα που συνιστούν διάθεση θα μπορούσαν ευλόγως να καταστούν γνωστά στους ειδικευμένους κύκλους, προκύπτει κατ' αρχήν ότι οι έμποροι δεν μπορούν να αποκλειστούν από τον κύκλο προσώπων που περιλαμβάνονται στους εν λόγω ειδικευμένους κύκλους²²⁵. Έτσι, το ΔΕΕ στην ανωτέρω απόφαση έκρινε ότι «...μπορεί να γίνει δεκτό ότι ένα μη καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα ενδέχεται, κατά τη συνήθη πορεία των επιχειρηματικών εργασιών, να έχει ευλόγως καταστεί γνωστό στους ειδικευμένους κύκλους του συγκεκριμένου κλάδου οι οποίοι δραστηριοποιούνται εντός της Ένωσης, εφόσον εικόνες του εν λόγω σχεδίου ή υποδείγματος είχαν διαδοθεί σε εμπόρους που δραστηριοποιούνται στον κλάδο αυτό, κάτι που εναπόκειται στο δικαστήριο

²²⁴ Απόφαση της 13/2/2014, υπόθεση C-479/12, *Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna*, ECLI:EU:C:2014:75.

²²⁵ Ένας τέτοιος αποκλεισμός, άλλωστε, θα επέφερε σημαντικό περιορισμό της προστασίας των μη καταχωρισμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων σε σχέση με τα καταχωρισμένα, γεγονός που δεν βρίσκει έρεισμα στις υπόλοιπες διατάξεις και αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού. Το ζήτημα κατά πόσο η γνωστοποίηση ενός μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος σε εμπόρους του συγκεκριμένου κλάδου που δραστηριοποιούνται εντός της Ένωσης αρκεί ώστε να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα θα μπορούσε, κατά τη συνήθη πορεία των επιχειρηματικών εργασιών, να έχει καταστεί ευλόγως γνωστό στους ειδικευμένους κύκλους του κλάδου αυτού αποτελεί, εντούτοις, πραγματικό ζήτημα, η απάντηση επί του οποίου εξαρτάται από την εκ μέρους του δικαστηρίου κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων αξιολόγηση των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε υποθέσεως, Απόφαση της 13/2/2014, υπόθεση C-479/12, *Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna*, ECLI:EU:C:2014:75.

κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων να αξιολογήσει λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης της οποίας έχει επιληφθεί.».

Αντικειμενικός στόχος της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου, είναι να απολαμβάνουν της προστασίας του δικαίου περί σχεδίων ή υποδειγμάτων εκείνες μόνο οι μορφικές διαπλάσεις ενός προϊόντος που εμπλουτίζουν με οποιοδήποτε τρόπο το υφιστάμενο απόθεμα μορφών του προϊόντος αυτού στην σχετική αγορά. Αυτός άλλωστε είναι ο λόγος που ο έλεγχος της νεωτερικότητας γίνεται με βάση τις γνώσεις και την εμπειρία των ειδικών επαγγελματιών της ΕΕ, οι οποίοι εντοπίζουν τις διαφοροποιήσεις στην εξωτερική εμφάνιση των προϊόντων πιο εύκολα από ότι ο ενημερωμένος χρήστης²²⁶.

3.1.2 Το νέο σε σχέση με τον κρίσιμο τύπο

Σε επόμενο στάδιο ελέγχου εξετάζεται κατά πόσο το συγκεκριμένο σχέδιο ή υπόδειγμα είναι νέο μέσα στα όρια συγκεκριμένης γεωγραφικής έκτασης. Δεν απαιτείται φυσικά το κρινόμενο σχέδιο να μην έχει παρουσιαστεί πουθενά αλλού στον κόσμο. Αρκεί να μην είναι γνωστό σε συγκεκριμένες περιοχές που είναι προσιτές στον κρίσιμο κύκλο προσώπων που προσδιορίστηκε ανωτέρω. Επομένως, προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα που έγιναν γνωστά σε γεωγραφική περιοχή που δεν είναι προσιτή στον κρίσιμο κύκλο προσώπων υπό την έννοια ότι δεν ήταν δυνατό να περιέλθουν σε γνώση τους κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων δεν επηρεάζουν το χαρακτηρισμό του συγκεκριμένου σχεδίου ή υποδείγματος ως νέου²²⁷.

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως στην σύγχρονη εποχή έχουν μηδενιστεί οι γεωγραφικές αποστάσεις χάρη στην τεχνολογική πρόοδο που έχει συντελεστεί και η οποία εύκολα μεταφέρει σε κάθε μέρος του πλανήτη τις εξελίξεις και της πιο απομακρυσμένης αγοράς, και ως εκ τούτου είναι προσιτό κάθε βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα που κυκλοφορεί κάπου στον κόσμο. Αυτό όμως, δεν ανταποκρίνεται σε απόλυτο βαθμό στην πραγματικότητα, δεδομένου ότι ναι μεν έχουν μηδενιστεί οι αποστάσεις, αλλά παράλληλα έχει αυξηθεί τόσο δραματικά ο αριθμός των προσφερόμενων προϊόντων, ώστε είναι πολύ συχνό να μην έχει ο κοινοτικός επαγγελματίας πρόσβαση στο σύνολο των προσφερόμενων αγαθών σε απομακρυσμένες περιοχές²²⁸.

²²⁶ Σελέκος, (1999), 137.

²²⁷ Suthersanen, (2000), 43.

²²⁸ Απόφαση της 13/2/2014, υπόθεση C-479/12, Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna, ECLI:EU:C:2014:75.

Παρ' όλ' αυτά, η οριστικοποίηση των ορίων της κρίσιμης γεωγραφικής περιοχής πρέπει να κρίνεται *ad hoc* ανά κατηγορία προϊόντος δεδομένου ότι για συγκεκριμένα προϊόντα που έχουν κυκλοφορήσει π.χ. στις ΗΠΑ ή τη Κίνα μπορούν να κριθούν οι αντίστοιχες αγορές ως προσιτές²²⁹ στους επαγγελματίες της Κοινότητας²³⁰.

3.1.3. Το νέο σε σχέση με τον κρίσιμο χρόνο

Στο τελικό στάδιο ελέγχου πρέπει να καθορισθεί το χρονικό εκείνο σημείο που είναι σημαντικό για να κριθεί αν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα πληροί το κριτήριο του νέου. Κρίσιμος είναι ο **χρόνος κατάθεσης της αίτησης καταχώρησης** και όχι ο χρόνος δημιουργίας του σχεδίου ή υποδείγματος. Σε περίπτωση που ο δικαιούχος διατηρεί δικαίωμα προτεραιότητας, κρίσιμη είναι η **ημερομηνία της πρώτης κατάθεσης**.

Ο εντοπισμός του κρίσιμου χρόνου ελέγχου έχει μεγάλη νομική σημασία, για το λόγο ότι η συνήθης διαδικασία καταχώρησης ενός σχεδίου ή υποδείγματος δεν συμπεριλαμβάνει τον ουσιαστικό έλεγχο της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων αναγνώρισης του δικαιώματος σε βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα. Πρόκειται για μία τυπική διαδικασία στην οποία η καταχώρηση συντελείται μετά την πάροδο τεσσάρων μηνών από την κατάθεση της αίτησης, ενώ ο ουσιαστικός έλεγχος μπορεί να γίνει σε μεταγενέστερο χρόνο μετά από αίτηση τρίτου που διεκδικεί την ακύρωση του σχεδίου ή υποδείγματος. Κατά τον χρόνο ελέγχου ενδιαφέρει αν τυχόν πανομοιότυπα σχέδια ή υποδείγματα ήταν γνωστά ήδη κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης καταχώρησης²³¹.

Η προθεσμία τεσσάρων μηνών που απονέμεται στον καταθέτη προκειμένου να συμπληρώσει τυχόν ελλείψεις ή να διορθώσει τυχόν λάθη στην αίτηση καταχώρησης δεν επιφέρει καμία αλλαγή στο κρίσιμο χρονικό σημείο, αφού η επιγενόμενη καταχώρηση ανατρέπει αναδρομικά στον χρόνο κατάθεσης της αίτησης²³². Δεν ισχύει, όμως, απαραίτητα το ίδιο όταν η καταχώρηση του σχεδίου ή υποδείγματος ολοκληρώνεται χωρίς να συμπληρωθούν ή διορθωθούν από τον δικαιούχο τα απαραίτητα στοιχεία. Στην περίπτωση αυτή ελέγχουμε αν οι ελλείψεις

²²⁹ Απόφαση της 21/5/2015, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-22/13 και T23/13, *Senz Technologies* κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:C:2015:310.

²³⁰ Σελέκος, (1999), 96 επ.

²³¹ Επομένως, στην περίπτωση που ένα σχέδιο ή υπόδειγμα ήταν νέο κατά το χρόνο δημιουργίας του αλλά όχι κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης καταχώρησης, τότε αυτό θα κηρυχθεί άκυρο και θα εκπέσει της προστασίας.

²³² Σελέκος, (1999), 98 επ.

ήταν **ουσιώδεις**²³³, οπότε και δεν είναι δυνατόν να αρθούν μεταγενέστερα και ως εκ τούτου το σχέδιο ή υπόδειγμα καθίσταται άκυρο, ή αν ήταν **επουσιώδεις**²³⁴ οπότε είναι δυνατόν να αρθούν μεταγενέστερα με συνέπεια να διατηρείται ως κρίσιμος χρόνος η ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης.

3.1.4. Το νέο σε σχέση με τα κρίσιμα μέσα και τον τρόπο γνωστοποίησης

Η επικράτηση της σχετικής – αντικειμενικής θεωρίας ελέγχου του στοιχείου νεωτερισμού ενός σχεδίου ή υποδείγματος επιβάλλει να καθορισθούν τα μέσα και ο τρόπος γνωστοποίησης που έχουν νομικό ενδιαφέρον κατά την διαδικασία ουσιαστικού ελέγχου. Κατ' αρχήν ισχύει η γενική νομοθετική αρχή²³⁵ που ορίζει ότι νέο θεωρείται ένα σχέδιο ή υπόδειγμα αν δεν έχει διατεθεί στο κοινό **ταυτόσημο** σχέδιο ή υπόδειγμα α) μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης καταχώρησης εθνικού ή κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος, β) εφόσον διεκδικείται προτεραιότητα, μέχρι την ημερομηνία της προτεραιότητας, δηλ. την ημερομηνία της αρχικής κατάθεσης, ή γ) πριν την ημερομηνία κατά την οποία το υπό κρίση σχέδιο ή υπόδειγμα διατέθηκε για πρώτη φορά στο κοινό όταν πρόκειται για μη καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα.

Εν συνεχεία, όμως, η γενική αυτή αρχή προσδιορίζεται και συγκεκριμενοποιείται²³⁶ στα εξής:

α) Το σχέδιο ή υπόδειγμα παύει να είναι νέο μόνο εφόσον η προγενέστερη ύπαρξη ταυτόσημου σχεδίου ή υποδείγματος είναι προσιτή στους ειδικούς επαγγελματίες της Κοινότητας. Το αντικειμενικό γεγονός της ύπαρξης προγενέστερου ταυτόσημου σχεδίου ή υποδείγματος δεν αίρει την εξεταζόμενη προϋπόθεση του νέου αν κριθεί πως ήταν λογικά αδύνατο, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων²³⁷, να γίνει γνωστό στους ειδικευμένους κύκλους του συγκεκριμένου κλάδου που δραστηριοποιούνται εντός της Κοινότητας²³⁸.

²³³ Ουσιώδεις ελλείψεις είναι π.χ. η παράλειψη οποιασδήποτε γραφικής ή φωτογραφικής παράστασης του σχεδίου ή υποδείγματος, η έλλειψη πληρεξουσιότητας για την κατάθεση κλπ.

²³⁴ Επουσιώδεις ελλείψεις είναι π.χ. η παράλειψη ταξινόμησης σύμφωνα με το Διακανονισμό του Λοκάρνο, η εσφαλμένη δήλωση διεύθυνσης του δικαιούχου κλπ.

²³⁵ Άρθρο 12 παρ. 3 εδ. α' π.δ. 259/1997, άρθρο 4 εδ. α' Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 5 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

²³⁶ Σελέκος, (1999), 99 επ.

²³⁷ Π.χ. η γνωστοποίηση ενός σχεδίου ή υποδείγματος που γνωστοποιείται μόνο με λεκτική περιγραφή του χωρίς γραφική ή φωτογραφική παράσταση.

²³⁸ Άρθρο 13 παρ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α' Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 7 παρ 1 εδ. α' Κανονισμού 6/2002.

β) Δεν παύει να είναι νέο το σχέδιο ή υπόδειγμα στην περίπτωση που το προγενέστερο ταυτόσημο σχέδιο ή υπόδειγμα γνωστοποιήθηκε μεν ήδη σε τρίτο πρόσωπο αλλά υπό την ρητή ή σιωπηρή²³⁹ συμφωνία τήρησης εχεμύθειας²⁴⁰.

γ) Δεν παύει να είναι νέο το σχέδιο ή υπόδειγμα που γνωστοποιήθηκε στο κοινό από τον ίδιο τον δημιουργό, τυχόν διάδοχό του ή και τρίτο αλλά με την βοήθεια του δημιουργού ή του διαδόχου του προκειμένου να δοκιμαστεί το προϊόν στην αγορά ώστε να εκτιμηθεί η επιτυχία του σχεδιασμού του²⁴¹. Στην περίπτωση όμως αυτή, προκειμένου το σχέδιο ή υπόδειγμα να προστατευθεί τελικά, πρέπει η αίτηση καταχώρησης να κατατεθεί εντός 12 μηνών²⁴² από την ημερομηνία γνωστοποίησης²⁴³ του στο κοινό²⁴⁴.

δ) Δεν παύει να είναι νέο το σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει ήδη γνωστοποιηθεί στο κοινό πριν την κατάθεση της αίτησης καταχώρησης όταν η γνωστοποίηση αποτελεί προϊόν παράνομης ή καταχρηστικής συμπεριφοράς τρίτου έναντι του δημιουργού ή δικαιούχου του σχεδίου ή υποδείγματος²⁴⁵.

ε) Δεν παύει να είναι νέο σχέδιο ή υπόδειγμα που παρουσιάζεται σε επίσημα αναγνωρισμένες εκθέσεις²⁴⁶ εφόσον κατατεθεί η αίτηση καταχώρησης εντός 6 μηνών από την ημερομηνία της έκθεσης. Στην περίπτωση αυτή ο δικαιούχος πρέπει να καταθέσει αποδεικτικά στοιχεία της έκθεσης των προϊόντων στα οποία ενσωματώθηκε ή εφαρμόστηκε το σχέδιο ή υπόδειγμα²⁴⁷.

²³⁹ ΠολΠρΗρ. 71/2005, ΤΝΠ ΔΣΑ.

²⁴⁰ Άρθρο 13 παρ. 2 π.δ. 259/1997, άρθρο 6 παρ. 1 εδ. β' Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 7 παρ. 1 εδ. β' Κανονισμού 6/2002.

²⁴¹ ΠολΠρΗρ. 71/2005, ΤΝΠ ΔΣΑ.

²⁴² Σε περίπτωση που το σχέδιο ή υπόδειγμα κατέστη προσιτό στο κοινό από τον δικαιούχο ή από τρίτο αλλά με τη βοήθεια του δικαιούχου για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών, τότε ακόμα και αν προβεί στην καταχώρηση ο ίδιος ο δικαιούχος δεν θα μπορέσει επιτυχώς να αναγνωριστεί ως νέο. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή χάνει την προστασία που ο νόμος παρέχει στα καταχωρημένα σχέδια ή υποδείγματα, μπορεί όμως να προστατευτεί ως ακατοχύρωτο σχέδιο και υπόδειγμα για τρία χρόνια εφόσον πληρούσε την ουσιαστική προϋπόθεση του νέου κατά τον χρόνο κυκλοφορίας του, δυνάμει του άρθρου 11 του Κανονισμού 6/2002.

²⁴³ Δωδεκάμηνη περίοδος χάριτος, βλ. *Margoni T.*, *Journal Of Intellectual Property Information Technology and E- Commerce Law* 4 (3), (2013) available at www.jipitec.eu, 13.

²⁴⁴ Άρθρο 14 παρ. 1 περ. α' π.δ. 259/1997, άρθρο 6 παρ. 2 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 7 παρ. 2 Κανονισμού 6/2002.

²⁴⁵ Άρθρο 14 παρ. 1 περ. β' π.δ. 259/1997, άρθρο 6 παρ. 3 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 7 παρ. 3 Κανονισμού 6/2002.

²⁴⁶ Ο προσδιορισμός των επίσημα αναγνωρισμένων εκθέσεων περιλαμβάνεται στη Σύμβαση για τις Διεθνείς Εκθέσεις που υπογράφηκε στο Παρίσι το 1928 και εισήχθη στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 5562/1932.

²⁴⁷ Άρθρο 14 παρ. 2 π.δ. 259/1997.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα που τέθηκε στο ΔΕΕ στην απόφαση *Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna*²⁴⁸ σχετικά με το αν είναι δυνατόν να θεωρηθεί πως δεν έχει καταστεί ευλόγως γνωστό στους ειδικευμένους κύκλους του συγκεκριμένου κλάδου της Ένωσης σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο, μολονότι διατέθηκε σε τρίτους χωρίς ρητή ή σιωπηρή προϋπόθεση να παραμείνει απόρρητο, γνωστοποιήθηκε μόνο σε μία επιχείρηση του εν λόγω κλάδου της Ένωσης ή παρουσιάσθηκε μόνο στους εκθεσιακούς χώρους επιχείρησης εγκατεστημένης εκτός του «πεδίου της συνήθους παρακολούθησης της αγοράς». Κατ' αρχήν, όπως έχει ήδη λεχθεί ανωτέρω²⁴⁹ τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν διάθεση δεν απαιτείται να έλαβαν χώρα στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να θεωρηθεί ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα διατέθηκε στο κοινό. Ωστόσο, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα θεωρείται ότι διατέθηκε στο κοινό μόνο εάν τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν διάθεση μπορούσαν να γίνουν ευλόγως γνωστά στους ειδικευμένους κύκλους της Ένωσης, γεγονός που συνιστά πραγματικό ζήτημα, η απάντηση επί του οποίου εξαρτάται από την αξιολόγηση εκ μέρους του Δικαστηρίου των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε περίπτωσης²⁵⁰.

Προβληματική είναι η περίπτωση κατά την οποία παρουσιάζεται σύγκρουση μεταξύ ενός καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος και ενός άλλου προγενέστερα καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος του οποίου αναβλήθηκε η δημοσίευση²⁵¹ με αίτηση του δικαιούχου. Τίθεται το ερώτημα αν με την κατάθεση αίτησης του καταχωρημένου αλλά μη δημοσιευμένου σχεδίου ή υποδείγματος συντελέστηκε η απαιτούμενη γνωστοποίησή του στο κοινό με αποτέλεσμα να αίρεται η προϋπόθεση του νέου στο μεταγενέστερα καταχωρημένο και δημοσιευμένο σχέδιο ή υπόδειγμα. Η κρατούσα άποψη υποστηρίζει πως η έλλειψη δημοσίευσης του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος δεν αναιρεί την ουσιαστική προϋπόθεση του νέου στο μεταγενέστερο σχέδιο και υπόδειγμα, αφού το προγενέστερο δεν γνωστοποιήθηκε στο κοινό και ως εκ τούτου δεν κατέστη προσιτό στον κρίσιμο κύκλο των ειδικευμένων στο συγκεκριμένο κλάδο που δραστηριοποιούνται στην Κοινότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων.

Δημιουργείται έτσι το παράδοξο να γεννάται δικαίωμα προστασίας σε δύο χωριστά αλλά πανομοιότυπα σχέδια ή υποδείγματα τα οποία πληρούν ταυτόχρονα την ουσιαστική προϋπόθεση του νέου, χωρίς να είναι δυνατόν να λυθεί η μεταξύ τους

²⁴⁸ Απόφαση της 13/2/2014, υπόθεση C-479/12, *Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna*, ECLI:EU:C:2014:75.

²⁴⁹ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2.3.1.2.

²⁵⁰ Ad hoc εξέταση.

²⁵¹ Άρθρο 23 παρ. 1 περ. α' π.δ. 259/1997, άρθρο 50 παρ. 1 Κανονισμού 6/2002.

σύγκρουση με κάποιον γνωστό κανόνα προτεραιότητας. Και αυτό γιατί η αναγνώριση της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου στο μεταγενέστερα καταχωρημένο και δημοσιευμένο σχέδιο ή υπόδειγμα δεν αρκεί για να αρθεί η προϋπόθεση αυτή από το προγενέστερο μη δημοσιευμένο, αφού σε περίπτωση ελέγχου ενδιαφέρει ο χρόνος κατάθεσης της αίτησης και όχι ο χρόνος δημοσίευσης του σχεδίου ή υποδείγματος με αποτέλεσμα να είναι νέο και το προγενέστερα καταχωρημένο αλλά μη δημοσιευμένο σχέδιο ή υπόδειγμα, αφού κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης δεν είχε δημοσιευτεί ακόμα άλλο πανομοιότυπο.

Θεωρούμε, επομένως, πως σε μία τέτοια σύγκρουση, αφού ολοκληρωθεί ο έλεγχος και κριθεί πως και τα δύο σχέδια ή υποδείγματα πληρούσαν την ουσιαστική προϋπόθεση του νέου κατά τον χρόνο κατάθεσής τους, πρέπει να αναγνωριστεί το δικαίωμα προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος και στους δύο δικαιούχους, οι οποίοι θα μπορούν να το ασκούν παράλληλα και ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλον.

3.2. Η μέθοδος της σύγκρισης

Προκειμένου να αναγνωριστεί πως ένα σχέδιο ή υπόδειγμα πληροί την ουσιαστική προϋπόθεση του νέου, απαραίτητη είναι η σύγκρισή του με άλλα προγενέστερα που έχουν ήδη γνωστοποιηθεί στο κοινό ώστε να διαπιστωθεί πως δεν πρόκειται για πανομοιότυπο. Ιδιαίτερος σημαντικό είναι το γεγονός πως η σύγκριση δεν περιορίζεται μόνο σε εκείνα τα σχέδια ή υποδείγματα που έχουν καταχωρηθεί και προστατεύονται ως απόλυτα δικαιώματα αλλά εκτείνεται και σε όλα εκείνα που έχουν κυκλοφορήσει ως προϊόντα στις σχετικές αγορές χωρίς να έχουν καταχωρηθεί ποτέ²⁵², χωρίς δηλαδή να προστατεύονται ως απόλυτα δικαιώματα. Τούτο διότι, το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι αν το υπό έλεγχο σχέδιο ή υπόδειγμα παραβιάζει απόλυτο δικαίωμα που προϋπήρχε αλλά εάν πρόκειται πράγματι για ένα νέο σχέδιο, που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο κοινό και ως τέτοιο αξίζει να προστατευτεί ως απόλυτο δικαίωμα.

Για τον έλεγχο της προϋπόθεσης του νέου έχει επιλεγεί η μέθοδος της ατομικής σύγκρισης²⁵³ που θα αναλυθεί κατωτέρω ενώ εν συνεχεία θα προσδιορισθεί ειδικότερα η έννοια του πανομοιότυπου σχεδίου ή υποδείγματος.

²⁵² Σελέκος, (1999), 101 επ.

²⁵³ Σε αντιδιαστολή με την ομαδική σύγκριση που έχει επιλεγεί ως μέθοδος σύγκρισης κατά τον έλεγχο συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης της ατομικότητας, βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2.4.2.

3.2.1. Ατομική σύγκριση

Για την εξέταση της συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου έχει επιλεχθεί η εφαρμογή της ατομικής σύγκρισης. Είναι δηλαδή απαραίτητο το υπό έλεγχο σχέδιο ή υπόδειγμα να συγκριθεί με κάθε μία προγενέστερη μορφική διάπλαση με την οποία κατ' αρχήν φαίνεται να μοιάζει²⁵⁴. Οι ειδικοί επαγγελματίες της Κοινότητας καλούνται να αντιπαραβάλλουν τα δύο σχέδια ή υποδείγματα μεταξύ τους και να ελέγξουν αν η συνολική εντύπωση που προκαλείται είναι πως πρόκειται για δύο ταυτόσημα σχέδια²⁵⁵.

Κατά την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου ελέγχου των ουσιαστικών προϋποθέσεων προστασίας ενός σχεδίου ή υποδείγματος ως **μη νέο** θεωρείται το σχέδιο ή υπόδειγμα αποτελεί αντιγραφή μιας προγενέστερης μορφικής διάπλασης προϊόντος.

3.2.2. Πανομοιότυπα ή ταυτόσημα σχέδια ή υποδείγματα

Είναι, τέλος, σημαντικό να προσδιορίσουμε πότε δύο σχέδια ή υποδείγματα θεωρούνται πανομοιότυπα ή ταυτόσημα. Εκ πρώτης όψεως πανομοιότυπο είναι εκείνο το σχέδιο ή υπόδειγμα που αποτελεί πιστό αντίγραφο ενός προγενέστερου σχεδίου, οπότε το ζητούμενο κατά την έννοια αυτή είναι να απαγορευτεί η πιστή αντιγραφή. Ο νομοθέτης, ωστόσο, επέλεξε να εξειδικεύσει την έννοια των πανομοιότυπων σχεδίων²⁵⁶ ως εξής: «**Πανομοιότυπα** θεωρούνται τα σχέδια ή υποδείγματα των οποίων τα χαρακτηριστικά διαφέρουν μόνο **ως προς επουσιώδεις λεπτομέρειες**.²⁵⁷» Με τη διάταξη αυτή σχετικοποιείται η έννοια του επιθέτου «πανομοιότυπο» ώστε να συμπεριλαμβάνει και εκείνα τα σχέδια ή υποδείγματα που διαφοροποιούνται από τις προγενέστερα γνωστές μορφικές διαπλάσεις μόνο σε επουσιώδεις λεπτομέρειες και όχι μόνο εκείνα που είναι απολύτως όμοια μεταξύ τους²⁵⁸.

²⁵⁴ Υιοθετείται, επομένως, για την διαπίστωση της συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου η μέθοδος της ατομικής σύγκρισης όπως ισχύει στο δίκαιο των σημάτων και των διακριτικών γνωρισμάτων, όπου το υπό εξέταση σήμα ή διακριτικό γνώρισμα στο πλαίσιο της εξέτασης του κινδύνου συγχύσεως αντιπαραβάλλεται με το κρίσιμο προγενέστερο σήμα ή διακριτικό γνώρισμα, Σελέκος, 1999, 136.

²⁵⁵ Σελέκος, (1999), 102.

²⁵⁶ Άρθρο 12 παρ. 3 εδ. β' π.δ. 259/1997, άρθρο 4 εδ. β' Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 5 παρ 2 Κανονισμού 6/2002.

²⁵⁷ Η νομολογία του ΔΕΕ χρησιμοποιεί συχνά τον όρο «δουλική απομίμηση όλων των σχεδιαστικών και αισθητικών χαρακτηριστικών» του προϊόντος, απόφαση της 27/1/2011, υπόθεση C-168/09, Flos κατά Semeraro Casa e Famiglia, ECLI:EU:C:2011:29 κ.α.

²⁵⁸ ΜονΠρΠειρ 2445/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΝοΒ (2009), 1410 επ.

Εισάγεται, επομένως, ένα νέο αξιολογικό κριτήριο, εκείνο της **επαρκούς διαφοροποίησης**²⁵⁹ ανάμεσα στα δύο εξεταζόμενα σχέδια ή υποδείγματα οπότε και πρέπει να καθορίσουμε με ποιο τρόπο μπορούμε να χαρακτηρίσουμε μια διαφοροποίηση ως ουσιώδη ή επουσιώδη κάθε φορά. Πρόκειται για μία εκτιμητική κρίση των ειδικών επαγγελματιών της ΕΕ, οι οποίοι θα κρίνουν ως επουσιώδεις διαφορές εκείνες που δεν προκύπτουν με την πρώτη ματιά αλλά απαιτούν μια προσπάθεια για να εντοπιστούν²⁶⁰.

4. Το στοιχείο του ατομικού χαρακτήρα

Για να κριθεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα προστατευτέο δεν αρκεί να πληροί μόνο την ουσιαστική προϋπόθεση του «νέου». Πρέπει, επίσης, να διαθέτει και **ατομικό χαρακτήρα**, όπως ρητά προβλέπεται τόσο από την εθνική όσο και από την κοινοτική και διεθνή νομοθεσία²⁶¹. Ο **ατομικός χαρακτήρας** καθορίζει τον απαιτούμενο βαθμό δημιουργικότητας που πρέπει ένα σχέδιο ή υπόδειγμα να ξεπεράσει²⁶² προκειμένου να προστατευτεί ως απόλυτο δικαίωμα.

Η συγκεκριμένη ουσιαστική προϋπόθεση προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων ερμηνεύεται με διαφορετικό τρόπο σε διαφορετικές έννομες τάξεις ή/και χρονικές περιόδους. Έτσι, στο αμερικάνικό δίκαιο η έννοια της ατομικότητας θέτει ως κεντρική προϋπόθεση προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων την **καινοτομία**, έννοια που πηγάζει από το αμερικάνικο δίκαιο ευρεσιτεχνίας²⁶³. Στο Ευρωπαϊκό έδαφος αντίθετα, η ατομικότητα αρχικά αναφερόταν στην **ύπαρξη ενός απαιτούμενου βαθμού πρωτοτυπίας**, όπου η έννοια της πρωτοτυπίας περιείχε το ίδιο κανονιστικό περιεχόμενο που περιέχει η έννοια της πρωτοτυπίας στο δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας²⁶⁴ ενώ διαφοροποιούνταν μόνο ως προς το απαιτούμενο ύψος²⁶⁵. Η θεώρηση αυτή έχει τις ρίζες της στη Γερμανική θεωρία και νομολογία. Με βάση την ερμηνεία αυτή, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα θα διέθετε ατομικό χαρακτήρα εφόσον εξέφραζε την προσωπικότητα του δημιουργού του, ασχέτως αν οι

²⁵⁹ Απόφαση της 6/6/2013, υπόθεση T-68/11, Kastenholz κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2014:879.

²⁶⁰ Σελέκος, (1999), 105.

²⁶¹ Άρθρο 12 παρ. 1 περ. β' και παρ. 4 π.δ. 259/1997, άρθρο 3 παρ. 2 περ. β' και άρθρο 4 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 4 παρ. 1 περ. β' και άρθρο 6 παρ.1 Κανονισμού 6/2002.

²⁶² Η ουσιαστική προϋπόθεση της ατομικότητας αντανάκλα τον κύριο δικαιολογικό λόγο της νομοθετικής θέσπισης του απόλυτου δικαιώματος προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, Σελέκος, (1999), 112.

²⁶³ Patent approach.

²⁶⁴ Copyright approach.

²⁶⁵ Σελέκος, (1999), 112 επ.

δημιουργίες άγγιζαν ένα χαμηλότερο επίπεδο δημιουργικής επίδοσης²⁶⁶. Η διάκριση μεταξύ του ερμηνευτικού κριτηρίου της καινοτομίας ή της πρωτοτυπίας είναι πολύ σημαντική, διότι η επιλογή μίας εκ των δύο ερμηνευτικών προσεγγίσεων καθορίζει αφενός τη διαμόρφωση του ειδικού δικαίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων και αφετέρου την ερμηνεία του δικαίου αυτού²⁶⁷.

Ο Κοινοτικός νομοθέτης, όμως, δεν υιοθέτησε τελικά καμία από τις δύο ανωτέρω ερμηνευτικές προσεγγίσεις διότι έκρινε, κατά την άποψή μας, πως δεν ήταν συμβατές με τον οικονομικό σκοπό του σχεδίου ή υποδείγματος, που αποτελεί το δικαιολογητικό λόγο της νομοθετικής προστασίας τους. Επέλεξε, εντέλει, να διαμορφώσει μία νέα ερμηνευτική αντίληψη, διαμορφωμένη ειδικά για τα σχέδια ή υποδείγματα²⁶⁸ η οποία συνίσταται στη **διακριτική ικανότητα** του σχεδίου ή υποδείγματος, δηλαδή στη **διαφορετική εντύπωση** που αυτό **προκαλεί** στον **ενημερωμένο χρήστη**.

4.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του ατομικού χαρακτήρα

Η κανονιστική αυτοτέλεια του δικαίου προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων ως σαφή δικαιοπολιτική επιλογή του κοινοτικού νομοθέτη διαφαίνεται στη συνειδητή απομάκρυνση του από τα ερμηνευτικά κριτήρια της καινοτομίας ή της πρωτοτυπίας²⁶⁹ και στην υιοθέτηση της **ατομικότητας**²⁷⁰ ως ουσιαστικού κριτηρίου προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων.

²⁶⁶ Η Γερμανική ερμηνευτική επιλογή δεν επικράτησε στην ΕΕ διότι κρίθηκε αφενός πως συγκάλυπτε την οικονομική ιδιαιτερότητα των σύγχρονων σχεδίων και υποδειγμάτων και αφετέρου πως δημιουργούσε πρακτικές δυσχέρειες κατά την εφαρμογή του κριτηρίου της πρωτοτυπίας σε συγκεκριμένα είδη σχεδίων ή υποδειγμάτων. Η δημιουργία στενού δεσμού ανάμεσα στο σχέδιο και υπόδειγμα και τον δημιουργό του ούτε δικαιολογούνταν από τον οικονομικό σκοπό και την εμπορική λειτουργία του σχεδίου ή υποδείγματος εμπορικών προϊόντων ούτε μπορούσε να ελεγχθεί με αντικειμενικά κριτήρια. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, πως τα σχέδια ή υποδείγματα αποτελούν προϊόν της εργασίας επαγγελματιών σχεδιαστών, οι οποίοι συχνά λειτουργούν σε ομάδες και οι οποίοι καλούνται να διαμορφώσουν την εξωτερική εμφάνιση ενός εμπορικού προϊόντος κατά τέτοιο τρόπο που θα αυξήσει τις εμπορικές πωλήσεις του προϊόντος. Ως εκ τούτου, τις περισσότερες φορές ένα σχέδιο ή υπόδειγμα δεν αποτελεί προϊόν απολύτως ελεύθερης δημιουργικής έμπνευσης, αλλά της σχεδιαστικής ικανότητας των επαγγελματιών που το σχεδίασαν.

²⁶⁷ Η επιλογή της καινοτομίας ως ουσιαστικής προϋπόθεσης προστασίας συνεπάγεται την αναλογική εφαρμογή της ερμηνευτικής προσέγγισης του δικαίου των ευρεσιτεχνιών. Αντίθετα η επιλογή της πρωτοτυπίας ως ουσιαστικής προϋπόθεσης συνεπάγεται την αναλογική εφαρμογή της ερμηνευτικής προσέγγισης του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

²⁶⁸ Design approach.

²⁶⁹ Επέλεξε δηλαδή ο κοινοτικός νομοθέτης να διαφοροποιήσει πλήρως το περιεχόμενο της νομοθετικής προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων σε σχέση με τα υπόλοιπα άυλα αγαθά της Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

²⁷⁰ Στο σχέδιο της Οδηγίας είχε αρχικά τεθεί ο όρος «διακριτική ικανότητα» ως ουσιαστική προϋπόθεση προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, η οποία όμως μπορεί να οδηγούσε σε ερμηνείες σύμφωνες με το ειδικό δίκαιο περί διακριτικών γνωρισμάτων ή των

Ένα σχέδιο ή υπόδειγμα έχει **ατομικό χαρακτήρα** όταν «**η όλη εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφέρει**²⁷¹ από εκείνη που προκαλείται στον **ίδιο χρήστη** από άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο έχει **καταστεί προσιτό στο κοινό πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης για καταχώριση ή, εφόσον διεκδικείται προτεραιότητα, πριν από την ημερομηνία της προτεραιότητας**»²⁷². Εστιάζει, επομένως, ο ατομικός χαρακτήρας στην ουσία ακριβώς του οικονομικού σκοπού του δικαιώματος, αφού η διαφοροποιημένη εξωτερική μορφή των προϊόντων αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα της εμπορικής τους επιτυχίας. Για το λόγο αυτό, ο νομοθέτης περικλείει στο πεδίο προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων μόνο εκείνα που δημιουργούν διαφορετική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη.

Κατά τον έλεγχο της ύπαρξης της ουσιαστικής αυτής προϋπόθεσης χρησιμοποιούνται κριτήρια κατ' αρχήν αντικειμενικά, τα οποία δεν είναι, όμως, πλήρως απαλλαγμένα από στοιχεία αξιολογικής κρίσης. Ο έλεγχος συνδρομής της προϋπόθεσης της ατομικότητας γίνεται σε τέσσερα στάδια: Πρέπει κατ' αρχήν να εντοπιστεί ο **ενημερωμένος χρήστης** του συγκεκριμένου προϊόντος που δημιουργήθηκε δυνάμει του εξεταζόμενου σχεδίου ή υποδείγματος, να διαπιστωθεί εν συνεχεία η **συνολική εντύπωση** που προκαλεί το συγκεκριμένο σχέδιο στον συγκεκριμένο ενημερωμένο χρήστη, να προσδιοριστεί ο **κύκλος των ήδη γνωστών μορφικών διαπλάσεων ομοίων προϊόντων** με τα οποία θα συγκριθεί το υπό εξέταση σχέδιο ή υπόδειγμα και να **συγκριθεί η συνολική εντύπωση** που δημιουργεί το υπό εξέταση σχέδιο ή υπόδειγμα με την συνολική εντύπωση που δημιουργεί η ομάδα των όμοιων προϊόντων. Αν το αποτέλεσμα της σύγκρισης είναι πως το εξεταζόμενο σχέδιο ή υπόδειγμα διαφέρει από την ομάδα των όμοιων προϊόντων²⁷³, τότε αναγνωρίζεται ο ατομικός χαρακτήρας του σχεδίου ή υποδείγματος με αποτέλεσμα να εμπίπτει αυτό στο προστατευτικό πλαίσιο του δικαίου περί βιομηχανικών σχεδίων ή υποδειγμάτων²⁷⁴.

εμπορικών σημάτων (trademark approach). Εν συνεχεία, όμως, τέθηκε ο όρος της ατομικότητας προκειμένου να υπογραμμιστεί η νομοθετική επιλογή της δημιουργίας ενός ειδικού νομοθετικού πλαισίου (design approach), ανεξάρτητου από τα λοιπά άυλα αγαθά του δικαίου της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Σελέκος, (1999), 118.

²⁷¹ ΕφΠειρ 220/2004, ΔΕΕ (2004), 748, ΕφΘεσ. 1298/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕπισκεΔ (2007), 1199 επ.

²⁷² Άρθρο 12 παρ. 4 π.δ. 259/1997, άρθρο 5 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 6 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

²⁷³ Αν δημιουργείται δηλαδή διαφορετική συνολική εντύπωση.

²⁷⁴ Σελέκος, (1999), 118 επ.

4.2. Η μέθοδος της σύγκρισης

Για την εξέταση της συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης της ατομικότητας πρέπει κατ' αρχήν να επιλέξουμε την κατάλληλη μέθοδο σύγκρισης. Η γραμματική διατύπωση που περιέχεται στα νομοθετικά κείμενα φαίνεται εκ πρώτης όψεως να μας οδηγεί στην επιλογή της ατομικής σύγκρισης ως καταλληλότερης, καθώς ορίζεται ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα έχει ατομικό χαρακτήρα αν η όλη εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφέρει «... από οποιοδήποτε άλλο σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο έχει καταστεί προσιτό στο κοινό ...»²⁷⁵. Από την μελέτη όμως των αιτιολογικών σκέψεων της Οδηγίας 98/71/EK της 13ης Οκτωβρίου 1998²⁷⁶ για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων προκύπτει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε να βασίσει την εκτίμηση της ατομικότητας του σχεδίου ή υποδείγματος στο κατά πόσο η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη το σχέδιο ή υπόδειγμα διαφέρει από αυτήν που του προκαλεί οποιοδήποτε άλλο «... από το **σύνολο** των **υπαρχόντων σχεδίων ή υποδειγμάτων...**»²⁷⁷. Η τελεολογική ερμηνεία της νομοθεσίας σε συνδυασμό με τον δικαιοπολιτικό σκοπό της προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων μας υποδεικνύει, λοιπόν, πως ως καταλληλότερη μέθοδος σύγκρισης επί τω τέλει όπως εξακριβώσουμε αν συντρέχει η ουσιαστική προϋπόθεση της ατομικότητας προκρίνεται η **ομαδική** σύγκριση²⁷⁸, σε αντίθεση με τον έλεγχο της νεωτερικότητας του σχεδίου ή υποδείγματος όπου εφαρμόζεται η ατομική σύγκριση²⁷⁹.

Ο ατομικός χαρακτήρας, επομένως, προκύπτει μετά την σύγκριση του συγκεκριμένου σχεδίου ή υποδείγματος με την ομάδα των προγενέστερων σχεδίων ή υποδειγμάτων που έχουν καταστεί προσιτά στο κοινό **ως σύνολο**, όπως αυτό προκύπτει αφαιρετικά και καθορίζει σε κάθε δεδομένη στιγμή την ισχύουσα αισθητική των προϊόντων. Δεν αντιπαράβάλλεται, δηλαδή το εξεταζόμενο σχέδιο ή υπόδειγμα με κάθε μία από τις ήδη γνωστές μορφικές διαπλάσεις του εν λόγω προϊόντος αλλά με το γενικό επίπεδο στο οποίο έχει ανέλθει η αισθητική διαμόρφωση της εξωτερικής του εμφάνισης γενικά. Η ομαδική μέθοδος σύγκρισης²⁸⁰ εξυπηρετεί δηλαδή την

²⁷⁵ Άρθρο 12 παρ. 4 π.δ. 259/1997, άρθρο 5 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 6 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

²⁷⁶ Αιτιολογική σκέψη 13 της Οδηγίας 98/71/EK.

²⁷⁷ Αντίστοιχη διατύπωση ακολουθεί και η αιτιολογική σκέψη 14 του Κανονισμού 6/2002.

²⁷⁸ Σελέκος, (1999), 135 επ.

²⁷⁹ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2 υπό 3.2.

²⁸⁰ Συναφή διαδικασία ομαδικής σύγκρισης χρησιμοποιείται στο δίκαιο των ευρεσιτεχνιών και των υποδειγμάτων χρησιμότητας, κατά τον έλεγχο της «στάθμης της τεχνικής». Δεν παρουσιάζει, όμως, τις δυσχέρειες που εμφανίζονται στα σχέδια ή υποδείγματα, καθώς η κρίση περί της στάθμης της τεχνικής βασίζεται κάθε φορά σε πολύ συγκεκριμένα δεδομένα των ήδη γνωστών τεχνικών γνώσεων, με αποτέλεσμα να έχει πολύ πιο συγκεκριμένο και αντικειμενικό χαρακτήρα, Σελέκος, (1999), 140.

αποστολή της ατομικότητας ως δεύτερης ουσιαστικής προϋπόθεσης προστασίας των σχεδίων και υποδείγμάτων, που είναι να προκρίνει ως προστατευτέα εκείνα τα σχέδια ή υποδείγματα που καλύπτουν πληρέστερα τις αντίστοιχες αισθητικές ανάγκες των καταναλωτών με συνέπεια να αυξάνουν την αγοραστική επιτυχία των προϊόντων στα οποία εφαρμόζονται.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η ατομικότητα κρίνεται με βάση την συνολική εντύπωση που δημιουργεί το σχέδιο ή υπόδειγμα στον ενημερωμένο χρήστη, η κρίση του οποίου είναι πιο αυστηρή και εστιάζει κατά κύριο λόγο στα ποιοτικά χαρακτηριστικά²⁸¹ του προϊόντος. Αυτό συμβαίνει γιατί ο καταναλωτής δεν ενδιαφέρεται συνήθως για τις επιμέρους διαφορές που έχουν τα προϊόντα μεταξύ τους ούτε και προβαίνει σε ποσοτικές κρίσεις, δεδομένου ότι όσο ενημερωμένος και αν είναι, δεν διαθέτει ούτε τις ειδικές γνώσεις ούτε τον χρόνο να προχωρήσει σε ατομικές συγκρίσεις των διαφορετικών σχεδίων μεταξύ τους αλλά διαμορφώνει την αγοραστική του απόφαση με βάση την ομαδική σύγκριση, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω²⁸².

Ωστόσο, το ΔΕΚ στην απόφαση *Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores*²⁸³ έκρινε ότι δεν είναι κρίσιμη η εντύπωση την οποία προκαλεί συνδυασμός μεμονωμένων στοιχείων αντλούμενων από προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα και πως δεν προκύπτει από τα διατάξεις του Κανονισμού 6/2002 η πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη να περιορίσει την άμεση σύγκριση με συγκεκριμένα σχέδια ή υποδείγματα, δεδομένου ότι οι εκφράσεις «σύνολο των υπαρχόντων σχεδίων ή υποδείγμάτων» και σε σύγκριση με άλλα σχέδια ή υποδείγματα» δεν διαλαμβάνονται σε καμία διάταξη του Κανονισμού παρά μόνο στο προοίμιο του Κανονισμού το οποίο δεν είναι νομικώς δεσμευτικό και δεν μπορεί να αποτελέσει βάση για παρέκκλιση από τις διατάξεις της οικίας πράξεως ούτε για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών κατά τρόπο προδήλως αντίθετο προς το γράμμα τους. Κατά τα ανωτέρω το άρθρο 6 του Κανονισμού 6/2002 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να γίνει δεκτό ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα έχει ατομικό χαρακτήρα, πρέπει η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη να είναι διαφορετική από εκείνη που την οποία προκαλεί στον εν λόγω χρήστη ένα ή περισσότερα προγενέστερα μεμονωμένα σχέδια ή

²⁸¹ Παρά την ύπαρξη περιορισμένων αξιολογικών κρίσεων, το σύστημα αναγνώρισης της ατομικότητας στα σχέδια και υποδείγματα παραμένει αξιολογικά ουδέτερο υπό την έννοια ότι η προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος δεν προϋποθέτει κάποια θετική αξιολογική κρίση στο αισθητικό επίπεδο.

²⁸² Απόφαση της 18/10/2012, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-101/11 και C-102/11, *Neuman και Galdeano del Sel κατά Baena Grupo*, ECLI:EU:C:2012:641 και ECLI:EU:C:2011:236.

²⁸³ Απόφαση της 19/6/2014, υπόθεση C-345/13, *Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores*, ECLI:EU:C:2014:2013.

υποδείγματα και όχι από εκείνη την οποία του προκαλεί συνδυασμός μεμονωμένων στοιχείων αντλούμενων από περισσότερα προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα.

Σημαντικό είναι, επίσης, να σημειωθεί πως δεν έχει δοθεί σαφής νομοθετικός ορισμός για την έννοια του ενημερωμένου χρήστη. Το ΔΕΕ στην απόφαση Pepsico κατά Grupo Promer Mon Graphic²⁸⁴ έκρινε ότι *«πρέπει να σημειωθεί, πρώτον, ότι ο κανονισμός 6/2002 δεν ορίζει την έννοια του ενημερωμένου χρήστη. Η έννοια αυτή πρέπει ωστόσο να νοηθεί, όπως ορθώς επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 43 και 44 των προτάσεών του, ως ενδιάμεση έννοια μεταξύ εκείνης του μέσου καταναλωτή που απαντά στο δίκαιο των σημάτων, από τον οποίο δεν απαιτείται καμία ειδική γνώση και ο οποίος εν γένει δεν αντιμετωπίζει άμεσα τα αντιπαρατιθέμενα σήματα, και του ειδικού στον τομέα της τέχνης, ο οποίος διαθέτει τη σχετική τεχνογνωσία. Ως εκ τούτου, με τον όρο ενημερωμένος χρήστης νοείται ο χρήστης που δεν επιδεικνύει μετρίου βαθμού προσοχή, αλλά ιδιαίτερη επιμέλεια, είτε λόγω της επαγγελματικής πείρας του είτε λόγω του ευρέος πεδίου γνώσεων που διαθέτει στον οικείο τομέα.»* Το ΔΕΕ στην απόφαση Antrax It κατά ΓΕΕΑ²⁸⁵ έκρινε, ωστόσο, πως το γεγονός ότι ο ενημερωμένος χρήστης διαθέτει ορισμένες γνώσεις ως προς τα στοιχεία που συνήθως περιλαμβάνουν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα δεν συνεπάγεται ότι είναι σε θέση να διακρίνει, πέρα από την εμπειρία που έχει συσσωρεύσει λόγω της χρήσης του οικείου προϊόντος, μεταξύ των στοιχείων της εμφάνισης που υπαγορεύονται από την τεχνική λειτουργία και εκείνων που είναι αυθαίρετα. Η ιδιότητα, εξάλλου, του **«χρήστη»** συνεπάγεται ότι το πρόσωπο στο οποίο αφορά χρησιμοποιεί το προϊόν στο οποίο είναι ενσωματωμένο το σχέδιο ή υπόδειγμα σύμφωνα με τον σκοπό για τον οποίο προορίζεται το προϊόν αυτό. Τέλος, η ηλικία ή άλλα προσδιοριστικά στοιχεία της προσωπικότητάς του, όπως η μόρφωση, του ενημερωμένου χρήστη δεν επηρεάζουν την ικανότητά του να έχει τις απαιτούμενες γνώσεις ώστε να συγκρίνει την συνολική εντύπωση που του προκαλούν τα συγκρινόμενα σχέδια ή υποδείγματα. Ειδικότερα, το ΔΕΕ στην απόφαση Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ²⁸⁶, έκρινε ότι *«όσον αφορά τον ενημερωμένο χρήστη, είτε πρόκειται για παιδί είτε για διευθυντή μάρκετινγκ, το ουσιώδες είναι να έχει επίγνωση του φαινομένου των «tazos» ή των «rappers», ... Καθόσον ο εν λόγω χρήστης είναι σε θέση να διακρίνει όλες τις μικρές διαφορές*

²⁸⁴ Απόφαση της 20/10/2011, υπόθεση C-281/10, Pepsico κατά Grupo Promer Mon Graphic, ECLI:EU:C:2011:679. Ομοίως, απόφαση Herbert Neyman κλπ κατά Jose Manuel Baena Grupo, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-101/11 P και C-102/11 P, EU:C:2012:641 και EU:C:2011:236.

²⁸⁵ Απόφαση της 13/11/2012, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-83/11 και T-84/11, Antrax It κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2012:592.

²⁸⁶ Απόφαση της 18/3/2010, υπόθεση T-9/07, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2010:96.

μεταξύ των διαφόρων τύπων «tazos» ή «rappers» που αποκλίνουν από το σύννηθες...».

Πρέπει να σημειωθεί, στο σημείο αυτό, ότι κατά τον έλεγχο της ατομικότητας ενός σχεδίου ή υποδείγματος συνυπολογίζονται όχι μόνο τα προγενέστερα σχέδια που είναι ήδη προσιτά στο κοινό αλλά και τα επιμέρους διαμορφωτικά στοιχεία των προϊόντων αφού αποτελούν όλα μαζί ένα ενιαίο σύνολο που επηρεάζει την συνολική εικόνα του τελικού καταναλωτή²⁸⁷.

4.2.1. Ο απαιτούμενος βαθμός διαφοροποίησης

Σκοπός της ομαδικής σύγκρισης είναι να διαπιστωθεί αν το υπό κρίση σχέδιο ή υπόδειγμα προκαλεί **διαφορετική εντύπωση** σε σχέση με την ομάδα των προγενέστερων σχεδίων προϊόντων στα μάτια του ενημερωμένου χρήστη. Προκειμένου να διαγνωσθεί με επιτυχία η ύπαρξη ατομικότητας σε ένα σχέδιο ή υπόδειγμα, πρέπει πρώτα να καθορισθεί ο απαιτούμενος βαθμός διαφοροποίησης, ο οποίος διαφέρει από εκείνον που απαιτείται προκειμένου να αναγνωρισθεί η προϋπόθεση του νέου.

Για να αναγνωρισθεί, επομένως, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα ως προστατευτέο απόλυτο δικαίωμα, πρέπει να διαφοροποιείται σε τέτοιο βαθμό ώστε ο ενημερωμένος χρήστης να προχωράει στην αγορά του προϊόντος ελκυσόμενος σε μεγάλο βαθμό από την εξωτερική του εμφάνιση²⁸⁸. Πρέπει, δηλαδή, η εξωτερική μορφή του προϊόντος να καθιστά το προϊόν εύκολα αναγνωρίσιμο²⁸⁹, και να αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα²⁹⁰ για την επιλογή του προϊόντος έναντι άλλων παρόμοιων προϊόντων. Πρόκειται για ένα ιδιότυπο κριτήριο που διαφοροποιείται ανάλογα και με τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε προϊόντος, γεγονός που καθιστά δυσχερή την διατύπωση γενικών κανόνων για τη μέτρηση του απαιτούμενου βαθμού

²⁸⁷ Σελέκος, (1999), 135 επ.

²⁸⁸ Δεν αρκεί επομένως η διαφορετική εντύπωση του προϊόντος να είναι απλά αντιληπτή από τον ενημερωμένο χρήστη.

²⁸⁹ Θετικά ή αρνητικά.

²⁹⁰ Η επέκταση της προστασίας με απόλυτο δικαίωμα σε σχέδια παράδοξα ή και αποκρουστικά, τα οποία μπορούν να προστατευτούν ακριβώς λόγω της διαφορετικής εντύπωσης που προκαλούν στον ενημερωμένο χρήστη δεν προκαλεί νόθευση του ελεύθερου ανταγωνισμού στις σχετικές αγορές, δεδομένου ότι η εμπορική τους αξία θα είναι προφανώς χαμηλή, οπότε και το μονοπώλιο του δικαιούχου δεν παρεμποδίζει την εμπορική δραστηριότητα της συγκεκριμένης αγοράς. Η αναγνώριση, όμως, αυτή είναι σημαντική στις περιπτώσεις που το σχέδιο ή υπόδειγμα αποκτήσει εμπορική αξία σε μεταγενέστερο χρόνο λόγω πιθανών τεχνολογικών μεταβολών ή ακόμα και απλής αλλαγής των τάσεων της μόδας, οπότε και ο δικαιούχος επιβραβεύεται για το όραμα που είχε σχετικά με τις εξελίξεις.

διαφοροποίησης²⁹¹. Για το λόγο αυτό κρίνεται *ad hoc* με συνεκτίμηση των δεδομένων της κάθε περίπτωσης όπως αυτά αναδεικνύονται από τις σχετικές αγορές²⁹².

Η απόδειξη της συνδρομής του ατομικού χαρακτήρα ενός σχεδίου ή υποδείγματος, ωστόσο κρίνεται προβληματική, καθώς αυτή διεξάγεται σύμφωνα με το γενικό δίκαιο της απόδειξης, χωρίς να δημιουργεί τεκμήριο υπέρ του δικαιούχου²⁹³ με συνέπεια να είναι ο δικαιούχος²⁹⁴ εκείνος που φέρει το βάρος της απόδειξης²⁹⁵. Για την απόδειξη του ατομικού χαρακτήρα είναι σπάνιο να διεξάγεται πραγματογνωμοσύνη, καθώς ο ενημερωμένος χρήστης δεν διαθέτει ειδικές γνώσεις ώστε να χαρακτηριστεί εμπειρογνώμονας. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο ίδιος ο Δικαστής θα αναλάβει τον ρόλο του ενημερωμένου χρήστη²⁹⁶, οπότε και η δικανική κρίση θα στηριχθεί στα διδάγματα της κοινής πείρας²⁹⁷ (ΚΠολΔ 336 παρ. 4). Πρέπει να σημειωθεί, στο σημείο αυτό, πως τυχόν παράβαση των διδαγμάτων της κοινής κατά τον σχηματισμό της δικανικής κρίσης δεν δημιουργεί λόγο αναιρέσεως, αφού στην προκειμένη περίπτωση τα διδάγματα της κοινής πείρας δεν αφορούν την

²⁹¹ Σελέκος, (1999), 142 επ.

²⁹² Παρατηρείται δηλαδή το φαινόμενο να υπάρχουν συγκεκριμένοι βιομηχανικοί και εμπορικοί κλάδοι, όπου ακόμα και μια πολύ μικρή διαφορά αρκεί για να προσδώσει τον απαιτούμενο βαθμό διαφοροποίησης που θα επιτρέψει την αναγνώριση της ατομικότητας στο σχέδιο ή υπόδειγμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο χώρος της μόδας, όπου συχνά δευτερεύουσες λεπτομέρειες μπορεί να δημιουργήσουν την απαιτούμενη διαφορετική εντύπωση, π.χ. με την τοποθέτηση κάποιου εντυπωσιακού κουμπιού ή άλλου διακοσμητικού στοιχείου (καρφίτσα, λουλούδι κλπ.), το διαφορετικό μήκος ή πλάτος μιας γραβάτας ή ενός φορέματος κλπ.

²⁹³ Σύμφωνα με τον γενικό αποδεικτικό κανόνα ότι εκείνος που επικαλείται δικαίωμα ιδιωτικού δικαίου φέρει το βάρος της απόδειξης για τη συνδρομή των ουσιαστικών προϋποθέσεων γέννησής του.

²⁹⁴ Απόφαση της 19/6/2014, υπόθεση C-345/13, Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores, ECLI:EU:C:2014:2013.

²⁹⁵ Αντίθετα, σχετικά με την αναγνώριση της συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου εισάγεται τεκμήριο υπέρ του δικαιούχου, οπότε το βάρος της απόδειξης το φέρει εκείνος που επικαλείται πως το σχέδιο ή υπόδειγμα δεν είναι νέο. Αυτό συμβαίνει διότι η έννοια του ατομικού χαρακτήρα είναι κατά κύριο λόγο νομική έννοια για την διαπίστωση της οποίας απαιτείται σειρά νομικών συλλογισμών με αξιολογικό περιεχόμενο, ενώ η προϋπόθεση του νέου αφορά πραγματικό ζήτημα το οποίο κρίνεται με απλή αντιπαράβολή των δύο σχεδίων ή υποδειγμάτων που φέρονται ως πανομοιότυπα. Επομένως, στην περίπτωση ελέγχου της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου ο δικαιούχος -εφόσον έφερε το βάρος της απόδειξης - θα έπρεπε να αποδείξει ότι το σχέδιο ή υπόδειγμά του δεν είναι πανομοιότυπο σε σχέση με κάθε ένα προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει καταστεί προσιτό στο κοινό, ενώ κατά τον έλεγχο της ατομικότητας αρκεί να αποδείξει θετικά πως αυτή προκαλεί διαφορετική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη.

²⁹⁶ Αν ο Δικαστής κρίνει πως δεν είναι σε θέση να γνωρίζει, ως μέσος ενημερωμένος καταναλωτής, τα προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα που έχουν καταστεί προσιτά στο κοινό και είναι παρεμφερή με το κρινόμενο, τότε θα πρέπει ήδη κατά την εξέταση της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου να έχει ορίσει πραγματοποιώμονα. Σε κάθε περίπτωση, η έκθεση του πραγματογνώμονα σχετικά με τον έλεγχο της ουσιαστικής προϋπόθεσης του νέου μπορεί να αξιοποιηθεί ως έχει και κατά τον έλεγχο της ουσιαστικής προϋπόθεσης του ατομικού χαρακτήρα.

²⁹⁷ Οπότε και πρέπει να αναφέρεται στη δικαστική απόφαση λεπτομερώς ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκαν τα διδάγματα της κοινής πείρας.

ερμηνεία κανόνων δικαίου ή την υπαγωγή πραγματικών περιστατικών σε αυτούς (ΚΠολΔ 559 παρ. 1 εδ. β).

4.2.2 Ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού

Κατά τον έλεγχο της συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης του ατομικού χαρακτήρα του σχεδίου ή υποδείγματος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος²⁹⁸. Η ευρεία διατύπωση της διάταξης επιβάλλει κατά τον έλεγχο να συνεκτιμώνται κάθε είδους αντικειμενικοί περιορισμοί που αντιμετωπίζει ο σχεδιαστής. Περιορισμοί μπορούν να επιβάλλονται για ποικίλους λόγους, όπως είναι για π.χ. οι λειτουργικοί περιορισμοί του προϊόντος, τυχόν επιβαλλόμενες προδιαγραφές ασφαλείας, περιορισμοί που προκύπτουν από την παραγωγική διαδικασία του προϊόντος, οι τάσεις της μόδας, περιορισμοί που προκύπτουν από τον έλεγχο κόστους του τελικού προϊόντος κλπ.

Αυτό, πρακτικά, σημαίνει πως ο απαιτούμενος βαθμός διαφοροποίησης ποικίλλει μεταξύ διαφορετικών προϊόντων καθώς είναι διαφορετικοί οι παράγοντες που μπορεί να περιορίζουν την ελευθερία του δημιουργού κάθε φορά. Έτσι, ο βαθμός διαφοροποίησης διαφέρει από αγορά σε αγορά, ενώ κατά κανόνα παραμένει ίδιος για όλα τα προϊόντα²⁹⁹ μιας σχετικής αγοράς³⁰⁰. Δημιουργείται δηλαδή το παράδοξο να αναγνωρίζεται η ατομικότητα σε ένα σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο διαφοροποιείται ελάχιστα από την ομάδα των σχετικών προϊόντων επειδή ο βαθμός δυσκολίας του σχεδιασμού είναι υψηλός ενώ σε μία άλλη κατηγορία προϊόντων όπου οι περιορισμοί είναι λιγότεροι να απαιτείται ένας, κατά πολύ, μεγαλύτερος βαθμός διαφοροποίησης.

Στην απόφαση *Antrax It* κατά ΓΕΕΑ³⁰¹ το ΔΕΕ επιβεβαιώνει τα ανωτέρω διατυπώνοντας την άποψη «Ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού ενός σχεδίου ή υποδείγματος καθορίζεται ιδίως βάσει των περιορισμών που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά τα οποία επιβάλλει η τεχνική λειτουργία του προϊόντος ή ενός στοιχείου του προϊόντος ή επίσης με τις προδιαγραφές που επιβάλλονται εκ του νόμου και ισχύουν για το προϊόν. Οι περιορισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα

²⁹⁸ Άρθρο 12 παρ. 5 π.δ. 259/1997, άρθρο 5 παρ. 2 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 6 παρ 2 Κανονισμού 6/2002.

²⁹⁹ Απόφαση της 14/6/2011, υπόθεση T-68/10, *Sphere Time* κατά ΓΕΕΑ ECLI:EU:T:2011:269.

³⁰⁰ Σελέκος, (1999), 147 επ.

³⁰¹ Απόφαση της 13/11/2012, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-83/11 και T-84/11, *Antrax It* κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2012:592. Βλ. επίσης απόφαση της 14/6/2011, υπόθεση T-68/10, *Sphere Time* κατά ΓΕΕΑ ECLI:EU:T:2011:269.

ορισμένα χαρακτηριστικά να καθίστανται ο κανόνας και να είναι κοινά στα σχέδια ή υποδείγματα που αφορούν το οικείο προϊόν. Επομένως, όσο μεγαλύτερη είναι η ελευθερία του δημιουργού κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή υποδείγματος τόσο λιγότερο ασήμαντες διαφορές μεταξύ των επίμαχων σχεδίων ή υποδειγμάτων αρκούν για να δημιουργηθεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση. Αντιστρόφως, όσο μικρότερη είναι η ελευθερία του δημιουργού κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή υποδείγματος τόσο περισσότερο ασήμαντες διαφορές μεταξύ των συγκρινόμενων σχεδίων ή υποδειγμάτων αρκούν για να δημιουργηθεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση. Επομένως, η ύπαρξη μεγαλύτερου βαθμού ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή υποδείγματος ενισχύει το συμπέρασμα ότι τα συγκρινόμενα σχέδια ή υποδείγματα που δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές δημιουργούν στον ενημερωμένο χρήστη την ίδια συνολική εντύπωση».

5. Σύνθετα προϊόντα

Όπως έχει ήδη εκτεθεί αναλυτικά, αντικείμενο του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι η εξωτερική εμφάνιση προϊόντος. Περιλαμβάνονται, επομένως, στο πεδίο νομοθετικής προστασίας τόσο τα **απλά**³⁰² σχέδια ή υποδείγματα όσο και τα **σύνθετα**³⁰³. Ιδίως για τα σύνθετα σχέδια ή υποδείγματα προστατεύεται όχι μόνο η συνολική εξωτερική εμφάνιση του προϊόντος όσο και τα επιμέρους συστατικά³⁰⁴ που το αποτελούν υπό προϋποθέσεις³⁰⁵.

Σύντομα έγινε φανερό πως η δυνατότητα προστασίας των συστατικών μερών ενός σύνθετου προϊόντος θα μπορούσε να προκαλέσει στρεβλώσεις στην αγορά μέσω της νόθευσης του ελεύθερου ανταγωνισμού. Όποιος πρώτος κατοχύρωνε το αποκλειστικό δικαίωμα επί σχεδίου ή υποδείγματος συστατικού μέρους ενός σύνθετου προϊόντος θα αποκτούσε μονοπώλιο στην σχετική αγορά³⁰⁶. Το μονοπώλιο

³⁰² Ως απλό νοείται το ενιαίο προϊόν. Π.χ. μία χτένα, ένα σκεύος μαγειρικής, μία καρέκλα κλπ.

³⁰³ Ως σύνθετα νοούνται τα προϊόντα που απαρτίζονται από περισσότερα μέρη τα οποία συντίθενται σε ένα ενιαίο σύνολο. Π.χ. ένα αυτοκίνητο, ένας υπολογιστής, ένα κουκλόσπιτο κλπ, ένα κοστούμι κλπ.

³⁰⁴ Άρθρο 2 παρ. 1 περ. β' και γ' π.δ. 259/1997, άρθρο 1 περ. β' και γ' Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 3 περ. β' και γ' Κανονισμού 6/2002.

³⁰⁵ Άρθρο 12 παρ. 6 π.δ. 259/1997, άρθρο 3 παρ. 3 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 4 παρ 2 Κανονισμού 6/2002.

³⁰⁶ Πρακτικά, το δικαίωμα επί του σχεδίου ή υποδείγματος συστατικού μέρους θα κατοχύρωνε ο δικαιούχος του σύνθετου προϊόντος, ο οποίος θα το χρησιμοποιούσε ως μέρος του σχεδίου ή υποδείγματος του σύνθετου προϊόντος. Αυτό πρακτικά, θα μπορούσε να καταργήσει ολόκληρη την σχετική αγορά ανταλλακτικών πάσης φύσεως προϊόντων οπότε ο καταναλωτής θα μπορούσε να προμηθευτεί τα σχετικά ανταλλακτικά μόνο από την

αυτό, εκτός από νομικό πρόβλημα αποτελεί και πρόβλημα της πραγματικής οικονομίας στις περιπτώσεις που ο καταναλωτής επιθυμούσε να προμηθευτεί κάποιο ανταλλακτικό για να αντικαταστήσει συστατικό μέρος που χάλασε καθώς δεν θα υπήρχε διαθέσιμη εναλλακτική πηγή προμήθειας των ανταλλακτικών³⁰⁷.

Προκειμένου να προληφθούν οι δυσμενείς αυτές συνέπειες, ο νομοθέτης θέσπισε μία σειρά περιορισμών οι οποίοι αφορούν στις προϋποθέσεις κτήσης του δικαιώματος³⁰⁸.

5.1. Περιορισμοί στην κτήση του δικαιώματος

5.1.1 Το μέρος να παραμένει ορατό κατά τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος

Το σχέδιο ή υπόδειγμα που αποτελεί επιμέρους τμήμα δηλαδή συστατικό³⁰⁹ σύνθετου προϊόντος μπορεί να προστατευτεί κατ' αρχήν μόνο εφόσον παραμένει **ορατό κατά τη συνήθη χρήση** του προϊόντος και εν συνεχεία εφόσον τα **ορατά μέρη πληρούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του νέου και του ατομικού χαρακτήρα**³¹⁰ αυτοτελώς³¹¹. Ως συνήθης χρήση νοείται η χρήση που κάνει ο τελικός καταναλωτής, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται σε αυτήν η συντήρηση, η εξυπηρέτηση ή οι εργασίες επισκευής³¹².

Οι περιορισμοί αυτοί δεν υπαγορεύονται από την φύση του δικαιώματος σχεδίου ή υποδείγματος ούτε πρέπει να συγχέονται με τις γενικές ουσιαστικές προϋποθέσεις³¹³ προστασίας ενός σχεδίου και υποδείγματος. Η γενική ουσιαστική προϋπόθεση της εξωτερικά ορατής εικόνας δεν εξαρτά την προστασία της από τον τρόπο χρήσης του τελικού προϊόντος σε αντίθεση με τα επιμέρους τμήματα ενός

εταιρεία που παράγει το σύνθετο προϊόν. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα καθιστούσε ιδιαιτέρως ακριβή την αγορά προϊόντων.

³⁰⁷ Γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταχρηστικούς όρους συναλλαγής εκ μέρους των κατασκευαστικών εταιρειών.

³⁰⁸ Σελέκος, (1999), 198 επ.

³⁰⁹ Ο όρος «συστατικό του σύνθετου προϊόντος» χρησιμοποιείται υπό την έννοια του επιμέρους τμήματος του τελικού προϊόντος και δεν πρέπει να συγχέεται με τον νομικό όρο του «συστατικού» του εμπράγματος δικαίου.

³¹⁰ Απόφαση της 9/9/2011, υπόθεση T-11/08, Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2011:447, απόφαση Niewinski κατά ΓΕΕΑ, T-39/13, EU:T:2014:852.

³¹¹ Άρθρο 12 παρ. 6 π.δ. 259/1997, άρθρο 3 παρ. 3 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 4 παρ. 2 Κανονισμού 6/2002.

³¹² Άρθρο 12 παρ. 7 π.δ. 259/1997, άρθρο 3 παρ. 4 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 4 παρ. 3 Κανονισμού 6/2002.

³¹³ Να μην συγχέονται δηλαδή με τις γενικές ουσιαστικές προϋποθέσεις της εξωτερικά ορατής εικόνας, του νέου και του ατομικού χαρακτήρα που ισχύουν για κάθε σχέδιο και υπόδειγμα.

σύνθετου προϊόντος τα οποία πρέπει να μένουν ορατά κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος. Αυτό σημαίνει πως εξαιρούνται της προστασίας εκείνα τα επιμέρους τμήματα των σύνθετων προϊόντων που είναι τοποθετημένα στο εσωτερικό τους³¹⁴.

Πρόκειται για έναν περιορισμό ο οποίος δεν υπαγορεύεται από τη νομική φύση του δικαιώματος επί σχεδίων και υποδειγμάτων καθώς συχνά ο σχεδιασμός των εσωτερικών τμημάτων ενός σύνθετου προϊόντος ενδιαφέρει τον αγοραστή, με αποτέλεσμα να συντελούν και αυτά στην αυξημένη οικονομική αξία του προϊόντος. Στην ουσία, ο περιορισμός τίθεται εξαιτίας του ενδιαφέροντος της ΕΕ για την αγορά των ανταλλακτικών προϊόντων και ιδίως των ανταλλακτικών των μηχανοκίνητων οχημάτων. Για το λόγο αυτό, και προκειμένου να αποτραπεί κάθε ερμηνευτική αμφισβήτηση του περιορισμού αυτού, ο νομοθέτης εξειδικεύει περαιτέρω³¹⁵ και την έννοια της συνήθους χρήσεως η οποία αφορά σε κάθε χρήση εκτός από τη «*συντήρηση, εξυπηρέτηση ή εργασίες επισκευής*».³¹⁶

5.1.2. Τα επιμέρους τμήματα πρέπει να αξιολογούνται αυτοτελώς

Τα επιμέρους τμήματα πρέπει να αξιολογούνται αυτοτελώς προκειμένου να διαπιστωθεί αν πληρούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του νέου και του ατομικού χαρακτήρα. Η πρόβλεψη αυτή δεν αποτελεί κανονιστικό πλεονασμό αλλά αντιθέτως έχει πολύ μεγάλη πρακτική σημασία. Αν δεν είχε τεθεί η συγκεκριμένη διευκρίνιση, τότε θα ήταν δυνατόν κατά την εξέταση των ουσιαστικών προϋποθέσεων των συστατικών ενός σύνθετου προϊόντος να συνυπολογισθούν τα γενικά διαμορφωτικά στοιχεία της εμφάνισης του σύνθετου προϊόντος. Με τον τρόπο αυτό, θα αυξανόταν ο αριθμός των επιμέρους τμημάτων ενός σύνθετου προϊόντος που θα μπορούσαν να τεθούν υπό την προστασία του δικαίου περί σχεδίων και υποδειγμάτων. Για το λόγο αυτό, το κάθε ένα από τα επιμέρους τμήματα ελέγχεται χωριστά ως αυτοτελές και ανεξάρτητο σχέδιο το οποίο συγκρίνεται με άλλα αντίστοιχα επιμέρους τμήματα άλλων αντίστοιχων σύνθετων προϊόντων³¹⁷.

³¹⁴ Έτσι, δεν μπορούν να προστατευτούν τα ανταλλακτικά μελανιού ενός στυλό διαρκείας τα οποία δεν είναι ορατά κατά τη συνήθη χρήση του στυλό. Ομοίως και τα ανταλλακτικά που βρίσκονται στο εσωτερικό ενός υπολογιστή.

³¹⁵ Απόφαση της 28/1/2015, υπόθεση T-41/14, Argo κατά ΓΕΕΑ ECLI:EU:T:2015:53.

³¹⁶ Σελέκος, (1999), 200 επ.

³¹⁷ Σελέκος, (1999), 203 επ.

5.1.3 Τα συνδετικά στοιχεία

Σε αντίθεση με τα επιμέρους τμήματα των σύνθετων προϊόντων που μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να προστατευτούν ως σχέδια ή υποδείγματα, ο νομοθέτης απέκλεισε από την δυνατότητα προστασίας τα συνδετικά μέρη³¹⁸ ενός σύνθετου προϊόντος³¹⁹, δηλαδή τα σχέδια ή υποδείγματα των επιμέρους εκείνων μερών που πρέπει υποχρεωτικά να αναπαραχθούν με την ακριβή μορφή και τις διαστάσεις τους ώστε το σύνθετο προϊόν στο οποίο εφαρμόζονται ή ενσωματώνονται να μπορεί να συνδεθεί μηχανικά³²⁰ με άλλο προϊόν³²¹, ώστε κάθε ένα από αυτά να μπορεί να επιτελεί τη λειτουργία του³²². Πρόκειται για επιμέρους τμήματα, τα οποία συνήθως διαμορφώνονται με βάση τις τεχνικές ανάγκες σύνδεσης των τμημάτων του σύνθετου προϊόντος ή δύο προϊόντων μεταξύ τους με αποτέλεσμα ο σχεδιασμός των τμημάτων αυτών να μην απαιτεί καμία ιδιαίτερη σχεδιαστική προσπάθεια³²³.

Ζήτημα προκύπτει, ωστόσο, σχετικά με το αν μπορούν να προστατευτούν ως σχέδια ή υποδείγματα τα συνδετικά μέρη στις περιπτώσεις που ο σχεδιαστής διαθέτει τον απαιτούμενο βαθμό ελευθερίας για να διαμορφώσει τα μέρη αυτά. Ανατρέχοντας στους οικονομικοπολιτικούς λόγους που υπαγόρευσαν τον περιορισμό αυτό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, πως πρόκειται για έναν περιορισμό ο οποίος δεν σχετίζεται με τον αποκλεισμό όσων σχεδίων ή υποδειγμάτων υπαγορεύονται από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος αλλά αποτελεί μία σαφή δικαιιοπολιτική επιλογή του νομοθέτη ο οποίος επιθυμεί να προστατεύσει το περιβάλλον ανταγωνισμού στις αγορές των ανταλλακτικών προϊόντων. Η εξαίρεση από την προστασία ως σχεδίων ή υποδειγμάτων της μορφής των συνδετικών στοιχείων διευκολύνει τη

³¹⁸ Παρόμοιος περιορισμός τίθεται και στην προστασία προγράμματος Η/Υ, το οποίο προστατεύεται ως πνευματικό έργο, για τα **συστήματα διασύνδεσης**. Ως συστήματα διασύνδεσης νοούνται τα μέρη του προγράμματος τα οποία εξασφαλίζουν την εν λόγω διασύνδεση και τον διάλογο μεταξύ των στοιχείων υλικού και λογισμικού. Με πιο απλά λόγια, πρόκειται για τα τμήματα του κώδικα που αφορούν την συνεργασία και επικοινωνία τους με άλλο λογισμικό στο ίδιο υπολογιστικό σύστημα (π.χ. συνεργασία του Microsoft Office με το λειτουργικό σύστημα Windows) και ως εκ τούτου η υλοποίηση τους προϋποθέτει την ανταλλαγή πληροφοριών (τεχνικών χαρακτηριστικών ή ακόμα και κώδικα) μεταξύ των δημιουργών των δύο λογισμικών προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνεργασία και επικοινωνία των δύο έργων, με αποτέλεσμα να αποκλείονται από την προστασία των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας αφού ανάγονται στο επίπεδο των αρχών και ιδεών οι οποίες δεν προστατεύονται, Παπακωνσταντίνου, Νομικά θέματα πληροφορικής, (2006), 197 επ.

³¹⁹ Άρθρο 15 παρ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 7 παρ. 2 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 8 παρ. 2 Κανονισμού 6/2002.

³²⁰ Ρήτρα διασύνδεσης.

³²¹ Με πιο απλά λόγια, πρόκειται για τα στοιχεία εκείνα που είναι απαραίτητα για την ένωση των επιμέρους τμημάτων ενός σύνθετου προϊόντος.

³²² Π.χ. το ντουί του φωτιστικού, το hdmi καλώδιο που συνδέει διάφορες συσκευές (υπολογιστή, φωτογραφική μηχανή, παιχνιδιομηχανές κλπ) με την τηλεόραση, ο φορτιστής κινητού κλπ.

³²³ Σελέκος, (1999), 205 επ. · Κινινή, 2004, 54 επ.

διαλειτουργικότητα των επιμέρους τμημάτων³²⁴, τα οποία συνήθως κατασκευάζονται από διαφορετικούς παραγωγούς και όχι αποκλειστικά από τον κατασκευαστή του σύνθετου προϊόντος.

Στον ανωτέρω περιορισμό τίθεται μία εξαίρεση από τον ίδιο τον νομοθέτη, που αφορά στην δυνατότητα προστασίας ως σχεδίων ή υποδειγμάτων εκείνων των τμημάτων που καθιστούν δυνατή την πολλαπλή συναρμολόγηση ή σύνδεση αμοιβαίως υποκαταστάσιμων προϊόντων σε ένα σύστημα αρθρωτών στοιχείων (δομοστοιχείων)³²⁵. Πρόκειται για σχέδια ή υποδείγματα ενός συστήματος που επιτρέπει να συνδεθούν σε αυτό περισσότερα προϊόντα³²⁶. Ο λόγος που τα συστήματα αυτά προστατεύονται, κατ' εξαίρεση, ως σχέδια ή υποδείγματα είναι ότι ο νομοθέτης θέλησε να «επιβραβεύσει το περιεχόμενο της δημιουργικής επίδοσης του σχεδιαστή σε μία μορφική διάπλαση που επιτρέπει την απεριόριστη σύνδεση³²⁷ περισσότερων αρθρωμένων προϊόντων μεταξύ τους³²⁸.

³²⁴ Αιτιολογική σκέψη 14 εδ. γ' Οδηγίας 98/71/EK, αιτιολογική σκέψη 10 εδ β' Κανονισμού 6/2002.

³²⁵ Άρθρο 15 παρ. 2 π.δ. 259/1997, άρθρο 7 παρ. 3 Οδηγίας 98/71/EK, άρθρο 8 παρ. 3 Κανονισμού 6/2002.

³²⁶ Π.χ. μηχανισμός που τίθεται σε κάθισμα αυτοκινήτου και επιτρέπει να συνδέονται πάνω του περισσότερα παιδικά καθίσματα του ίδιου κατασκευαστή, πολυμηχάνημα κουζίνας (mixer) που επιτρέπει να συνδεθούν σε αυτό περισσότερα εξαρτήματα του ίδιου κατασκευαστή κλπ.

³²⁷ Τα ανωτέρω μπορούν να προστατευτούν και ως υποδείγματα χρησιμότητας στην περίπτωση που αντικείμενο της επιδιωκόμενης προστασίας είναι η επίλυση του τεχνικού προβλήματος διασύνδεσης των χωριστών προϊόντων και όχι η προστασία της εξωτερικής εμφάνισής του.

³²⁸ Σελέκος, (1999), 210 επ, Seville, EU Intellectual Property Law and Policy, 2009, 191.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ:

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΩΝ

1. Ο δικαιούχος του δικαιώματος

1.1. Ο δημιουργός – φυσικό πρόσωπο

Το βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα ανήκει σε εκείνον που κατέθεσε αίτηση για την καταχώρηση του σχεδίου ή υποδείγματος³²⁹. Ανήκει κατ' αρχήν στον δημιουργό του, δηλαδή στο πρόσωπο που το σχεδίασε και στους καθολικούς ή ειδικούς διαδόχους του³³⁰ και γεννάται με την έκδοση του σχετικού πιστοποιητικού καταχώρισης του ΟΒΙ³³¹.

Σε περίπτωση που το σχέδιο ή υπόδειγμα προκύψει μετά από κοινή δημιουργική προσπάθεια δύο ή περισσότερων προσώπων, και εφόσον οι δημιουργοί δεν συμφώνησαν κάτι διαφορετικό³³², τότε το δικαίωμα σε αυτό ανήκει σε όλους εξ αδιαιρέτου και κατά ίσα μέρη, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ΑΚ³³³ για την κοινωνία³³⁴. Ο κάθε συνδικαιούχος μπορεί να μεταβιβάζει το μερίδιό του ελεύθερα και να επιμελείται την προστασία του κοινού σχεδίου ή υποδείγματος. Το είδος και ο τρόπος συνεισφοράς του καθενός από τους δημιουργούς στη δημιουργία του κοινού έργου δεν χρειάζεται να προσδιορίζεται ειδικά, σύμφωνα με την ΑΠ 317/2014³³⁵ όπου ειδικότερα «...Σε περίπτωση που το έργο (σχέδιο ή υπόδειγμα) δημιουργήθηκε με τη **σύμπραξη και την κοινή προσπάθεια δύο ή περισσότερων προσώπων**, των οποίων η προσωπική συνεισφορά κατευθύνεται στη δημιουργία του συνόλου, το οποίο είναι **αποτέλεσμα της κοινής προσπάθειας** όλων των συνδημιουργών, ώστε η συμβολή του καθενός συνδημιουργού να μην μπορεί να διακριθεί από τη συμβολή του άλλου, αλλά **ενσωματώνεται στο έργο ως αδιάσπαστη ενότητα**, τότε δεν απαιτείται να προσδιορίζεται το είδος και ο τρόπος συμβολής του κάθε δημιουργού στο κοινό ενιαίο έργο»³³⁶.

Δεν ισχύει το ίδιο, στην περίπτωση που δύο ή περισσότεροι δημιουργοί δημιούργησαν μεν ουσιαδώς όμοια σχέδια ή υποδείγματα αλλά ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλον. Σε αυτήν την περίπτωση, το σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει σε εκείνον

³²⁹ ΠολΠρΗρ. 71/2005, ΤΝΠ ΔΣΑ.

³³⁰ Άρθρο 17 παρ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 14 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

³³¹ ΕφΑθ 1445/2006, ΔΕΕ (2007), 49 επ.

³³² Άρθρο 17 παρ. 2 π.δ. 259/1997, άρθρο 14 παρ. 2 Κανονισμού 6/2002.

³³³ ΑΚ 785 επ.

³³⁴ Ρόκας, (2011²), 77.

³³⁵ ΑΠ 317/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΝοΒ (2014), 1651 επ.

³³⁶ Ομοίως, ΑΠ 1251/2003 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕλλΔνη (2005), 489 επ.

που κατέθεσε πρώτος³³⁷ την αίτηση καταχώρισης του σχεδίου ή υποδείγματος ή σε εκείνον που διατηρεί το δικαίωμα της διεθνούς προτεραιότητας³³⁸.

1.2. Το τεκμήριο υπέρ του καταθέτη

Το τυπικό σύστημα κτήσης που ισχύει κατ' αρχήν στο δίκαιο προστασίας των αισθητικών δημιουργιών οδηγεί στην δημιουργία ενός **τεκμηρίου υπέρ του καταθέτη**³³⁹. Σύμφωνα με αυτό, τεκμαιρόμενος δημιουργός και δικαιούχος θεωρείται εκείνος που θα καταθέσει πρώτος την αίτηση για καταχώριση σχεδίου ή υποδείγματος, ενώ το τεκμήριο ισχύει και υπέρ των καθολικών ή ειδικών διαδόχων του.

Το υπέρ του καταθέτη τεκμήριο είναι σε κάθε περίπτωση **μαχητό** και μπορεί να ανατραπεί εφόσον δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αν δηλαδή αποδειχτεί αφενός πως ο πραγματικός δημιουργός είναι άλλος από αυτόν που κατέθεσε την αίτηση καταχώρισης και αφετέρου πως η κατάθεση έγινε χωρίς την συγκατάθεση του πραγματικού δημιουργού – δικαιούχου. Στην περίπτωση αυτή, ο πραγματικός δικαιούχος μπορεί να ζητήσει δικαστικώς είτε να κηρυχτεί άκυρο το καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα³⁴⁰ είτε να αναγνωρισθούν σε αυτόν τα δικαιώματα που απορρέουν από την αίτηση καταχώρισης ή να μεταβιβασθεί σε αυτόν το πιστοποιητικό καταχώρισης εφόσον αυτό έχει ήδη χορηγηθεί³⁴¹. Την αναγνώριση του δικαιώματός του επί του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος μπορεί να ζητήσει δικαστικώς και ο συνδικαιούχος αυτού έναντι των λοιπών συνδικαιούχων που το καταχώρησαν παραλείποντάς τον³⁴².

Για τα εθνικά σχέδια ή υποδείγματα, η σχετική αγωγή ασκείται μέσα σε δύο χρόνια από την ημερομηνία δημοσίευσης της καταχώρισης του σχεδίου ή υποδείγματος στο ΕΔΒΙ, και συγκεκριμένα σε ξεχωριστό τεύχος με τίτλο «Σχέδια και υποδείγματα». Η προθεσμία αυτή, ωστόσο, δεν ισχύει, εφόσον ο κάτοχος του πιστοποιητικού καταχώρισης αποδεδειγμένα γνώριζε³⁴³ κατά το χρόνο της χορήγησης ή μεταβίβασης του πιστοποιητικού το δικαίωμα του διεκδικούντος³⁴⁴. Η σύντομη διετής προθεσμία, επομένως, τίθεται υπέρ του καλόπιστου δικαιούχου

³³⁷ Αρχή της χρονικής προτεραιότητας.

³³⁸ Άρθρο 17 παρ. 4 π.δ. 259/1997.

³³⁹ Άρθρο 25 παρ. 1 περ. γ' Κανονισμού 6/2002.

³⁴⁰ Άρθρο 16 παρ. 1 περ. α' π.δ. 259/1997, άρθρο 11 παρ. 1 περ. γ' Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 17 Κανονισμού 6/2002.

³⁴¹ Άρθρο 18 παρ. 1 π.δ. 259/1997.

³⁴² Άρθρο 18 παρ. 1 εδ. β' π.δ. 259/1997.

³⁴³ ΑΠ 317/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΝοΒ (2014), 1651 επ.

³⁴⁴ Ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 10 εδ. β' του Ν. 1733/1987 όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 18 παρ. 2 εδ. β' του π.δ. 259/1987.

προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των συναλλαγών, δεν ισχύει, όμως, υπέρ του κακόπιστου δικαιούχου, ο οποίος γνώριζε ότι με την καταχώριση προσβάλλει το δικαίωμα του πραγματικού δημιουργού. Η διάκριση αυτή τίθεται ορθώς από τον νομοθέτη, ο οποίος επιδιώκει μεν να προστατεύσει την οικονομική δραστηριότητα στην περίπτωση που το σχέδιο ή υπόδειγμα μεταβιβασθεί σε καλόπιστο τρίτο ή που ο αρχικός δικαιούχος αγνοεί τον πραγματικό δημιουργό³⁴⁵, αλλά δεν επιθυμεί να «αμνηστεύσει» εκείνον που σφετερίστηκε ξένη ιδιοκτησία παρουσιάζοντας, εν γνώσει του, έργο τρίτου ως δικό του.

Η περίληψη της σχετικής αμετάκλητης δικαστικής απόφασης καταχωρείται στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων. Όλες οι άδειες παραχώρησης ή και κάθε άλλο δικαίωμα που έχει παραχωρηθεί επί του σχεδίου ή υποδείγματος θεωρούνται άκυρες από την ημερομηνία καταχώρισης του αποσπάσματος. Ωστόσο, ο ηττηθείς διάδικος ή/και τρίτοι που καλόπιστα εκμεταλλεύονταν το σχέδιο ή υπόδειγμα ή είχαν ήδη προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την εκμετάλλευσή του, δικαιούνται να ζητήσουν από τον αναγνωρισμένο δικαιούχο την – έναντι αποζημίωσης – παραχώρηση μη αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσής για εύλογο χρονικό διάστημα. Σε περίπτωση που τα μέρη δεν μπορούν να συμφωνήσουν, οι επιμέρους όροι ορίζονται από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας του αιτούντος με την διαδικασία της Εκούσιας Δικαιοδοσίας³⁴⁶.

Για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα, καταχωρημένα και μη, η ακύρωση κηρύσσεται³⁴⁷ κατόπιν υποβολής αίτησης στο ΓΕΕΑ³⁴⁸ ή από δικαστήριο κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων βάσει ανταγωγής που ασκείται στο πλαίσιο αγωγής περί παραποίησης / απομίμησης. Η κήρυξη της ακυρότητας του σχεδίου ή υποδείγματος είναι δυνατή ακόμα και μετά την απόσβεση του δικαιώματος ή την παραίτηση από αυτό. Θεωρούμε, πως η διάταξη αυτή έχει τεθεί ώστε αφενός να αναγνωριστεί ο πραγματικός δικαιούχος του σχεδίου ή υποδείγματος και αφετέρου προκειμένου να αναγνωριστεί πως ο τελευταίος νόμιμα χρησιμοποιούσε το σχέδιο ή υπόδειγμα κατά τον χρονικό διάστημα που θεωρούνταν αυτό σε ισχύ.

1.3. Ο εργαζόμενος δημιουργός

Πρακτικά, το πιο σύνθηες είναι ένα βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα να δημιουργείται στα πλαίσια μιας σύμβασης εργασίας, οπότε κρίσιμο είναι να

³⁴⁵ Π.χ. στην περίπτωση ενός υπηρεσιακού ή εξαρτημένου σχεδίου ή υποδείγματος.

³⁴⁶ Ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 11 του Ν. 1733/1987 όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 18 παρ. 2 εδ. β' του π.δ. 259/1997.

³⁴⁷ Άρθρο 24 του Κανονισμού 6/2002.

³⁴⁸ Σύμφωνα με την διαδικασία που ορίζεται στα κεφάλαια VI και VII του Κανονισμού 6/2002.

απαντηθεί αν δικαιούχος του σχεδίου ή υποδείγματος είναι ο εργαζόμενος ή ο εργοδότης. Το π.δ. 259/1997 ρητά αναφέρει την περίπτωση αυτή³⁴⁹ και ορίζει πως εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις περί διπλώματος ευρεσιτεχνίας³⁵⁰ οπότε και το παραγόμενο σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ελεύθερο, υπηρεσιακό ή εξαρτημένο και αναλόγως να καθορισθεί ποιος είναι ο δικαιούχος αυτού.

Ελεύθερο είναι το σχέδιο ή υπόδειγμα που ο δημιουργός – εργαζόμενος ολοκλήρωσε με ίδια μέσα στον ελεύθερο χρόνο του και το οποίο δεν δημιούργησε κατ' εντολή ή με τις οδηγίες του εργοδότη του. Στην περίπτωση αυτή τα δικαιώματα ανήκουν εξ ολοκλήρου στον δημιουργό χωρίς να ενδιαφέρει η ιδιότητά του ως μισθωτού³⁵¹.

Υπηρεσιακό είναι το σχέδιο ή υπόδειγμα που ο εργαζόμενος δημιουργεί στα πλαίσια της σύμβασης εργασίας του, περιλαμβάνεται δηλαδή στο αντικείμενο που του έχει ανατεθεί και δημιουργείται κατ' εντολή του εργοδότη και με χρήση μέσων, υλικών ή πληροφοριών που του παρέχει ο εργοδότης. Το δικαίωμα στο υπηρεσιακό σχέδιο και υπόδειγμα ανήκει εξ ολοκλήρου στον εργοδότη, ο εργαζόμενος, όμως, δικαιούται να λάβει πρόσθετη εύλογη αμοιβή εφόσον κριθεί πως το σχέδιο ή υπόδειγμα είναι ιδιαίτερα επωφελές³⁵² για τον εργοδότη³⁵³.

Εξαρτημένο είναι εκείνο το σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο δεν είναι μεν υπηρεσιακό από την άποψη ότι δεν δημιουργήθηκε κατ' εντολή του εργοδότη ή στα πλαίσια της σύμβασης εργασίας του εργαζόμενου πλην όμως δημιουργείται κατά τη διάρκεια του ωραρίου εργασίας και με χρήση μέσων, υλικών ή πληροφοριών που ανήκουν στον εργοδότη. Στην περίπτωση αυτή, το σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει κατά 40% στον εργοδότη και κατά 60% στον εργαζόμενο δημιουργό. Για την καταχώριση του σχεδίου ή υποδείγματος ο εργαζόμενος υποχρεούται να γνωστοποιήσει στον εργοδότη εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση το γεγονός της δημιουργίας αυτού. Ο εργοδότης από την πλευρά του έχει υποχρέωση να δηλώσει εγγράφως μέσα σε τέσσερις μήνες αν ενδιαφέρεται να προχωρήσει στην από κοινού καταχώριση του σχεδίου ή υποδείγματος, ενώ αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη τότε το σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει εξ ολοκλήρου στον εργαζόμενο δημιουργό. Αν, τελικά,

³⁴⁹ Άρθρο 17 παρ. 3 π.δ. 259/1997.

³⁵⁰ Άρθρο 6 παρ. 4, 5, 6 και 7 του Ν. 1733/1987.

³⁵¹ Άρθρο 6 παρ. 4 εδ. α' του Ν. 1733/1987.

³⁵² Έχει διατυπωθεί η άποψη πως θα είναι σπάνια η εφαρμογή της διάταξης που προβλέπει πρόσθετη εύλογη αμοιβή του εργαζομένου καθώς στα σχέδια ή υποδείγματα δεν απαιτείται ο ίδιος υψηλός βαθμός δημιουργικότητας όπως στις εφευρέσεις, Ρόκας, (2011²), 77. Ορθότερη, όμως κρίνεται η άποψη, πως δεν μπορεί να παραβλεφθεί η πιθανότητα εφαρμογής της ανωτέρω διάταξης εφόσον αποδειχθεί η οικονομική αξία της χρήσης του σχεδίου ή υποδείγματος το οποίο συχνά δημιουργεί μία επιπρόσθετη αξία στο τελικό προϊόν.

³⁵³ Άρθρο 6 παρ. 4 εδ. β' και 5 του Ν. 1733/1987.

καταχωρηθεί κοινό σχέδιο ή υπόδειγμα, ο εργοδότης αποκτά επί του σχεδίου αυτού δικαίωμα κατά προτεραιότητα εκμετάλλευσής του έναντι χωριστής αμοιβής προς τον δημιουργό, η οποία είναι ανάλογη προς την οικονομική αξία του σχεδίου ή υποδείγματος και προς τα κέρδη που αυτό απέφερε τελικά³⁵⁴.

Στον Κανονισμό 6/2002 της 12ης Δεκεμβρίου 2001 για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα δεν συμπεριλαμβάνεται αντίστοιχη διάκριση ανάμεσα σε ελεύθερο, υπηρεσιακό ή εξαρτημένο σχέδιο ή υπόδειγμα αλλά ορίζεται πως: «... όταν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα έχει γίνει από μισθωτό κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη του, το δικαίωμα επί του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος ανήκει στον εργοδότη, εκτός αντιθέτου συμφωνίας ή διάταξης της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας.»³⁵⁵ Οδηγούμεστε, δηλαδή, στο συμπέρασμα ότι στο κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα τίθεται μεν εμμέσως η διάκριση μεταξύ του ελεύθερου και του υπηρεσιακού σχεδίου ή υποδείγματος αλλά απουσιάζει η έννοια του εξαρτημένου³⁵⁶. Επομένως, το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει στον εργοδότη μόνο σε εκείνες τις περιπτώσεις που ο μισθωτός το δημιούργησε κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη. Παρέκκλιση στη διάταξη αυτή επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση που υπάρχει αντίθετη συμφωνία ή αντίθετη διάταξη νόμου της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας. Άποψή μας είναι ότι από τη στιγμή που οι διατάξεις εργατικού δικαίου αποτελούν κανόνες αναγκαστικού δικαίου που έχουν ως σκοπό την προστασία του εργαζομένου ως αδύναμου μέρους σε σχέση με τον εργοδότη, τότε αντίθετη συμφωνία μπορεί να υπάρξει μόνο στην περίπτωση που αυτή τίθεται υπέρ των συμφερόντων του εργαζομένου³⁵⁷. Αντίστοιχα, η αναφορά σε διάταξη της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας, ως δεύτερης εξαίρεσης από την γενική αρχή γέννησης του δικαιώματος στο πρόσωπο του εργοδότη, προϋποθέτει, επίσης, την ισχυροποίηση, μέσω της εθνικής νομοθεσίας, της εξ αρχής πιο δυσχερούς θέσεως του μισθωτού³⁵⁸. Ως εκ τούτου κάθε συμφωνία που περιορίζει τα δικαιώματα του εργαζομένου είναι άκυρη³⁵⁹.

Στις περιπτώσεις όπου το σχέδιο ή υπόδειγμα δημιουργείται μετά από ανάθεση εντολής με αμοιβή κατ' αποκοπή³⁶⁰ τότε ισχύει η γενική αρχή πως αυτό ανήκει στον δημιουργό του, εκτός αν υπάρχει ρητή αντίθετη συμφωνία των δύο

³⁵⁴ Άρθρο 6 παρ. 4 εδ. γ' και 6 του Ν. 1733/1987.

³⁵⁵ Άρθρο 14 παρ 3 Κανονισμού 6/2002.

³⁵⁶ Συμπέρασμα βάσει της γραμματικής ερμηνείας της διάταξης.

³⁵⁷ Στις περιπτώσεις, δηλαδή, που ο εργοδότης και ο μισθωτός ρητά συμφωνούν ότι το σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει στον εργαζόμενο ακόμα και αν το σχεδίασε «...κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη του...».

³⁵⁸ Υπερισχύει, επομένως, η εθνική νομοθεσία στον Κανονισμού μόνο στις περιπτώσεις που το εσωτερικό δίκαιο περιέχει διατάξεις επωφελείς για τον μισθωτό σχεδιαστή.

³⁵⁹ Άρθρο 6 παρ. 7 του Ν. 1733/1987.

³⁶⁰ Σύμβαση έργου.

μερών³⁶¹. Αν τέτοια ρητή συμφωνία δεν αποδεικνύεται, τότε δεν μπορεί ο εντολέας να αξιώσει να αναγνωριστεί σε αυτόν το δικαίωμα επί του σχεδίου με αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί σύμβασης εργασίας. Έτσι έκρινε και το ΔΕΕ στην απόφαση Fundación Española para la Innovación de la Artesanía (FEIA) κατά Cul de Sac Espacio Creativo SL κατά Acierta Product & Position SA³⁶², όπου κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα αν πρέπει οι όροι «μισθωτός» και «εργοδότης» του άρθρου 14 παρ. 3 του Κανονισμού 6/2002 να ερμηνευθούν ευρέως ώστε να καλύπτουν περιπτώσεις διαφορετικές εκείνες της σχέσεως εργασίας, όπως εκείνες στις οποίες βάσει αστικής / εμπορικής συμβάσεως (και, κατά συνέπεια, ελλείψει εξαρτήσεως εργασίας παρεχόμενης σε άλλον τακτικά) ο δημιουργός υποχρεούται να πραγματοποιήσει για τρίτο πρόσωπο ένα σχέδιο ή υπόδειγμα με ορισμένη τιμή και κατά συνέπεια πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτό το σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει στο πρόσωπο που το παραγγέλλει, εκτός αντίθετης συμφωνίας.

Στην προκειμένη υπό κρίση περίπτωση, η FEIA κατάρτισε ένα πρόγραμμα με την ονομασία «D'ARTES», στα πλαίσια του οποίου 50 βιοτεχνικά εργαστήρια διαφορετικών τομέων μπορούσαν να δημιουργήσουν μια σειρά από προϊόντα προς εμπορία χρησιμοποιώντας ένα πρόγραμμα σχεδίου ή υποδείγματος που θα πραγματοποιούσε ένας επαγγελματίας του αντίστοιχου τομέα. Εντολοδόχος του προγράμματος ήταν η εταιρεία AC & G η οποία ως εντολοδόχος του προγράμματος καθόρισε τις παραμέτρους υλικής εκτέλεσης του προγράμματος και ανέλαβε την επιλογή των σχεδιαστών και τη σύναψη των συμφωνιών με αυτούς. Ένας από τους σχεδιαστές που έλαβαν μέρος στο πρόγραμμα ήταν η εταιρεία Cul de Sac, η οποία ανέλαβε αφενός τον σχεδιασμό του προϊόντος και αφετέρου την τεχνική βοήθεια προς μία βιομηχανία, η οποία θα παρήγαγε τα σχεδιασθέντα προϊόντα έναντι αμοιβής 1800 Ευρώ συν ΦΠΑ. Η σχετική συμφωνία μεταξύ της AC & G και της Cul de Sac συνήφθη προφορικά και δεν ίσχυε επ' αυτής το εργατικό δίκαιο της Ισπανίας. Πράγματι, η Cul de Sac σχεδίασε μία συλλογή επιτοίχιων ρολογιών με κούκο, τα οποία εν συνεχεία κατασκεύασε η βιοτεχνία Verónica Palomares και κυκλοφόρησαν στην αγορά τον Απρίλιο του 2005 με τίτλο «Santamaria». Στη συνέχεια η Cul de Sac με την Acierta κατασκεύασε και κυκλοφόρησε στην αγορά μία συλλογή επιτοίχιων ρολογιών με κούκο με την ονομασία «TIMELESS». Η FEIA άσκησε αγωγή κατά της Cul de Sac και της Acierta για παραποίηση/ απομίμηση των μη καταχωρημένων

³⁶¹ Μνεία περί δυνατότητας να υπάρξει αντίθετη συμφωνία των μερών με τη οποία να παραχωρείται το αποκλειστικό δικαίωμα επί του σχεδίου ή υποδείγματος στον εντολέα δεν έχει προβλεφθεί νομοθετικά. Θεωρούμε, ωστόσο, πως είναι επιτρεπτή μία τέτοια συμφωνία, καθώς η σχέση εντολής δεν εμπεριέχει κανόνες αναγκαστικού δικαίου και ως εκ τούτου ισχύει η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων που διατρέχει το δίκαιο των άυλων αγαθών.

³⁶² Απόφαση της 2/7/2009, υπόθεση C-32/08, FEIA κατά Cul de Sac, ECLI:EU:C:2009:418.

σχεδίων «Santamaria» των οποίων ισχυριζόταν πως ήταν δικαιούχος και, επικουρικώς, για πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού γιατί θεώρησε πως η συλλογή «TIMELESS» περιείχε ρολόγια που ήταν αντίγραφα των μη καταχωρημένων σχεδίων και υποδειγμάτων της συλλογής «Santamaria» επί των οποίων διατηρεί, κατά την κρίση της, η ίδια τα δικαιώματα για το λόγο ότι αφενός ή ίδια ήταν η εμπνεύστρια και χρηματοδότη του προγράμματος «D'ARTES» και αφετέρου διότι η AC & G της εκχώρησε τα αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης των προϊόντων που κατασκευάστηκαν με την πρώτη έκδοση των πρώτων σχεδίων. Ισχυρίστηκε, επί πλέον πως διατηρεί τα αποκλειστικά δικαιώματα επί των μη καταχωρημένων σχεδίων και υποδειγμάτων της σειράς «Santamaria» διότι η Cul de Sac τα σχεδίασε κατόπιν παραγγελίας από την AC & G στο πλαίσιο αμειβόμενης παροχής υπηρεσιών, η οποία (AC & G) ενεργούσε ως «φανερή» εντολοδόχος της FEIA.

Επί του ερωτήματος αυτού το ΔΕΕ έκρινε πως ο κοινοτικός νομοθέτης θέσπισε με το άρθρο 14 παρ. 3 ένα ειδικό καθεστώς όσον αφορά τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα που έχουν δημιουργηθεί στο πλαίσιο σχέσεως εξαρτημένης εργασίας. Τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι επέλεξε, κατά τη διατύπωση της εν λόγω παραγράφου τη λέξη «εργοδότης» για τον δικαιούχο του σχεδίου ή υποδείγματος που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας και όχι τη σαφώς ευρύτερης σημασίας λέξη «εντολέας». Αντίστοιχα, όσον αφορά στην έννοια του μισθωτού, επιβάλλεται επίσης η διαπίστωση ότι ο κοινοτικός νομοθέτης δεν επέλεξε με την εν λόγω διάταξη, όσον αφορά στο πρόσωπο που δημιουργεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα, τη σαφώς ευρύτερης σημασίας λέξη «εντολοδόχος». Επομένως, η λέξη «μισθωτός» αφορά στο πρόσωπο που εξαρτάται από τον «εργοδότη» του κατά την δημιουργία ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας. Όπως προκύπτει, άλλωστε από τη διατύπωση του άρθρου 14 παρ. 3 του Κανονισμού 6/2002, ο «εργοδότης» καθίσταται κάτοχος του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος όταν ο «μισθωτός» το δημιουργεί προς εκπλήρωση των υποχρεώσεών του ή ακολουθώντας τις οδηγίες του εργοδότη του. Όσον αφορά στο μέρος της εν λόγω παραγράφου που προβλέπει «εκτός αντίθετης συμφωνίας ή διάταξης της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας», πρέπει να διευκρινιστεί ότι, αφενός, παρέχει τη δυνατότητα στους συμβαλλόμενους με σύμβαση εργασίας να ορίσουν τον «μισθωτό» ως κάτοχο ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος και αφετέρου παρέχει την ευχέρεια στα κράτη να μέλη να ορίσουν με την εθνική νομοθεσία τους τον «μισθωτό» ως κάτοχο ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος υπό την προϋπόθεση, σε αμφότερες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, ότι το σχέδιο ή το υπόδειγμα δεν δημιουργήθηκε στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να ορίσει το ειδικό καθεστώς του άρθρου 14 παρ. 3 του

Κανονισμού 6/2002 με ένα ειδικό είδος συμβατικής σχέσης, δηλαδή τη σχέση εργασίας, αποκλειόμενης επομένως της δυνατότητας εφαρμογής της εν λόγω παραγράφου στις λοιπές συμβατικές σχέσεις, όπως η κατά παραγγελία δημιουργία κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται περαιτέρω και από το γεγονός ότι στο προσχέδιο του Κανονισμού είχε διατυπωθεί μία ειδική ρητή διάταξη για την ιδιοκτησία ενός κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος που δημιουργήθηκε κατά παραγγελία, η οποία όμως δεν συμπεριλήφθηκε τελικά στον κανονισμό. Κατόπιν τούτων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε πως **το άρθρο 14 παρ. 3 του Κανονισμού 6/2002 του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα, δεν έχει εφαρμογή σε κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα που έγινε κατά παραγγελία.**

2. Διάρκεια προστασίας

Το βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα, μετά την καταχώρισή του³⁶³, προστατεύεται κατ' αρχήν για πέντε έτη με την ημερομηνία έναρξης της προστασίας να ανατρέχει στην ημερομηνία κανονικής κατάθεσης της αίτησης στον ΟΒΙ. Υπάρχει δυνατότητα ανανέωσης της προστασίας ανά πενταετία με ανώτατο όριο συνολικά τα εικοσιπέντε χρόνια από την ημερομηνία κανονικής κατάθεσης της αίτησης στον ΟΒΙ³⁶⁴.

Η αίτηση ανανέωσης συνοδευόμενη από τα τέλη ανανέωσης³⁶⁵ της προστασίας υποβάλλονται από τον δικαιούχο του σχεδίου ή υποδείγματος μέσα στο εξάμηνο³⁶⁶ πριν την λήξη της προστασίας³⁶⁷. Αν η αίτηση ανανέωσης δεν υποβληθεί κατά την προθεσμία αυτή είναι δυνατόν να υποβληθεί μέσα σε έξι μήνες μετά την λήξη της προθεσμίας συνοδευόμενη από τα τέλη ανανέωσης προσαυξημένα κατά 50%³⁶⁸. Η ανανέωση καταχωρίζεται στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων³⁶⁹ και

³⁶³ ΜονΠρΑθ 9799/2000 ΧρΙΔ (2004), 67.

³⁶⁴ Άρθρο 29 παρ. 1 π.δ. 259/1997, άρθρο 10 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 12 Κανονισμού 6/2002.

³⁶⁵ Η υποχρέωση καταβολής τελών ανανέωσης δεν τίθεται μόνο προς χάριν της αύξησης των δημόσιων εσόδων. Πρωτίστως, τίθεται προκειμένου οι δικαιούχοι να επιλέξουν να ανανεώσουν μόνο εκείνα τα σχέδια ή υποδείγματα που παρουσιάζουν οικονομικό και εμπορικό ενδιαφέρον και να ελευθερώσουν όλα τα υπόλοιπα, βλ. Σελέκος, (1999), 169.

³⁶⁶ Δηλαδή μέσα στο εξάμηνο που προηγείται της τελευταίας μέρας του μήνα κατά τον οποίο λήγει η προστασία.

³⁶⁷ Άρθρο 29 παρ. 2 π.δ. 259/1997.

³⁶⁸ Άρθρο 29 παρ. 3 π.δ. 259/1997.

³⁶⁹ Άρθρο 29 παρ. 5 π.δ. 259/1997.

ξεκινάει από την επομένη της ημέρας που λήγει η ήδη παρεχόμενη προστασία³⁷⁰ ενώ αποδεικνύεται από το σχετικό πιστοποιητικό καταχώρισης που εκδίδει ο ΟΒΙ³⁷¹.

Η διάρκεια προστασίας που προβλέπεται για το εθνικό σχέδιο και υπόδειγμα είναι πλήρως εναρμονισμένη με την διάρκεια προστασίας που προβλέπεται στην Οδηγία 98/71/ΕΚ για την νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων. Στην Οδηγία διατυπώθηκε η άποψη πως η ενιαία διάρκεια της προστασίας των κατοχυρωμένων σχεδίων και υποδειγμάτων είναι θεμελιώδης για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς³⁷². Η Οδηγία, με τη σειρά της εναρμονίζεται πλήρως με το άρθρο 26 παρ. 3 της Σύμβασης TRIPS όπου προβλέπεται πως η διάρκεια της προστασίας δεν είναι δυνατόν να είναι συντομότερη από δέκα έτη καθώς και με το άρθρο 11 του Διακανονισμού της Χάγης όπου προβλέπεται δεσμευτικά η ελάχιστη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος σε πέντε χρόνια και – αν υπάρξει μια ανανέωση – σε δέκα χρόνια από την ημερομηνία της διεθνούς κατάθεσης του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος³⁷³.

Η πρόβλεψη περί αρχικής πενταετούς προστασίας με δυνατότητα ανανέωσης ανά πενταετία μέχρι τα 25 έτη επιλέχτηκε προκειμένου να ισορροπήσουν οι διαφορετικές ανάγκες και απαιτήσεις προστασίας των διαφορετικών βιομηχανικών κλάδων. Το σχέδιο και υπόδειγμα καλείται να προστατεύσει την αισθητική μορφή προϊόντων διαφορετικών βιομηχανικών κλάδων, τα οποία παρουσιάζουν συχνά ετερόκλητες ανάγκες προστασίας. Η διάρκεια ζωής – και άρα το αιτούμενο διάστημα προστασίας – ποικίλλει ανάλογα με τη φύση του προϊόντος. Έτσι, υπάρχουν προϊόντα με μικρή διάρκεια ζωής, οι δημιουργοί των οποίων δεν ενδιαφέρονται τόσο για την δυνατότητα μακρόχρονης προστασίας όσο για την ευελιξία του συστήματος καταχώρισης και την προστασία με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Υπάρχουν, όμως, και προϊόντα με μεγάλη διάρκεια ζωής, τα οποία επιδιώκουν να αποκτήσουν **«εμπορική διαχρονικότητα»**³⁷⁴ και για το λόγο αυτό οι δημιουργοί ενδιαφέρονται για την δυνατότητα μακρόχρονης προστασίας αδιαφορώντας για το κόστος αυτής. Κατά την προσπάθεια εξισορρόπησης των παραγόντων χρόνου προστασίας / κόστους προστασίας προκρίθηκε η επιλογή της παρεχόμενης ανανεούμενης προστασίας ανά πενταετία, επιτρέποντας έτσι στους δικαιούχους να επιλέξουν την κατάλληλη διάρκεια προστασίας με το ανάλογο κόστος κάθε φορά. Μάλιστα, η δυνατότητα ανανέωσης της προστασίας ανά πενταετία επιτρέπει στον δικαιούχο να κρίνει σταδιακά εάν υφίσταται λόγος επιμήκυνσης του χρόνου προστασίας, χωρίς να

³⁷⁰ Άρθρο 29 παρ. 4 π.δ. 259/1997.

³⁷¹ ΜονΠρΚιλκ 266/1999, ΔΕΕ 1999, 1280, ΜονΠρΑθ 9799/2000 ΧρΙΔ 2004, 67.

³⁷² Βλ. υπ' αριθ. 17 αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 98/71/ΕΚ.

³⁷³ Σελέκος, 1999, 35 επ.

³⁷⁴ Σελέκος, 1999, 166 επ.

χρειάζεται να πάρει απόφαση αυτή κατά τον χρόνο κανονικής κατάθεσης της αρχικής αίτησης στον ΟΒΙ.

Παρ' όλη την ευελιξία που προσφέρει η επιλεγείσα διάρκεια προστασίας και η δυνατότητα σταδιακής ανανέωσης αυτής, φαίνεται πως δεν καλύπτει πλήρως τελικά όλες τις κατηγορίες των βιομηχανικών προϊόντων. Έτσι, εκτός πλαισίου προστασίας παραμένουν κατηγορίες προϊόντων με ιδιαίτερα σύντομη διάρκεια ζωής που αντιστοιχεί σε μία σεζόν³⁷⁵ με χαρακτηριστικό παράδειγμα το σχέδιο μόδας. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρούμε πως συχνά ο χρόνος που απαιτείται για τη διαδικασία καταχώρησης του σχεδίου ή υποδείγματος, καλύπτει σε μεγάλο βαθμό – ή και πλήρως – τον χρόνο κατά τον οποίο απαιτείται η προστασία με αποτέλεσμα να κρίνεται άσκοπη η καταχώρηση αυτών³⁷⁶.

Στον αντίποδα, έχουμε τις περιπτώσεις σχεδίων και υποδειγμάτων προϊόντων τα οποία έχουν καταστεί «κλασικά» και θα επιθυμούσαν να επεκτείνουν την προστασία και πέρα από τα 25 έτη. Τέτοια επέκταση δεν είναι δυνατή σύμφωνα με την νομοθεσία περί σχεδίων και υποδειγμάτων, πλην όμως ο δικαιούχος ενδέχεται να διατηρεί αξίωση προστασίας τους είτε μέσω των διατάξεων πνευματικής ιδιοκτησίας³⁷⁷ είτε μέσω των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού³⁷⁸. Έχει διατυπωθεί και η άποψη πως η πλέον των 25 ετών προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος ενδέχεται να θεμελιωθεί και στις διατάξεις περί προστασίας των διακριτικών γνωρισμάτων ή του σήματος. Ο γενικός κανόνας του δικαίου των διακριτικών γνωρισμάτων που αποτυπώνεται και στο δίκαιο του σήματος, σύμφωνα με τον οποίο το διακριτικό γνώρισμα ή σήμα δεν πρέπει να αποτελεί την ουσία ή την αξία του εμπορεύματος, καθιστά, όμως, την άποψη αυτή αμφισβητούμενη, ιδίως στις περιπτώσεις που η μορφική διάπλαση του σχεδίου ή υποδείγματος αποτελεί την ουσία ή την αξία του αντίστοιχου προϊόντος³⁷⁹.

³⁷⁵ Δηλαδή η ζωή του προϊόντος διαρκεί έως έξι μήνες.

³⁷⁶ Η ΕΕ θέλοντας να επεκτείνει την προστασία των σχεδίων ή υποδειγμάτων και στις περιπτώσεις αυτές θεμελίωσε το ειδικό δικαίωμα προστασίας σχεδίων και υποδειγμάτων χωρίς υποχρεωτική διαδικασία καταχώρησης με μικρότερη διάρκεια προστασίας τριών ετών χωρίς δικαίωμα ανανέωσης, με τον Κανονισμό (ΕΚ) 6/2002. Περισσότερα για το μη κατοχυρωμένο σχέδιο και υπόδειγμα βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 3.9.1.

³⁷⁷ Εφόσον το σχέδιο ή υπόδειγμα πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 του Ν. 2121/1993. Η δυνατότητα παράλληλης προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας από τον χρόνο κατά τον οποίο δημιουργήθηκε ή αποτυπώθηκε με οποιαδήποτε μορφή προβλέπεται στο άρθρο 30 του π.δ. 259/1997.

³⁷⁸ Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αθέμιτης εκμετάλλευσης ξένης επαγγελματικής παροχής, σύμφωνα με το άρθρο 1 Ν. 146/1914.

³⁷⁹ Σελέκος, (1999), 169.

3. Το περιεχόμενο του δικαιώματος

Το δικαίωμα επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι απόλυτο και αποκλειστικό, και ως τέτοιο έχει περιεχόμενο τόσο θετικό όσο και αρνητικό³⁸⁰. Το θετικό δικαίωμα συνίσταται στην αποκλειστική εξουσία χρήσης του από τον δικαιούχο³⁸¹ ενώ το αρνητικό στην εξουσία του δικαιούχου να αποκλείει οποιοδήποτε τρίτο από την χρήση του σχεδίου ή υποδείγματος χωρίς την συγκατάθεσή του.

Οι επιμέρους εξουσίες του δικαιώματος συνιστούν πρωτίστως το περιουσιακό δικαίωμα³⁸² επί του σχεδίου ή υποδείγματος. Γίνεται, όμως, δεκτό ότι – μολονότι δεν προβλέπεται ρητά στο ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας τους – μέρος των εξουσιών που απορρέουν από το δικαίωμα στο βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα συνιστούν το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού αναγόμενο στις γενικές διατάξεις προστασίας της προσωπικότητας³⁸³.

Σε κάθε, όμως, περίπτωση το δικαίωμα επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι ενιαίο και η άσκηση κάθε επιμέρους εξουσίας που θα αναλυθεί στη συνέχεια ασκείται ως εξουσία διαφορετικού περιεχομένου. Οι επιμέρους εξουσίες που αναλύονται συστηματικά στις δύο κατηγορίες είναι αλληλένδετα συνδεδεμένες μεταξύ τους και ασκούνται παράλληλα χωρίς να γίνεται διαχωρισμός³⁸⁴ στην φύση τους ως περιουσιακών ή ηθικών εξουσιών του δικαιώματος επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος, γεγονός που τονίζει ιδιαίτερα την οικονομική (ουσιαστική) ενότητα του δικαιώματος³⁸⁵.

3.1. Το ηθικό δικαίωμα

Όπως αναφέρθηκε ήδη, το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού δεν αναγνωρίζεται ρητά ούτε στο π.δ. 259/1997 ούτε στην Οδηγία 98/71 σχετικά με τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων. Περιλαμβάνεται, ωστόσο, μία έμμεση αναγνώριση αυτού στον Κανονισμό 6/2002 της 12ης Δεκεμβρίου 2001 για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα, όπου προβλέπεται συγκεκριμένα πως **«ο δημιουργός του σχεδίου ή υποδείγματος έχει δικαίωμα, έναντι του υποβάλλοντος την αίτηση για καταχώριση ή του δικαιούχου καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος, να μνημονεύεται** Κανονισμού 6/2002 της 12ης Δεκεμβρίου 2001 για

³⁸⁰ Ρόκας, (1999), 80.

³⁸¹ Ιδίως την εξουσία αναπαραγωγής και διάθεσης των προϊόντων που φέρουν το σχέδιο ή υπόδειγμα.

³⁸² Όπως απειριθμούνται ενδεικτικά στο άρθρο 26 παρ. 1 και 2 του π.δ. 259/1997, άρθρο 12 παρ. 1 Οδηγίας 98/71/ΕΚ, άρθρο 19 παρ 1 Κανονισμού 6/2002.

³⁸³ Άρθρα Σ 5, ΑΚ 57, 59 και 60.

³⁸⁴ ΠολΠρΑθ 6152/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕλλΔνη (2013), 801 επ.

³⁸⁵ Σελέκος, (1999), 170.

τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα *Αν το σχέδιο ή υπόδειγμα είναι **αποτέλεσμα συλλογικής εργασίας, η μνεία της ομάδας αντικαθιστά την μνεία του ονόματος του δημιουργού***³⁸⁶.

Σε κάθε περίπτωση γίνεται δεκτό πως το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα από τη φύση του παρουσιάζει ένα στενό δεσμό³⁸⁷ μεταξύ του δημιουργού και της δημιουργίας του, η οποία αποτελεί στοιχείο της δημιουργικής προσωπικότητάς του και προστατεύεται με βάση τις γενικές διατάξεις³⁸⁸ για την προστασίας της προσωπικότητας³⁸⁹. Πρόκειται για δικαίωμα **απεριόριστο**, καθόσον περιλαμβάνει όλες τις εξουσίες που αφορούν τη σχέση του δημιουργού με το έργο του, **απόλυτο**, καθόσον ισχύει έναντι πάντων³⁹⁰ και στενά συνδεδεμένο με το περιουσιακό δικαίωμα που θα αναλυθεί στη συνέχεια.

Για την κατανόηση των επιμέρους εξουσιών του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος αξιοποιείται αναλογικά η ήδη ανεπτυγμένη μεθοδολογική ανάλυση του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Κατά τη γνώμη μας, όμως, η ιδιαίτερη φύση των σχεδίων και υποδειγμάτων περιορίζει την αναλογική εφαρμογή σε εκείνες μόνο από τις εξουσιών του ηθικού δικαιώματος επί του έργου Πνευματικής Ιδιοκτησίας που προσιδιάζουν³⁹¹. Ειδικότερα ισχύουν αναλογικά:

α) Εξουσία δημοσίευσης: πρόκειται για την πιο βασική εξουσία ηθικού χαρακτήρα και συνίσταται στο αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού να αποφασίσει για το χρόνο, τον τόπο, τον τρόπο και τις προϋποθέσεις που θα παρουσιάσει στο κοινό το σχέδιο ή υπόδειγμα που δημιούργησε. Σε αυτήν ακριβώς την εξουσία πραγματώνεται η αρχή της αποκλειστικότητας που χαρακτηρίζει το βιομηχανικό σχέδιο και ως εκ τούτου αυτή ανήκει στον δημιουργό απεριόριστα και μάλιστα με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο που ισχύει για τον δημιουργό έργου Πνευματικής Ιδιοκτησίας³⁹².

β) Αναγνώριση της πατρότητας του έργου: το δικαίωμα αναγνώρισης της πατρότητας του έργου παραδοσιακά αναλύεται σε επιμέρους δικαιώματα: α) το δικαίωμα της ουσιαστικής αναγνώρισης του δημιουργού του έργου και β) στο δικαίωμα προβολής του ονόματος του δημιουργού σε συνάφεια με το έργο του κατά

³⁸⁶ Άρθρο 18 του Κανονισμού 6/2002.

³⁸⁷ Δεσμός που παρουσιάζει πολλά κοινά σημεία με τη σχέση μεταξύ του δημιουργού και του έργου του στο δίκαιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

³⁸⁸ Άρθρα Σ 5, ΑΚ 57, 59 και 60.

³⁸⁹ Σελέκος, (1999), 174.

³⁹⁰ Και ως εκ τούτου μπορεί να προσβληθεί από οποιονδήποτε.

³⁹¹ Αναλογικά με όσα ισχύουν και στην προστασία προγραμμάτων Η/Υ τα οποία εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο εφαρμογής της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

³⁹² Σελέκος, (1999), 176.

τον πιο πρόσφορο τρόπο. Γίνεται δεκτό πως το δικαίωμα ουσιαστικής αναγνώρισης του δημιουργού ισχύει अपारंप्रक्त και στο βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, καθώς αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα της προσωπικότητας το οποίο κατοχυρώνεται συνταγματικά³⁹³. Δεν ισχύει, όμως, το ίδιο και με το δεύτερο επιμέρους ηθικό δικαίωμα. Η προβολή του ονόματος του δημιουργού σε συνάφεια με το έργο του δεν είναι συνήθης στο χώρο του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος σε αντίθεση με το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας όπου αυτό είναι επιβεβλημένο. Τούτο, διότι, δεν συνηθίζεται να αναγράφεται το όνομα του σχεδιαστή πάνω στο τελικό προϊόν που δημιουργήθηκε βάσει του σχεδίου ή υποδείγματος του καθώς συχνά δεν είναι ευχερής η αναγραφή του ονόματος αλλά και επειδή πρακτικά ο καταναλωτής δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το ποιος σχεδίασε το προϊόν αλλά κυρίως για το ποιος το κατασκεύασε. Ωστόσο, είναι δυνατόν να αναγνωριστεί η εξουσία αυτή κατ' εξαίρεση υπό την προϋπόθεση ότι έχει συμφωνηθεί ρητά μεταξύ του σχεδιαστή και του κατασκευαστή³⁹⁴. Η κατ' εξαίρεση αναγνώριση του δικαιώματος αναγραφής του ονόματος του σχεδιαστή επί του τελικού προϊόντος αποτελεί, άλλωστε, και επιλογή του νομοθέτη δεδομένου ότι στο άρθρο 20 παρ. 3 περ. γ' του π.δ. 259/1997 προβλέπεται δυνητικά η δήλωση του ονόματος του δημιουργού στην αίτηση για καταχώρηση βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος.

γ) Η εξουσία περιφρούρησης της ακεραιότητας του σχεδίου ή υποδείγματος: Η ακεραιότητα του έργου αποτελεί ειδικότερη έκφανση του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού στην Πνευματική Ιδιοκτησία και συνίσταται στην απαγόρευση οποιασδήποτε³⁹⁵ τροποποίησης του έργου χωρίς την άδεια του δημιουργού. Στο δίκαιο, ωστόσο, των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων η εξουσία αυτή απονέμεται μεν στον δημιουργό, όμως σε πολύ μικρότερη έκταση σε σχέση με την αντίστοιχη εξουσία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, ο δημιουργός μπορεί να απαγορεύσει τις μεταβολές εκείνες που βλάπτουν το σχέδιο ή υπόδειγμα και θίγουν κατά συνέπεια την φήμη και την επαγγελματική του εικόνα. Δεν μπορεί όμως να απαγορεύσει τις βελτιωτικές ή ακόμα και ουδέτερες τροποποιήσεις του σχεδίου του, καθώς η παραγωγική διαδικασία μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να επιβάλλει τις τροποποιήσεις αυτές κατά την επεξεργασία ή την κατασκευή του

³⁹³ Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος τα προσωπικότητας θεμελιώνεται στα άρθρα Σ 2 και 5. Επομένως οποιοσδήποτε περιορισμός του, π.χ. τυχόν συμφωνία περί υποχρέωσης του δημιουργού να μην αποκαλύψει την πατρότητα του στο επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα θα ήταν άκυρη ως παράνομη αλλά και ως αντίθετη στα χρηστά ήθη (ΑΚ 178 και 179), βλ. Σελέκο, (1999), 177.

³⁹⁴ Πρακτικά αυτό συμφωνείται όταν πρόκειται για δημιουργό μεγάλης φήμης.

³⁹⁵ Δηλαδή δεν απαγορεύονται μόνο οι βλαπτικές μετατροπές αλλά η απαγόρευση τροποποίησης εκτείνεται σε οποιαδήποτε επωφελή τροποποίηση του έργου.

τελικού προϊόντος που ο δημιουργός σχεδίασε. Κρίσιμο, επομένως, στοιχείο για να κριθεί η εξουσία της περιφρούρησης της ακεραιότητας του έργου υπέρ του δημιουργού είναι η τυχόν αναγραφή του ονόματος του δημιουργού στο τελικό προϊόν. Και αυτό διότι, ο μόνος τρόπος για να θιγεί η φήμη και η επαγγελματική εικόνα του δημιουργού είναι αν ο καταναλωτής ως τελικός αποδέκτης του προϊόντος γνωρίζει το πρόσωπό του.

Οι λοιπές επιμέρους εκφάνσεις του ηθικού δικαιώματος του δημιουργικού όπως έχουν συστηματικά αναλυθεί στο δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας δεν ισχύουν αναλογικά στο δίκαιο των σχεδίων και υποδειγμάτων. Τούτο διότι η εξουσία προσπέλασης αφορά κατά κύριο λόγο έργα μοναδικής ενσωμάτωσης ενώ η εξουσία μετάνοιας αφορά έργα λόγου ή επιστήμης και ως εκ τούτου δεν συνάδουν με τον χαρακτήρα των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί πως το ηθικό δικαίωμα³⁹⁶ του δημιουργού ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος στην προσωπικότητα είναι κατ' αρχήν απερίοριστο υπό την έννοια ότι η απαρίθμηση των ειδικότερων εκφάνσεών του είναι ενδεικτική και όχι εξαντλητική³⁹⁷.

3.2. Το περιουσιακό δικαίωμα

Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα αποτελεί δικαίωμα σε άυλο αγαθό το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί βιομηχανικά ή βιοτεχνικά οπότε να αποτελεί αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης. Συνεπώς, έχει από την φύση του πρωταρχικά περιουσιακό χαρακτήρα. Το περιουσιακό δικαίωμα επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος θεμελιώνεται στο π.δ. 259/1997 και παρουσιάζει τόσο αρνητικό όσο και θετικό περιεχόμενο.

Το αρνητικό περιεχόμενο του περιουσιακού δικαιώματος συνίσταται στο δικαίωμα του δικαιούχου να απαγορεύει σε οποιονδήποτε τρίτο τη χρήση του σχεδίου ή υποδείγματος χωρίς τη συγκατάθεσή του³⁹⁸. Το θετικό περιεχόμενο του δικαιώματος συνίσταται στην ενδεικτική απαρίθμηση στον νόμο μια σειράς χρήσεων που επιτρέπουν στον δικαιούχο να εκμεταλλευτεί εμπορικά το σχέδιο ή υπόδειγμά του³⁹⁹. Οι ενδεικτικές αυτές χρήσεις καλύπτουν ιδίως την κατασκευή, την προσφορά, τη διάθεση στην αγορά, την εισαγωγή, την εξαγωγή ή τη χρήση του προϊόντος στο οποίο έχει ενσωματωθεί ή εφαρμοστεί το σχέδιο ή υπόδειγμα καθώς και την αποθήκευση προϊόντος για τον σκοπό αυτό. Επομένως, το δικαίωμα εμπορικής ή

³⁹⁶ Τόσο στη Πνευματική Ιδιοκτησία όσο και στο δίκαιο των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων.

³⁹⁷ Σελέκος, (1999), 180.

³⁹⁸ Άρθρο 26 πρ. 1 π.δ. 259/1997.

³⁹⁹ Άρθρο 26 πρ. 2 π.δ. 259/1997.

οικονομικής εκμετάλλευσης του σχεδίου ή υποδείγματος ανήκει αποκλειστικά στον δικαιούχο. Οι επιμέρους εξουσίες οικονομικής εκμετάλλευσης οι οποίες ενδεικτικά απαριθμούνται στο νόμο είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητες υπό την έννοια ότι το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί σε περισσότερες από μία διαφορετικές χρήσεις. Καθεμία από τις χρήσεις αυτές μπορεί να αξιοποιηθεί ξεχωριστά χωρίς να παρεμποδίζει, αναιρεί ή επηρεάζει με οποιοδήποτε τρόπο τις υπόλοιπες. Αυτή ακριβώς η αυτοτέλεια των εξουσιών επιτρέπει τόσο τη χωριστή μεταβίβασή όσο και την χωριστή παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσής του σχεδίου ή υποδείγματος για καθεμία από τις χρήσεις αυτές⁴⁰⁰.

3.2.1. Περιορισμοί του περιουσιακού δικαιώματος

Το δικαίωμα του δικαιούχου να απαγορεύει την χρήση του σχεδίου ή υποδείγματος σε τρίτους δεν είναι απεριορίστο. Το π.δ. 259/1997 θέτει κάποιους περιορισμούς⁴⁰¹ στην άσκηση του δικαιώματός αυτού, περιορίζοντας την απαγόρευση σε οποιαδήποτε **εμπορική** και μόνο χρήση από τρίτο χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου. Έτσι το δικαίωμα επί του σχεδίου ή υποδείγματος δεν εκτείνεται στην **ιδιωτική μη επαγγελματική** χρήση καθώς και σε κάθε χρήση που εξυπηρετεί **διδακτικούς, ερευνητικούς ή πειραματικούς** σκοπούς και συγκεκριμένα: α) στη χρήση από ιδιώτη για **μη εμπορικούς** σκοπούς⁴⁰², β) σε πράξεις που γίνονται για **πειραματικούς ή ερευνητικούς** σκοπούς, γ) στην αναπαραγωγή του σχεδίου ή υποδείγματος **στο πλαίσιο διδασκαλίας ή με σκοπό την παράθεση παραδειγμάτων** υπό την προϋπόθεση ότι μνημονεύεται η πηγή και η χρήση δεν αντίκειται στα συναλλακτικά ήθη και δεν βλάπτει αδικαιολόγητα τη συνήθη εκμετάλλευση του σχεδίου ή υποδείγματος, δ) στον **εξοπλισμό πλοίων και αεροσκαφών τρίτης χώρας**, όταν εισέρχονται προσωρινά στο ελληνικό έδαφος, ε) στην **εισαγωγή στην Ελλάδα ανταλλακτικών και εξαρτημάτων** για την επισκευή αυτών των πλοίων ή αεροσκαφών και στ) στις ίδιες τις **επισκευές** των πλοίων ή αεροσκαφών.

4. Το αντικείμενο του δικαιώματος – Δικαίωμα σε άυλο αγαθό

Το δικαίωμα επί του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος περιορίζεται στην ίδια την διαμόρφωση της εξωτερικής εμφάνισης ενός βιομηχανικού ή

⁴⁰⁰ Σελέκος, (1999), 173.

⁴⁰¹ Άρθρο 26 παρ. 3 π.δ. 259/1997.

⁴⁰² Μπορεί δηλαδή ένας ιδιώτης να κατασκευάσει το προϊόν και να το χρησιμοποιήσει για να ικανοποιήσει απολύτως προσωπικές του ανάγκες.

βιοτεχνικού προϊόντος και δεν εκτείνεται στο προϊόν το οποίο τελικά κατασκευάζεται βάσει αυτού. Πρόκειται, δηλαδή για το δικαίωμα επί του άυλου αγαθού⁴⁰³ της συγκεκριμένης μορφικής διάπλασης χωρίς να ταυτίζεται με την υλική ενσωμάτωση του προϊόντος της διάνοιας. Σύμφωνα με την αρχή της **υλικής ενσωμάτωσης** που ισχύει στα άυλα αγαθά, το αντικείμενο των απόλυτων δικαιωμάτων παραμένει στο επίπεδο των νοημάτων και των τεχνικών ή αισθητικών επιτευγμάτων⁴⁰⁴. Προκειμένου, όμως, να αποκτήσει η ιδέα σημασία για το δίκαιο πρέπει αυτή με κάποιο τρόπο να εξωτερικευθεί αποκτώντας μια συγκεκριμένη υλική έκφραση⁴⁰⁵, προσιπή στις αισθήσεις, προκειμένου να καταστεί αντικείμενο των συναλλαγών, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει πως το προστατευόμενο προϊόν διανοίας ταυτίζεται με το υλικό υπόστρωμα του⁴⁰⁶.

Η υλική ενσωμάτωση του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος συντελείται είτε με την πρώτη γραφική παράσταση⁴⁰⁷ είτε με την πρώτη ενσωμάτωση ή την εφαρμογή του στο βιομηχανικό ή βιοτεχνικό προϊόν⁴⁰⁸ για το οποίο προορίζεται. Είναι, ωστόσο, αυτονόητο σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, πως δεν αποτελούν αυτά αντικείμενο του δικαιώματος του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος αλλά η μορφική διάπλαση του προϊόντος ως έργο διανοίας, δηλαδή ως άυλο αγαθό. Κρίσιμο στη συνέχεια είναι το ερώτημα ποια ακριβώς είναι εκείνη η μορφική διάπλαση που αποκτά νομικό ενδιαφέρον για την προστασία του δικαιώματος επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος.

4.1. Η γραφική ή φωτογραφική παράσταση

Το ακριβές αντικείμενο προστασίας του κατοχυρωμένου σχεδίου ή υποδείγματος προκύπτει από τη γραφική⁴⁰⁹ ή φωτογραφική⁴¹⁰ παράσταση που θα αναρτηθεί στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων του ΟΒΙ χωρίς να ενδιαφέρει αν

⁴⁰³ Τα δικαιώματα σε άυλα αγαθά είναι μεν απόλυτα αλλά δεν εφαρμόζονται σε αυτά οι αρχές του εμπράγματος δικαίου. Αντικείμενο του δικαιώματος είναι η «ιδέα» επί της οποίας δεν είναι δυνατή η εμπράγματη εξουσίαση ελλείψει υλικής υπόστασης, βλ. Ρόκα, 2011², 4 επ.

⁴⁰⁴ Σελέκος, (1999), 181.

⁴⁰⁵ Λιακόπουλος, (2000), 91.

⁴⁰⁶ Αυτό έχει ως συνέπεια οι έννομες σχέσεις που αφορούν το υλικό αντικείμενο να ρυθμίζονται αποκλειστικά από το αστικό δίκαιο ενώ οι έννομες σχέσεις που αφορούν το ίδιο το διανοητικό δημιούργημα να ρυθμίζονται από το ειδικό δίκαιο του εκάστοτε προστατευόμενου άυλου αγαθού, Σελέκος, (1999), 181.

⁴⁰⁷ Αφορά στη τρισδιάστατη απεικόνιση της εξωτερικής εμφάνισης ενός βιομηχανικού ή βιοτεχνικού προϊόντος, δηλαδή στο βιομηχανικό σχέδιο.

⁴⁰⁸ Αφορά στη τρισδιάστατη παράσταση της εξωτερικής εμφάνισης ενός βιομηχανικού ή βιοτεχνικού προϊόντος, δηλαδή στο βιομηχανικό υπόδειγμα.

⁴⁰⁹ Δισδιάστατο βιομηχανικό σχέδιο.

⁴¹⁰ Φωτογραφική απεικόνιση της τρισδιάστατης παράστασης του βιομηχανικού υποδείγματος.

θα υπάρξουν αλλαγές κατά την κατασκευή του τελικού προϊόντος⁴¹¹. Πρόκειται για την γραφική ή φωτογραφική παράσταση που πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύει την αίτηση καταχώρησης του σχεδίου ή υποδείγματος⁴¹² και η οποία καθορίζει οριστικά ποιο είναι το προστατευόμενο σχέδιο ή υπόδειγμα. Επομένως, η γραφική ή φωτογραφική παράσταση δεν αποτελεί ένα απλό έγγραφο της αίτησης αλλά οργανικό τμήμα της.

Η συγκεκριμενοποίηση του οριστικού προστατευόμενου σχεδίου ή υποδείγματος με την κατατεθειμένη γραφική ή φωτογραφική παράσταση συνάδει με την φύση του τυπικού συστήματος προστασίας του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος το οποίο λειτουργεί σε εξασφάλιση της ασφάλειας των συναλλαγών. Η τήρηση όλων των σχεδίων και υποδειγμάτων στο δημόσιο Μητρώο άρει τις όποιες αμφιβολίες σχετικά με τυχόν προσβολές ήδη υφιστάμενων δικαιωμάτων. Επίσης, επιβάλλεται και από την ίδια τη φύση του βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος που έχει ως αντικείμενο προστασίας την μορφική διάπλαση των προϊόντων και όχι το ίδιο το τελικό προϊόν⁴¹³.

Έχει, παλιότερα, διατυπωθεί η άποψη ότι η συγκεκριμενοποίηση του οριστικού σχεδίου ή υποδείγματος συντελείται με την περιγραφή αυτού στο κείμενο της αίτησης και όχι με την συνυποβαλλόμενη γραφική ή φωτογραφική παράσταση πλην όμως η άποψη αυτή κρίνεται λανθασμένη. Και αυτό γιατί το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα αποτελεί κατ' αρχήν αισθητική δημιουργία και επομένως είναι απαραίτητη η οπτική παρουσίαν του καθώς δεν είναι εφικτό να περιγραφεί λεκτικά με τέτοια λεπτομέρεια που να προστατεύει το σχέδιο ή υπόδειγμα από τυχόν προσβολές. Άλλωστε, σε κάθε περίπτωση η σύντομη περιγραφή του σχεδίου ή υποδείγματος είναι προαιρετική⁴¹⁴ επομένως ο ίδιος ο νομοθέτης έκρινε πως δεν είναι κρίσιμη για την οριστικοποίηση του ακριβούς περιεχομένου του δικαιώματος. Παρ' όλ' αυτά γίνεται δεκτό πως η συνοπτική περιγραφή, όπου υπάρχει, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διευκρινιστούν συγκεκριμένες διαμορφωτικές λεπτομέρειες του καταχωρημένου σχεδίου και υποδείγματος και ως εκ τούτου είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα για τον περιορισμό του δικαιώματος.

⁴¹¹ Δεν έχει, δηλαδή, κανένα νομικό ενδιαφέρον η τελική εξωτερική εμφάνιση που αποκτά το προϊόν προκειμένου να κυκλοφορήσει στην αγορά.

⁴¹² Άρθρο 20 παρ. 1 περ. ε' του π.δ. 259/1997.

⁴¹³ Σελέκος, (1999), 182 επ.

⁴¹⁴ Άρθρο 20 παρ. 3 περ. ε' π.δ. 259/1997.

4.2. Η μορφική διάπλαση *per se*

Όπως αναλύθηκε και παραπάνω, αντικείμενο του δικαιώματος βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι η συγκεκριμένη μορφική διάπλαση, δηλαδή η διαμόρφωση της εξωτερικής εμφάνισης ενός βιομηχανικού σχεδίου και υποδείγματος και όχι το προϊόν που προκύπτει από αυτό. Αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία, διότι ένα σχέδιο μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικά προϊόντα τα οποία μπορεί να μην αναφέρονται στην καταχώρηση του σχεδίου ή υποδείγματος. Η προστασία του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος επεκτείνεται και σε προϊόντα που δεν έχουν δηλωθεί στην αίτηση καταχώρησης του. Αυτό, άλλωστε, αποτέλεσε σαφή επιλογή του νομοθέτη ο οποίος, μολονότι θέτει ως υποχρεωτικό στοιχείο της αίτησης καταχώρησης τον προσδιορισμό του αντικειμένου (ή των αντικειμένων) στα οποία το σχέδιο ή υπόδειγμα προορίζεται να ενσωματωθεί⁴¹⁵, εντούτοις εντάσσει την ταξινόμηση των προϊόντων στο προαιρετικό περιεχόμενο της αίτησης. Πρακτικά, αυτό σημαίνει πως ο προσδιορισμός του αντικειμένου στο οποίο το σχέδιο ή υπόδειγμα προορίζεται να ενσωματωθεί δεν είναι αποκλειστικός επιτρέποντας την ελεύθερη εμπορική χρήση αυτού σε διαφορετικά προϊόντα⁴¹⁶. Έτσι, για παράδειγμα, μπορεί να καταχωρηθεί σχέδιο ή υπόδειγμα της εξωτερικής μορφής ενός αυτοκινήτου και εν συνεχεία ο δικαιούχος να χρησιμοποιήσει το ίδιο ακριβώς σχέδιο για την δημιουργία παιχνιδιού ή ως δισδιάστατη γραφική εικόνα σε μπλουζάκι κλπ.

Είναι, επίσης, σημαντικό να τονιστεί πως η διάκριση ανάμεσα στο σχέδιο ως δισδιάστατης απεικόνισης και το υπόδειγμα ως τρισδιάστατης απεικόνισης δεν έχει καμία νομική σημασία, αφού πρόκειται για ένα ενιαίο δικαίωμα που μπορεί να αποτυπωθεί είτε στην δισδιάστατη είτε στην τρισδιάστατη μορφή του⁴¹⁷.

Πρέπει, όμως, να επισημανθεί πως σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται η εφαρμογή καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος σε προϊόντα διαφορετικά από τα αναφερόμενα υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Τούτο είναι επιτρεπτό, στις περιπτώσεις που η μεταφορά της μορφικής διάπλασης σε προϊόν απομακρυσμένης αγοράς προσδίδει στην νεώτερη μορφική διάπλαση τον απαιτούμενο ατομικό χαρακτήρα για την προστασία του νέου σχεδίου ή υποδείγματος. Πρόκειται δηλαδή για περιπτώσεις όπου η αντιγραφή του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος δεν είναι προφανής

⁴¹⁵ Άρθρο 20 παρ. 2 περ. δ π.δ. 259/1997.

⁴¹⁶ Αντίθετη αντιμετώπιση θα περιόριζε υπέρμετρα το αντικείμενο προστασίας του δικαίου βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων, αφού θα άφηνε απροστάτευτο τον δικαιούχο σε περίπτωση προκλητικής αντιγραφής της μορφικής διάπλασης που δημιούργησε, *Σελέκος*, (1999), 187.

⁴¹⁷ Άλλωστε ο διεθνής όρος που χρησιμοποιείται για το σχέδιο ή υπόδειγμα είναι το *design* το οποίο περιλαμβάνει και τις δύο μορφές. Η ελληνική μεταφορά του όρου αποτελεί πρωτοτυπία, η οποία ίσως εκ πρώτης όψης δημιουργήσει αμφιβολίες για τα όρια του δικαιώματος.

αλλά απαιτεί εξαιρετική σχεδιαστική προσπάθεια⁴¹⁸. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για εξαίρεση που θα κριθεί αξιολογικά ανά περίπτωση.

5. Η έκταση της προστασίας

Όπως αναλύθηκε ανωτέρω σχετικά με την προσβολή του περιουσιακού δικαιώματος, ο δικαιούχος έχει το δικαίωμα να απαγορεύει σε κάθε τρίτο την οικονομική εκμετάλλευση του σχεδίου ή υποδείγματός του. Η έκταση της προστασίας του δικαιώματος του, όμως, είναι πολύ ευρύτερη από αυτή, αφού ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει και την εμπορική εκμετάλλευση διαφόρων παραλλαγών που δεν ταυτίζονται απόλυτα με το καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα αλλά προκαλούν εντύπωση ομοιότητας. Αυτό έχει μεγάλη πρακτική σημασία, δεδομένου ότι στο χώρο του σχεδίου ή υποδείγματος είναι σπάνια η πιστή αντιγραφή καθώς συνήθως οι τρίτοι συγκαλύπτουν την προσβολή του δικαιώματος πίσω από επουσιώδεις αλλαγές της μορφικής διάπλασης που αντιγράφουν⁴¹⁹. Παρά την προσπάθεια διαφοροποίησης μεταξύ των δύο σχεδίων ή υποδειγμάτων, το δικαίωμα στο καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα προσβάλλεται όταν το νέο σχέδιο ή υπόδειγμα δεν προκαλεί διαφορετική συνολική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη⁴²⁰ λαμβανομένου σε κάθε περίπτωση υπόψη και του βαθμού ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος⁴²¹.

Ως κριτήρια για τον εντοπισμό της ακριβούς έκτασης της προστασίας του δικαιώματος επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος χρησιμοποιούνται η μέτρηση της ατομικότητας και ο βαθμός διαφοροποίησης του σχεδίου ή υποδείγματος.

5.1. Η μέτρηση της ατομικότητας του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος

Στο δίκαιο των άυλων αγαθών ισχύει γενικά η αρχή ότι η έκταση της προστασίας τους είναι ανάλογη προς τον βαθμό δημιουργικότητας που διαθέτουν⁴²² ο οποίος αποτελεί αντικείμενο αξιολογικής κρίσης. Ειδικά στο δίκαιο των βιομηχανικών σχεδίων ο βαθμός δημιουργικότητας κρίνεται από την μέτρηση της ατομικότητας που παρουσιάζει⁴²³. Για τον προσδιορισμό της έκτασης προστασίας δεν

⁴¹⁸ Σελέκος, (1999), 188 επ.

⁴¹⁹ Σελέκος, (1999), 190 επ.

⁴²⁰ Άρθρο 27 παρ. 1 π.δ. 259/1997.

⁴²¹ Άρθρο 27 παρ. 2 π.δ. 259/1997.

⁴²² Δηλαδή, η έκταση προστασίας δεν είναι κοινή για όλα τα δικαιώματα αλλά κρίνεται ad hoc.

⁴²³ Για τον ατομικό χαρακτήρα ως ουσιαστικό κριτήριο του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα βλ. Κεφάλαιο 3 της παρούσης.

εξετάζεται αν συντρέχει η ουσιαστική προϋπόθεση του ατομικού χαρακτήρα αλλά το ύψος της ατομικότητας και ο βαθμός διαφοροποίησης που παρουσιάζει σε σχέση με άλλες γνωστές μορφικές διαπλάσεις της ίδιας ομάδας προϊόντων. Επιπλέον, εξετάζεται η απόσταση της ομάδας των προϊόντων στα οποία εφαρμόζεται το κρίσιμο σχέδιο ή υπόδειγμα από των προϊόντων στα οποία εφαρμόζονται τα όμοια βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα.

Για την εκτίμηση του βαθμού διαφοροποίησης πρέπει σε κάθε να συνεκτιμάται και ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού σε σχέση με τους περιορισμούς που τίθενται από τις τεχνικές λειτουργίες του προϊόντος⁴²⁴.

6. Μεταβίβαση – Άδειες εκμετάλλευσης δικαιώματος

6.1. Μεταβίβαση δικαιώματος

Το δικαίωμα επί του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος είναι δεκτικό μεταβίβασης τόσο εν ζωή όσο και αιτία θανάτου. Γίνεται δεκτό πως η δυνατότητα μεταβίβασης δεν αφορά μόνο το καταχωρημένο σχέδιο ή υπόδειγμα αλλά και το δικαίωμα πριν την κατάθεση⁴²⁵. Η συμφωνία μεταβίβασης πρέπει να είναι έγγραφη και ολοκληρώνεται με την καταχώρηση της έγγραφης συμφωνίας ή του κληρονομητηρίου στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων που τηρείται στον ΟΒΙ και δημοσιεύεται στο ΕΔΒΙ⁴²⁶.

Σε περίπτωση που το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει από κοινού σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα, μπορεί ο καθένας από αυτούς ξεχωριστά να μεταβιβάζει ελεύθερα το μερίδιό του που του αναλογεί⁴²⁷.

6.2. Άδειες εκμετάλλευσης δικαιώματος

Ο δικαιούχος μπορεί με έγγραφη συμφωνία να παραχωρήσει σε τρίτο άδεια εκμετάλλευσης του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος του. Η άδεια εκμετάλλευσης πρέπει να εγγραφεί στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων που τηρείται στον ΟΒΙ και δημοσιεύεται στο ΕΔΒΙ⁴²⁸. Σε περίπτωση που το βιομηχανικό

⁴²⁴ Σελέκος, (1999), 192 επ.

⁴²⁵ Ρόκας, (2011²), 82 επ.

⁴²⁶ Άρθρο 19 παρ. 1 π.δ. 259/1997.

⁴²⁷ Ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 12 παρ. 2 του Ν. 1733/1987 όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 19 παρ. 3 του π.δ. 259/1987.

⁴²⁸ Άρθρο 19 παρ. 2 π.δ. 259/1997.

σχέδιο ή υπόδειγμα ανήκει από κοινού σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα απαιτείται συμφωνία όλων των δικαιούχων⁴²⁹.

Η άδεια εκμετάλλευσης κατ' αρχήν δεν είναι αποκλειστική και δεν μεταβιβάζεται ή κληρονομείται, εκτός αν ρητά συμφωνήθηκε εγγράφως το αντίθετο⁴³⁰.

7. Απώλεια του δικαιώματος

Όπως έχει ήδη αναλυθεί ανωτέρω, το δικαίωμα στο σχέδιο ή υπόδειγμα υπόκειται σε χρονικό περιορισμό. Επομένως, μετά την πάροδο του χρόνου διάρκειας το δικαίωμα στο βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα αποσβήνεται και τίθεται ελεύθερο προς εκμετάλλευση από οποιοδήποτε τρίτο⁴³¹. Απόσβεση του δικαιώματος έχουμε και στην περίπτωση που ο δικαιούχος παραιτηθεί του δικαιώματός του ή δεν καταβάλλει τα τέλη καταχώρησης ή ανανέωσης του δικαιώματος⁴³².

Οποιοσδήποτε τρίτος έχει έννομο συμφέρον, μπορεί να ζητήσει δικαστικά την **ακύρωση** του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος εφόσον αποδείξει ότι α) ο κάτοχος του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος δεν είναι ο δημιουργός ή ο δικαιούχος ή ο διάδοχός τους, β) δεν πληρούνται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις του νέου και του ατομικού χαρακτήρα γ) τα χαρακτηριστικά της μορφής του προϊόντος ή τα χαρακτηριστικά διασύνδεσής τους δεν αποτελούν αντικείμενο προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 1 περ. β' και γ' του π.δ. 259/1997⁴³³, δ) η εκμετάλλευση ή δημοσίευσή του αντίκειται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη, ε) δεν πρόκειται για σχέδιο ή υπόδειγμα κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 εδ. α'⁴³⁴, στ) αν συγκρούεται με προηγούμενο σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει διατεθεί στο κοινό ή εάν διεκδικείται προτεραιότητα.

⁴²⁹ Ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 12 παρ. 3 του Ν. 1733/1987 όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 19 παρ. 3 του π.δ. 259/1997.

⁴³⁰ Ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 12 παρ. 4 του Ν. 1733/1987 όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 19 παρ. 3 του π.δ. 259/1997.

⁴³¹ Αν και δεν προβλέπεται ρητά, στην πράξη για λόγους ενημερότητας η απόσβεση του δικαιώματος σημειώνεται στο Μητρώο Σχεδίων και Υποδειγμάτων που τηρείται στον ΟΒΙ.

⁴³² Ρόκας, (2011²), 83.

⁴³³ Άρθρο 15 παρ. 1 εδ. β' και γ': «1. Δεν υφίσταται δικαίωμα σε σχέδιο ή υπόδειγμα όταν: β. τα χαρακτηριστικά της μορφής του προϊόντος υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική του λειτουργία. γ. τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης του προϊόντος πρέπει να αναπαραχθούν με της ακριβή μορφή και τις διαστάσεις τους, ώστε το προϊόν στο οποίο ενσωματώνεται ή εφαρμόζεται το σχέδιο ή υπόδειγμα να μπορεί να συνδεθεί μηχανικά με άλλο προϊόν ή να τοποθετηθεί μέσα, γύρω ή επάνω σε ένα άλλο προϊόν, ώστε καθένα από αυτά να μπορεί να επιτελεί τη λειτουργία του».

⁴³⁴ Άρθρο 2 παρ. 1 εδ. α': «Σχέδιο ή υπόδειγμα: η εξωτερικά ορατή εικόνα του συνόλου ή μέρους ενός προϊόντος, η οποία προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει, ιδίως η γραμμή, το περίγραμμα, το χρώμα, το σχήμα η μορφή και/ή τα υλικά του ίδιου του προϊόντος και/ή της διακόσμησης που φέρει.»

Στον Κανονισμό 6/2002⁴³⁵ προβλέπεται, επιπλέον, ότι μεταγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί να ακυρωθεί στην περίπτωση που γίνεται χρήση διακριτικού σημείου, στον δικαιούχο του οποίου παρέχει το κοινοτικό δίκαιο ή η νομοθεσία του συγκεκριμένου κράτους μέλους που διέπει το σημείο αυτό, δικαίωμα απαγόρευσης αυτής της χρήσης. Αυτό το ζήτημα απασχόλησε το ΔΕΕ στην απόφαση Beifa Group κατά ΓΕΕΑ⁴³⁶. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η εταιρεία Beifa Group Co. Ltd κατέθεσε αίτηση για την καταχώριση σχεδίου ή υποδείγματος, επικαλούμενη δικαίωμα προτεραιότητας, λόγω προγενέστερης καταχώρισης του σχεδίου ή υποδείγματος στο αρμόδιο γραφείο της Κίνας. Πρόκειται για ένα σχέδιο που καταχωρήθηκε στην κατηγορία «όργανα γραφής» και απεικόνιζε το σχέδιο ενός μαρκαδόρου υπογράμμισης. Κατά του σχεδίου αυτού, κατέθεσε αίτηση ακύρωσης η εταιρεία Schwan-Stabilo Schwanhäusser GmbH & Co για τον λόγο, μεταξύ άλλων, ότι είχε ήδη καταχωρήσει παρόμοιο σχέδιο ως **σήμα** ενώπιον του αρμόδιου γραφείου σημάτων στη Γερμανία. Το ΔΕΕ στην απόφασή του έκρινε ότι δεν συνάγεται από το άρθρο 25 παρ. 1 περ. ε' του Κανονισμού 6/2002 ότι προϋπόθεση για την ακυρότητα του σχεδίου ή υποδείγματος είναι να αναπαράγεται εξ ολοκλήρου και λεπτομερώς το προγενέστερο διακριτικό σημείο. Χρήση του σημείου μπορεί να συντρέχει ακόμα και αν στο επίμαχο σχέδιο δεν εμφανίζονται ορισμένα στοιχεία του διακριτικού σημείου ή έχουν προστεθεί σε αυτό άλλα στοιχεία, ιδίως αν τα στοιχεία στα οποία διαφέρει είναι δευτερεύουσας σημασίας. Αυτό ισχύει, αν ληφθεί υπόψη ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, το κοινό συγκρατεί στη μνήμη του ατελή μόνο εικόνα των σημάτων, διαπίστωση που ισχύει άλλωστε για κάθε είδους διακριτικό σημείο. Επομένως, ακόμα και αν γίνουν αλλαγές στο σχέδιο ή υπόδειγμα, δεν είναι βέβαιο ότι το κοινό θα τις αντιληφθεί από μνήμης τις τροποποιήσεις αυτές. Αντίθετα, είναι πιθανό το κοινό να θεωρήσει πως το εν λόγω διακριτικό σημείο, όπως το έχει συγκρατήσει στη μνήμη του, χρησιμοποιείται στο επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα. Αυτή η ερμηνευτική προσέγγιση, άλλωστε, είναι η μόνη που μπορεί να διασφαλίσει αποτελεσματικά την προστασία του δικαιούχου προγενέστερου σήματος και να διατηρήσει τη συνοχή μεταξύ των οικείων διατάξεων του Κανονισμού 6/2002 και των διατάξεων και των διατάξεων της Οδηγίας 89/104⁴³⁷ ή των Κανονισμών 40/94⁴³⁸ και 207/2009⁴³⁹. Στα

⁴³⁵ Άρθρο 25 παρ. 1 περ. ε' Κανονισμού 6/2002.

⁴³⁶ Απόφαση της 12/5/2008, υπόθεση T-148/08, Beifa Group κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2010:190. Ομοίως, απόφαση της 25/4/2013, υπόθεση T-55/12, Su-Shan Chen κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2013:219.

⁴³⁷ Οδηγία 104/1989 της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1988 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, ΕΕ 11.2.89 L 40/1.

⁴³⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 40/1994 της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1993 για το κοινοτικό σήμα, ΕΕ 14.1.1994 L 11/1.

κείμενα αυτά προβλέπεται ότι ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος έχει δικαίωμα να απαγορεύει τη χρήση μεταγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος τόσο στην περίπτωση που στο εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα χρησιμοποιείται σημείο πανομοιότυπο με το προγενέστερο σήμα, που καλύπτουν αμφότερα πανομοιότυπα προϊόντα ή υπηρεσίες, όσο και στις περίπτωση που στο κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα χρησιμοποιείται σημείο του οποίου η ομοιότητα προς το προγενέστερο σήμα είναι τέτοια, ώστε, λαμβανομένης υπόψη και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται, αντίστοιχα, από το επίμαχο σήμα και το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα υφίσταται κίνδυνος σύγχυσης του κοινού. Πρέπει, ακόμα, να επισημανθεί πως ο δικαιούχος μεταγενέστερου καταχωρισμένου σήματος δεν μπορεί να επικαλεσθεί τις ανωτέρω διατάξεις προκειμένου να ζητήσει την ακύρωση του μεταγενέστερου κοινοτικού σχεδίου, γιατί ο δικαιούχος του σχεδίου μπορεί να αμυνθεί κατά της απαγορεύσεως αυτής ζητώντας με ανταγωγή την ακύρωση του μεταγενέστερου σήματος. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί, πως προϋπόθεση για να ακυρωθεί το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα είναι να προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο⁴⁴⁰ ή η νομοθεσία του κράτους μέλους που διέπει το προγενέστερο διακριτικό σημείο το **δικαίωμα απαγόρευσης της χρήσεως** του σημείου αυτού σε μεταγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα.

Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα που θα ακυρωθεί με δικαστική απόφαση θεωρείται πως δεν επέφερε εξ' αρχής κανένα από τα αποτελέσματά του χωρίς ωστόσο να βλάπτονται από την ακύρωση τυχόν αποφάσεις περί προσβολής του δικαιώματος που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου ή συμβάσεις που έχουν συναφθεί και εκτελεστεί πριν την ακύρωση⁴⁴¹. Τέλος, είναι δυνατή η κήρυξη της ακυρότητας ακόμα και μετά την λήξη ισχύος του καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος, την παραίτηση ή την έκπτωση από αυτό.

⁴³⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 207/2009 της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009 για το κοινοτικό σήμα (Κωδικοποιημένη έκδοση), ΕΕ 24.3.2009, L 78/1.

⁴⁴⁰ Αν πρόκειται για κοινοτικό σήμα.

⁴⁴¹ Άρθρο 16 παρ. 4 π.δ. 259/1997.

8. Ένδικα βοηθήματα προστασίας

8.1. Αγωγή αποζημίωσης

Σε περίπτωση που ο δικαιούχος⁴⁴² σχεδίου ή υποδείγματος ασκήσει αγωγή που αφορά την παραποίηση/απομίμηση ή την επαπειλούμενη παραποίηση/απομίμηση, έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το Δικαστήριο α) την αποκατάσταση της ζημίας ή την απόδοση της ωφέλειας από την αθέμιτη εκμετάλλευση του σχεδίου ή αποζημίωση ανάλογη προς το τίμημα της άδειας εκμεταλλεύσεως και β) την καταστροφή των προϊόντων που παρανόμως κατασκευάστηκαν σε περίπτωση που ο εναγόμενος καταδικαστεί⁴⁴³.

Το Δικαστήριο, εφόσον διαπιστώσει την παραποίηση/απομίμηση έχει την δυνατότητα α) να απαγορεύσει στον εναγόμενο να συνεχίσει τις ενέργειες που παραποιούν/απομιμούνται ή επαπειλούν να παραποιήσουν/απομιμηθούν, β) να κατασχέσει τα προϊόντα παραποίησης/απομίμησης, γ) να κατασχέσει τα υλικά και τις εφαρμογές που χρησιμοποιούνται για να κατασκευαστεί το προϊόν παραποίησης ή απομίμησης σε περίπτωση που ο κάτοχος αυτών γνώριζε τον σκοπό για τον οποίο προορίζονταν ή αν ο σκοπός αυτός ήταν προφανής και δ) να επιβάλλει οποιαδήποτε κύρωση κρίνει σκόπιμο σε κάθε περίπτωση και προβλέπεται από το δίκαιο⁴⁴⁴ του κράτους μέλους στο οποίο διαπράχθηκαν ή επαπειλούνται να διαπραχθούν οι πράξεις παραποίησης/απομίμησης. Η αστική προστασία κατά τα ανωτέρω, επομένως, θεμελιώνεται στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, εθνικής και κοινοτικής, σε περίπτωση δε υπαίτιας προσβολής του αποκλειστικού δικαιώματος επί σχεδίου ή υποδείγματος είναι δυνατή και η αποζημίωση λόγω αδικοπραξίας⁴⁴⁵.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ζήτημα, αν μπορεί ο δικαιούχος σχεδίου ή υποδείγματος να στραφεί απευθείας με αγωγή για παραποίηση/απομίμηση κατά δικαιούχου μεταγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος το οποίο αποτελεί παραποίηση/απομίμηση του δικού του ή αν πρέπει να ζητήσει πρώτα την ακύρωση του μεταγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος. Επ' αυτού του ζητήματος κλήθηκε να απαντήσει το ΔΕΕ στην απόφαση *Celaya Emparanza y Galdos International κατά Proyectos Integrales de Balizamiento*⁴⁴⁶ επί των ακόλουθων πραγματικών

⁴⁴² Την αγωγή μπορεί να ασκήσει και εκείνος που έχει καταθέσει αίτηση για καταχώριση σχεδίου ή υποδείγματος, αλλά δεν του έχει χορηγηθεί ακόμα πιστοποιητικό καταχώρισης με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 17 του Ν. 1733/1987.

⁴⁴³ Αλεξανδρή, (2005), 330.

⁴⁴⁴ Συμπεριλαμβάνεται και το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο.

⁴⁴⁵ ΑΚ 914 επ.

⁴⁴⁶ Απόφαση της 16/2/2012, υπόθεση C-488/10, *Celaya Emparanza y Galdos International κατά Proyectos Integrales de Balizamiento*, ECLI:EU:C:2012:88.

περιστατικών: η Cegaza είναι δικαιούχος κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος αποτελούμενου από σηματοδοτούμενο οριοδείκτη προοριζόμενο για την οδική σήμανση από το 2005. Στα τέλη του 2007 η PROIN έθεσε σε κυκλοφορία έναν σηματοδοτούμενο οριοδείκτη, ο οποίος, κατά τη γνώμη της Cegaza δεν δημιουργούσε διαφορετική συνολική εντύπωση από τον οριοδείκτη που είχε η ίδια καταχωρίσει ως σχέδιο ή υπόδειγμα. Για το λόγο αυτό, ζήτησε εξωδίκως από την PROIN να παύσει την απομίμηση τον Ιανουάριο του 2008. Η PROIN αρνήθηκε το γεγονός ότι ο οριοδείκτης αποτελούσε απομίμηση του προγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος αλλά παρ' όλ' αυτά δεσμεύτηκε να τροποποιήσει το σχέδιό της. Εν συνεχεία, τον Απρίλιο του 2008 η PROIN κατέθεσε αίτηση για καταχώριση του επίμαχου σηματοδοτούμενου οριοδείκτη ως σχεδίου ή υποδείγματος, το οποίο δημοσιεύτηκε στο μητρώο των κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων τον Μάιο του 2008. Εν συνεχεία η Cegaza άσκησε αγωγή για παραποίηση/απομίμηση καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος, ισχυριζόμενη ότι η προσφορά, η προώθηση των πωλήσεων, η διαφήμιση, η αποθήκευση, η εμπορία και η διανομή του επίμαχου οριοδείκτη συνιστούν προσβολή του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματός της επί του προγενέστερα καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος. Η PROIN άσκησε ανταγωγή και αντέτίνει, μεταξύ άλλων, ότι η Cegaza δεν νομιμοποιείται να ασκήσει αγωγή για παραποίηση/απομίμηση του καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος της, στο μέτρο που ο τεθείς, από την ίδια, σε κυκλοφορία σηματοδοτούμενος οριοδείκτης αποτελεί αναπαραγωγή σχεδίου ή υποδείγματος της το οποίο είναι επίσης καταχωρισμένο, και πως εφόσον η εν λόγω καταχώριση δεν έχει ακυρωθεί, η ίδια ως δικαιούχος έχει δικαίωμα χρήσης βάσει του Κανονισμού, οπότε η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος δεν συνιστά παραποίηση/απομίμηση.

Επί του ζητήματος αυτού, το ΔΕΕ παρατήρησε κατ' αρχήν ότι ο Κανονισμός δεν περιέχει διάταξη που να προβλέπει τη δυνατότητα του δικαιούχου προγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος να ασκήσει αγωγή για παραποίηση/απομίμηση κατά του δικαιούχου μεταγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος. Διαπιστώνει, όμως, παράλληλα ότι κατά τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 19 παρ. 1 του Κανονισμού, δεν περιλαμβάνεται διάκριση στην έννοια του «τρίτου» ανάλογα με το αν είναι δικαιούχος καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος ή όχι. Συνάγεται, επομένως, το συμπέρασμα ότι, κατά το γράμμα της εν λόγω διάταξης, το καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα παρέχει στον δικαιούχο του το αποκλειστικό δικαίωμα να το χρησιμοποιεί και να απαγορεύει σε «οποιοδήποτε τρίτο» τη χρήση του χωρίς τη δική του συγκατάθεση. Ομοίως, το άρθρο 10 παρ. 1 του Κανονισμού προβλέπει ότι η προστασία που παρέχει το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εκτείνεται σε «οποιοδήποτε σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο δεν προκαλεί

στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση». Οι διατάξεις, δε, του Κανονισμού πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της **αρχής της προτεραιότητας**, δυνάμει της οποίας το προγενέστερο καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα έχει προτεραιότητα έναντι κάθε μεταγενέστερης καταχώρισης. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της διαδικασίας καταχώρισης των σχεδίων και υποδειγμάτων, σύμφωνα με την οποία το EUIPO⁴⁴⁷ (εν προκειμένω) προχωρά σε διεκπεραιωτικό έλεγχο τυπικής, κυρίως, φύσεως, ο οποίος δεν απαιτεί εξέταση επί της ουσίας προκειμένου να προσδιορίσει πριν την καταχώριση εάν το σχέδιο ή υπόδειγμα εάν το σχέδιο ή υπόδειγμα πληροί τους ουσιαστικούς όρους προστασίας και ο οποίος, σε αντίθεση με τη διαδικασία καταχώρισης του Κανονισμού 207/2009 για το κοινοτικό σήμα, δεν προβλέπει φάση παρέχουσα στον δικαιούχο προγενέστερου σχεδίου ή υποδείγματος την δυνατότητα να εναντιωθεί σε μεταγενέστερη καταχώριση. Υπό τις συνθήκες αυτές, μόνο η ερμηνεία του όρου «οιοσδήποτε τρίτος» με τρόπο που να περιλαμβάνει και το τρίτο δικαιούχο μεταγενέστερου καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος μπορεί να εγγυηθεί την αποτελεσματική προστασία των καταχωρισμένων κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων που επιδιώκει ο Κανονισμός, καθώς και την πρακτική αποτελεσματικότητα των αγωγών για παραποίηση/απομίμηση.

8.2. Παροχή προσωρινής προστασίας

Παράλληλα, στις περιπτώσεις που ο δικαιούχος ασκήσει αγωγή αποζημίωσης κατά τα ανωτέρω, είναι δυνατόν να αναζητηθεί και η παροχή προσωρινής προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων δυνάμει α) των σχετικών διατάξεων του ΚΠολΔ περί ασφαλιστικών μέτρων, β) των ειδικών διατάξεων περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, όταν αυτή ασκείται σωρευτικά και γ) των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1383/2003⁴⁴⁸ του Συμβουλίου της 22/7/2003 για την παρέμβαση των τελωνειακών αρχών έναντι εμπορευμάτων που είναι ύποπτα ότι παραβιάζουν ορισμένα δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και για τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται έναντι των εμπορευμάτων που διαπιστώνεται ότι παραβιάζουν παρόμοια δικαιώματα με αίτημα την παροχή προσωρινής διοικητικής προστασίας⁴⁴⁹.

⁴⁴⁷ Πρώην ΓΕΕΑ.

⁴⁴⁸ Κανονισμού (ΕΚ) 1383/2003 του Συμβουλίου της 22/7/2003 για την παρέμβαση των τελωνειακών αρχών έναντι εμπορευμάτων που είναι ύποπτα ότι παραβιάζουν ορισμένα δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και για τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται έναντι των εμπορευμάτων που διαπιστώνεται ότι παραβιάζουν παρόμοια δικαιώματα, 2.8.2003, L 196/7.

⁴⁴⁹ Αίτηση παρεμβάσεως των τελωνειακών αρχών.

8.2.1. Ασφαλιστικά μέτρα

Αντικείμενο της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων είναι η διάγνωση της ύπαρξης ή μη ενός δικαιώματος του αιτούντος. Το Δικαστήριο, εφόσον πιθανολογεί τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 682 ΚΠολΔ μπορεί με απόφασή του να προχωρήσει στη λήψη ενδεδειγμένων ασφαλιστικών μέτρων⁴⁵⁰.

Η εξασφάλιση ή η διατήρηση του δικαιώματος μπορεί να προστατευτεί προσωρινά με τα κάποιο από τα ασφαλιστικά μέτρα που προβλέπονται περιοριστικά στα άρθρα 704 – 738 ΚΠολ. Επιπλέον, μπορεί να προστατευτεί με τις διατάξεις περί προσωρινής ρύθμισης της κατάστασης⁴⁵¹, όπου και δεν προβλέπονται ασφαλιστικά μέτρα με συγκεκριμένο περιεχόμενο, αλλά το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει κατά την κρίση του όποιο μέτρο κρίνει σκόπιμο για προβλεπόμενη πράξη, παράλειψη ή ανοχή με τις επιφυλάξεις του άρθρου 692 ΚΠολΔ⁴⁵²

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το Δικαστήριο μπορεί κατά την κρίση του να διατάξει τα ακόλουθα ασφαλιστικά μέτρα, τα οποία δεν αποτελούν ικανοποίηση δικαιώματος: α) την συντηρητική κατάσχεση του καθ' ου, β) την προσωρινή απαγόρευση στον καθ' ου να ενεργεί κατά τρόπο που να απομιμείται – παραποιεί σχέδιο ή υπόδειγμα του αιτούντος ή να επαπειλείται απομίμηση / παραποίηση του, γ) την προσωρινή κατάσχεση των προϊόντων απομίμησης / παραποίησης, δ) την κατάσχεση των υλικών και εφαρμογών που χρησιμοποιούνται πρωτίστως για την κατασκευή των προϊόντων απομίμησης / παραποίησης, ε) την προσωρινή απαγόρευση παραγωγής, εισαγωγής, εμπορίας και διάθεσης του προϊόντος εκ μέρους του καθ' ου, στ) την απειλή χρηματικής ποινής και προσωπικής κρατήσεως ως μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης της απόφασης που θα εκδοθεί και ζ) οποιοδήποτε άλλο ασφαλιστικό μέσο κριθεί σκόπιμο για τη διασφάλιση του δικαιώματος του αιτούντος, όπως η μεσεγγύηση.

Επιπλέον, είναι δυνατή και η έκδοση προσωρινής διαταγής, η οποία θα πρέπει να χορηγείται και ερήμην του καθ' ού, ακόμα και με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 64 του Ν. 2121/1993 για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και σε συμφωνία με το άρθρο 89 παρ. 2 και 90 παρ. 1 του Κανονισμού 6/2002 σύμφωνα με τα οποία το Δικαστήριο κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων λαμβάνει, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, μέτρα με τα οποία εξασφαλίζεται η συμμόρφωση προς τις διατάξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1.

⁴⁵⁰ ΜονΠρΒερ 400/1990, ΕΕμπΔ (1991), 151.

⁴⁵¹ Άρθρο 732 επ. ΚΠολΔ.

⁴⁵² Αλεξανδρής, (2005), 332 επ.

8.3. Η διοικητική προστασία του δικαιούχου σχεδίου ή υποδείγματος

Το εμπόριο πειρατικών προϊόντων⁴⁵³ επιφέρει σημαντική ζημιά στους φορείς δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και σε όσους αντλούν εξ αυτών δικαιώματα κατασκευής και εμπορίας και εξαπατά τους καταναλωτές σχετικά με την νόμιμη διακίνηση των προϊόντων αυτών. Για την προστασία των δικαιωμάτων αυτών και την καταπολέμηση της πειρατείας εκδόθηκε ο Κανονισμός 1383/2003⁴⁵⁴ για την παρέμβαση των τελωνειακών αρχών έναντι εμπορευμάτων που είναι ύποπτα ότι παραβιάζουν ορισμένα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και για τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται έναντι των εμπορευμάτων που διαπιστώνεται ότι παραβιάζουν παρόμοια δικαιώματα. Στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. β' περιγράφεται η έννοια του όρου «εμπορεύματα που παραβιάζουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας», στα οποία για τους σκοπούς του συγκεκριμένου Κανονισμού περιλαμβάνονται **«β. τα «πειρατικά εμπορεύματα», ήτοι τα εμπορεύματα τα οποία είναι ή περιέχουν αντίγραφα κατασκευασμένα χωρίς τη συγκατάθεση είτε του δικαιούχου δικαιώματος δημιουργού ή συγγενικού δικαιώματος ή δικαιώματος επί σχεδίου ή υποδείγματος, ανεξαρτήτως του εάν έχει καταχωρηθεί σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, είτε προσώπου στο οποίο έχει δοθεί η άδεια από τον δικαιούχο στη χώρα παραγωγής, εφόσον η κατασκευή των εν λόγω αντιγράφων θα προσέβαλε το δικαίωμα σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (5), ή σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους του οποίου τις τελωνειακές αρχές υποβάλλεται η αίτηση παρέμβασης».**

Ο Κανονισμός καθορίζει τους όρους παρέμβασης των τελωνειακών αρχών όσον αφορά σε εμπορεύματα που θεωρούνται ότι παραβιάζουν δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν υποβάλλεται διασάφηση για διάθεσή τους σε ελεύθερη κυκλοφορία, για εξαγωγή ή επανεξαγωγή τους σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κανονισμού 2913/1992⁴⁵⁵ και β) όταν ανακαλύπτονται κατά τον έλεγχο που πραγματοποιείται επί εμπορευμάτων που εισάγονται ή εξάγονται από το τελωνιακό έδαφος της ΕΕ καθώς και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν οι αρμόδιες αρχές, όταν αποδεικνύεται πως τα εμπορεύματα

⁴⁵³ Προϊόντων παραποίησης/απομίμησης.

⁴⁵⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 1383/2003 της 22ας Ιουλίου 2003 για την παρέμβαση των τελωνειακών αρχών έναντι εμπορευμάτων που είναι ύποπτα ότι παραβιάζουν ορισμένα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και για τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται έναντι των εμπορευμάτων που διαπιστώνεται ότι παραβιάζουν παρόμοια δικαιώματα, 2.2.2003, L 196/7.

⁴⁵⁵ Κανονισμός (ΕΟΚ) 2913/92 της 12ης Οκτωβρίου 1992 περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνιακού κώδικα, 19.10.1992, L 302/1.

παραβιάζουν τα δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας που προστατεύει ο Κανονισμός.

Οι τελωνειακές αρχές μπορούν να παρέμβουν είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αίτησης του δικαιούχου του δικαιώματος ως εξής:

α) **Αίτηση παρέμβασης των τελωνειακών αρχών:** Στο άρθρο 5 του Κανονισμού 1383/2003 προβλέπεται η δυνατότητα του δικαιούχου ενός εκ των προστατευόμενων δικαιωμάτων να καταθέσει αίτηση παρέμβασης προς τις τελωνειακές αρχές κάθε κράτους – μέλους της ΕΕ για την προστασία του δικαιώματός του από προσβολές προερχόμενες από πειρατικά εμπορεύματα. Ιδίως για τους δικαιούχους δικαιωμάτων επί σχεδίου ή υποδείγματος⁴⁵⁶ προβλέπεται η δυνατότητα να στοχεύει η αίτηση στην παρέμβαση τελωνειακών αρχών ενός ή περισσότερων κρατών μελών πλέον των τελωνειακών αρχών του Κράτους στο οποίο κατατέθηκε η αίτηση. Εφόσον η αίτηση γίνει δεκτή, η αρμόδια τελωνειακή αρχή καθορίζει το χρονικό διάστημα παρέμβασης της, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος. Ιδίως όμως σχετικά με αίτηση δικαιούχου σχεδίου ή υποδείγματος, το διάστημα παρέμβασης, εφόσον γίνει δεκτή η αίτηση, ορίζεται σε ένα έτος και μπορεί να παραταθεί μετά από γραπτή αίτηση του δικαιούχου. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας και εφόσον διαπιστωθεί ότι τα εμπορεύματα παραβιάζουν τα προστατευόμενα, από τον Κανονισμό, δικαιώματα εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο άρθρο 16 του Κανονισμού, όπου, συγκεκριμένα, απαγορεύεται η χορήγηση άδειας εισόδου στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, η ελεύθερη κυκλοφορία τους, η έξοδός τους από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, η εξαγωγή τους, η επανεξαγωγή τους, η υπαγωγή σε καθεστώς αναστολής ή υπαγωγή σε ελεύθερη ζώνη ή σε ελεύθερη αποθήκη⁴⁵⁷.

β) **Αυτεπάγγελτη παρέμβαση της τελωνειακής αρχής:** Στο άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 1383/2003 προβλέπεται η αυτεπάγγελτη δυνατότητα παρέμβασης των τελωνειακών αρχών ακόμα και πριν κατατεθεί ή εγκριθεί η αίτηση παρέμβασης του δικαιούχου, υπό την προϋπόθεση ότι προκύψουν βάσιμες υποψίες ότι τα συγκεκριμένα εμπορεύματα παραβιάζουν κάποιο από τα προστατευόμενα δικαιώματα. Στη περίπτωση αυτή, οι αρχές έχουν την δυνατότητα να αναστείλουν την χορήγηση άδειας παραλαβής των εμπορευμάτων ή να τα δεσμεύσουν για διάστημα τριών εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της κοινοποίησης από τον δικαιούχο και από τον διασαφιστή ή τον κάτοχο των εμπορευμάτων, εφόσον οι τελευταίοι αυτοί

⁴⁵⁶ Ομοίως για τους δικαιούχους κοινοτικού σήματος, κοινοτικού δικαιώματος δημιουργού νέας φυτικής ποικιλίας ή ονομασίας προελεύσεως ή γεωγραφικής ένδειξης ή γεωγραφικού προσδιορισμού που προστατεύεται από την Κοινότητα.

⁴⁵⁷ Αλεξανδρής, (2005), 334 επ.

είναι γνωστοί, προκειμένου να δοθεί στον δικαιούχο η δυνατότητα να υποβάλει αίτηση παρέμβασης.

9. Κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα

Με τον Κανονισμό 6/2002 για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα εισάγεται στην ΕΕ το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα ως απαραίτητο στοιχείο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Πρόκειται για ένα ενιαίο δικαίωμα που τυγχάνει προστασίας σε ολόκληρη την ΕΕ⁴⁵⁸ με μία και μόνη καταχώρηση στο ΕUIPO⁴⁵⁹. Η ουσιώδης διαφορά που εισάγεται με τον Κανονισμό είναι η καινοτομία της θεμελίωσης⁴⁶⁰ ενός ειδικού δικαιώματος επί μη καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος⁴⁶¹.

Το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα βασίζεται στην **αρχή της ενότητας**, σύμφωνα με την οποία η καταχώρηση, η μεταβίβαση, η απώλεια και η χρήση του κοινοτικού σχεδίου και υποδείγματος ισχύει σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ⁴⁶². Η εισαγωγή του θεσμού του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος στοχεύει στην αποφυγή της κατάτμησης της εσωτερικής αγοράς, η οποία παρουσιαζόταν εξαιτίας κυρίως του υψηλού κόστους προστασίας του σχεδίου ή υποδείγματος σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ χωριστά. Παρ' ολ' αυτά το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα δεν καταργεί τα εθνικά σχέδια ή υποδείγματα ούτε υπερισχύει έναντι αυτών. Πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη είναι η ομαλή συνύπαρξη του κοινοτικού σχεδίου με τα αντίστοιχα εθνικά⁴⁶³. Έτσι, το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εξομοιώνεται πλήρως με τα εθνικά καθώς θεωρείται στο σύνολό του και σε ολόκληρη την ΕΕ ως καταχώριση σχεδίου ή υποδείγματος του Κράτους – μέλους στο οποίο έχει την έδρα ή την κατοικία του ο δικαιούχος κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης ή, έχει την εγκατάστασή του σε περίπτωση που δεν ισχύουν τα ανωτέρω. Η αίτηση για την καταχώριση του σχεδίου ή υποδείγματος αντιστοιχεί, άλλωστε, με συνήθη εθνική κατάθεση, λαμβάνοντας κατά περίπτωση υπόψη τυχόν δικαίωμα προτεραιότητας που επικαλείται ο δικαιούχος⁴⁶⁴.

⁴⁵⁸ Επομένως, διατηρείται σε ισχύ η αρχή της εδαφικότητας, η οποία πλέον καλύπτει τα γεωγραφικά όρια ολόκληρης της ΕΕ.

⁴⁵⁹ Πρώην ΓΕΕΑ.

⁴⁶⁰ Άρθρο 1 παρ. 2 περ. α' του Κανονισμού 6/2002.

⁴⁶¹ Νομοθετική καθιέρωση του μη καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος προϋπήρχε μόνο στη Μεγάλη Βρετανία.

⁴⁶² Συνεπώς ισχύει η αρχή του όλα ή τίποτα σύμφωνα με την οποία αν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα δεν μπορεί να καταχωρηθεί σε ένα κράτος μέλος λόγω σύγκρουσης με προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα απορρίπτεται η καταχώρησή του ως κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα.

⁴⁶³ Αρχή της συνύπαρξης των κοινοτικών με τα εθνικά σχέδια και υποδείγματα.

⁴⁶⁴ Αλεξανδρής, (2005), 328.

Κατά τα επιμέρους στοιχεία του, το κοινοτικό σχέδιο και υπόδειγμα περιέχει τις ίδιες ρυθμίσεις με το εθνικό καταχωρημένο σχέδιο και υπόδειγμα γεγονός που κατέστη εφικτό λόγω της εναρμόνισης των εθνικών δικαίων που είχε ήδη επιβληθεί με την Οδηγία 98/71/ΕΚ για την νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων.

9.1. Μη καταχωρημένο βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα – Sui generis δικαίωμα

Όπως έχει ήδη εκτεθεί ανωτέρω, το τυπικό σύστημα κατοχύρωσης του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος και η καθυστέρηση που αυτό συνεπάγεται στερούσε μια σειρά βιομηχανικών προϊόντων μικρής διάρκειας ζωής από την προστασία των δικαιωμάτων τους. Για το λόγο αυτό, ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε να θέσει και αυτά υπό την προστασία του σχεδίου ή υποδείγματος καθιερώνοντας ένα ειδικό δικαίωμα σε μη καταχωρημένο σχέδιο και υπόδειγμα με σύντομη διάρκεια προστασίας τριών ετών που αρχίζει από την ημερομηνία που διατέθηκε για πρώτη φορά στο κοινό εντός της ΕΕ. Το κρίσιμο χρονικό σημείο που η πρώτη διάθεση θεωρείται ότι συντελέστηκε είναι η ημέρα κατά την οποία το σχέδιο ή υπόδειγμα δημοσιεύτηκε, εκτέθηκε, χρησιμοποιήθηκε στο εμπόριο ή κατέστη γνωστό στους ειδικευμένους κύκλους του συγκεκριμένου κλάδου που δραστηριοποιούνται εντός της ΕΕ. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα δικαίωμα που προσεγγίζει το δικαίο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας υπό την έννοια ότι η σύσταση του δικαιώματος είναι ελεύθερη διατυπώσεων, κρίνεται *ad hoc* και το βάρος αποδείξεως φέρει ο δημιουργός ή ο δικαιούχος.

Ο δικαιούχος του μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος έχει λιγότερες εξουσίες από τον δικαιούχο του καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος, αφού του απονέμεται το δικαίωμα να απαγορεύσει σε τρίτο την χρήση μόνο εφόσον η αμφισβητούμενη χρήση απορρέει από αντίγραφο του προστατευόμενου σχεδίου ή υποδείγματος⁴⁶⁵. Επομένως, η προστασία του μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος δεν επεκτείνεται και σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου δεύτερος δημιουργός είχε την ίδια σύλληψη αλλά ανεξάρτητα από τον δικαιούχο του καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος.

Ο Κανονισμός 6/2002⁴⁶⁶ θεσπίζει το τεκμήριο εγκυρότητας των μη καταχωρισμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων. Σύμφωνα με αυτό, στις διαδικασίες που απορρέουν από αγωγές παραποίησης/απομίμησης ή επαπειλούμενης παραποίησης/απομίμησης, τα Δικαστήρια κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων

⁴⁶⁵ Άρθρο 19 παρ. 2 του Κανονισμού 6/2002.

⁴⁶⁶ Άρθρο 85 παρ. 2 του Κανονισμού 6/2002.

θεωρούν το μη καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα έγκυρο, εάν ο δικαιούχος αποδεικνύει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 11 του Κανονισμού ή εάν προσκομίζει στοιχεία για τον ατομικό χαρακτήρα του σχεδίου ή υποδείγματος. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο εναγόμενος μπορεί να προσβάλει το κύρος του μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος υποβάλλοντας είτε ένσταση είτε ανταγωγή ακυρότητας. Στην απόφαση *Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores*⁴⁶⁷ το ΔΕΕ έκρινε ότι είναι ασυμβίβαστη με την διάταξη αυτή η ερμηνεία κατά την οποία η απόδειξη της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 11 του Κανονισμού περιλαμβάνει και την απόδειξη ότι το συγκεκριμένο σχέδιο ή υπόδειγμα πληροί επίσης το σύνολο των προϋποθέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 3 έως 9 του Κανονισμού για το λόγο ότι δεν συνάδει με τον σκοπό της απλότητας και της ταχύτητας ο οποίος δικαιολογεί⁴⁶⁸ την προστασία των μη καταχωρισμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων. Επισημαίνεται, περαιτέρω, στην απόφαση αυτή, ότι η διάκριση που γίνεται στο άρθρο 85 του Κανονισμού 6/2002 μεταξύ των διαδικασιών που αφορούν τα καταχωρισμένα και μη καταχωρισμένα σχέδια ή υποδείγματα υπαγορεύεται από την ανάγκη να καθορίζεται για τα μη καταχωρισμένα σχέδια ή υποδείγματα αφενός η ημερομηνία από την οποία αρχίζει να ισχύει η προβλεπόμενη προστασία και αφετέρου το συγκεκριμένο αντικείμενο προστασίας, δεδομένου ότι λόγω της ελλείψεως διατυπώσεως είναι πιο δυσχερής ο εντοπισμός των στοιχείων αυτών.

Άλλωστε, αν γινόταν δεκτό πως ο δικαιούχος είχε την αυξημένη υποχρέωση να αποδείξει ότι συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις των άρθρων 3 έως 9 του Κανονισμού, τότε θα καθίστατο άνευ αντικειμένου και νοήματος η πρόβλεψη ότι ο εναγόμενος μπορεί να προσβάλλει το κύρος του σχεδίου ή υπομνήματος με ένσταση ή ανταγωγή που θα υποβάλλει ενώπιον του Δικαστηρίου. Τέλος, το ΔΕΕ στην ίδια απόφαση επισημαίνει ότι η γραμματική διατύπωση του άρθρου 85 παρ. 2 του Κανονισμού 6/2002, σύμφωνα με την οποία ο δικαιούχος είναι υποχρεωμένος να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία για τον ατομικό χαρακτήρα του μη καταχωρισμένου σχεδίου ή υποδείγματος, δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται υποχρέωση απόδειξης για τον ατομικό χαρακτήρα του σχεδίου ή υποδείγματος. Πράγματι, μολονότι είναι αναγκαίο να διευκρινίζει ο δικαιούχος το ακριβές αντικείμενο της προστασίας που διεκδικεί λόγω της ελλείψεως διατυπώσεων καταχωρίσεως, αρκεί εν τούτοις να προσκομίσει τα στοιχεία που συνιστούν τον ατομικό χαρακτήρα του εν λόγω σχεδίου ή υποδείγματος, να προσδιορίσει, δηλαδή, το ή τα στοιχεία τα

⁴⁶⁷ Απόφαση της 19/6/2014, υπόθεση C-345/13, *Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores*, ECLI:EU:C:2014:2013.

⁴⁶⁸ Αιτιολογικές σκέψεις 16 και 17 του Κανονισμού 6/2002.

οποία προσδίδουν, κατά την κρίση του, στο σχέδιο ή υπόδειγμα τον απαιτούμενο ατομικό χαρακτήρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ:

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. Γαλλία

1.1 Ιστορική αναδρομή

Τον Ιούλιο του 1793, αμέσως μετά την Γαλλική Επανάσταση, θεσπίστηκε στη Γαλλία ο πρώτος νόμος για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Προέβλεπε αποκλειστικό δικαίωμα διανομής και πώλησης κάθε είδους πνευματικού έργου μέσα στα όρια της Γαλλικής Δημοκρατίας για όλη τη διάρκεια ζωής του δημιουργού και δέκα χρόνια μετά τον θάνατο του. Είχε από τότε διατυπωθεί ο προβληματισμός εάν στις αισθητικές δημιουργίες⁴⁶⁹ περιλαμβάνονταν και τα σχέδια ή υποδείγματα ή μόνο τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών. Μία πρώιμη απόφαση του Γαλλικού Ανώτατου Δικαστηρίου απεφάνθη ότι η προστασία του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας εκτεινόταν και στις ταπετσαρίες τοίχου, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζει αν τις αντιλαμβάνεται ως σχέδια ή υποδείγματα. Δημιουργήθηκαν τότε δύο Σχολές σχετικά με το ζήτημα αυτό, εκ των οποίων η μία υποστήριζε πως μόνο τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών πληρούσαν τις προδιαγραφές του πνευματικού έργου ενώ η άλλη υποστήριζε πως και τα σχέδια ή υποδείγματα μπορούν να προστατευτούν ως πνευματικά έργα.

Μέσα στο γενικότερο αυτό πλαίσιο εκδηλώθηκε μεγάλη πίεση από τους βιομηχανικούς και βιοτεχνικούς κύκλους της χώρας⁴⁷⁰ για θεσμοθέτηση νομικού πλαισίου προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων με αποτέλεσμα την ψήφιση του πρώτου ειδικού νομοθετήματος⁴⁷¹ τον Μάρτιο του 1806 για την προστασία σχεδίων, το οποίο, όμως, παρείχε περιορισμένη προστασία, τόσο ποιοτικά, στην προστασία σχεδίων σε μεταξένιο ύφασμα, όσο και τοπικά, αφού αρχικά είχε ισχύ μόνο στη Λυών. Τελικά, όμως, η ισχύς επεκτάθηκε και σε άλλες πόλεις οπότε και δημιουργήθηκε χωριστό ειδικό γραφείο⁴⁷² κατάθεσης των σχεδίων και υποδειγμάτων σε κάθε πόλη. Η χρονική διάρκεια προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων μπορούσε να είναι ένα, τρία ή πέντε έτη. Ο πρώιμος αυτός νόμος περί προστασίας

⁴⁶⁹ Beaux – arts.

⁴⁷⁰ Πρωτεργάτες της πίεσης για την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων ήταν οι παρασκευαστές μεταξίου στη Λυών.

⁴⁷¹ Πρόκειται για τη δεύτερη χώρα σε Ευρωπαϊκό έδαφος, μετά τη Μεγάλη Βρετανία, που εισήγαγε ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων.

⁴⁷² Conseil de prud' homme.

των σχεδίων και υποδειγμάτων προκάλεσε διάφορα προβλήματα με κυριότερα τα ακόλουθα:

α) δημιουργήθηκε έντονη δυσaráεσκεια στους αποκλεισμένους βιομηχανικούς και βιοτεχνικούς κύκλους σχετικά με την αποκλειστική προστασία των μεταξένιων υφασμάτων. Η πίεση που άσκησαν οδήγησε σε μία ευρύτερη ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου που επέκτεινε την προστασία σε όλα τα είδη σχεδίων,

β) ιδιαίτερα προβληματική κρίθηκε η λειτουργία χωριστών γραφείων για την κατάθεση των σχεδίων και υποδειγμάτων εξαιτίας των προβλημάτων δικαιοδοσίας που ανέκυψαν, ιδίως στις περιπτώσεις όπου ο αιτών την προστασία ήταν μόνιμος κάτοικος διαφορετικής πόλης από αυτήν του δικαιούχου του προσβαλλόμενου κατατεθειμένου σχεδίου, και

γ) η έκδοση μιας απόφασης του Γαλλικού Ανώτατου Δικαστηρίου η οποία έκρινε ότι οι δικαιούχοι ενός σχεδίου υπάγονταν στο προστατευτικό πεδίο του νόμου μόνο εάν είχαν καταθέσει το σχέδιο στο ειδικό γραφείο πριν την εμπορική κυκλοφορία και εκμετάλλευσή του, γεγονός που τους στέρησε τη δυνατότητα να δοκιμάσουν την εμπορική επιτυχία του σχεδίου για ένα χρονικό διάστημα πριν την κατάθεση του σχεδίου στο ειδικό γραφείο.

1.2 Το δίλημμα του 19^{ου} αιώνα

Σύντομα ξεκίνησε μία διαμάχη σχετικά με το αν η προστασία των σχεδίων μπορούσε να τεθεί υπό το πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή περιοριζόταν στο ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των σχεδίων δεδομένου ότι έγινε εμφανής η διττή φύση των σχεδίων και η δυνατότητα προστασίας τους είτε ως έργο που ενέπιπτε στο προστατευτικό πεδίο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας είτε ως αυτοτελές και ανεξάρτητο δικαίωμα προκαλώντας την αναπόφευκτη σύγκρουση μεταξύ των δύο νομοθετικών συστημάτων. Στην διαμάχη αυτή ενεπλάκη και η γαλλική νομολογία καθώς την περίοδο αυτή εκδόθηκαν πολλές αντιφατικές δικαστικές αποφάσεις με διαφορετική αιτιολογία⁴⁷³ και αντιφατικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις⁴⁷⁴.

⁴⁷³ Υπήρχαν από την μία μεριά δικαστικές αποφάσεις οι οποίες έκριναν ότι τα σχέδια ήταν έργα που ενέπιπταν πλήρως στο πεδίο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και από την άλλη αποφάσεις οι οποίες απέκλειαν την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας είτε με την αιτιολογία ότι προστατεύονταν από ειδικό νομοθετικό πλαίσιο το οποίο υπερτερούσε του γενικού πλαισίου προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, είτε διότι δεν πληρούσαν τα κριτήρια αναγνώρισης ως έργων τέχνης.

⁴⁷⁴ Ερμηνείες προσεγγίσεις στη βάση π.χ. του σκοπού του έργου ανεξαρτήτως του αισθητικού περιεχομένου του, του τρόπου αναπαραγωγής, όπου αν αυτός ήταν μηχανικός αποκλειόταν η προστασία ως πνευματικού έργου, της πρόθεσης του δικαιούχου να το εκμεταλλευτεί εμπορικά ή να το παρουσιάσει στο κοινό σαν έργο τέχνης, της επαγγελματικής δραστηριότητας του δικαιούχου κλπ.

1.3 Η θεωρία της ενότητας της Τέχνης

Με την αλλαγή του αιώνα υπερίσχυσε το δόγμα **της ενότητας της Τέχνης** σύμφωνα με το οποίο αναγνωρίστηκε ο διττός χαρακτήρας των σχεδίων και έγινε αποδεκτή η δυνατότητα σωρευτικής προστασίας τους είτε ως έργων διανοίας που ενέπιπταν στο πεδίο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας είτε ως αυτοτελών απόλυτων δικαιωμάτων σε άυλο αγαθό που προστατεύονταν από το ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των σχεδίων.

Το δόγμα βασίζεται στην ιδεολογική θεώρηση της τέχνης σύμφωνα με την οποία είναι αδιανόητο να διακρίνεις μεταξύ διαφορετικών μορφών δημιουργικής προσπάθειας. Επίσης τονίστηκε το γεγονός ότι όπως είναι δυνατόν τα έργα τέχνης να καταστούν αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής, είναι επίσης δυνατόν τα βιομηχανικά σχέδια να ανέλθουν στο επίπεδο ενός έργου τέχνης. Υπό την θεώρηση αυτή, γίνεται δεκτό ότι η Τέχνη είναι αφοσιωμένη στην ενοποίηση των πιο ακραίων εκδηλώσεών της και ως εκ τούτου δεν μπορεί να καθορισθεί ούτε υπό το πρίσμα της ομορφιάς αλλά ούτε καν από τα αισθητικά ερεθίσματα που προκαλεί.

Κατόπιν τούτου, η Γαλλική θεωρία κατέληξε στο γεγονός ότι κάθε προσπάθεια για την δημιουργία ενός κριτηρίου που θα διαχωρίζει την τέχνη από την βιομηχανία θα πρέπει να περιέχει μία αξιολογική δικανική κρίση βασισμένη σε μια υποκειμενική θεώρηση της αισθητικής. Το δόγμα οδήγησε στην αναθεώρηση του ειδικού πλαισίου προστασίας των σχεδίων οπότε και θεσμοθετήθηκε πλέον η δυνατότητα σωρευτικής προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων⁴⁷⁵.

1.4 Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας

Στη Γαλλία σήμερα ισχύει ο Γαλλικός Κώδικας Διανοητικής Ιδιοκτησίας σύμφωνα με τον οποίο ο δικαιούχος ενός σχεδίου μπορεί να προστατευτεί σωρευτικά δυνάμει των διατάξεων περί προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, περί προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων ή περί αθέμιτου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα:

α) Προστασία δυνάμει των διατάξεων Πνευματικής Ιδιοκτησίας: Κάθε έργο απλής, εφαρμοσμένης ή βιομηχανικής τέχνης μπορεί να προστατευτεί *per se* ως δικαίωμα Πνευματικής Προστασίας. Για την προστασία των σχεδίων ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας τίθενται δύο μόνο περιορισμοί: α) το σχέδιο πρέπει να εκφράζει την προσωπικότητα του δημιουργού του ανεξάρτητα από το είδος του, τον τρόπο έκφρασής του, την αξία ή τον σκοπό του και β) το σχέδιο δεν πρέπει να

⁴⁷⁵ Suthersanen, (2000), 135 επ.

υπαγορεύεται αποκλειστικά από τις τεχνικές λειτουργίες του προϊόντος στο οποίο θα εφαρμοστεί.

β) Ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας βιομηχανικών σχεδίων: Το περιεχόμενο προστασίας βάσει της ειδικής νομοθεσίας μετά την εναρμόνιση του ειδικού δικαίου δυνάμει της Οδηγίας 98/71/EK της 13ης Οκτωβρίου 1998 για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων και μετά την έκδοση του Κανονισμού 6/2002 της 12ης Δεκεμβρίου 2001 για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα είναι παρόμοιο με το ισχύον στην Ελλάδα, όπως αναλυτικά αναπτύχθηκε ανωτέρω.

2. Ηνωμένο Βασίλειο

2.1 Ιστορική αναδρομή

Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μια μακρά ιστορία στην προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων ήδη από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Ήδη από το 1734 είχε θεσμοθετηθεί η προστασία της γκραβούρας, ως πνευματικού έργου, η οποία το 1766 επεκτάθηκε σε κάθε είδους τυπογραφία⁴⁷⁶. Το 1787 τέθηκε σε ισχύ η Πράξη για την Ενίσχυση των Τεχνών του Σχεδιασμού και της Εκτύπωσης σε ύφασμα⁴⁷⁷ το οποίο αποτέλεσε το πρώτο ειδικό νομοθετικό κείμενο για την προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων. Στο προστατευτικό πεδίο της Πράξης αυτής τέθηκαν οι σχεδιαστές, οι τυπογράφοι και οι ιδιοκτήτες κάθε νέου και πρωτότυπου σχεδίου οι οποίοι αποκτούσαν το αποκλειστικό δικαίωμα επί του σχεδίου για χρονική περίοδο δύο μηνών. Η πράξη είχε στο επίκεντρο της τα σχέδια υφάσματος, ενός εμπορικού κλάδου με πολύ μεγάλη οικονομική σημασία, καθώς ένα από τα κυρίαρχα αγγλικά προϊόντα ήταν τα βαμβακερά υφάσματα με λουλουδένιες παραστάσεις. Το μέγεθος της ζήτησης τέτοιων υφασμάτων έγινε εμφανές με την πρόοδο της τεχνολογίας οπότε και επινοήθηκαν διάφορες τεχνικές μέθοδοι για την ταχύτερη παραγωγή των υφασμάτων με αποτέλεσμα να αυξηθεί η παραγωγή στην Μεγάλη Βρετανία από ένα εκατομμύριο σε δεκαέξι εκατομμύρια κομμάτια. Η γιγάντωση της βιοτεχνίας βαμβακερών υφασμάτων εκτόξευσε τα δημόσια έσοδα σε τέτοιο βαθμό που οδήγησε στην ανάγκη να προστατευτεί πάση θυσία από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, ιδίως από την πλευρά της Γαλλίας. Η νομοθετική προστασία της βιοτεχνίας του βαμβακερού υφάσματος περιελάμβανε την παρεμπόδιση εξαγωγής τεχνικών μεθόδων και μηχανημάτων παραγωγής στο εξωτερικό. Σε αυτήν ακριβώς την χρονική συγκυρία, τέθηκε σε ισχύ η ανωτέρω Πράξη, με την οποία τα σχέδια

⁴⁷⁶ Π.χ. κειμένων, πορτραίτων, έργων τέχνης, χαρτών, αρχιτεκτονικών έργων κλπ.

⁴⁷⁷ Λινό, Βαμβάκι, Μουσελίνα κλπ.

προστατεύονταν για περίοδο ενός έτους. Παράλληλα η περίοδος προστασίας των σχεδίων γκραβούρας και τυπογραφίας αυξήθηκε σε 3 μήνες.

Η παρεχόμενη προστασία βασίστηκε στο πρότυπο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, αφενός διότι η βιομηχανία σχεδιασμού υφασμάτων είχε άμεση σχέση με την τέχνη της γκραβούρας και της τυπογραφίας, τα οποία είχαν τεθεί υπό την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και αφετέρου διότι την περίοδο εκείνη δεν υπήρχε στη Μεγάλη Βρετανία ο διαχωρισμός μεταξύ της Πνευματικής και της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

2.2 Οι νομοθετικές επιλογές του 19^{ου} αιώνα

Η βιομηχανική και τεχνολογική πρόοδος σε συνδυασμό με την κυκλοφορία ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού προϊόντων βιομηχανικού σχεδιασμού στην αγορά έφεραν στο προσκήνιο την ανάγκη επανεξέτασης της νομοθεσίας για τα σχέδια. Κατά την περίοδο 1839 – 1883 είχαν συσταθεί 12 Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, είχαν επεξεργαστεί 12 νομοσχέδια και είχαν τεθεί σε ισχύ συνολικά 10 Πράξεις. Παρ' όλ' αυτά δεν είχε εξελιχτεί ιδιαίτερα η συζήτηση σχετικά με το τι εμπεριείχε η έννοια του σχεδίου. Οι Βρετανοί καλλιτέχνες, σχεδιαστές, αρχιτέκτονες και παραγωγοί έθεσαν υπόψη των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών ότι υπήρχε ανάγκη για μεγαλύτερη προστασία των σχεδίων για τους ακόλουθους λόγους: α) η ποιότητα των σχεδίων παρέμενε φτωχή εξαιτίας του φόβου της πειρατείας⁴⁷⁸, β) η ισχύουσα περίοδος προστασίας 3 μηνών παρείχε ανεπαρκή προστασία για τους παραγωγούς έναντι της πειρατείας δεδομένης και της μεγάλου χρονικού διαστήματος που απαιτούσε η παραγωγή των σχεδίων από την ημέρα δημιουργίας του σχεδίου, γ) τα σχέδια έπρεπε να έχουν ενιαία προστασία με τις γκραβούρες, δ) δεν υπήρχε σαφής ορισμός της έννοιας της πρωτοτυπίας του σχεδίου, ε) οι δικαστικές αποφάσεις ήταν απρόβλεπτες, στ) η επιβεβλημένη προστασία ήταν ακριβή και περίπλοκη σε τέτοιο βαθμό που τελούσε σε πλήρη αναντιστοιχία με την μικρή χρονική διάρκεια προστασίας⁴⁷⁹ και ζ) η απώλεια κεφαλαίων λόγω έλλειψης εξαγωγών προϊόντων στο εξωτερικό και ιδίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Διατυπώθηκε, τότε η πρόταση να δημιουργηθεί διαφορετικό καθεστώς προστασίας ανάλογα με την φύση των προϊόντων.

Όλα αυτά οδήγησαν στην ψήφιση τεσσάρων Πράξεων: δύο Πράξεων Πνευματικής Ιδιοκτησίας επί σχεδίων το 1839, της Πράξης Σχεδίων του 1842 και της

⁴⁷⁸ Φόβος που μεγάλωνε εξαιτίας της τεχνολογικής προόδου που καθιστούσε πιο εύκολη την αντιγραφή.

⁴⁷⁹ Σε αντίθεση με τη Γαλλία η οποία πρόσφερε προστασία με καλύτερους οικονομικούς όρους.

Πράξης Πνευματικής Ιδιοκτησίας της σχεδιαστικής πατέντας το 1850. Με την πρώτη Πράξη Πνευματικής Ιδιοκτησίας επί σχεδίων το 1839 επεκτάθηκε η παρεχόμενη προστασία και σε άλλα είδη υφάσματος, ενώ με τη δεύτερη πραγματοποιήθηκαν αρκετές σημαντικές αλλαγές όπως η θεσμοθέτηση συστήματος καταχώρισης και η επέκταση της προστασίας σε κάθε αντικείμενο παραγωγής. Η νομολογία περαιτέρω καθόρισε πως η νομοθεσία περί προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων απένειμαν στους δικαιούχους τους ένα αποκλειστικό μονοπώλιο επ' αυτών.

Το σύστημα καταχώρησης των σχεδίων ή υποδειγμάτων υπήρξε πολύ δημοφιλές γιατί δεν υπήρχε ή δυνατότητα εναλλακτικής προστασίας με το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας μέχρι το 1911. Κατά την περίοδο αυτή, σπάνια προέκυπτε το πρόβλημα της επικάλυψης μεταξύ των δύο νομοθεσιών καθώς υπήρχε σαφής διάκριση σχετικά με τα υποκείμενα προστασίας του κάθε δικαίου. Στις σπάνιες περιπτώσεις, όμως, που τύχαινε, τα δικαστήρια αρνούνταν να επεκτείνουν την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας στα σχέδια ή υποδείγματα.

2.3. Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας

Η Πράξη του 1911, με την οποία διευρύνθηκε η έννοια των αισθητικών έργων, άνοιξε τον δρόμο για την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων με το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Σε αυτά περιλαμβάνονταν έργα ζωγραφικής, σχεδίου, γλυπτικής, αισθητικών δεξιολογημάτων, αρχιτεκτονικών έργων, χαρακτηριστικών και φωτογραφιών. Παράλληλα, το πλαίσιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας επεκτάθηκε ώστε να καλύπτει και την αναπαραγωγή σε «οποιαδήποτε υλική μορφή» παρά τις, έως εκείνη τη στιγμή, προσπάθειες της νομολογίας να το διατηρήσει περιορισμένο. Προκειμένου να περιοριστούν τα προβλήματα επικάλυψης των δύο δικαίων, τέθηκε σαφής αποκλεισμός από την προστασία των σχεδίων ή υποδειγμάτων εκείνων των έργων που μπορούσαν μεν να καταχωρηθούν ως τέτοια, αλλά ο δικαιούχος δεν είχε την πρόθεση να τα αναπαράγει μέσω βιομηχανικής ή βιοτεχνικής διαδικασίας.

Έτσι, τέθηκε σε ισχύ ο κανόνας του «**κριτηρίου των τουλάχιστον 50 κομματιών**»⁴⁸⁰, σύμφωνα με τον οποίο το όριο για την επιλογή ανάμεσα στο ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων και την Πνευματική Ιδιοκτησία ήταν η βιομηχανική ή βιοτεχνική αναπαραγωγή τουλάχιστον 50 όμοιων προϊόντων ή η πρόθεση του δικαιούχου να προχωρήσει στην αναπαραγωγή αυτού τουλάχιστον του αριθμού προϊόντων.

⁴⁸⁰ More than 50 test.

Η Πράξη του 1949 για τα καταχωρημένα σχέδια προέβλεπε ότι τα σχέδια που υπαγορεύονταν από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος δεν μπορούσαν να καταχωρηθούν και ως εκ τούτου να προστατευτούν ως απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα. Μπορούσαν να προστατευτούν μόνο εκείνα τα σχέδια που ήταν «ελκυστικά στο μάτι»⁴⁸¹. Αυτή η διάκριση ερχόταν σε αντίθεση με αυτό που οι σχεδιαστές θεωρούσαν άξιο προστασίας, οι οποίοι απέρριπταν τα σχέδια που δεν αναδείκνυαν την λειτουργία του προϊόντος και θεωρούσαν ότι ο στόχος του πετυχημένου βιομηχανικού σχεδίου ήταν η δημιουργία προϊόντων που εξυπηρετούσαν τον εμπορικό σκοπό τους⁴⁸². Επιπλέον, η Πράξη αυτή προσδιόρισε πως οι απαιτούμενες ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας των σχεδίων ήταν να είναι νέα και πρωτότυπα⁴⁸³. Τέλος, η διάρκεια προστασίας των σχεδίων ήταν πενταετής και μπορούσε να ανανεωθεί δύο φορές ακόμα, με ανώτατο όριο προστασίας τα δεκαπέντε χρόνια. Το 1988 αυξήθηκε η διάρκεια προστασίας του σχεδίου, οπότε και πλέον ο δικαιούχος μπορούσε να παρατείνει το δικαίωμα επί τέσσερις πενταετίες, οπότε και το ανώτατο χρονικό διάστημα προστασίας έφτανε τα είκοσι πέντε χρόνια.

Η Πράξη του 1956 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας προχώρησε ένα βήμα παραπέρα και επέτρεπε στον δικαιούχο ενός σχεδίου ή υποδείγματος να προστατεύσει το έργο του στα πλαίσια του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας υπό την προϋπόθεση ότι δεν αξιοποιούσε βιομηχανικά και εμπορικά το σχέδιό του.

Η αντιμετώπιση του ζητήματος της επικάλυψης ανάμεσα στα δύο δίκαια κατά την περίοδο αυτή, οδήγησε σε πολλά παράδοξα, αφού εκτός νομοθετικής προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας παρέμεναν διάφορα σχέδια ή υποδείγματα που ρητά αποκλείονταν από την προστασία του ειδικού νομοθετικού πλαισίου περί σχεδίων και υποδειγμάτων. Το πρόβλημα εντάθηκε, όταν η νομολογία έκρινε πως αποκλείονταν από την προστασία περί σχεδίων και υποδειγμάτων αλλά προστατεύονταν στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας εκείνα τα σχέδια που υπαγορεύονταν από την τεχνική λειτουργία των προϊόντων. Έτσι, τα σχέδια αυτά απολάμβαναν πλέον την υπερπροστασία του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ενώ εκείνα που δεν περιορίζονταν από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος και

⁴⁸¹ Eye appeal.

⁴⁸² *MacQueen/Waelde/Laurie*, (2007), 258 επ.

⁴⁸³ Η έννοια της πρωτοτυπίας ήταν όμοια με την έννοια της πρωτοτυπίας στο δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Ο συνδυασμός της, όμως, με την έννοια της νεωτερικότητας διαφοροποιούσε τα έργα που επιδέχονταν προστασία σε καθένα από τα δύο νομοθετικά πλαίσια, *MacQueen/Waelde/Laurie*, (2007), 258.

παρουσίαζαν αισθητικό ενδιαφέρον υπάγονταν στην πιο περιορισμένη προστασία του ειδικού δικαίου περί σχεδίων και υποδειγμάτων⁴⁸⁴.

3. Γερμανία

3.1. Ιστορική αναδρομή

Η πρώτη αναφορά στην προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων σε γερμανικό νομοθετικό κείμενο απαντάται στον Codex Augusteus⁴⁸⁵ που εξέδωσε το 1721 ο Elektor Friedrich August, Πρίγκιπας της Σαξωνίας. Εν συνεχεία, το 1837 θεσμοθετήθηκε στην Πρωσία το πρώτο νομοθετικό κείμενο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας⁴⁸⁶, το οποίο, όμως, απέκλειε από το πεδίο προστασίας του τις γραφικές τέχνες, τα σχέδια και τις φωτογραφίες.

Το πρώτο ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων⁴⁸⁷ θεσμοθετήθηκε το 1876 σχετικά με την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας επί σχεδίων και υποδειγμάτων⁴⁸⁸. Σύμφωνα με αυτόν, ως σχέδιο μπορούσε να προστατευτεί **«κάθε νέα δημιουργία που παρουσιάζει πρωτότυπο χαρακτήρα»**.

Κατά το χρονικό διάστημα που ήταν σε παράλληλη ισχύ τα ανωτέρω νομοθετήματα δεν προέκυψε ζήτημα επικάλυψης μεταξύ της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και της ειδικής νομοθεσίας για την προστασία των σχεδίων, καθώς είχε τεθεί σαφής διαχωρισμός μεταξύ των έργων τέχνης από την μία πλευρά και των βιομηχανικών/εφαρμοσμένων τεχνών από την άλλη. Η νομοθεσία προέβλεπε πως άπαξ ο δημιουργός ενός έργου τέχνης επέτρεπε την βιομηχανική αναπαραγωγή του έργου του, παραιτούνταν από την προστασία του έργου στο πλαίσιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και έπρεπε πλέον να αναζητήσει την προστασία του μέσω του νόμου για την προστασία των σχεδίων.

Το 1907, ωστόσο, τέθηκε σε ισχύ ένας νέος νόμος για την προστασία των έργων αισθητικής και των φωτογραφιών. Με τον νόμο αυτό, καταργήθηκε η σαφής διάκριση μεταξύ της Πνευματικής Ιδιοκτησίας και της ειδικής νομοθεσίας για την προστασία των σχεδίων, καθώς έγινε δεκτό πως τα διακοσμητικά έργα μπορούν να τεθούν στο πλαίσιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Αυτό είχε ως

⁴⁸⁴ Suthersanen, (2000), 230 επ.

⁴⁸⁵ Το οποίο προέβλεπε, μεταξύ άλλων, ποινικές κυρώσεις για όσους χρησιμοποιούσαν παράνομα σχέδια δαντέλας τρίτων δημιουργών.

⁴⁸⁶ Το πεδίο προστασίας του νόμου περιοριζόταν στην προστασία των λογοτεχνικών έργων, των εικονογραφήσεων, των μουσικών συνθέσεων και των θεατρικών έργων.

⁴⁸⁷ Ο νόμος αυτός βασίστηκε στον αντίστοιχο γαλλικό νόμο για την προστασία των σχεδίων.

⁴⁸⁸ Την ίδια περίοδο θεσμοθετήθηκαν δύο ακόμα νομοθετικά κείμενα για την προστασία των έργων αισθητικής και των φωτογραφιών αντίστοιχα.

αποτέλεσμα να παρατηρηθεί η πλήρης επικάλυψη των δύο νομοθετικών πλαισίων, καθώς επικράτησε η αντίληψη πως όλα τα σχέδια, ανεξαρτήτως της καλλιτεχνικής του φύσης ή της βιομηχανικής τους εφαρμογής, μπορούσαν να προστατευτούν ταυτόχρονα τόσο με βάση την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, όσο και με βάση την ειδική νομοθεσία για την προστασία των σχεδίων.

Τελικά, η αντίληψη περί της δυνατότητας παράλληλης προστασίας απορρίφθηκε από το Γερμανικό Ανώτατο Δικαστήριο το 1911. Συγκεκριμένα, στην απόφαση *Schulfraktur*⁴⁸⁹ το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι δεν είναι δυνατό να καθοριστεί με ακρίβεια το όριο μεταξύ της Πνευματικής Ιδιοκτησίας σε ένα καλλιτεχνικό σχέδιο και ένα βιομηχανικό σχέδιο, η διαφορά μεταξύ τους αποτυπώνεται στην αισθητική ποιότητα του έργου. Αυτό ακριβώς το κριτήριο της αισθητικής ποιότητας έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα και αποτυπώνει την διαφοροποίηση ανάμεσα στα δύο νομοθετικά πλαίσια, εντάσσοντας το Γερμανικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων σε καθεστώς μερικής επικάλυψης από την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας⁴⁹⁰.

3.2. Σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας

Ο νόμος για την προστασία των σχεδίων του 1876 αποτέλεσε το βασικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας τους έως μέχρι την ενσωμάτωση της Οδηγίας 98/71 η οποία το τροποποίησε ουσιαστικά⁴⁹¹. Θεσμοθετήθηκε με αυτόν ένα δικαίωμα ειδικής φύσης⁴⁹², με τυπικό σύστημα καταχώρισης, η προστασία του οποίου εξαρτιόταν από την κατάθεσή του και την πληρωμή των σχετικών τελών κατάθεσης και ανανέωσης. Ο νόμος, ωστόσο, δεν το αναγνώριζε ως απόλυτο δικαίωμα αλλά περιοριζόταν στην προστασία του σχεδίου από την αντιγραφή.

Παρόμοιο σύστημα προστασίας ίσχυε και στην Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας⁴⁹³, το οποίο θεσπίστηκε με νόμο του 1974. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό, οι δικαιούχοι σχεδίων μπορούσαν, με την καταχώριση των σχεδίων να αποκτήσουν πατέντα επί του σχεδίου τους. Η συνθήκη για την ενοποίηση της Γερμανίας το 1990 προέβλεπε πως όλα τα δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας που βρίσκονταν σε ισχύ, επεκτείνονταν αυτόματα και αποκτούσαν ισχύ στην περιφέρεια της Ομοσπονδιακής

⁴⁸⁹ Απόφαση *Schulfraktur*, Reichsgericht, 1911, R.G.Z., τεύχος 76, 339, σε *Suthersanen*, (2000), 173.

⁴⁹⁰ *Suthersanen*, (2000), 172 επ.

⁴⁹¹ Ο νόμος τροποποιήθηκε σημαντικά αρχικά το 1986 και εν συνεχεία κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης της Οδηγίας 98/71.

⁴⁹² *Sui generis* δικαίωμα.

⁴⁹³ Πρώην Ανατολική Γερμανία.

Δημοκρατίας της Γερμανίας⁴⁹⁴. Επιπλέον, προέβλεπε την επίλυση τυχόν συγκρούσεων που θα προέκυπτε μεταξύ όμοιων κατοχυρωμένων δικαιωμάτων και στα δύο πρώην κράτη από διαφορετικούς δικαιούχους είτε μέσω διαδικασίας διαμεσολάβησης ενώπιον του Γερμανικού Γραφείου προστασίας της πατέντας είτε μέσω της δικαστικής οδού ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.

Η παράλληλη προστασία ενός σχεδίου τόσο ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας όσο και με βάση την νομοθεσία για τα σχέδια ήταν δυνατή, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο στην περίπτωση που το σχέδιο επιδείκνυε τα κριτήρια της ατομικότητας, της νεωτερικότητας και της αυξημένης αισθητικής αξίας. Ο τελικός προορισμός του σχεδίου δεν παρουσίαζε νομικό ενδιαφέρον ως προς την δυνατότητα προστασίας υπό τα ανωτέρω συστήματα προστασίας⁴⁹⁵, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζει της θεωρία της ενότητας της τέχνης που εισήγαγε το γαλλικό δίκαιο⁴⁹⁶. Επιπλέον, προέβλεπε πως ο δικαιούχος μπορούσε, παράλληλα και υπό προϋποθέσεις, να προστατευτεί όχι μόνο με βάση το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας αλλά και βάση το δίκαιο για την προστασία των υποδειγμάτων χρησιμότητας ή περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

Το γερμανικό δίκαιο δεν θεμελίωσε κάποιο ιδιαίτερο ορισμό των σχεδίων και υποδειγμάτων αλλά περιορίστηκε να τα αναφέρει ως «νέα και πρωτότυπα προϊόντα», τα οποία έπρεπε είτε να είναι ορατά είτε να γίνονται αντιληπτά με την αφή. Η νομολογία δέχτηκε πως η προστασία δεν περιοριζόταν μόνο στα απλά σχέδια αλλά εκτεινόταν και σε συνδυασμό προϊόντων⁴⁹⁷ καθώς και στα μέρη ενός προϊόντος χωριστά και τα ανταλλακτικά αυτού.

Η διάρκεια προστασίας του σχεδίου ήταν δεκαετής, και μπορούσε να ανανεωθεί για πέντε χρόνια, με ανώτατο χρονικό διάστημα προστασίας τα εικοσιπέντε χρόνια από την κατοχύρωση εφόσον το σχέδιο ήταν νέο και πρωτότυπο. Μολονότι, το ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων διεπόταν από το τυπικό σύστημα με την καταχώριση του υπό προστασία σχεδίου, είναι εμφανής η επίδραση του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας στη σύσταση του δικαιώματος. Έτσι, έγινε δεκτό πως με την καταχώριση θεμελιωνόταν αποκλειστικό δικαίωμα του δικαιούχου ενώ ο

⁴⁹⁴ Ανατολική Γερμανία.

⁴⁹⁵ Δεν ενδιαφέρει, δηλαδή, η τυχόν αξιοποίηση του σχεδίου στην παραγωγή βιομηχανικού προϊόντος.

⁴⁹⁶ Η θεωρία της ενότητας της τέχνης απαντάται και στο δίκαιο της Μπενελούξ.

⁴⁹⁷ Στην προστασία, π.χ., μιας σύνθεσης επίπλων που σχημάτιζαν ένα ολοκληρωμένο υπνοδωμάτιο (κρεβάτι, κομοδίνα, σύνθεση αποθηκευτικών χώρων κλπ). Στην περίπτωση αυτή προστατευόταν ο τρόπος που τα έπιπλα συνδυάζονταν μεταξύ τους με την τοποθέτηση τους σε συγκεκριμένη διάταξη, και όχι κάθε ένα χωριστό έπιπλο, καθώς αυτά δεν παρουσίαζαν τα απαιτούμενα στοιχεία της νεωτερικότητας και της πρωτοτυπίας, απόφαση Furniture Program, 1974, σε *Suthersanen*, (2000), 194.

δημιουργός μη καταχωρημένου σχεδίου προστατευόταν από την απομίμηση αυτού από τρίτο πρόσωπο⁴⁹⁸.

4. Benelux: Βέλγιο – Ολλανδία Λουξεμβούργο

Το 1975 θεσμοθετήθηκε το κοινό δίκαιο προστασίας των σχεδίων για το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο⁴⁹⁹, οπότε και θα παρουσιάσουμε την νομοθετική πορεία των τριών αυτών χωρών από κοινού στην παρούσα.

4.1. Ιστορική αναδρομή

4.1.1. Βέλγιο

Το Βέλγιο υιοθέτησε, το 1806, τον Ναπολέοντειο Γαλλικό Νόμο για την προστασία των σχεδίων σύμφωνα με τον οποίο κάθε σχέδιο που καταχωρούταν στο conseil de prud' hommes προστατευόταν. Το σύστημα κατάθεσης δεν απένειμε κάποιο ειδικό δικαίωμα επί του σχεδίου. Αποτελούσε απλή δήλωση για την φύση του σχεδίου και εξυπηρετούσε τυχόν ανάγκες απόδειξης της ημερομηνίας έναρξης της προστασίας.

Εν συνεχεία, το 1886, τέθηκε σε ισχύ ο νόμος για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, σύμφωνα με τον οποίο ένα σχέδιο μπορούσε να προστατευτεί και ως έργο Πνευματικής Ιδιοκτησίας υπό την προϋπόθεση ότι διέθετε ατομικό χαρακτήρα και στοιχεία της δημιουργικότητας του δημιουργού. Παρόλα αυτά, τα βέλγικα δικαστήρια υιοθέτησαν στην νομολογία επιπλέον και το κριτήριο του καλλιτεχνικού χαρακτήρα του σχεδίου, προκειμένου να θέσουν ένα σχέδιο υπό το προστατευτικό πλαίσιο του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, γεγονός που προκάλεσε μεγάλη αμφισβήτηση. Τόσο η νομολογία όσο και η θεωρία έκριναν πως το κριτήριο που προσδιορίζει την καλλιτεχνική αξία του σχεδίου δεν εξαρτιόταν από τον τρόπο χρήσης ή τον σκοπό που εξυπηρετούσε αυτό αλλά από την καλλιτεχνική πτυχή που εμφάνιζε αυτό. Ήταν, δηλαδή, δυνατή η παράλληλη προστασία του σχεδίου εφόσον αυτό παρουσίαζε κάποιο αισθητικό ενδιαφέρον.

Παράλληλα, ήταν δυνατή και η προστασία του σχεδίου ως πατέντα. Έτσι, στις περιπτώσεις που το σχήμα ή η εμφάνιση ενός σχεδίου προέκυπτε ως αποτέλεσμα μιας τεχνικής ανακάλυψης, τότε το σχέδιο μπορούσε να προστατευτεί μόνο με κατοχύρωση πατέντας. Στις περιπτώσεις, δε, που κάποιο διακοσμητικό

⁴⁹⁸ Suthersanen, (2000), 172 επ.

⁴⁹⁹ Benelux.

χαρακτηριστικό ή στοιχείο μπορούσε να διαχωριστεί από την εμφάνιση του προϊόντος επειδή υπαγορευόταν από κάποιο τεχνικό χαρακτηριστικό, ήταν δυνατόν να απονεμηθεί διπλή προστασία. Ωστόσο, το Βελγικό Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε, πως έπρεπε υποχρεωτικά να συντρέχουν στο σχέδιο τόσο η προϋπόθεση της πρωτοτυπίας όσο και της νεωτερικότητας προκειμένου να είναι δυνατή η διπλή προστασία. Ωστόσο, η άποψη αυτή παρουσίαζε πολλά προβλήματα δεδομένου ότι το μέτρο της νεωτερικότητας ήταν απόλυτο και δεν περιοριζόταν στον χρόνο και στο χώρο. Για το λόγο αυτό, και προκειμένου να λήξει η ανωτέρω αμφισβήτηση, εκδόθηκε μία Βασιλική Πράξη το 1935, σύμφωνα με την οποία η προστασία βάσει του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας εκτεινόταν σε όλα τα σχέδια που έδιναν νέα εμφάνιση ή πρωτότυπη μορφή σε ένα προϊόν. Με την διάταξη αυτή, υπήρξε μία πλήρης επικάλυψη των δύο δικαίων η οποία ίσχυσε μέχρι την εισαγωγή του κοινού δικαίου προστασίας των σχεδίων της Benelux το 1975⁵⁰⁰.

4.1.2. Ολλανδία

Η Ολλανδία δεν διέθετε ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων μέχρι το 1975, οπότε και τέθηκε σε ισχύ το κοινό δίκαιο προστασίας των σχεδίων της Benelux. Τα σχέδια προστατεύονταν στο πλαίσιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή με βάση τις διατάξεις του αστικού δικαίου, χωρίς όμως να είναι δυνατόν να προστατευτούν παράλληλα και με τα δύο ως άνω δίκαια. Τα Ολλανδικά δικαστήρια έκαναν δεκτή την προστασία των σχεδίων με βάση το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, χωρίς ωστόσο να είναι απόλυτα σαφή τα κριτήρια που έθεταν για αυτό. Η νομολογία παρουσίασε μία ποικιλία κριτηρίων, όπως η «καλλιτεχνικής προσπάθειας», ο «πρωτότυπος χαρακτήρας», ή η «προσωπική σφραγίδα του δημιουργού», ο «νεωτερισμός» κλπ. Το 1960, όμως, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ολλανδίας έκρινε πως μοναδικό κριτήριο για την προστασία ενός σχεδίου με βάση το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας ήταν η πρωτοτυπία του σχεδίου, υπό την έννοια ότι ο δημιουργός είχε επιδείξει γνώσεις ή ικανότητες ανώτερες από του μέσου εργαζόμενου στον ίδιο τομέα⁵⁰¹.

4.1.3. Λουξεμβούργο

Το Λουξεμβούργο, όπως και η Ολλανδία δεν διέθετε ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων πριν την εισαγωγή του κοινού δικαίου προστασίας

⁵⁰⁰ Suthersanen, (2000), 113.

⁵⁰¹ Suthersanen, (2000), 114.

των σχεδίων της Benelux. Τα σχέδια μπορούσαν να προστατευτούν μόνο με βάση το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Το πεδίο εφαρμογής του νόμου για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας του 1898, παρείχε προστασία σε κάθε είδους καλλιτεχνικό έργο, εφόσον το σχέδιο παρουσίαζε καλλιτεχνικό χαρακτήρα, ανεξαρτήτως της μορφής του ή του τρόπου παραγωγής του. Η ίδια αρχή υιοθετήθηκε και από τον μεταγενέστερο νόμο του 1972 με την διαφορά ότι τα έργα εφαρμοσμένων ή βιομηχανικών τεχνών προστατεύονταν μόνο για πενήντα χρόνια από την ημερομηνία δημιουργίας τους. Η προστασία των σχεδίων με βάση το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ήταν ευρύτερα αποδεκτή, ωστόσο παρουσιάστηκαν σοβαρές ενστάσεις σχετικά με το ιδιαίτερα μεγάλο διάστημα της προστασίας των σχεδίων.

4.2. Ενιαίο δίκαιο προστασίας σχεδίων Benelux

Το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο υιοθέτησαν το 1975 ένα κοινό ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, χωρίς ωστόσο να ενοποιήσουν και το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Ένα σχέδιο και υπόδειγμα μπορούσε να προστατευθεί είτε με βάση το κοινό ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων είτε παράλληλα με την δίκαιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας που ίσχυε σε κάθε κράτος, εφόσον πληρούσε τις απαραίτητες ουσιαστικές προϋποθέσεις που έθετε το κάθε δίκαιο⁵⁰², ή επιπλέον με βάση το δίκαιο περί αθέμιτου ανταγωνισμού που ίσχυε σε κάθε κράτος.

Ένα σχέδιο έπρεπε να πληροί την ουσιαστική προϋπόθεση του νεωτερισμού προκειμένου να απολαύσει την προστασία του κοινού ειδικού δικαίου προστασίας των σχεδίων. Η προστασία ξεκινούσε από την καταχώριση του σχεδίου στο κοινό γραφείο των κρατών της Benelux και είχε διάρκεια 15 ετών από την καταχώριση.

Παράλληλα, μπορούσε να προστατευτεί και με βάση το δίκαιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας που ίσχυε σε κάθε κράτος, εφόσον δηλαδή πληρούσε επιπλέον την ουσιαστική προϋπόθεση της πρωτοτυπίας. Έπρεπε, δηλαδή, να διαθέτει έναν αξιοσημείωτο καλλιτεχνικό χαρακτήρα προκειμένου να είναι δυνατή η παράλληλη προστασία με το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Ωστόσο, η διάρκεια προστασίας του σχεδίου βάσει του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας είχε ίση διάρκεια με αυτή που προέβλεπε το κοινό ειδικό δίκαιο προστασίας των σχεδίων και έπαυε

⁵⁰² Δηλαδή το κριτήριο της πρωτοτυπίας προκειμένου να προστατευτεί ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ή το κριτήριο της νεωτερικότητας υπό την προϋπόθεση της τυπικής καταχώρισής του με βάση το δίκαιο προστασίας των σχεδίων.

μόλις έληγε αυτή ή εφόσον το σχέδιο ακυρωνόταν, εκτός αν ο δικαιούχος έκανε ειδική δήλωση διατήρησης της Πνευματικής Ιδιοκτησίας επί του σχεδίου.

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις άφηναν αναπάντητο το ερώτημα αν το κοινό δίκαιο προστασίας υιοθετούσε το σύστημα πλήρους ή μερικής επικάλυψης των δύο δικαίων, αφού δεν ήταν σαφής η έννοια του «αξιοσημείωτου καλλιτεχνικού χαρακτήρα». Η σύγκυση αυτή προκαλούνταν κυρίως από το γεγονός ότι το κοινό δίκαιο είχε ως βάση δύο διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις: α) το σύστημα της μερικής επικάλυψης που ίσχυε στην Ολλανδία και το Λουξεμβούργο, και β) το σύστημα της πλήρους επικάλυψης που ίσχυε στο Βέλγιο. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, η παράλληλη προστασία ίσχυε μόνο εφόσον το σχέδιο είχε καταχωρηθεί στο αρμόδιο γραφείο, πλην όμως τα μη καταχωρημένα σχέδια μπορούσαν να προστατευτούν αποκλειστικά με το δίκαιο προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας εφόσον πληρούσαν την προϋπόθεση της πρωτοτυπίας⁵⁰³. Διατυπώθηκε, ωστόσο, και η άποψη πως οι περιορισμοί που τέθηκαν δεν είχαν ως στόχο να τροποποιήσουν το δίκαιο της Ολλανδίας ή του Λουξεμβούργου, παρά μόνο να θέσουν πιο αυστηρό πλαίσιο σχετικά με την δυνατότητα παράλληλης προστασίας του σχεδίου στο Βέλγιο, όπου στο προΐσχύσαν δίκαιο προβλεπόταν η πλήρης επικάλυψη μεταξύ των δύο διαφορετικών συστημάτων προστασίας των σχεδίων.

Η δυνατότητα επιλογής του δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας για την προστασία των σχεδίων σε συνδυασμό με την αυστηρότητα του κριτηρίου του νεωτερισμού, είχε ως αποτέλεσμα να ατονήσει αισθητά η προστασία των καταχωρημένων σχεδίων στα κράτη της Benelux⁵⁰⁴.

5. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ)

Το δίκαιο προστασίας των σχεδίων στις ΗΠΑ διαφέρει ουσιωδώς από το αντίστοιχο δίκαιο της ΕΕ. Τούτο συμβαίνει, κυρίως, διότι οι διεθνείς συνθήκες⁵⁰⁵ δεν θεσπίζουν αυστηρούς κανόνες σχετικά με την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων. Συγκεκριμένα, η Σύμβαση TRIP's προβλέπει την προστασία των ανεξάρτητων βιομηχανικών σχεδίων που είναι νέα και πρωτότυπα, υπό την έννοια ότι διαφέρουν ουσιωδώς από ήδη γνωστά σχέδια ή από συνδυασμό χαρακτηριστικών ήδη γνωστών σχεδίων. Επιπλέον, ότι τα κράτη μπορούν να

⁵⁰³ Θεωρήθηκε ως η ορθότερη ερμηνεία για το λόγο ότι ο όρος «αξιοσημείωτος καλλιτεχνικός χαρακτήρας» ήταν άγνωστος στην Ολλανδική νομοθεσία περί προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

⁵⁰⁴ *Suthersanen*, (2000), 113 επ.

⁵⁰⁵ Ιδίως η Σύμβαση TRIP's.

θεσπίσουν κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο η προστασία δεν εκτείνεται σε όσα σχέδια υπαγορεύονται αποκλειστικά από τεχνικούς ή λειτουργικούς περιορισμούς.

Η τόσο ευρεία αναφορά στα σχέδια δημιουργεί χαλαρά πρότυπα για την θέσπιση ειδικού δικαίου προστασίας των σχεδίων, ιδίως αφού τα κριτήρια της νεωτερικότητας και της πρωτοτυπίας δεν ερμηνεύονται λεπτομερώς, με αποτέλεσμα να μην αποκλείεται η θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων, όπως του κριτηρίου του μη προφανούς σχεδίου.

Για το λόγο αυτό, το δίκαιο προστασίας των σχεδίων στην Αμερική προβλέπει πως ένα σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί να τύχει, ανάλογα με τη φύση του, διαφορετικής προστασίας, ανάλογης με άλλα επιμέρους δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, εισάγονται τρεις διαφορετικές κατηγορίες βιομηχανικών σχεδίων με αντίστοιχο σύστημα προστασίας⁵⁰⁶: α) οι πατέντες επί των σχεδίων⁵⁰⁷, β) η προστασία με βάση τη διακριτική ικανότητα⁵⁰⁸ των σχεδίων και γ) η προστασία των σχεδίων ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας⁵⁰⁹.

5.1. Η πατέντα επί του σχεδίου (design patent)

Ένα σχέδιο μπορεί να προστατευτεί ως πατέντα υπό την προϋπόθεση ότι πληροί ταυτόχρονα τόσο τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατοχύρωση μίας πατέντας όσο και προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατοχύρωση της πατέντας επί του σχεδίου ειδικά.

Πατέντα επί του σχεδίου μπορεί να κατοχυρώσει οποιοσδήποτε ανακαλύπτει ένα νέο, πρωτότυπο και διακοσμητικό σχέδιο για κάποιο αντικείμενο κατασκευής. Ως σχέδιο νοούνται τα ορατά χαρακτηριστικά ή η μορφή του προϊόντος. Μπορεί δηλαδή να αφορά είτε τη διαμόρφωση ή το σχήμα ενός προϊόντος είτε τη διακοσμητική επιφάνεια του προϊόντος, ή και τα δύο ταυτόχρονα. Επιπλέον, το σχέδιο πρέπει να μην μπορεί να αποκοπεί από το προϊόν στο οποίο εφαρμόζεται και να μην αποτελεί το τυχαίο αποτέλεσμα μιας μεθόδου ή ενός συνδυασμό λειτουργικών χαρακτηριστικών. Όσον αφορά στα διακοσμητικά χαρακτηριστικά του σχεδίου, αυτά πρέπει να είναι φανερά και να μην μπορούν να καλυφθούν. Τέλος, το σχέδιο πρέπει να είναι αισθητικά ευχάριστο στο μάτι και η λειτουργία του να μην υπαγορεύεται αποκλειστικά από τη λειτουργία του.

⁵⁰⁶ *Tiffany*, Design Law in the United States as compared to the European Community Design System: what do we need to fix?, Fordham Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal, vol. XXIV, 556 επ.

⁵⁰⁷ Design patent.

⁵⁰⁸ Trade dress.

⁵⁰⁹ Copyright protection for designs.

Ταυτόχρονα, το σχέδιο πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις προστασίας μίας πατέντας, να τηρεί δηλαδή τα κριτήρια του νεωτερισμού⁵¹⁰ και του μη προφανούς⁵¹¹.

Τέλος, η διάρκεια προστασίας της πατέντας επί ενός σχεδίου είναι 14 χρόνια⁵¹² ενώ ο δικαιούχος διατηρεί το δικαίωμα προτεραιότητας επί του σχεδίου για έξι μήνες⁵¹³.

5.2. Η προστασία με βάση τη διακριτική ικανότητα⁵¹⁴ των σχεδίων (trade dress)

Η προστασία ενός σχεδίου με βάση τη διακριτική ικανότητα του προϊόντος περιλαμβάνει την συνολική εμφάνιση συμπεριλαμβανομένης της συσκευασίας, του σχεδίου και του σχήματος του ίδιου του προϊόντος. Παρέχει προστασία παρόμοια με το εμπορικό σήμα. Για να κατοχυρωθεί με τον τρόπο αυτό, πρέπει το προϊόν να έχει διακριτική ικανότητα.

Σε αντίθεση με την πατέντα επί του σχεδίου, το σχέδιο που προστατεύεται με βάση τη διακριτική ικανότητα δεν χρειάζεται υποχρεωτικά να καταχωρηθεί προκειμένου να προστατευτεί από τυχόν προσβολές. Σε περίπτωση, όμως, που ο δικαιούχος επιθυμεί να το καταχωρήσει, τότε η διάρκεια προστασίας είναι δεκαετής και ο δικαιούχος έχει δικαίωμα να το ανανεώσει απεριόριστες φορές.

Σημαντικό, τέλος, είναι το γεγονός ότι το σχέδιο δεν μπορεί να προστατευτεί με βάση τη διακριτική του ικανότητα στην περίπτωση εφόσον το προϊόν είναι λειτουργικό. Ο περιορισμός αυτός τέθηκε προκειμένου να μην υπάρχει σύγχυση με τις πατέντες επί σχεδίου καθώς και να προάγει τον ελεύθερο ανταγωνισμό⁵¹⁵.

5.3. Η προστασία των σχεδίων ως δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Τέλος, τα σχέδια μπορούν να προστατευθούν με βάση τις διατάξεις προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Πρόκειται για κάθε σχέδιο που αποτελεί έργο εικονογράφησης, γραφικών τεχνών ή έργο γλυπτικής, καθώς επίσης εκτείνεται και στα σχέδια οχημάτων και σκαφών⁵¹⁶. Οι απαιτούμενες ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας ενός σχεδίου με βάση το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας είναι αφενός η πρωτοτυπία, υπό την έννοια αφενός ότι ο δημιουργός πρέπει να

⁵¹⁰ Το κριτήριο του νεωτερισμού κρίνεται με βάση τον μέσο παρατηρητή.

⁵¹¹ Το κριτήριο του μη προφανούς κρίνεται με βάση επαγγελματία με εξειδίκευση στην τέχνη.

⁵¹² Αντί για 20 που είναι η διάρκεια προστασίας μιας πατέντας.

⁵¹³ Σε αντίθεση με το δικαίωμα προτεραιότητας επί μίας πατέντας που ισχύει για 20 χρόνια.

⁵¹⁴ Trade dress.

⁵¹⁵ *Tiffany*, vol. XXIV, 561.

⁵¹⁶ Αφορά τόσο στη δισδιάστατη όσο και στη τρισδιάστατη εφαρμογή του σχεδίου.

δουλέψει ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος από παρεμφερή προϊόντα, και αφετέρου η υποχρέωση να διαθέτει το προϊόν τον ελάχιστο, έστω, βαθμό δημιουργικότητας.

Δεν μπορεί, παρόλα αυτά, να προστατευτεί ως σχέδιο με βάση την Πνευματική Ιδιοκτησία μια ιδέα, μια διαδικασία, ένα σύστημα, μια αρχή ή ανακάλυψη, ανεξαρτήτως της μορφής με την οποία περιγράφηκε, επεξηγήθηκε, εικονογραφήθηκε ή ενσωματώθηκε.

Συμπερασματικές σκέψεις

Με την παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρήθηκε να παρουσιαστεί το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την προστασία των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο. Πρόκειται για ένα δικαίωμα με ιδιαίτερη μεγάλη οικονομική αξία, το οποίο νομοθετικά δεν έχει τύχει της αναγνώρισης που του αξίζει. Η νομοθετική του προστασία, με τη σημερινή μορφή που έχει, θεσμοθετήθηκε μόλις τις τελευταίες δεκαετίες. Μάλιστα, ο καταλύτης για την υιοθέτηση του ειδικού δικαίου ήταν αφενός το διεθνές και αφετέρου το ενωσιακό δίκαιο που αναγνώρισαν την ιδιαίτερη οικονομική αξία του και προχώρησαν σε ειδικές ρυθμίσεις, υποχρεώνοντας κατά τον τρόπο αυτό τα κράτη να υιοθετήσουν ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας λόγω των συμβατικών τους υποχρεώσεων προς τις διεθνείς συνθήκες και την ευρωπαϊκή Οδηγία 98/71.

Κατά το προγενέστερο χρονικό διάστημα, αρκετά κράτη είχαν καταβάλλει νομοθετική προσπάθεια για την προστασία των σχεδίων, πλην όμως αυτή, σε πολλές περιπτώσεις, δεν ήταν επαρκής. Η συστηματική ένταξη του δικαίου της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων στο πλαίσιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, δημιούργησε πολλαπλά προβλήματα επικάλυψης του ειδικού πλαισίου προστασίας του με τις διατάξεις για την προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Αυτό συνέβη, διότι η φύση του δικαιώματος είναι τέτοια, που σε πολλές περιπτώσεις προσιδιάζει με έργο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, δεδομένου ότι αντικείμενο προστασίας αποτελεί η εξωτερική εμφάνιση του προϊόντος η οποία πρέπει να παρουσιάζει αισθητικό ενδιαφέρον.

Η τάση αυτή της επικάλυψης των δύο δικαίων διατηρήθηκε στο δίκαιο της ΕΕ, δεδομένου ότι η Οδηγία 98/71 προέβλεπε πως τα κράτη μέλη διατηρούσαν την ευχέρεια να επιλέξουν αν θέλουν να παρέχουν στα σχέδια ή υποδείγματα παράλληλη προστασία με βάση το δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Η δυνατότητα αυτή, είναι κατά την γνώμη μας προβληματική, διότι δεν επιλύει το κατ' εξοχήν πρόβλημα που οδήγησε εξ αρχής στην εν τοις πράγμασι ατονία των ειδικών δικαίων προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων. Και τούτο διότι, η προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας δεν απαιτεί πράξη διοικητικής καταχώρισης του δικαιώματος με καταβολή τελών καταχώρισης ενώ παρέχει πολύ μεγαλύτερη, χρονικά, προστασία στον δικαιούχο. Πρόκειται δηλαδή για μία ανέξοδη και αυτόματη μορφή προστασίας, η οποία μάλιστα δημιουργεί ένα μονοπώλιο επί της εκμετάλλευσης του σχεδίου μέσω της βιομηχανικής εφαρμογής του για ιδιαίτερα μακρό χρονικό διάστημα, και ως εκ τούτου οι δημιουργοί προτιμούν να προστατεύσουν το σχέδιό τους με βάση το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Αυτή, ακριβώς, η υπερπροστασία που παρέχει το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, όμως, έχει δημιουργήσει μεγάλες αμφισβητήσεις, δεδομένου ότι δεν συνάδει με τον οικονομικό σκοπό του δικαιώματος και επιπλέον συχνά προκαλεί νόθευση του ελεύθερου ανταγωνισμού. Για το λόγο αυτό, η νομολογία έχει πάρει αποστάσεις από την νομοθετική επιλογή προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων με βάση την Πνευματική Ιδιοκτησία, με κεντρικό επιχείρημα ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα δεν διαθέτει το απαιτούμενο δημιουργικό ύψος και τη στατιστική μοναδικότητα που αποτελούν κριτήρια για την αναγνώριση ενός έργου ως πνευματικού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να αρνούνται συχνά τα Δικαστήρια την προστασία ενός σχεδίου με βάση το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα να παραμένουν οι δημιουργοί χωρίς προστασία.

Πράγματι, ο δημιουργός δεν διαθέτει, κατά την δημιουργία ενός σχεδίου, τον απαιτούμενο βαθμό ελευθερίας που θα ανάγει αυτό στο επίπεδο ενός έργου τέχνης. Ωστόσο, η άποψη ότι το κριτήριο της πρωτοτυπίας είναι πιο αυστηρό σε σχέση με το κριτήριο του νεωτερισμού και της ατομικότητας δεν είναι ακριβές. Τούτο διότι, προκειμένου να προστατευτεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα με βάση το ειδικό δίκαιο προστασίας απαιτείται αυτό να παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο κοινό, ανεξαρτήτως του τόπου ή του χρόνου προηγούμενης κυκλοφορίας παρόμοιου προϊόντος και χωρίς να απαιτείται το προγενέστερο προϊόν να εφαρμόζεται επί καταχωρημένου σχεδίου ή υποδείγματος. Αντίθετα, η έννοια της πρωτοτυπίας προϋποθέτει την προσωπική συμβολή του δημιουργού. Πρέπει, δηλαδή, το έργο να αποτελεί προϊόν της πνευματικής εργασίας του δημιουργού, ο οποίος συνέλαβε δημιούργησε το έργο ανεξάρτητα, με τρόπο τέτοιο που ένας άλλος επαγγελματίας του κλάδου να μην μπορεί να παράγει ακριβώς το ίδιο σχέδιο ή υπόδειγμα. Υπό την έννοια αυτή, θα μπορούσαμε να πούμε πως οποιοδήποτε σχέδιο που περιέχει την προσωπική σφραγίδα του δημιουργού μπορεί να τύχει προστασίας με τις διατάξεις της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Η διάσταση αυτή, αποτελεί κεντρικό ζήτημα ουσίας, που κατά την γνώμη μας αποτελεί εφιαλήριο για την εκ νέου θεώρηση του δικαίου της Διανοητικής Ιδιοκτησίας που περιλαμβάνει τόσο το δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας όσο και το δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Πιστεύουμε, πως θα έπρεπε να επανεξεταστεί το ζήτημα του διαχωρισμού μεταξύ των δύο συστημάτων, και να οδηγηθούμε στην προστασία ενός εκάστου δικαιώματος Διανοητικής Ιδιοκτησίας χωριστά, με τρόπο που να συνάδει με τον σκοπό και τον προορισμό του κάθε δικαιώματος. Η προβληματική αυτή, όμως δεν μπορούσε να αναπτυχθεί επαρκώς στα πλαίσια της παρούσας και φιλοδοξούμε να αποτελέσει αντικείμενο νέας έρευνας στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδρή Σπ. σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων (επιμ.), Τα ασφαλιστικά μέτρα στο εμπορικό δίκαιο, 2005

Αντωνόπουλος Β., Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2005²

Κινινή Ε., Η άρνηση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης άυλων αγαθών στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, 2004

Κοτσίρης Λ., Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, 2011⁶

Ο ίδιος, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, 2012²

Κουμάντος Γ., Διανοητική Ιδιοκτησία, ΕλλΔ 1994

Λιακόπουλος Αθ., Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2000⁵

Μαρίνος Μ-Θ, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας – μερικές παρατηρήσεις σε σχέση προς το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων (επιμ.) Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο του Εμπορίου, 2000

Μηνούδης, Η εξέλιξη του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, 1988

Μπώλος Α., Το εφαρμοστέο δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, ΔΕΕ 2010, 516 επ.

Παπακωνσταντίνου Ευ., Νομικά θέματα πληροφορικής, 2006

Ρόκας Ν., Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2011²

Σαχπεκίδου Ευγ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2011

Σταματούδη Ε., Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού & Διανοητική Ιδιοκτησία – Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης, 2006

Σελέκος Π., Το δικαίωμα στο βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα, 1999

Ο ίδιος, Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας των βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων κατά το π.δ. 259/97, ΕπισκΕΔ 1998, 643

Συνοδινού Τατ.–Ελ., Άρθρο 8 - Προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, σε Μπώλο Α./Τζάκα Δημ.–Παν. (επιμ.), Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Εξωσυμβατικών Ενοχών, 2014

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Cohen D., The International Protection of Designs, 2000

Cook T., The Cumulative Protection of Designs in the European Union and the Role in such Protection of Copyright, Journal of Intellectual Property Rights, 2013

Dutfield Gr./Suthersanen U., Global Intellectual Property Law, 2008

EPO/OHIM, Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, 2013

Heath σε Heath and Kamperman Sanders (επιμ), New Frontiers of Intellectual Property Law: IP and Cultural Heritage – Geographical Indications – Enforcement – Overprotection, 2005

MacQueen/Waelde Laurie, Contemporary Intellectual Property, 2007

Margoni T., Not for Designers: On the Inadequacies of EU Design Law and How to fix It, Journal Of Intellectual Property Information Technology and E- Commerce Law 4 (3) 2013 available at www.jipitec.eu

Sakthivel M., Hague System – International Registration Industrial Design: an overview, Manupatra Intellectual Property Reports (MIPR), 2009, 180

Seville C., EU Intellectual Property Law and Policy, 2009

Suthersanen U., Design Law in Europe, 2000

Tiffany M., Design Law in the United States as compared to the European Community Design System: what do we need to fix?, Fordham Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal, vol. XXIV, 555

WIPO, The Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs: main features & advantages, 2010

WIPO, Introduction to Intellectual Property, Theory and Practice, 1997

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΔΕΕ

Απόφαση της 20/1/1981, υπόθεση 55-57/80, Musik Vertrieb Membram κατά GEMA, ECLI:EU:C:1981:10, Συλλ. 1981, 148-167

Απόφαση της 14/9/1982, υπόθεση 144/81, Keurkoop κατά Nancy Kean Gifts, ECLI:EU:C:1982:289, Συλλ. 1982, 2854-2875

Απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 53/87, CICRA κλπ κατά Renault, ECLI:EU:C:1988:472, Συλλ. 1988, 6067-6075

Απόφαση της 5/10/1988, υπόθεση 238/87, AB Volvo κατά Erik Veng (UK) Ltd, ECLI:EU:C:1988:477, Συλλ. 1988, 6232-6237

Απόφαση της 12/5/2008, υπόθεση T-148/08, Beifa Group κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2010:190

Απόφαση της 2/7/2009, υπόθεση C-32/08, FEIA κατά Cul de Sac, ECLI:EU:C:2009:418

Απόφαση της 18/3/2010, υπόθεση T-9/07, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2010:96

Απόφαση της 27/1/2011, υπόθεση C-168/09, Flos κατά Semeraro Casa e Famiglia, ECLI:EU:C:2011:29

Απόφαση της 14/6/2011, υπόθεση T-68/10, Sphere Time κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2011:269

Απόφαση της 9/9/2011, υπόθεση T-10/08, Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2011:446

Απόφαση της 9/9/2011, υπόθεση T-11/08, Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2011:447

Απόφαση της 20/10/2011, υπόθεση C-281/10, Pepsico κατά Grupo Promer Mon Graphic, ECLI:EU:C:2011:679

Απόφαση της 16/2/2012, υπόθεση C-488/10, Celaya Emparanza y Galdos International κατά Proyectos Integrales de Balizamiento, ECLI:EU:C:2012:88

Απόφαση της 18/10/2012, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-101/11 και C-102/11, Neuman και Galdeano del Sel κατά Baena Grupo, ECLI:EU:C:2012:641 και ECLI:EU:C:2011:236

Απόφαση της 13/11/2012, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-83/11 και T-84/11, Anthrax It κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2012:592

Απόφαση της 25/4/2013, υπόθεση T-55/12, Su-Shan Chen κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2013:219

Απόφαση της 6/6/2013, υπόθεση T-68/11, Kastenholtz κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2014:879

Απόφαση της 13/2/2014, υπόθεση C-479/12, Gautzsch Grosshandel κατά MBM Joseph Duna, ECLI:EU:C:2014:75

Απόφαση της 19/6/2014, υπόθεση C-345/13, Karen Millen Fashions κατά Dunnes Stores, ECLI:EU:C:2014:2013

Απόφαση της 28/1/2015, υπόθεση T-41/14, Argo κατά ΓΕΕΑ ECLI:EU:T:2015:53

Απόφαση της 13/5/2015, υπόθεση T-15/13, Group Nivelles κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:T:2015:281

Απόφαση της 21/5/2015, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις T-22/13 και T23/13, Senz Technologies κατά ΓΕΕΑ, ECLI:EU:C:2015:310

ΑΠ

ΑΠ 1409/1980, ΕΕμπΔ 1981, 451 επ.

ΑΠ 241/1991 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕΕμπΔ 1992, 320 επ.

ΑΠ 1251/2003 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕλλΔ 2005, 489 επ.

ΑΠ 317/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΝοΒ 2014, 1651 επ.

Εφετείο

ΕφΑθ 447/1981, Αρμ. 1982, 33

ΕφΑθ 1445/2006, ΔΕΕ 2007, 49 επ.

ΕφΑθ 2398/2008, ΔΕΕ 2009, 572 επ.

ΕφΑθ 5863/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕλλΔ2009, 582

ΕφΑθ 2542/2009, ΔΕΕ 2009, 928 επ.

ΕφΘεσ. 467/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ, Αρμ 2010 1014 επ.

ΕφΘεσ. 1298/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕπισκΕΔ 2007, 1199 επ.

ΕφΠειρ 220/2004, ΔΕΕ 2004, 748

ΕφΠειρ. 484/2008, ΔΕΕ 2009, 322 επ.

Πολυμελές Πρωτοδικείο

ΠολΠρΑθ 7518/2000, ΕλλΔ 2001, 1422

ΠολΠρΑθ 6152/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕΛΛΔ 2013, 801 επ.

ΠολΠρΑθ 5898/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ

ΠολΠρΗρ. 71/2005, ΤΝΠ ΔΣΑ

ΠολΠρΘεσ. 19827/2009, ΔΕΕ 2010, 104

Μονομελές Πρωτοδικείο

ΜονΠρΑθ 6489/1999, ΔΕΕ 1999, 405

ΜονΠρΑθ 9799/2000 ΧρΙΔ 2004, 67 επ

ΜονΠρΑθ 1486/2007, ΔΙΜΕΕ 2007, 257 επ.

ΜονΠρΒερ 400/1990, ΕΕμπΔ 1991, 151

ΜονΠρΚιλκ 266/1999, ΔΕΕ 1999, 1280

ΜονΠρΠειρ 2445/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΝοΒ 2009, 1410 επ.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας	www.obi.gr
Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ	www.dsanet.gr
European Patent Office	www.epo.org
Office for Harmonization in the Internal Market	www.oami.europa.eu
World Intellectual Property Organisation	www.wipo.int
World Trade Organisation	www.wto.gr
JIPITEC	www.jipitec.eu

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

1. Είδη διατροφής

- i) Προϊόντα αρτοποιίας, μπισκότα, ζαχαρωτά, ζυμαρικά και προϊόντα με βάση τα δημητριακά, σοκολάτες, είδη ζαχαροπλαστικής, παγωτά:
- ii) Φρούτα και λαχανικά:
- iii) Τυριά, βούτυρο και υποκατάστατα βουτύρου, άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα:
- iv) Σφάγια (περιλαμβανομένων των αλλαντικών), ψάρια:
- v) Ζωοτροφές:
- vi) Διάφορα:

2. Είδη ένδυσης, υπόδησης και ψιλικά

- i) Εσώρουχα, γυναικεία εσώρουχα, κορσέδες, στηθόδεσμοι, περιβολές νυκτός: στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι ορθοπεδικοί κορσέδες. Δεν συμπεριλαμβάνονται όμως τα λευκά οικιακά είδη, π.χ. τραπεζομάντηλα ή πετσέτες.
- ii) Ενδύματα:
- iii) Είδη πιλοποίησης:
- iv) Υποδήματα, κάλτσες και μακριές κάλτσες:
- v) Γραβάτες, μαντήλια για το λαιμό, φουλάρια και μαντίλια:
- vi) Γάντια:
- vii) Ψιλικά και συμπληρώματα ένδυσης:
- viii) Διάφορα:

3. Είδη ταξιδιού, θήκες, ομπρέλες θαλάσσης και προσωπικά αντικείμενα που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες

- i) Μπαούλα, βαλίτσες, χαρτοφύλακες, τσάντες χειρός, κλειδοθήκες, θήκες ειδικά προσαρμοσμένες στο περιεχόμενό τους, πορτοφόλια και ανάλογα είδη:
- ii) (Κενή):
- iii) Ομπρέλες βροχής ή θαλάσσης, ομπρελίνες και μπαστούνια περιπάτου:
- iv) Βεντάλιες:
- v) Διάφορα:

4. Είδη βουρτσίσματος

- i) Βούρτσες και σκούπες:
- ii) Βούρτσες τουαλέτας, ενδυμάτων και υποδημάτων:
- iii) Βούρτσες μηχανών:
- iv) Βούρτσες κουζίνας και πινέλα βαψίματος:
- v) Διάφορα:

5. Είδη υφαντουργίας, φύλλα από φυσική ή τεχνητή ύλη

- i) Κλωστές:
- ii) Δαντέλες:
- iii) Κεντήματα:
- iv) Κορδέλες, σιρίτια και άλλα είδη πασμαντερί:
- v) Λεπτά και χοντρά υφάσματα:
- vi) Φύλλα από φυσική ή τεχνητή ύλη:
- vii) Διάφορα:

6. Είδη επίπλωσης

- i) Καθίσματα:
- ii) Κρεβάτια:
- iii) Τραπέζια και παρόμοια έπιπλα:
- iv) Αποθηκευτικά έπιπλα:
- v) Σύνθετα έπιπλα:
- vi) Άλλα έπιπλα και στοιχεία επίπλων:
- vii) Καθρέφτες και κορνίζες:
- viii) Κρεμάστρες ενδυμάτων:
- ix) Στρώματα και μαξιλάρια:
- x) Κουρτίνες και στόρια:
- xi) Μικρού και μεγάλου μεγέθους τάπητες:
- xii) Ταπετσαρίες:
- xiii) Κουβέρτες, καλύμματα και οικιακά λευκά είδη:

7. Οικιακά είδη που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες

- i) Πορσελάνες, πιατικά και γυαλικά:
- ii) Συσκευές, σκεύη και εξοπλισμός μαγειρικής:

- iii) Μαχαιροπίρουνα:
- iv) Χειροκίνητες συσκευές και εξοπλισμός για την παρασκευή εδεσμάτων και ποτών:
- v) Σίδερα σιδερώματος, εξοπλισμός πλυσίματος, καθαρισμού και στεγνώματος:
- vi) Άλλα επιτραπέζια σκεύη
- vii) Άλλα δοχεία οικιακής χρήσης
- viii) Εξαρτήματα τζακιού
- ix) Διάφορα

8. Εργαλεία και είδη κιγκαλερίας

- i) Εργαλεία και όργανα γεώτρησης, φρεζαρίσματος ή εκσκαφής:
- ii) Σφυριά, ανάλογα εργαλεία και όργανα:
- iii) Εργαλεία και όργανα κοπής:
- iv) Κατσαβίδια, ανάλογα εργαλεία και όργανα:
- v) Άλλα εργαλεία και όργανα:
- vi) Χειρολαβές, κουμπιά, πόμολα και μεντεσέδες:
- vii) Συστήματα μανταλώματος ή φραγής
- viii) Μέσα στερέωσης, στήριξης ή συναρμολόγησης που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες
- ix) Μεταλλικά εξαρτήματα για πόρτες, παράθυρα και έπιπλα
- x) Σχάρες για ποδήλατα και μοτοσυκλέτες
- xi) Διάφορα

9. Συσκευασίες και περιέκτες για τη μεταφορά και το χειρισμό εμπορευμάτων

- i) Φιάλες, φιαλίδια, δοχεία, νταμιτζάνες και περιέκτες με σύστημα πίεσης:
- ii) Ντεπόζιτα, βαρέλια:
- iii) Κουτιά, κιβώτια, κουτιά κονσέρβας:
- iv) Τελάρα και καλάθια:
- v) Τσάντες, σακούλες, σωληνάρια και κάψουλες:
- vi) Σχοινιά και υλικά περιόδευσης:
- vii) Μέσα φραγής και εξαρτήματα:
- viii) Παλέτες και πλατφόρμες διακίνησης:
- ix) Σκουπιδοτενεκέδες, κάδοι απορριμμάτων και στηρίγματα αυτών:
- x) Διάφορα

10. Είδη ωρολογοποιίας και άλλα όργανα μέτρησης, ελέγχου ή σήμανσης

- i) Ρολόγια τοίχου και ξυπνητήρια:
- ii) Ρολόγια χειρός και ρολόγια μπρασελέ:
- iii) Άλλα όργανα χρονομέτρησης:
- iv) Άλλα όργανα, συσκευές και μηχανισμοί μέτρησης:
- v) Όργανα, συσκευές και μηχανισμοί ελέγχου, ασφάλειας και δοκιμής:
- vi) Συσκευές και μηχανισμοί σηματοδότησης:
- vii) Κουτιά, καντράν, βελόνες και άλλα στοιχεία ή εξαρτήματα οργάνων μέτρησης, ελέγχου ή σηματοδότησης:
- viii) Διάφορα:

11. Είδη καλλωπισμού και διακόσμησης

- i) Κοσμήματα:
- ii) Μικρά διακοσμητικά αντικείμενα (μπιμπελό), επιτραπέζια διακοσμητικά, διακοσμητικά τζακιού ή τοίχου, βάζα και ανθοδοχεία:
- iii) Μετάλλια, διακριτικά σημεία και κονκάρδες:
- iv) Τεχνητά φυτά, άνθη και φρούτα:
- v) Σημαίες, εορταστικός διάκοσμος:
- vi) Διάφορα:

12. Μεταφορικά μέσα και μέσα ανύψωσης

- i) Οχήματα ελκόμενα από ζώα:
- ii) Χειράμαξες:
- iii) Μηχανές τρένου, τροχαίο υλικό σιδηροδρόμων και άλλα οχήματα κινούμενα επί σιδηροτροχιάς (αυτοκινητάμαξες):
- iv) Τελεφερίκ, τελεσιέζ, αναβατήρες σκι:
- v) Ανελκυστήρες, ανυψωτήρες για φόρτωση ή μεταφορά:
- vi) Σκάφη:
- vii) Αεροσκάφη και διαστημικά οχήματα:
- viii) Αυτοκίνητα, λεωφορεία και φορτηγά αυτοκίνητα:
- ix) Ελκυστήρες (τρακτέρ):
- x) Ρυμούλκες φορτηγών:
- xi) Ποδήλατα και μοτοσυκλέτες:
- xii) Παιδικά και αναπηρικά καροτσάκια, φορεία:

xiii) Οχήματα ειδικής χρήσης:

xiv) Άλλα οχήματα:

xv) Επίσωτρα τροχών και αντιστοίχες αλυσίδες:

xvi) Στοιχεία, εξοπλισμοί και εξαρτήματα οχημάτων που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες και υποκατηγορίες:

xvii) Διάφορα:

13. Συσκευές παραγωγής, παροχής ή μετασχηματισμού της ηλεκτρικής ενέργειας

i) Γεννήτριες και κινητήρες:

ii) Μετασχηματιστές, ανορθωτές, μπαταρίες και συσσωρευτές

iii) Όργανα διανομής ή ελέγχου της ηλεκτρικής ενέργειας:

iv) Διάφορα

14. Συσκευές εγγραφής, τηλεπικοινωνίας ή ανάκτησης πληροφοριών

i) Συσκευές εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου και εικόνας:

ii) Συσκευές επεξεργασίας δεδομένων, περιφερειακοί μηχανισμοί και συσκευές:

iii) Ασύρματες συσκευές τηλεπικοινωνιών και τηλεχειρισμού, ενισχυτές ραδιοσυχνότητας:

iv) Διάφορα:

15. Μηχανές που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες

i) Κινητήρες:

ii) Αντλίες και συμπιεστές (κομπρεσέρ):

iii) Γεωργικά μηχανήματα:

iv) Μηχανήματα οικοδομικών κατασκευών

v) Μηχανές πλυσίματος, καθαρισμού ή στεγνώματος:

vi) Υφαντουργικές μηχανές, ραπτομηχανές, μηχανές πλεξίματος ή κεντήματος, καθώς και στοιχεία αυτών:

vii) Μηχανές και συσκευές κατάψυξης:

viii) κενή:

ix) Εργαλειομηχανές, μηχανές λείανσης και χύτευσης:

x) Διάφορα:

16. Φωτογραφικά, κινηματογραφικά και οπτικά είδη

- i) Φωτογραφικές και κινηματογραφικές μηχανές:
- ii) Μηχανές προβολής και διαφανοσκοπία:
- iii) Φωτοτυπικές μηχανές και συσκευές μεγέθυνσης:
- iv) Συσκευές και όργανα εμφάνισης:
- v) Εξαρτήματα:
- vi) Οπτικά είδη:
- vii) Διάφορα:

17. Όργανα μουσικής

- i) Πληκτροφόρα όργανα:
- ii) Πνευστά όργανα:
- iii) Έγχορδα όργανα:
- iv) Κρουστά όργανα:
- v) Μηχανικά όργανα:
- vi) Διάφορα:

18. Τυπογραφικές μηχανές και μηχανές γραφείου

- i) Γραφομηχανές ή αριθμομηχανές:
- ii) Τυπογραφικές μηχανές:
- iii) Χαρακτήρες και τυπογραφικά στοιχεία:
- iv) Μηχανές βιβλιοδεσίας, χαρτοκοπτικές και συρραπτικές μηχανές τυπογραφείου:
- v) Διάφορα:

19. Είδη γραφείου, καλλιτεχνικά και σχολικά είδη

- i) Χαρτί, κάρτες αλληλογραφίας και προσκλήσεις:
- ii) Είδη γραφείου:
- iii) Ημερολόγια:
- iv) Βιβλία, τετράδια και αντικείμενα με παρόμοια εξωτερική εμφάνιση:
- v) Κενή:
- vi) Υλικά και όργανα γραφής, σχεδίου, ζωγραφικής, γλυπτικής, χαρακτηριστικής και άλλων καλλιτεχνικών τεχνικών:
- vii) Σχολικά είδη:
- viii) Άλλα έντυπα:

ix) Διάφορα:

20. Εξοπλισμός πώλησης ή διαφήμισης, πινακίδες

- i) Αυτόματες μηχανές πώλησης:
- ii) Εξοπλισμοί έκθεσης και πώλησης:
- iii) Επιγραφές, πινακίδες και μηχανισμοί διαφήμισης:
- iv) Διάφορα:

21. Αθλοπαιδιές, παιγνίδια, σκηνές κάμπινγκ και αθλητικά είδη

- i) Αθλοπαιδιές και παιγνίδια:
- ii) Είδη και όργανα γυμναστικής ή άθλησης:
- iii) Άλλα είδη διασκέδασης:
- iv) Σκηνές κάμπινγκ και εξαρτήματα:
- v) Διάφορα:

22. Όπλα, είδη πυροτεχνικής, κυνηγιού, ψαρέματος και καταπολέμησης των βλαβερών ζώων

- i) Βαλλιστικά όπλα:
- ii) Άλλα όπλα:
- iii) Πολεμοφόδια, πύραυλοι και είδη πυροτεχνικής:
- iv) Στόχοι και εξαρτήματα:
- v) Είδη κυνηγιού και ψαρέματος:
- vi) Παγίδες και είδη καταπολέμησης βλαβερών ζώων:
- vii) Διάφορα:

23. Εγκαταστάσεις παροχής υγρών, υγιεινής, θέρμανσης, εξαερισμού και κλιματισμού, στερεά καύσιμα

- i) Εγκαταστάσεις παροχής υγρών:
- ii) Εγκαταστάσεις υγιεινής:
- iii) Εγκαταστάσεις θέρμανσης:
- iv) Εγκαταστάσεις εξαερισμού και κλιματισμού:
- v) Στερεά καύσιμα:
- vi) Διάφορα:

24 Ιατρικοί και εργαστηριακοί εξοπλισμοί

- i) Ιατρικοί, νοσοκομειακοί, εργαστηριακοί εξοπλισμοί και συσκευές:
- ii) Ιατρικά και εργαστηριακά όργανα ή εργαλεία:
- iii) Προθέσεις:
- iv) Είδη επίδεσης τραυμάτων και ιατρικής φροντίδας:
- v) Διάφορα:

25. Κατασκευές και στοιχεία κατασκευών

- i) Δομικά υλικά:
- ii) Προκατασκευασμένα ή προσυναρμολογούμενα δομικά στοιχεία:
- iii) Σπίτια, αμαξοστάσια και άλλες κατασκευές:
- iv) Σκάλες, σκάλες φορητές και σκαλωσιές:
- v) Διάφορα:

26. Συσκευές φωτισμού

- i) Κηροπήγια και καντηλέρια:
- ii) Πυρσοί, φανάρια και φορητοί φανοί:
- iii) Δημόσιες συσκευές φωτισμού:
- iv) Ηλεκτρικές ή μη ηλεκτρικές εστίες φωτός:
- v) Λάμπες, φωτιστικά εδάφους (λαμπαντέρ), πολυέλαιοι, απλίκες τοίχου ή οροφής, αμπαζούρ, αντανakλαστήρες, λάμπες φωτογραφικών ή κινηματογραφικών προβολέων:
- vi) Φωτιστικοί μηχανισμοί οχημάτων:
- vii) Διάφορα:

27. Καπνός και είδη καπνίσματος

- i) Καπνοί, πούρα και τσιγάρα:
- ii) Πίπες καπνού, πούρων και τσιγάρων:
- iii) Σταχτοδοχεία:
- iv) Σπίρτα:
- v) Αναπτήρες:
- vi) Θήκες πούρων και τσιγάρων, ταμπακιέρες και καπνοσακούλες:
- viii) Διάφορα:

28. Φαρμακευτικά προϊόντα, καλλυντικά, είδη και εξοπλισμοί καλλωπισμού

- i) Φαρμακευτικά προϊόντα:
- ii) Καλλυντικά:
- iii) Είδη και εξοπλισμοί καλλωπισμού:
- iv) Περούκες και περुकίνια:
- v) Διάφορα:

29. Μηχανισμοί και εξοπλισμοί καταπολέμησης της φωτιάς, πρόληψης ατυχημάτων και διάσωσης

- i) Μηχανισμοί και εξοπλισμοί καταπολέμησης της φωτιάς:
- ii) Μηχανισμοί και εξοπλισμοί πρόληψης ατυχημάτων ή διάσωσης που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες:
- iii) Διάφορα:

30. Εξοπλισμοί φροντίδας και συντήρησης των ζώων

- i) Είδη ένδυσης ζώων:
- ii) Μάντρες, κλουβιά, σπιτάκια σκύλων και ανάλογα καταλύματα:
- iii) Τάϊστρες και ποτίστρες:
- iv) Είδη σελοποίησης:
- v) Μαστίγια και βουκέντρα
- vi) Στρώματα ζώων και φωλιές:
- vii) Κούρνιας και άλλα εξαρτήματα κλουβιών:
- viii) Είδη σήμανσης ζώων, σήμανση και πέδικλα:
- ix) Πάσσαλοι πρόσδεσης:
- x) Διάφορα:

31. Μηχανές και συσκευές παρασκευής εδεσμάτων και ποτών που δεν περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες

32. Διάφορα